

T. C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEK PAY SAHİBİNİN ÜÇÜNCÜ KİŞİLERE
KARŞI HUKUKİ SORUMLULUĞU

Beyza BÜYÜKAĞAÇCI

2501211472

Dr. Öğr. Üyesi Fatih AYDOĞAN

İSTANBUL 2024

ÖZ

TEK PAY SAHİBİNİN ÜÇÜNCÜ KİŞİLERE KARŞI HUKUKİ SORUMLULUĞU

Beyza BÜYÜKAĞAÇCI

Tek kişi ortaklığı kavramı, tarihsel olarak farklı hukuk sistemlerinde farklı zamanlarda kabul görmüştür. İlk olarak Roma hukukunda bazı unsurları görülmekle birlikte, modern anlamda tek kişi ortaklığına en önemli katkılar, 19. ve 20. yüzyılda Avrupa hukuk sistemlerinden gelmiştir. Almanya ve İngiltere gibi ülkelerde yargı kararları ve kanun değişiklikleri ile tek kişi ortaklığı kavramı kabul edilmiş ve düzenlenmiştir. Türkiye’de ise 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile tek kişi ortaklığı kabul edilmiştir.

Bu yapı, sınırlı sorumluluk, şirket yapısına olan ihtiyaç, ihtilaflardan kaçınma ve ekonomik avantajları nedeniyle girişimciler tarafından tercih edilmektedir. Tek kişi ortaklığı, işletmecilere kurumsal kimlik altında faaliyet yürütme, şirket paylarının kolay devredilmesi, vergi avantajları ve hızlı karar alma imkanı sunar. Ancak, alacaklılar açısından riskler taşır ve kötüye kullanıma açıktır. Klasik şirket anlayışına tam uymaması nedeniyle eleştirilmektedir. Türk hukukunda, tek kişi ortaklığı anonim ve limited şirket olarak karşımıza çıkmaktadır. Tek kişi ortaklığı için tescil ve ilan yükümlülükleri düzenlenmiş, genel kurul kararlarının ve tek kişi ortak ile şirket arasında yapılacak sözleşmelerin yazılı olması şart koşulmuştur.

Tek pay sahibinin üçüncü kişilere karşı sorumluluğu kapsamında tüzel kişilik perdesinin aralanması, hakim şirket/hakim teşebbüs sıfatıyla sorumluluk, fiili organ sıfatıyla sorumluluk, sadakat yükümlülüğünden kaynaklanan sorumluluk ve yönetici sıfatıyla sorumluluk teorileri bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tek Pay Sahibi, tüzel kişilik perdesinin aralanması, hakim şirket, fiili organ, hukuki sorumluluk

ABSTRACT

THE LEGAL LIABILITY OF THE SOLE SHAREHOLDER TO THE THIRD PARTIES

Beyza BÜYÜKAĞAÇCI

The concept of a one-person company has been accepted at different times in various legal systems throughout history. While some elements were seen in Roman law, the most significant contributions to the modern understanding of single-person company came from European legal systems in the 19th and 20th centuries. In countries like Germany and England, the concept of single-person company was recognized and regulated through judicial decisions and legislative changes. In Turkey, the concept was accepted with the Turkish Commercial Code No. 6102.

This structure is preferred by entrepreneurs due to its limited liability, the needs for a corporate structure, avoidance of disputes, and economic advantages. A single-person company allows entrepreneurs to operate under a corporate identity, facilitates the transfer of company shares, provides tax advantages, and enables quick decision-making. However, it poses risks to creditors and is prone to abuse. It is also criticized for not fully aligning with the traditional understanding of a company. In Turkish law, single-person company are encountered as incorporated companies and limited companies. The registration and announcement obligations for single-person company have been regulated, and it is required that general assembly decisions and contracts between the single partner and the company be in writing.

Regarding the legal liability of the sole shareholder to third parties, there are theories such as piercing the corporate veil, liability as a controlling company/controlling enterprise, liability as a de facto organ, liability arising from the duty of loyalty, and liability as a manager.

Keywords: One-person company, piercing the corporate veil, controlling company, de facto organ, legal liability

ÖNSÖZ

“Tek Pay Sahibinin Üçüncü Kişilere Karşı Hukuki Sorumluluğu” başlıklı bu çalışma İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Yüksek Lisans Programı çerçevesinde yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Tezde temel olarak tek kişi ortağın tarihi süreci, mevzuatta yer alan düzenlemeler ve tek kişi ortağa karşı alacaklıların başvurabileceği yollara odaklanılmıştır.

Çalışmanın konusunun seçilmesinden tamamlanmasına kadar her aşamada gerek fikirleri gerek eserleri ile katkısını ve desteğini esirgemeyen tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Fatih Aydoğan’a şükranlarımı sunarım.

Hayatımın her alanında yanımda olduklarını hissettiğim ve akademi yolculuğunda onlardan uzak kaldığım kıymetli aileme, tez sürecinde yanımda olan canım arkadaşlarıma ve desteklerini esirgemeyen çalıştığım kuruma ve ekip arkadaşlarıma teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Beyza Büyükağaçcı

İstanbul, 2024

İÇİNDEKİLER

ÖZ	ii
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ.....	iv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	v
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TEK PAY SAHİBİ KAVRAMI VE KURUMU

I. Genel Olarak	3
II. Kavram Olarak Tek Kişi Ortaklığı.....	4
III. Tek Kişi Ortaklığının Kabul Süreci	6
A. Almanya’da Kabulü	11
B. İngiltere’de Kabulü	11
C. İsviçre Hukukunda Kabulü.....	13
D. Diğer Ülkelerde Kabulü	14
E. Türk Hukukunda Kabulü	16
1. Anonim Şirketler.....	17
2. Limited Şirketler	18
3. Kollektif ve Komandit Şirketler.....	20

İKİNCİ BÖLÜM

TEK KİŞİ ORTAKLIĞINA İLİŞKİN GÖRÜŞLER VE DEĞERLENDİRMELER

I. Tek Kişi Ortaklığının Tercih Edilme Sebepleri	21
A. Genel Olarak	21
B. Sınırlı Sorumluluk	21
C. Şirket Yapısına Olan İhtiyaç	22
D. İhtilaflardan Kaçınma.....	25
E. Ekonomik Gerçeklik.....	26
F. Vakıfların Durumu.....	27
II. Tek Kişi Ortaklığına İlişkin Eleştiriler	27
A. Genel Olarak	27
B. Klasik Şirket Anlayışına Uygun Olmaması	27
1. Kişi Unsuru	28
2. Sözleşme Unsuru	29
3. Diğer Unsurlar	31
4. Şirket Anlayışı Bakımından Değerlendirme	31
C. Alacaklılar Açısından Riskleri	32
D. Yetki ve Sorumluluk Dengesizliği	33

E. Şirket Malvarlığı ve Şahsi Malvarlığı Arasındaki Ayrım	34
---	----

F. Kötüye Kullanma Endişesi	35
-----------------------------------	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TEK KİŞİ ORTAKLIĞINA ŞİRKET TANIMI AÇISINDAN BAKIŞ VE TÜRK TİCARET KANUNU'NDA TEK KİŞİ ORTAKLIĞI

I. Şirket Tanımı Bakımından Tek Kişi Ortaklığına Genel Bakış	37
--	----

II. Klasik Anlamda Ortaklık.....	37
----------------------------------	----

A. Tüzel Kişilik.....	40
-----------------------	----

B. Sınırlı Sorumluluk	42
-----------------------------	----

III. Anonim ve Limited Şirket Bakımından Tek Kişi Ortaklığı.....	43
--	----

A. Kuruluş.....	43
-----------------	----

B. Tek Ortaklı Şirketlerin Tür Bakımından Değerlendirilmesi	46
---	----

IV. Türk Ticaret Kanunu'nda Tek Kişi Ortaklığına İlişkin Özel Düzenlemeler	48
--	----

A. Anonim Şirketler Bakımından	49
--------------------------------------	----

1. Tescil ve İlan Yükümlülüğü.....	49
------------------------------------	----

2. Tek Pay Sahibinin Genel Kurul Yerine Geçmesi ve Genel Kurul Kararlarının Yazılı Olması	51
--	----

3. Tek Ortak İle Şirket Arasında Yapılacak Sözleşmelerin Yazılı Olması.....	52
---	----

B. Limited Şirketler Bakımından	53
---------------------------------------	----

1. Tescil ve İlan Yükümlülüğü.....	53
------------------------------------	----

2. Tek Pay Sahibinin Genel Kurul Yerine Geçmesi ve Genel Kurul Kararlarının Yazılı Olması	53
---	----

3. Tek Ortak İle Şirket Arasında Yapılacak Sözleşmelerin Yazılı Olması.....	54
---	----

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TEK PAY SAHİBİNİN HUKUKİ SORUMLULUĞU

I. Genel Olarak	56
-----------------------	----

II. Sorumluluğa İlişkin Temel İlkeler.....	58
--	----

A. Ayrılık İlkesi	58
-------------------------	----

B. Kamuya Açıklama İlkesi	60
---------------------------------	----

C. Borçlanma Yasağı	60
---------------------------	----

III. Tek Ortağın Hukuki Sorumluluğu	62
---	----

A. Tüzel Kişiliğin Gözardı Edilmesi Yoluyla Sorumluluk (Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması/Kaldırılması)	62
---	----

1. Genel Olarak	62
-----------------------	----

2. Hukuki Niteliği ve Dayandığı Hukuki Teoriler	68
---	----

a. Kötüye Kullanma Teorisi	71
----------------------------------	----

(1) Subjektif Kötüye Kullanma.....	71
------------------------------------	----

(2) Objektif Kötüye Kullanma	73
------------------------------------	----

b. Normların Amaçları Teorisi.....	73
------------------------------------	----

3. Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanma Türleri	74
--	----

a. Tüzel Kişilik Perdesinin Doğrudan (Düz) Aralanması	74
b. Tüzel Kişilik Perdesinin Ters Aralanması	77
c. Tüzel Kişilik Perdesinin Çapraz Aralanması	78
d. Tüzel Kişilik Perdesinin Yatay Aralanması.....	80
4. Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanarak 3. Kişilerin Sorumlu Kılınabileceği	
Haller.....	80
a. Özkaynak Yetersizliği	80
(1) Öz Kaynak Yetersizliğinin Türleri	82
i. Başlangıçta Bulunan Öz kaynak Yetersizliği	82
ii. Sonradan Oluşan Özkaynak Yetersizliği	83
iii. Adi Öz kaynak Yetersizliği	84
iv. Fevkalade Öz kaynak Yetersizliği	84
v. Nominal Öz kaynak Yetersizliği.....	84
vi. Materyal Özkaynak Yetersizliği	85
(2) Çözüm Önerileri	85
(3) Öz Kaynak Yetersizliğinden Doğan Sorumluluk	88
b. Malvarlıkları ve Alanların Birbirine Karışması	91
(1) Malvarlıklarının Birbirine Karışması	91
(2) Alanların Birbirine Karışması	94

c. Yabancı Yönetim	96
d. Tek Kişi Ortaklığında Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması	98
B. Hâkim Şirket/Hâkim Teşebbüs Sorumluluğu	100
1. Genel Olarak	100
2. Şirketler Topluluğu Kavramı	101
a. Hakim Şirket/Teşebbüs – Bağlı Şirket	101
b. Hakim Şirket - Hakim Teşebbüs Ayrımı	103
3. Hakimiyetin Hukuka Aykırı Kullanılması Sebebiyle Sorumluluk	109
a. Sorumluluğun Esasları ve Sonuçları	109
b. Bildirim/Tescil ve İlan Yükümlülüğü	113
c. Güvenden Doğan Sorumluluk	114
C. Fiili Organ Sıfatıyla Sorumluluk	116
1. Genel Olarak	116
2. Fiili Organ Kavramı	116
3. Sorumluluğun Esasları ve Sonuçları	117
D. Sadakat ve Bağlılık Yükümlülüğü Açısından Tek Ortağın Sorumluluğu	119
E. Yönetici Sıfatıyla Tek Ortağın Sorumluluğu	122
SONUÇ	123
KAYNAKÇA	126

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	:Avrupa Birliği
a.e.	:Anılan eser
a.g.e.	:Adı geçen eser
a.g.m.	:Adı geçen makale
AÜHFD	:Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
b.	:bent
BAM	:Bölge Adliye Mahkemesi
BATİDER	:Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BGE	:Entscheidungen des schweizerischen Bundesgericht
bknz.	:Bakınız
Bs.	:Bası
C.	:Cilt
dpn.	:Dipnot
E.	:Esas
EEC	:European Economy Community
Etk	: 865 sayılı Ticaret Kanunu
GmbH	: Gesellschaft mit beschränkter Haftung

HD.	:Hukuk Dairesi
HGK	:Hukuk Genel Kurulu
Inc.	:Incorporation
İİK	:2004 Sayılı İcra ve İflas Kanunu
İÜHFM	:İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	:Karar
KazancıİBB	:Kazancı İçtihat Bilgi Bankası
KoopK	:1163 sayılı Kooperatifler Kanunu
Ltd.	:Limited
L.Q. Rev.	: Law Quarterly Review
m.	:Madde
N.	:Paragraf
RGZ	:Entscheidungen des Reichsgericht in Zivilsachen
RK	:Rekabet Kurumu
RKHK	: 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun
S.	:Sayı
s.	:Sayfa
SPK	:Sermaye Piyasası Kurumu
T.	:Tarih

TBK	:6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TK	:6762 sayılı Ticaret Kanunu
TL	:Türk Lirası
TMK	:4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu
TSY	: 27/1/2013 Tarih ve 28541 numaralı Resmi Gazete’de yayımlanan Ticaret Sicil Yönetmeliği
TTK	:6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
vd.	: ve devamı
Vol.	:Volume

GİRİŞ

“Kendi adını verdiği şirket, kendisinden bağımsız bir varlıktı artık. Arabalardan biri bozulduğunda, satın alan kişi Peugeot’yu dava edebilirdi, ama Armand Peugeot’yu değil. Şirket milyonlarca frank borç alıp iflas ederse Armand Peugeot yatırımcılarına tek bir frank bile borçlu değildir. Zira borç, homo sapiens Armand Peugeot’ya değil, şirket Peugeot’ya verilmiştir. Armand Peugeot 1915’te öldü. Şirket olan Peugeot ise hâlâ hayatta ve gayet iyi durumda.”¹

Günümüz ticaret dünyasında şirketlerin kuruluş ve yönetim biçimleri çeşitlenmiş, bu kapsamda tek pay sahibi ile kurulan veya yönetilen şirketler de dikkate değer bir yer edinmiştir. Ancak bu süreç kolay bir şekilde gerçekleşmemiştir. Şirketler, ömürleri ve mali durumları sınırlı olan insanların bir araya gelerek faaliyette bulunmaları ile doğmuştur. Birden fazla kişinin bir araya gelerek meydana getirdiği şirket tüzel kişiliğinin yeniden tek bir kişi tarafından kurulması veya yönetilmesi de birçok soruyu beraberinde getirmiştir. Tek kişi ortaklığı olarak adlandırılan bu durum tarihi süreç içerisinde eleştirilere karşı kendisine bir vücut bulmuş ve hukuk dünyasında da yerini almıştır. Tek kişi ortaklığı, kavramsal ve olgusal olarak çelişkili görünse de ekonomik ve hukuki pratikler açısından birçok avantaj sunmaktadır. Çalışmamız kapsamında, öncelikle tek kişi ortaklığının tarihsel gelişimi ve farklı hukuk sistemlerindeki kabul süreci incelenmekte, ardından Türk hukukundaki durumu ayrıntılı bir şekilde ele alınmaktadır.

Çalışmamızda, tek kişi ortaklığının tercih edilme sebepleri ve bu yapıya ilişkin olumlu ve olumsuz görüşler tartışılmaktadır. Sınırlı sorumluluk, şirket yapısına olan ihtiyaç, ihtilaflardan kaçınma ve ekonomik gerçeklik gibi faktörler, tek kişi ortaklığının avantajları arasında yer alırken klasik şirket anlayışına uygun olmaması, alacaklılar açısından riskleri ve kötüye kullanma endişesi gibi olumsuz yönler de zikredilmiştir.

¹ Yuval Noah HARARI, **Hayvanlardan Tanrılara Sapiens: İnsan türünün kısa bir tarihi**, Çeviren: Ertuğrul Genç, İstanbul, Kolektif Kitap, 2016, s. 36.

Çalışmamız kapsamında tek kişi ortaklığını şirket tanımı açısından değerlendirilmesi yapılarak Türk Ticaret Kanunu'ndaki düzenlemeler incelenmektedir. Şirketin tanımı, tüzel kişilik, sınırlı sorumluluk ve anonim ile limited şirketler bakımından tek kişi ortaklığının kuruluşu ve tür bakımından değerlendirilmesi gibi konular mevzuat ve öğreti görüşleri ile ele alınmaktadır. Ayrıca, Türk Ticaret Kanunu'nda tek kişi ortaklığına ilişkin özel düzenlemeler ve anonim şirketler bakımından tescil ve ilan yükümlülüğü gibi hususlar da detaylandırılmıştır.

Nihayetinde çalışmanın ana unsuru olan tek pay sahibinin üçüncü kişilere karşı hukuki sorumluluğu incelenmiştir. Zira her ne kadar alacaklılara karşı şirket sorumlu olsa da kimi zaman tek pay sahibi olması halinde homo sapiens olan Armand Peugeot'a başvurmak mümkün hale gelmektedir. Genel hatlarıyla, tek kişilik anonim ve limited ortaklıkta tek ortağın sorumlu olmaması nedeniyle üçüncü kişilerin hangi yollarla korunabileceğini, ortağa karşı hangi hukuki kurumlar vasıtasıyla ulaşılabilceğini kısacası tek ortağın hukuki sorumluluğunu incelenmiştir.

Bu kapsamda, tüzel kişilik perdesinin aralanması, hakim şirket sorumluluğu, fiili organ sıfatıyla sorumluluk, özen ve sadakat yükümlülüğünden doğan sorumluluk ve yönetici organ sıfatıyla sorumluluk gibi başlıklar altında, tek pay sahibinin hukuki sorumluluğunun kapsamı ve sınırları analiz edilmiştir. Son bölümde, hukuki düzenlemeler ve yargı içtihatları ışığında, tek pay sahibinin sorumluluğunun nasıl belirlendiği ve uygulamada ne şekilde ele alındığı tartışılmıştır.

Bu çalışma, tek kişi ortaklığının ticaret hukukundaki yerini ve önemini ele alarak, bu yapının hukuki boyutlarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Tek kişi ortaklığının sağladığı avantajlar ve beraberinde getirdiği riskler, hukuki düzenlemeler ve tek kişi ortağın sorumluluğu öğreti görüşleri ve yargı içtihatları çerçevesinde sunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

TEK PAY SAHİBİ KAVRAMI VE KURUMU

I. Genel Olarak

Tek kişi ortaklığı hem kavram hem de olgusal olarak birtakım zıtlıkları içerisinde ihtiva etmektedir². Nitekim, tek bir gerçek kişinin ticaret hayatında aktif rol alması halinde zaten “tacir” veya “esnaf” vasfına sahip olacağı düşünüldüğünde³ bir tüzel kişi olan şirketin tek bir ortak ile yönetilmesinin nasıl bir fayda sağlayacağı yahut hukuk hayatında nasıl olumsuzluklara yol açacağı düşünülmesi gereken bir durumdur. Nitekim, tacirlerin ticari faaliyetlerini tek başına yerine getirmeleri durumunda sorumluluklarının belirli bir malvarlığı ile sınırlandırılması gerekmektedir. Bu doğrultuda ilk seçenek olarak tacirlerin ticari faaliyetlerinden kaynaklanan sorumluluğunun sınırlandırıldığı ayrı bir malvarlığına sahip olduğu kabul edilecektir. Bu sayede ticari faaliyetlerinden dolayı özel malvarlıklarına başvurulmasının önüne geçilecektir. İkinci bir seçenek olarak ise ortağına sınırlı sorumluluk veren ortaklıkların tek kişiyle kurulmasını sağlamaktır. Bununla birlikte, şirketlerin ekonomik düzendeki faaliyetlerini yerine getirirken gerek karar almada gerek alınan kararların uygulanmasında kısacası şirketin yönetilmesinde yaşamış olduğu zorluklar sebebiyle tek kişi ortaklığı kurulmasında fayda görülmüştür. Şirketin kendini oluşturan organların arasında yer alan etkileşimin daha aktif hale geldiği ve karar alma ve alınan kararları uygulama vasıflarının tek bir kişide toplandığı tek kişi ortaklığı AB müktesabatları ile yürürlüğe girmiştir. Söz konusu düzenlemeler zaten hayatın

² Reşat ATABEK, Tek Şahıslı Şirketler, *İstanbul Barosu Mecmuası*, C: XI, S.2, 1937, s. 49 (Tek Şahıslı Şirketler); Ünal TEKİNALP, *Tarihi Gelişim İçerisinde Tek Ortaklı Şirketler Sorunsalı ve Türk Hukukunun Bu Konudaki Açılımı*, Prof. Dr. Hüseyin Ülgen’e Armağan, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2007, Birinci Cilt, s.590 (Tek Ortaklı Şirket Sorunsalı); Ünal TEKİNALP, *Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku İle Tek Kişi Ortaklığının Esasları*, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2011, s. 8 vd.; Fatih AYDOĞAN, *Tek Kişi Ortaklığı*, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012, s.5.

³ 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun “Gerçek Kişiler” başlıklı 12. maddesi: “Bir ticari işletmeyi, kısmen de olsa, kendi adına işleten kişiye tacir denir.”, yine TTK’nın “Esnaf” başlıklı 15. Maddesi: “İster gezici olsun ister bir dükkânda veya bir sokağın belirli yerlerinde sabit bulunsun, ekonomik faaliyeti sermayesinden fazla bedenî çalışmasına dayanan ve geliri 11 inci maddenin ikinci fıkrası uyarınca çıkarılacak kararnamede gösterilen sınırı aşmayan ve sanat veya ticaretle uğraşan kişi esnafı.” hükümlerini haizdir.

içerisinde var olan bir kurumun tanınmasını sağlamıştır. Tek bir kişiye neredeyse küçük bir devlet olan şirketin yasama ve yürütme yetkisinin verilmesi sonucunda yükümlülüklerin doğması da elzem olmuştur. Bu sebeple de tek ortağın sorumlulukları gerek Kanun gerek yargı içtihatları ile belirlenmiştir.

II. Kavram Olarak Tek Kişi Ortaklığı

Çalışma kapsamında tek pay sahibinin hukuki sorumluluğu incelenecek olup tek pay sahibi denildiğinde şirketin pay sahibinin tek bir kişi olmasından ziyade şirket paylarından tek birine sahip olan kişinin anlaşılmasının önüne geçilmesi amacıyla tek pay sahibi kavramının kimi zaman “tek kişi ortaklığı” şeklinde kullanılması da tercih edilmiştir. İşbu sebeple de çalışmamızda tek ortak ve tek pay sahibi kavramları ile ortaklık ve şirket kavramları birlikte kullanılacaktır⁴. Ortaklık, kelime olarak iki veya daha çok kimsenin iş yaparak kazanç elde etmek için birleşmeleri şeklinde tanımlanmıştır⁵. Ortaklık kavramı ile birlikte iştirak, müsterek, şeriklik kavramları da karşımıza çıkmakta ve bu kavramlar tanımlanırken de bir iş için birden fazla kimsenin bir araya gelmesi veya birlikte hak sahibi olmaları aranmaktadır⁶. Nitekim, İngilizce hukuk kaynaklarında kullanılan “company” kelimesi bir hizmeti satın almak, satmak veya sağlamak için organize olmuş birden fazla kişinin bir araya gelmesini⁷, Almanca hukuk kaynaklarında kullanılan “Gessellschaft” kelimesi topluluk, paydaşlık anlamlarını taşımaktadır⁸. Ortaklık kelimesinin kavram olarak birden fazla kişinin bir araya gelmesini ifade etmesi karşısında Türkçe’de “tek kişi ortaklığı”, İngilizce’de

⁴ Türk Ticaret Kanunu’nun 1531’nci maddesinde “ortaklık” ve “şirket” terimlerinin eş anlamda kanuni terimler olduğu ve bu terimler birbirleri yerine kullanılabileceği ifade edilmiştir.

⁵ Türk Dil Kurumu (<https://sozluk.gov.tr/> - Erişim Tarihi 12.04.2024)

⁶ Şerik, ortak; iştirak, ortaklık/katılım; müsterek, ortaklaşa/birden fazla kimsenin malı olan eşya şeklinde tanımlanmıştır. Prof. Dr. Mehmet KANAR, **Osmanlı Türkçesi Sözlüğü**, 2. Baskı, Say Yayınları, 2011, s.950; s.418; s.700.

⁷ P.H. COLLIN, **Dictionary of Law**, Bloomsbury Pub Ltd, 2004, s.95.

⁸ Aydoğan, **a.g.e.**, s.7.

“one man company”, Almanca’da “Einmannsgesellschaft”⁹ kavramları zıtlıkların birlikteliğini oluşturmakta adeta bir ying yang olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu durum diğer dillerde de aynı tezatlığı yaşamaktadır. Tüm bu nedenlerle tek kişi ortaklığı ifadesi kendi içerisinde tezatlık barındırmakta ve “tek bir kişilik ortaklık mı olur?” eleştirilerine kapı aralamaktadır.

Nihayetinde günümüzde gerek kanun metinlerinde gerek yargı içtihatlarında yerleşmiş olan tek kişi ortaklığı kavramı hem hukuk hem de ekonomi hayatına girmiş, şirketler hukuku içerisinde yerini almıştır. Söz konusu sürece tanıklık etmeden önce tek kişi ortaklığı kavramı ile neyin kast edildiğinin açıklanması gerekmektedir. Tek kişi ortaklığı kavramı, geniş anlamda tek kişi ortaklığı ve dar anlamda tek kişi ortaklığı olmak üzere karşımıza çıkmaktadır. Dar anlamda (gerçek anlamda) tek kişi ortaklığında şirkette sadece tek bir ortak vardır. Söz konusu ortaklık, en baştan şirketin bir kişi ile kurulması ile oluşabileceği gibi, şirket başta birden fazla kişi ile kurulmasına rağmen sonradan bütün payların tek elde toplanması ile de oluşabilecektir¹⁰. Bununla birlikte, şirket paylarının tek kişi ile birlikte şirkete¹¹ ait olması halinde de dar anlamda tek kişi ortaklığı vardır¹².

⁹ Aydoğan, **a.g.e.**, s.7.

¹⁰ Aydoğan, **a.g.e.**, s. 15; Feyzan H. ŞEHİRALİ ÇELİK, “**Hukukun Ekonomik Gerçekliğe Yanıtı: Tek Kişilik Şirketler**”, C. XXIV, S.1, BATİDER, Haziran 2007, s.165; Muzaffer EROĞLU, “Türk Hukukunda Tek Ortaklı Şirketler”, **Legal Hukuk Dergisi**, Nisan 2008, s.1253; Tekinalp, **Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, s.12.

¹¹ TTK m. 338/2 ve 574/2’deki düzenlenme tarzından anonim veya limited şirketin paylarından bazılarının tek kişi yanında şirkete de ait olması halinde dahi söz konusu ortaklığın da tek kişi ortaklığı olarak kabul edileceği anlaşılmaktadır. Bu halde de tescil ve ilan, bildirim yükümlülükleri aynen geçerliliğini koruyacaktır. Tekinalp, **Tek Ortaklı Şirket Sorunsalı**, s. 599. Bununla birlikte, hisse senetlerinin rehin, intifa hakkı ve benzeri sebeplerle üçüncü kişilerin elinde bulunması veya bu hakların senetsiz payların üzerinde kurulması ve bu hakların alacaklarına oy hakkı tanınmış olması tek kişi ortaklığına engel olmaz. Hatta payların tümü üzerinde birlikte mülkiyet olması durumunda da sonuç değişmeyecektir. Tekinalp, **Tek Ortaklı Şirket Sorunsalı**, s. 600.

¹² Aydoğan, **a.g.e.**, s.15; Tekinalp, tek ortaklı şirket kavramının TTK m. 389 ile m. 612, b.6 maddeleri ile de uyumlu olduğunu, paysahipliği konumunda bulunmayan şirkete elindeki payların paysahipliği hakkı vermediğini, toplantı ve karar nisaplarında hesaba katılmadığını belirtmiştir. Tekinalp, **Tek Ortaklı Şirket Sorunsalı**, s. 600.

Geniş anlamda tek kişi ortaklığı ise, şirkette görünüşte birden fazla ortak olmasına rağmen şirketin ortaklardan birine ait olduğu diğer ortakların ise saman adam olduğu ortaklıktır. Söz konusu ortaklıkta şirket, ortaklardan biri tarafından yönetilerek hakimiyet altında tutulurken¹³ diğer ortaklar saman adam olarak sadece asgari sayıyı sağlamak için yer almaktadır¹⁴.

Nihayetinde tek kişi ortaklığına ilişkin özel hükümler, dar anlamda tek kişi ortaklığı için uygulanmalıdır. Geniş anlamda tek kişi ortaklığında her ne kadar şirket bir ortak tarafından da yönetiliyor olsa da şeklen birden fazla ortak bulunduğundan tek kişi ortaklığına özgü düzenlemeler “geniş anlamda tek kişi ortaklığı”na uygulanmayacaktır¹⁵. Çalışmamız kapsamında “tek ortaklı şirket/tek kişi ortaklığı” ifadelerini kullanırken dar anlamda tek kişi ortaklığı kast edilecek, çok ortaklı şirketlerden bahsedilirken anonim ve limited şirket kavramları kullanılacaktır.

III. Tek Kişi Ortaklığının Kabul Süreci

Tek kişi ortaklığının daha iyi anlayabilmek için kabul edilme sebeplerine bakılması gerekmektedir. Bilindiği üzere hukuk, toplumların ihtiyaçlarını karşılamak için çeşitli kurumlar ihdas eder ve bu doğrultuda da düzenlemeler oluşturur. Tek kişi ortaklığı kurumu da bireysel işletmecilerin girişim faaliyetlerini daha iyi şekilde yürütebilmeleri için ortaya çıkan ihtiyacı karşılamak için sunulmuştur. Söz konusu

¹³ İsviçre Federal Mahkemesi’ne göre de tek kişi anonim ortaklığın kabulü için önemli olanın tek bir kişinin payların tümüne sahip olmasının yerine o kişinin açıkça ortaklığa hakim olmasıdır. Bakınız: Veliye YANLI, **Anonim Ortaklıklarda Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ve Pay Sahiplerinin Ortaklık Alacaklılarına Karşı Sorumlu Kılınması**, İstanbul, Beta, 2000, s. 135.

¹⁴ Aydoğan, **a.g.e.**, s.17; Yanlı, **a.g.e.**, s.135; Hasan PULAŞLI, “Tek Ortaklı Anonim Şirkette Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğu ve İsviçre Federal Mahkemesi’nin Buna İlişkin Üç Kararı”, **BATİDER**, Aralık 2009, C. XXV, S. 4, s. 98. Tekinalp, kanuni asgari sayı veya fazlası ile kurulan ancak daha sonra payların tek bir kişide toplanması halini fiili tek kişi ortaklığı olarak nitelendirmiştir. Tekinalp, **Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, s.12. Yazar aynı zamanda, şirkette kanuni asgari sayıyı sağlamak için birden fazla kişinin bulunduğu ancak fiilen tek bir kişinin yönettiği ortaklıkları “iğreti kuruluş” olarak tanımlamaktadır. Tekinalp, **Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, s.13-14.

¹⁵ Aydoğan, **a.g.e.**, s.168 vd.

kurum, her ne kadar AB Yönergesi¹⁶ ile kabul edilmiş gibi görünse de aslında olan zaten var olan bir durumun adlandırılması ve yeni yaratılacak sorunlara hukuki dayanak sunulmasıdır.

Günümüzde tek kişi ortaklığı hukuk sistemlerinde yapılan düzenlemeler ve yargı içtihatları ile yerini almış olsa da söz konusu durum bir hayli sancılı şekilde gerçekleşmiştir. Nitekim şirketin unsurlarında yer alan kişi unsuru ve sözleşme kavramları tek kişilik şirket oluşumuna cevaz vermemektedir. Yukarıda detaylı şekilde açıkladığımız üzere, ortaklık ve şirket kavramları da birden fazla kişinin bir araya gelmesi ile açıklanmaktadır. Ancak gerçek kişi tacirin sınırlı sorumluluk ihtiyacı ve şirketlerin tek kişi ile yönetilmesine sebep olan durumlar tek kişi ortaklığına giden süreci hızlandırmıştır. Her ne kadar şirket paylarının tek elde toplanması yahut saman adamlarla şirket kurulması gibi durumlar öğreti ve yargı tarafından üstü örtülü şekilde kabul edilse de tek kişi ortaklığının kuruluş yoluyla hayat bulması kolay olmamıştır.

Tarihi süreç incelendiğinde, Roma hukukunda *societas* olarak adlandırılan iki veya daha fazla kimsenin tam iki taraflı rızai sözleşme ile kurduğu, meşru bir amaç doğrultusunda mal ve emeklerini bir araya getirmeyi taahhüt ettikleri, tüzel kişiliği olmayan kurumlar¹⁷ günümüzdeki adi şirket yapılanmasına benzemektedir. Söz konusu kurumların tüzel kişiliğinin olmaması sebebiyle kendilerini oluşturan kişilerden bağımsız olarak varlıklarını devam ettirmeleri mümkün değildi. Özel hukuk alanındaki *societas*'lerin yanı sıra kamu hukuku alanında üniversitas olarak adlandırılan kurumların değişken üye sayısına sahip olmaları ve organları aracılığıyla yürütülmeleri sebebiyle tüzel kişiliklerin temelini oluşturdukları kabul edilmektedir¹⁸. Her ne kadar tüzel kişiliğin temelini oluştursalar dahi söz konusu kurumlar, tek ortaklı hale geldiğinde dahi varlıklarını devam ettirebilmelerine rağmen ticaret şirketleri vasfı

¹⁶ Twelfth Council Company Law Directive of 21 December 1989 on Single- Member Private Limited-Liability Companies. 89/667/EEC (Official Journal 395. 30.12.1989)

¹⁷ Türkan RADO, **Roma Hukuku Dersleri Borçlar Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2018, s.110 vd.

¹⁸ Çelik, **a.g.m.**, s. 166.

taşımadıkları için tek kişi ortaklıklarının öncüsü olarak kabul edilmemektedirler¹⁹. Bununla birlikte, universitas'ların tek kişi ortaklığı bakımından önemi Alman İmparatorluk Mahkemesi'nin 1888 yılında maden hukukuna ilişkin verdiği bir karar da ortaya çıkmıştır. Mahkeme, maden işletmesi şirketinin tek bir kişiden oluşup oluşmayacağı sorununu Roma hukuku kaynaklı ilkeleri dikkate alarak çözümlenmiştir²⁰.

Başka bir Roma hukuku kurumu olan peculium da tek kişi ortaklığının gündeme gelmesi konusunda karşımıza çıkmaktadır. Kişinin ticari malvarlığı ile şahsi malvarlığını birbirinden ayıran bu kurum ile hak ehliyeti bulunmayan kölelerin ve aile reisi hakimiyetinde bulunan evlatların borçlarına ilişkin sınırlı sorumluluk belirlenmiştir. Aile reisleri köle ve evlatlarına kendi malları üzerinde sınırlı bir yetki tanımlamaktaydı ancak aile reislerinin hakimiyetinde bulunan bu kimselerden dolayı sorumlulukları bulunmadığından ticaret hayatında tıkanma meydana gelmemesi için hak ehliyeti olmayan köle ve evlatlara hukuki muamelelerini yerine getirebilmeleri için kendilerine özel bir malvarlığı olan peculium verilirdi²¹. Bu kimselerin sorumlulukları da kendilerine verilen peculium ile sınırlı idi²².

Bu şekilde Romalılar, tek kişilik şirket kavramının gerektirdiği unsurları farklı örgütlenmelerde kullanmış ancak bunları birbirleriyle ilişkilendirmemişlerdir²³. Sermaye şirketlerinin ortaya çıkmasına kadar bu durum devam etmiştir²⁴.

¹⁹ Aydoğan, **a.g.e.**, s.18., Çelik **a.g.m.**, s. 167.

²⁰ Aydoğan, **a.g.e.**, s.21,22 ve özellikle dpn.58., Çelik **a.g.m.**, s. 167.

²¹ Kudret AYİTER, **Roma Hukuku Dersleri Aile Hukuku**, Ankara, AÜHF Yayınları, 1963, s.44; Özcan Karadeniz ÇELEBİCAN, **Roma Hukuku**, Ankara, Yetkin Yayınları, Ankara, 2003, s. 137.

²² Özcan Karadeniz ÇELEBİCAN, "Roma Hukukunda Peculium Müessesesi", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Ankara, 1968, C. XXV, S. 3-4, s. 182.

²³ Aydoğan **a.g.e.**, s. 18.

²⁴ Çelik **a.g.m.**, s. 167.

Bununla birlikte, sınırlı sorumluluk uygulamasına ilişkin olarak İslam Hukuku'nda "mudaraba"²⁵/şirketi kirad kurumu karşımıza çıkmaktadır²⁶. Mecelle'de "Bir taraftan sermaye ve diğer taraftan sa'y ve amel olmak üzere bir nev'i şirkettir." olarak tanımlanan şirketi kirad'da ortaklık kurulmadan önce sermaye miktarları ve kâr dağılımına ilişkin şartlar ile fiilen ticaretle uğraşan tarafın (mudâribin) sermayeyi işletirken sahip olduğu yetkiler kararlaştırılır²⁷. Yatırımcının yönetime katılmaması ve alacaklılarla muhatap olmaması sebebiyle şirketi kirad'ın modern şirketlerin atası olduğu görüşü ileri sürülmektedir²⁸.

Nihayetinde bugün kabul edildiği şekliyle tek kişi ortaklığının kabulü bakımından koyulan ilk tuğlanın sermaye şirketlerinin ortaya çıkması olduğu söylenebilir. 17. ve 18. Yüzyılda Avrupa'da ekonominin ve dış ticaretin gelişmesi ile birlikte sermayeye olan ihtiyaç ve sermaye koyanların sorumluluklarını sınırlama gerekçesi ekonomik hayatta tek bir şahısta toplanmış bulunan müteşebbis ve sermayedar sıfatlarının açık bir şekilde ayrılmasına ve şirketlerin çoğalmasına sebebiyet vermiştir²⁹. Nitekim denizaşırı ticaretin gelişmesi ile birlikte anonim şirketler hayat bulmuştur.

Tek kişi ortaklığının kabulü sürecindeki ikinci ve en önemli adım 19. yüzyılın ortalarında sermaye şirketlerinin onu kuran ortaklardan bağımsız ve tüzel kişiliği haiz olduklarının kabulü edilmesi ile atılmıştır³⁰. Mevcut sermaye şirketlerinin küçük ve

²⁵ Detaylı bilgi için bkz. Mehmet Salih KUMAŞ, "Bir Finansman Yöntemi Olarak İş Ortaklığı Uygulaması Mudârabe Commenda Karşılaştırması", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C:15, say.1, 2006, s.374.

²⁶ Robaert W HİLLMAN, Limited Liability In Historical Perspective, *Washington and Lee Law Review*, 2007, Vol 54, Issue 2, Article 10 s. 619.

²⁷ Kumaş, *a.g.m.*, s. 376.

²⁸ Hayri DOMANIÇ, *Anonim Şirketler*, Eğitim Yayınları, İstanbul, 1978, s.14.

²⁹ Kemal ÇEVİK, "Fransız ve Türk Hukukunda Tek Ortaklı Şirket / Sınırlı Sorumlu Ticari İşletme", *Prof. Dr. Ali Bozer'e Armağan*, Ankara, 1998, s. 50; Ayrıca anonim ve Limited Şirketlerin ekonomik bir zorunluluk olarak ortaya çıktığı görüşü için bkz. Yaşar KARAYALÇIN, *Ticaret Hukuku I. Giriş – Ticari İşletme*, 3. Baskı, Ankara, 1968, s. 189, 190.

³⁰ Çelik, *a.g.m.*, s.168. Tekinalp, *Tek Kişi Ortaklığının Esasları*, s. 9.

orta ölçekli işletmelerin ihtiyacını karşılayamaması, esnek, basit ve ekonomik yapıya uygun olmaması ekonomi ve hukuk hayatını yeni bir arayışa itmiş ve limited şirketin hayat kazanması ile de söz konusu çözüm bulunmuştur³¹. Ancak bu durum dahi tek kişi ortaklığı binasının oluşması için yeterli değildir. Zira, sermaye şirketlerinde sorumluluğun mevcut yahut taahhüt edilen sermaye ile sınırlı tutulabilmesi ancak birden fazla kişinin bir araya gelerek ortaklık kurması halinde mümkündür. Tek kişi ile ortaklık kurulması “tek kişi ile evlilik mi olur?” sorusunu akla getirmekte ve çelişkili görülmekteydi³². Ekonomik hayatta meydana gelen değişimler ile birlikte sermayedarların sorumluluklarının sınırlandırılması düşüncesi ile önemli bir adım atılmış olsa da ticari hayattaki riskin bölüşülmesi ve tek kişi ortaklığının çelişkili görülmesi sebebiyle tek kişi ile ortaklık kurulması düşünülmemiştir. Bu sebeple de tek kişi ortaklığı, ortakların çeşitli nedenlerle ortaklıktan ayrılması sonucunda ortak sayısının tek bir kişiye düşmesi ile gündeme gelmiştir³³.

Tek kişilik ortaklıkların ilk örnekleri limited şirketlerin kuruluşu ile ortaya çıkıp zamanla yaygınlaşmaya başlamıştır ancak tek kişilik ortaklık kurulmasının açıkça yasal olarak düzenlenmesine kadar, kanunkoyucunun limited şirketlerin tek ortakla kurulması yönünde bir amacı olmadığı ileri sürülmüştür³⁴.

³¹ 10 Mayıs 1892’de yürürlüğe giren GmbHG ile kanunkoyucu limited şirket kurumunu düzenleyerek küçük ve orta ölçekli işletmeler için bir sermaye şirketi oluşturmuştur. Yazar, daha modern ve karmaşık yapıya sahip olan ekonomik ihtiyaçlar karşısında limited şirket sayısının hızla artmasını anlaşılabılır bulmaktadır. bkz. Aydoğan, **a.g.e.**, s.20.; Limited ortaklık, Alman kanun koyucusunun, Alman ekonomisinin ulaştığı gelişim düzeyi içinde özellikle sömürgelerle ticarete, kuruluşu ucuz ve kolay, ülkenin piyasa şartlarına uyabilecek ve en önemlisi ortaklarının sorumluluğu sınırlı olan yeni bir ortaklık tipine duyulan ihtiyaca cevap vermek için yarattığı ortaklık türüdür. Ersin ÇAMOĞLU, “İsviçre, Alman ve Türk Hukuklarında Limited Ortağın Sınırlı Sorumluluğu İlkesinin Anlamı ve Nitelikleri”, **İÜHFİM**, C. XXXVIII, S.1-4 (1973), s. 499 (Sınırlı Sorumluluk).

³² Aydoğan, **a.g.e.**, s.21; Çelik, **a.g.m.**, s.168.

³³ Çelik, **a.g.m.**, s. 168.

³⁴ Çelik, **a.g.m.**, s.168.

A. Almanya’da Kabulü

Gerçek anlamda tek kişi ortaklığının, kişi sayısının bire düşmesi şeklinde hukuken kabul edilmesi tarihte ilk kez Alman İmparatorluk Yüksek Mahkemesi’nin³⁵ bir maden şirketi hakkında vermiş olduğu karar ile ortaya çıkmıştır³⁶.

İmparatorluk Yüksek Mahkemesi, Prusya Maden Kanunu uyarınca kurulan bir maden şirketinin pay sahiplerinin kuruluşta zorunlu kılınan 2 kişiden daha aza düşmesi durumunu yani payların tek elde toplanması halini, “bir hukuki ilişkinin oluşturulması şartları mutlaka aynı zamanda onun devamı için de göz önünde bulundurulmak zorunda değildir” kuralı ile yorumlamış ve şirket varlığının tek kişi ile devam edeceğine karar vermiştir³⁷. İmparatorluk Mahkemesi tarafından verilen şirket paylarının tek elde toplanmasına rağmen şirketin tek ortakla devam edeceği görüşü, Federal Mahkeme tarafından da benimsenmiştir³⁸. Nihayetinde ekonomik hayat hukuka yön vermiş ve 1980 yılında limited şirketlerin, 1994 yılında anonim şirketlerin tek kişi ile kurulabileceği Alman kanun koyucu tarafından kabul edilmiştir³⁹.

B. İngiltere’de Kabulü

Tek kişi ortaklığının kabul süreci ele alınırken İngiltere örneğinden de bahsetmek gerekir. Nitekim, İngiltere’de tüzel kişilik olarak şirketlerin kurulması (Krallık onayı ile olsa dahi) 14. yüzyıldan beri mümkündü. Her ne kadar şirketlerin tüzel kişilik olarak kurulmaları mümkün olsa da sorumluluk bakımından ayrılımları zaman

³⁵ 28.11.1888 tarihli Alman Yüksek İmparatorluk Mahkemesi: RGZ 23, 202 vd.

³⁶ Aydoğan, **a.g.e.**, s. 22.

³⁷ Aydoğan, **a.g.e.**, s. 22 vd.

³⁸ Aydoğan, **a.g.e.**, s. 22.

³⁹ Tekinalp, **Tek Ortaklı Şirket Sorunsalı**, s.588; Tekinalp, **Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, s.42; Çelik, **a.g.m.**, s.178; Aydoğan, **a.g.e.**, s. 23.

almıştır. Özellikle fiili tek kişi ortaklığının Salomon v. Salomon & Co. Ltd.⁴⁰ davası hakkında 19. yüzyılda Lordlar Kamarasının verdiği karar ile kabul edildiği yaklaşık olarak bütün kaynaklarda ifade edilmektedir⁴¹. Salomon, işletmesini; kendisi, eşi ve beş çocuğunun ortağı olduğu bir şirkete satmış ve şirketin kendisine olan borcunu ödemesi için üçüncü kişilere şirket hisselerini teminat göstererek borç yapmıştır. Akabinde şirket nakit sıkıntısı çekmiş ve alacaklıların taleplerini karşılayamamıştır. Alacaklıların şirketin iflasını talep etmesi ve şirkette alacaklarını karşılamaya yetecek malvarlığı değeri bulunmaması üzerine Salomon'un şahsi malvarlığına başvurulması talep edilmiştir. Dava mahkeme tarafından kabul edilmiş ve Salomon'un sorumluluğuna gidilmesine karar verilmiştir. Söz konusu kararın Salomon tarafından temyiz edilmesi üzerine Lordlar Kamarası, Salomon'un davranışı yasaklayan bir hüküm bulunmadığı ve şirketin borçlarının şirkete ait olduğu, tüzel kişinin ortaklarından ayrı bir kişiliği olduğu⁴² gerekçesi ile Mahkeme kararını bozmuştur⁴³. Söz konusu karar, geniş anlamda tek kişi ortaklığının tanındığı karar olarak anılmaktadır⁴⁴. Nitekim, mezkur karara konu olayda, payların neredeyse tamamı bir kişiye ait olmakta, Salomon harici kişiler yalnızca asgari sayıyı sağlamak için yer almakta bir nevi saman adam rolünü üstlenmekte ve şirket fiilen tek bir kişi tarafından yönetilmektedir. Şirketin kendi ortaklarından ayrı bir tüzel kişiliğinin olduğunun kabulü ve ortakların sorumluluğunun belirlenmesi açısından ilgili karar önem taşımaktadır.

⁴⁰ Salomon v A. Salomon and Co. Ltd [1897] AC 22, House of Lords.

⁴¹ İlgili kararın detaylı incelenmesi için bkz. : Aydoğan, **a.g.e.**, s. 25 vd.

⁴² Lord Halsourg, tüzel kişiliği olan şirketin faaliyeti dolayısıyla borçlarından bizzat sorumlu olacağını, Salomon'un sorumluluğuna gidilemeyeceğini şayet sorumluluğa gidilmesi durumunda şirketi temsil eden Salomon'un kanuni temsilci sıfatının ortadan kalkacağını ve yapılan işlemlerin de geçersiz olacağını dile getirmiştir. Gover and Davies, **Principles Of Modern Company**, 8. Edition, Sweet & Maxwell, London, 2008, N.2.2.

⁴³ Tekinalp, **Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, s.41; Aydoğan, **a.g.e.**, s. 27; Hüsnü TURANLI, "Türk Ve İngiliz Anonim Şirketler Hukukunda Ortak Olarak Benimsenen İlkeler", **Tüzel Kişilik Penceresinden Anonim Ortaklık Sempozyumu**, Editör: Havva Karagöz,F. Beril Özcanlı,Seda Palanduz, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2021, s.666; Emek Toraman ÇOLGAR, **Şirkete Borçlanma Yasası**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019, s. 290 dp. 542.

⁴⁴ Aydoğan, **a.g.e.**, s.28, dp. 86.

Tek kişi ortaklığına ilişkin bir diğer önemli karar da Lee v. Lee's Air Farming Ltd. davasıdır⁴⁵. Dava konusu olayda Lee, toplam 3000 payı olan şirketin 2.999 adet payına sahip ortağı aynı zamanda şirketin hem müdürü ve hem de tek çalışanı idi. Lee'nin ölümünün akabinde mirasçıları ölüm tazminatı talep ettiler ve söz konusu talep Lee'nin şirket hisselerine sahip olması sebebiyle çalışanı olamayacağı gerekçesi ile reddedildi. Söz konusu kararın temyizi üzerine Mahkeme, Lee ile şirketin ayrı kişiler olması ve şirket ile Lee arasında yapılan sözleşmeye göre de Lee'nin işçi olması sebebiyle mirasçılarının tazminat hakkı olduğuna hükmetti⁴⁶.

Nihayetinde İngiliz hukukunda tek kişi ortaklığının kabul edilmesi limited şirketler için 15 Temmuz 1992 tarihinde The Companies Regulations 1992'de 322B maddesi ile yapılan deđişiklik⁴⁷ ile gerçekleşirken anonim şirketler için The Companies Act 2006 sayılı Kanun'un 123'ncü maddesinde yer alan düzenlemeler ile mümkün olmuştur.

C. İsviçre Hukukunda Kabulü

İsviçre hukukunda tek kişilik ortaklığın kanunen kabul edilmesinden önce de uygulamada ortak sayısının tek kişiye düşmesi durumu hoşgörölü şekilde karşılanmaktaydı. Nitekim, İsviçre Federal Mahkemesi tarafından 1919 yılında verilen kararda bir şirketin tamamının bir şahsın elinde toplanması durumunun şirketin feshine yol açmayacağı hususu dile getirilmiş ve İsviçre öğretisi ve yargısı tarafından tek kişi ortaklığına ilişkin geçerlilik sorununu olumlu şekilde cevaplanmıştır⁴⁸. Bununla birlikte 1937 değişikliğinde şirketin tek ortak ile kurulmasına ilişkin bir hüküm getirilmemiş ve tek ortakla şirket kurulmasına izin verilmesinin sistemi bozacağı, sınırlı sorumlu tek kişi işletmesinin kötüye kullanılabileceği ve tek kişi ortaklığına ilişkin

⁴⁵ [1961] A.C. 12, PC.

⁴⁶ Aydoğan, **a.g.e.**, s.29.

⁴⁷ Vanessa EDWARDS, **The EU Twelfth Company Law Directive, Company Lawyer, 1998**, 19(7) Company Lawyer, 213.

⁴⁸ Tekinalp, **Tek Ortaklı Şirket Sorunsalı**, s. 583.

lımlı bakış açısının yerleşik şirket anlayışı ile bağdaşmayacağı düşüncesi etkin olmuştur⁴⁹.

İsviçre’de tek kişi ortaklığının kabulü, Avrupa Birliği üyesi olmamasına rağmen⁵⁰ 12. Yönerge’ye uygun şekilde 16 Aralık 2005 tarihindeki ortaklık reformu ile gerçekleşmiştir⁵¹. 1 Ocak 2008’de yürürlüğe giren reform ile anonim ve limited şirketlerin bir veya daha fazla kişi ile kurulabilmesi mümkün kılınmıştır(İsBK m.772, 775)⁵².

D. Diğer Ülkelerde Kabulü

Tek ortaklı şirketin kurulabilmesinin kabulü birçok Avrupa ülkesinde 1989 tarihli On İki sayılı Ortaklıklar Hukuku Yönergesi’nin iç hukuka iktibas edilmesi ile gerçekleşmiştir⁵³. Yönerge, üye devletlere iki seçenek sunmaktadır. Buna göre üye

⁴⁹ Tekinalp, **Tek Ortaklı Şirket Sorunsalı**, s.584.

⁵⁰ 01.01.2008’de yürürlüğe giren “Limited Şirketler Hukukunun Tam Revizyonu”nın ana amacının kişisel nitelikli sermaye şirketi olan limited şirketleri korumak, eksiklikleri düzelterek mevcut hataları gidermek, kanuni düzenlemeleri güncelleştirmek ve Avrupa Birliği hukukuna uyum sağlamak olduğu belirtilmiştir. Bknz. Tuğçe Nimet YAŞAR, “Tek Ortaklı Limited Şirket”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2012, s. 51.

⁵¹ Aydoğan, **a.g.e.**, s.30; Hediye SAYIN, “Tek Kişili Ortaklık”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008, s.32, Çelik, **a.g.m.**, s.177.

⁵² Tekinalp, **Tek Ortaklı Şirket Sorunsalı**, s. 580 vd.

⁵³ Belçika, Danimarka, Almanya, Hollanda ve Fransa Yönerge’yi iç hukuklarında kabulünden önce de tek kişi ortaklığını yasal olarak hukuk sistemlerinde düzenlemişlerdir. Bununla birlikte İspanya, Yunanistan, İtalya, İrlanda ve İngiltere’de Yönerge’nin kabulünden önce böyle bir durum söz konusu olmadığı ülkelere örnek gösterilebilir. Çelik, **a.g.m.**, s.182.

devletler ulusal hukuklarında ya sınırlı sorumlu işletme modelini⁵⁴ benimseyecek ya da tek kişi ile limited şirket kurulmasına izin vereceklerdir⁵⁵.

Portekiz hariç üye devletler tek kişi ile limited şirket kurulmasını benimsemiş, Portekiz ise seçim hakkını kullanarak bireysel girişimcilerin faaliyetleri için sınırlı sorumlu işletme modelini seçmiştir⁵⁶. Ancak bu süreç uzun sürmemiş ve Portekiz de 1997 yılında tek kişi ile limited şirket kurulmasına izin vermiştir⁵⁷.

Bununla birlikte, tek kişi ortaklığının kabulüne ilişkin olarak Fransa’da Yönerge’den daha önce 1985 tarihinden itibaren tek kişi ortaklığının mevcut olduğu⁵⁸, 1994 tarihinde basitleştirilmiş anonim şirkete ilişkin düzenlemelerin yapıldığı⁵⁹ ve 2001 yılında yapılan değişiklik ile de anonim ortaklıkların da tek kişi ile kurulabileceğinin kabul edildiği zikredilmesi gereken bir husustur⁶⁰.

⁵⁴ Yönerge ile üye devletlere “sınırlı sorumlu ticari işletmenin” zorunlu seçenekler arasında sunulması en az iki yüzyıldır süren “hakimiyet ile sorumluluk el ele yürür.” İlkesini sarsmıştır. Nitekim, işletmeyi tek başına idare eden kişinin borçlarından kişisel ve sınırsız olarak sorumlu olacağı şeklindeki doktrinde yer alan hakim görüşün yerini bu durumun kuramsal bir zorunluluk olmadığı sadece alacakları koruyan bir öğreti olduğu görüşü almış ve bir dogma ortadan kaldırılmıştır. Tekinalp, **Tek Ortaklı Şirket Sorunsalı**, s.589.

⁵⁵ Twelfth Council Company Law Directive of 21 December 1989 on Single- Member Private Limited-Liability Companies, Article 2.

⁵⁶ Çelik, **a.g.m.**, s.179; Aydoğan, **a.g.e.**, s. 29; Sayın, **a.g.e.**, s.35; Üye devletlerin tek kişili ortaklığı modelini seçmesinde tek kişi işletmelerinin ihtiyaçları karşılamaması, tüzel kişiliklerinin bulunmaması ve ortaklık yapısının vergi açısından daha avantajlı olması etkili olmuştur. Neval OKAN, “Avrupa Birliğinde Birleşik Krallık, İrlanda, Belçika ve İspanya Hukuklarında Tek Üyeli Özel Limited Ortaklıklar (Single-Member Private Limited Companies)” **Kemal Oğuzman’a Armağan**, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, İstanbul, S. 1, 2002, s.588.

⁵⁷ Çelik, **a.g.m.**, s.178, Aydoğan. **a.g.e.**, s.31;

⁵⁸ Avrupa topluluğuna üye devletlerin kanunlarının yeknesak hale getirilmesi amacıyla iç hukuklarda yapılması gereken düzenlemeler için esas alınan Kanun 12 Temmuz 1985 tarih ve 85-697 sayılı Fransız Kanunu olduğu görüşü bkz. Çevik, **a.g.m.**, s.1.; Çelik, **a.g.m.**, s.178; Aydoğan, **a.g.e.**, s.32.

⁵⁹ Çelik, **a.g.m.**, s. 178 vd.; Fransız hukukunda anonim ortaklıklar hukukuna ilişkin eleştiriler üzerine “Basitleştirilmiş Paylı Ortaklıklar Kanunu” düzenlenmiştir. Müge TEKİL, “Fransız Ortaklıklar Hukukunda Bir Yenilik Basitleştirilmiş Paylı Ortaklık (Societe Par Actions Simplifiee)”, **Oğuz İmregün’e Armağan**, İstanbul, Beta Yayınları, 1998, s. 619 vd.

⁶⁰ Çelik, **a.g.m.**, s. 178.

E. Türk Hukukunda Kabulü

Tek kişi ortaklığının ya ortak sayısının bir kişiye düşmesi ile ya da baştan itibaren bir kişi ile ortaklık kurulması ile karşımıza çıktığını görmekteyiz. Türk hukukunda tek kişi ortaklığının bugünkü haline nasıl geldiğinin de incelenmesi gerekmektedir.

Türk hukukunda gerek 865 sayılı Ticaret Kanunu gerek 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda kural olarak bir şirketin kurulabilmesi için en az iki kişinin bulunması zorunlu idi⁶¹. Nitekim adi şirket, kollektif şirket ve adi komandit şirket ile limited şirkette kuruluş için en az iki kişinin varlığı aranırken anonim ve paylı komandit şirket için beş, kooperatifler için de yedi kişinin varlığı aranmaktadır(Bk m. 520, TBK m. 620; TK m.153, 155, 243, 277, 479, 504 ve KoopK m.2). Aynı zamanda ortak sayısının kanunda belirlenen sayıların altına düşmesi ticaret şirketleri bakımından sona erme sebebidir (TK m. 199,200,243, 434/4, 479, ve 504).

Söz konusu durum ortaklığın baştan itibaren tek bir kişi işe kurulmasına ilişkindir. Bununla birlikte, sonradan ortak sayısının bire düşmesi yoluyla tek kişi ortaklığının Türk hukuku bakımından nasıl değerlendirildiğinin incelenmesi gerekmektedir. Öğretide Ticaret Kanunu hükümlerine göre tek kişi ortaklığının geçici süre ile de olsa mevcut olduğu belirtilmektedir. Ayrıca, 1926 tarihli Eski Ticaret Kanunu'nun 443. Maddesinde yer alan *“Şirketin teşekkülü kat'isinden sonra, hissedarân beş kişiden aşağıya tenezzül eder ve bu hâl bir sene devam ederse, alâkadar her şahıs, şirketin feshini mahkemeye müracaat ile talep edebilir.”* hükmü ile Türk hukukunda ilk kez

⁶¹ 8.6.1984 tarihli Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 2. Maddesinde kamu iktisadi teşebbüsleri; iktisadi devlet teşekkülü ile kamu iktisadi kuruluşunun ortak adı olarak tanımlanmış ve 3/3. Maddesi uyarınca da iktisadi devlet teşekküllerinin anonim şirket şeklinde kurulabileceği ve bu şekilde kurulan teşekküller için TTK m. 227'de yer alan beş kurucunun bulunması şartının aranmayacağı, genel kurul bulunmayacağı düzenlenmiştir. Söz konusu düzenleme ile anonim şirket şeklinde kurulan iktisadi devlet teşekkülleri bakımından tek kişi ortaklığı kurulmasına imkan sağlanmış olmaktadır. Çevik, **a.g.m.**, s. 51 vd.; Aydoğan, **a.g.e.**, s. 123; Gökmen GÜNDOĞDU, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nda Tek Kişilik Anonim Ortaklık ve Tek Kişilik Limited Ortaklık” **İÜHFİM**, C:LXV, S. 1, 2007, s.231; Erdoğan MOROĞLU, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı**, Beşinci Baskı, Ankara, Vedat Kitapçılık, 2007, s.128.

tek kişi ortaklığının gündeme geldiği söylenebilir⁶². Söz konusu hükme göre, şirketin kuruluşundan sonra pay sahiplerinin bir kişiye düşmesi durumu bir sene devam ederse ilgililer şirketin feshini talep edebilecektir. Bu kapsamda şirket pay sahiplerinin tek kişiye düşmesi durumunda şirket tüzel kişiliği ortadan kalkmayacak ve şirket bir yıl boyunca varlığını koruyacaktır. Bu halde tek pay sahibi sınırlı sorumluluktan yararlanıp yararlanmayacağı hususu tartışmalıdır⁶³. Söz konusu durum yukarıda açıkladığımız üzere tek kişi ortaklığı örneklerinden birini oluşturmaktadır.

Tek kişi ortaklığının Türk hukukunda günümüze kadar geçirdiği sürecin şirketler bakımından incelenmesi de gerekmektedir.

1. Anonim Şirketler

6762 sayılı Ticaret Kanunu’nun 434’ncü maddesi uyarınca, anonim şirketlerde pay sahibi sayısının beşten aşağı düşmesi şirket için bir infisah sebebidir. Yine mezkur Kanun’un 435’nci maddesi uyarınca şirketin tescilinden sonra hakiki pay sahipleri sayısının beşten aşağı düşmesi durumu fesih sebebidir. Bu halde pay sahiplerinden yahut şirket alacaklılarından birinin veya Ticaret Vekaleti’nin (Ticaret Bakanlığı) talebi üzerine, mahkeme şirketin durumunun kanuna uygun hale getirilmesi için uygun bir süre verir ve buna rağmen durum düzeltilmezse şirketin feshine karar verir. İkinci durumda ilk durumundan farklı olarak pay sahibi sayısı beşin altına düşmese dahi “hakiki pay sahibi”⁶⁴ sayısının beş kişiden aşağıya düşmesi durumunda feshe imkan

⁶² Atabek, **Tek Şahışlı Şirketler**, s. 58; Tekinalp, **Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, s.29; Aydoğan, **a.g.e.**, s.33. Bununla birlikte, söz konusu durum yalnızca anonim ortaklıklar için söz konusu olup 1926 tarihli Ticaret Kanunu’nun 515. maddesinde “Şirket iki kişiden mürekkep ise, diğer şerik vefat veya iflas eden şerikin yerine diğerini ikameye mecburdur. Aksi halde şirket infisah eder.” Hükümünden limited şirket ortaklarının bir kişiye düşmesi durumunda sona ereceği açık şekilde düzenlenmiştir.

⁶³ Tek ortağın söz konusu süre zarfında sınırlı sorumluluk imkanından yararlanacağı görüşü için bknz: Aydoğan, **a.g.e.**, s. 34; Aksi görüş, Tek ortağın sınırlı sorumluluktan imkanından yararlanmaması gerektiği görüşü için bknz: İrfan BAŞTUğ, “Şirketler Hukukunun Temel İlkeleri”, **İzmir İktisadi ve Ticari Bilimler Fakóltesi**, 1974), s. 167; Tek ortağın, haklarını kötüye kullanması durumunda şahsi malvarlığı ile sorumlu tutulması gerektiği görüşü için bknz: Reşat ATABEK, “Şirket Paylarının Bir Kişinin Elinde Toplanması” **BATİDER**, C:X, S.3, 1980, s.649.

⁶⁴ Ticaret Kanunu’nun tasarısında sadece “pay sahibi” ifadesi var iken “hakiki” kelimesi sonradan komisyon tarafından eklenmiştir. Söz konusu ek hakkında gerekçede bir açıklama yer almamaktadır. Yanlı, **a.g.e.**, s.139, dn. 613.

tanınmaktadır. Bu durumda Türk hukukunda tek kişi ortaklığının tanınıp tanınmadığına ilişkin olarak iki görüş karşımıza çıkmaktadır. İlgili hükümlerin yorumlanmasında bir görüş⁶⁵, pay sahipleri sayısının beşten aşağı düşmesinin infisah, hakiki pay sahipleri sayısının beşten aşağı düşmesi durumunun fesih sebebi olarak görülmesi hiçbir şekilde tek kişi ortaklığının kabul edilmediğini, yalnızca ikinci halde kişilere fesih davası açma hakkı tanındığını bu durumun da dar anlamda dahi olsa tek kişi ortaklığına cevaz vermediğini savunurken diğer görüş⁶⁶ iki hükmün birlikte değerlendirilmesi gerektiğini kanunkoyucunun hakiki pay sahipleri sayısının beşten aşağı düşmesi durumunu infisah değil de fesih sebebi olarak görmesinin kısa süreliğine de olsa dar anlamda tek kişi ortaklığını kabul ettiğini savunmaktadır.

Nihayetinde dar anlamda tek kişi ortaklığı, şirkette şeklen tek bir ortağın bulunduğu, şirket borçlarında şirketin sorumlu olduğu ve pay sahibinin sınırlı sorumlu olduğu ortaklık olarak tanımlanmaktadır. Bu sebeple de söz konusu Kanun döneminde özellikle pay sahiplerinin beş kişinin altına düşmesi durumunda infisah olarak görülmesi durumunun zaten tek kişi ortaklığına cevaz verilmediği bununla birlikte 435’de yer alan hüküm kapsamında hakiki pay sahibi sayısının beş kişiden az olması durumunda da şirketin fesih davasında fesih kararı verilinceye kadar devam etmesi halinin de tek kişi ortaklığının şekil unsurunu taşımadığından tek kişi ortaklığı olarak kabul edilmeyeceği kanaatindeyiz.

2. Limited Şirketler

6762 sayılı Ticaret Kanunu’nun limited şirketlere ilişkin 504’ncü maddesi, ortak sayısının bire inmesi durumunda uygun bir zaman içerisinde bu eksiklik tamamlanmazsa ortaklardan biri veya şirket alacaklısı mahkemeden şirketin feshine karar verilmesini talep edebilir. Anonim şirketler bakımından düzenlenen infisah

⁶⁵ Oğuz İMREGÜN, **Anonim ortaklıklar, Yenilenmiş 4. Bası**, İstanbul, Yasa Yayıncılık A.Ş., 1989, Aydoğan, **a.g.e.**, s. 35; Tekinalp, **Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, s.30.

⁶⁶ Gül OKUTAN NİLSSON, “Tek Kişi Ortaklığı, Türk Hukukunun Avrupa Birliği Hukukuna Uyumu - Acquis Communautaire’nin Alınması: Açıklamalar, Değerlendirmeler ve Öneriler (Proje Yöneticisi: Prof. Dr. Ünal Tekinalp)”, İstanbul, **İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü yayınları**, 2001, s. 590; Yanlı, **a.g.e.**, s.140.

sebebi limited şirketler için öngörülmemiştir. Bu sebeple de fesih edilmediği sürece şirket tek ortaklı şekilde faaliyetlerine devam edecektir. Söz konusu durum da Türk hukukunda limited şirketler yönünden geçici de olsa tek ortaklığının hukuken tanındığı şeklinde yorumlanabilecektir⁶⁷.

Bunlara ek olarak, öğretide⁶⁸ tek kişi ortaklığının geçici süreyle de olsa varlığını devam ettirmesi olumlu şekilde yorumlanmakla birlikte yargının tek kişi ortaklığına ilişkin görüşü Yargıtay 11. Hukuk Dairesi⁶⁹'nin vermiş olduğu kararda şu şekilde karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu kararda Yargıtay tarafından limited şirketin mevcudiyeti için en az 2 ortağın bulunmasının zorunlu olduğu ve ortak sayısının bire inmesi durumunda uygun bir süre içinde söz konusu eksikliğin tamamlanması imkanı tanıyan TTK m. 504/2'nin ilk fıkrada yer alan emredici hükmü ortadan kaldırmayacağı hususu dile getirilmiş ve kanunkoyucunun tek ortaklı şirketleri istemesi durumunda bu duruma ilişkin özel bir düzenleme yapması gerektiğini zikretmiş ve mevcut maddelerin yalnızca ortaklardan birinin ölümü, medeni hakları kullanma ehliyetini kaybetmesi gibi hallere ilişkin yorumlanması gerektiğine hükmetmiştir.

Nihayetinde Yargıtay tarafından ileri sürülen görüş TK'da yer alan hükümlerle birlikte yorumlandığında isabetlidir. Ancak unutulmamalıdır ki, her ne kadar limited

⁶⁷ Özellikle TK m. 504'ün kaynak alındığı İsviçre Borçlar Kanunu m. 775'te hakime feshe karar verme zorunluluğu yükletilmediği ve bu kapsamda Türk hukukunda da alacaklının talebinde muhik menfaati olmadığı durumda mahkemenin fesih davasını reddedebileceği görüşü için bkz: Halil ARSLANLI, **Ticaret Kanunu Şerhi, İkinci Kitap- Yedinci Fasl, Limited Şirketler (Madde 503-556)**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1962, s. 36, 37; Ersin ÇAMOĞLU, "Limited Ortaklığın Sınırlı Sorumluluğu Karşısında Şirket Alacaklılarının Aktif Korunması" Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, İstanbul 1969, s. 100 (Limited Ortaklığın Sınırlı Sorumluluğu); Tekinalp, **Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, s. 31; Aydoğan, **a.g.e.**, s. 37.

⁶⁸ Çamoğlu, **Limited Ortaklığın Sınırlı Sorumluluğu**, s.98-99; Kanunkoyucunun ekonomik bir bütün olan işletmenin korunması amacı ile TK m. 504/2'de yer alan hükmü getirmiş ve ilgililer tarafından fesih talep edilmesinden önceki ve talepten sonraki sürede dahil olmak üzere, geçici bir süre limited ortaklığa hayat hakkı vermek sureti ile (tek kişi ortaklığı) iki kişilik limited ortaklıklarda da haklı sebeple çıkma olanağının doğmasına yol açmıştır. Mehmet HELVACI, "İki Kişilik Limited Ortaklıkta Haklı Sebeple Ortaklıktan Çıkma ve Yargıtay'ın Görüşü Hakkında Bazı Düşünceler", **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları**, C. 9, S. 1-3, 1995, s. 374 (İki Kişilik Limited Ortaklıkta Çıkma).

⁶⁹ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 29.11.1991 tarih ve 3056/6358 sayılı kararı (KazancıİBB); Kararın eleştirisi için bkz: Helvacı, **İki Kişilik Limited Ortaklıkta Çıkma**, s.369.

şirkette ortak sayısının bire düşmesi durumunda kanunkoyucu tarafından fesih imkanı getirilmişse de uygun sürede fesih talep edilmemesi halinde yahut talep edilmesine rağmen fesih kararı verilinceye kadar geçecek sürede şirket, tek ortaklı bir şekilde faaliyetlerine devam edecektir.

3. Kollektif ve Komandit Şirketler

Türk hukukunda şahıs şirketleri ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketin tek kişi ile kurulması yahut sonradan tek kişi ile hayatına devam etmesi mümkün değildir (BK m. 520, 620; TK m.153, 155, 199, 200, 243, 475)⁷⁰. Söz konusu durum 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile de değişmemiştir. Söz konusu şirketlerde ortakların kişiliği önem arz ettiğinden kişi sayısının kanunda aranan asgari sayının altına düşmesi aranmaksızın herhangi bir ortağın ölmesi, kısıtlanması, şirketten çıkması yahut çıkarılması sona erme sebebidir.

Ayrıca kanunda komandit şirketler bakımından öngörülen şirkette en az bir komandite bir de komanditer ortağın bulunmasının zorunlu olduğu hükmü karşısında adi komandit ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler yönünden tek kişi ortaklığının mümkün olmadığı sonucuna erişilebilecektir⁷¹.

⁷⁰ Tekinalp, **Tek Ortaklı Şirket Sorunsalı**, s.580.

⁷¹ TK m. 243, 479; TTK m. 304, TTK m. 568.

İKİNCİ BÖLÜM

TEK KİŞİ ORTAKLIĞINA İLİŞKİN GÖRÜŞLER VE DEĞERLENDİRMELER

I. Tek Kişi Ortaklığının Tercih Edilme Sebepleri

A. Genel Olarak

Tek kişi ortaklığının hukuk dünyasında bu denli ses getirmesinin sebebi hem ekonomik ihtiyaçlar sebebiyle ihtiyaç duyulması hem de birtakım çekinceler sebebiyle olumsuz şekilde eleştirilmesidir. Bireysel işletmecilerin girişim faaliyetlerini daha özgür bir alanda yürüttükleri tek kişi ortaklığı kurumunun hukuki ve iktisadi sonuçlarının daha iyi tahlil edilmesi için tercih edilme sebeplerinin de irdelenmesi gerekmektedir. Tek kişi ortaklığının tercih edilmesine ilişkin ekonomik, idari ve hukuki açıdan birçok sebep sıralanabilir. Ancak çalışmamız kapsamında sınırlı sorumluluk, şirket yapısına olan ihtiyaç, ihtilaflardan kaçınma, ekonomik gerçeklik detaylı şekilde incelenecektir.

B. Sınırlı Sorumluluk

Tek kişi ortaklığının girişimciler tarafından talep edilmesinin en önemli ve belki de temel sebebi şirketler için geçerli olan sınırlı sorumluluk imkanından yararlanmaktır⁷². Bireysel işletmecilerin faaliyetlerini yerine getirirken tüm malvarlığı ile sorumlu olması karşısında şirket çatısı altında faaliyetlerini gerçekleştiren kişilerin ödediği yahut ödemeyi taahhüt ettiği sınırlı bir sermaye ile sorumlu olması her halükarda işletmecileri tek ortaklı şirket kurmaya sevk etmiştir. Nitekim şirketler hukukunun temelinde yatan ve tüzel kişilik kurumunun ortaya çıkmasına öncülük eden

⁷² Genel Gerekçe C. II 7; Reşat ATABEK, **Tek Ortaklı Şirket**, BATİDER, C. XIV S. 1, 1987, s. 25 (Tek Ortaklı Şirket); Çevik, **a.g.e.**, s.40, 52; Aydoğan, **a.g.e.**, s.61; Çelik, **a.g.m.**, s.177; 21 Aralık 1989 tarihinde kabul edilen 89/667/AET sayılı 12. Ortaklıklar Hukuku Yönergesi'nde tek kişi ortaklığına ilişkin düzenleme yapılma gerekçeleri arasında da sınırlı sorumluluk ilkesi sayılmıştır. Fatih AYDOĞAN, "Tek Kişi Ortaklığı" , Türk Hukukunun Avrupa Birliği Hukukuna Uyumu-Acquis Communautaire'in Alınması: Açıklamalar, Değerlendirmeler, Öneriler", İstanbul, **İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü yay**, 2001, s.272.

“sınırlı sorumluluk ilkesi”⁷³ gün geçtikçe derin anlamlar kazanmaya başlamış ve kişinin tek başına sahip olduğu tüzel kişi şirketinden ari olan bir malvarlığının olduğunun kabulü şeklinde evrimleşmiştir⁷⁴. Kişinin şirketin kurulması aşamasında getirdiği yahut taahhüt ettiği malvarlığı ile sorumlu olması da girişimcileri piyasaya girmeye ve gelişen ve değişen ekonomik dengeler karşısında aksiyon almaya teşvik etmiştir⁷⁵. Özellikle yatırımcı ortaktan önceden hesaplanamayan yahut öngörülemeyen bir riski üstlenmesi beklenemeyecektir. Riskin azaltılması ve sorumluluğun sınırlandırılması girişimcileri piyasaya sürüklemiş bu anlamda işletme sayısı ile birlikte istihdam artmış, piyasa canlanmış ve ekonomik hayat da yeni bir dalda filiz açmıştır.

Bununla birlikte, sınırlı sorumluluğunun vermiş olduğu bir diğer imkan ticari hayatta işlem yapan kişilerin faaliyetlerini yerine getirirken karşı taraftaki kişinin kişisel malvarlığı yönünden herhangi bir araştırma yapmasına gerek kalmaksızın tüzel kişiliğin malvarlığını araştırmasının yeterli görülmesidir⁷⁶.

C. Şirket Yapısına Olan İhtiyaç

Tek kişi ortaklığının seçilme nedenlerinin başında sınırlı sorumluluk ilkesi gelse dahi şirket yapısına olan ihtiyaç ve şirketin avantajlarından yararlanma sınırlı sorumluluk ilkesini takip etmektedir. Nitekim, üye ülkelerin neredeyse tamamı tarafından Yönerge’de yer alan sınırlı sorumlu işletme modelinin seçilmemesinin

⁷³ 19. Yüzyılın ortalarında şirketlerin yüksek risk içermesi sebebiyle sermaye bulmakta zorluk çekmesi iktisadi ve hukuki sistemi “sınırlı sorumluluk” ilkesini meydana getirmeye zorlamıştır. Söz konusu ilke ile tüzel kişiliği olan şirket üçüncü kişilere karşı sorumlu olacak iken ortakların borçlardan dolayı sınırsız sorumluluğu ortadan kalkacaktır. Emrullah KERVANKIRAN, “Sermaye Ortaklıklarında Sınırlı Sorumluluk İlkesine Karşı Önemli Bir İstisna: Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması”, **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 11, Sayı 3-4, s. 453.

⁷⁴ Yanlı, **a.g.e.**, s.77. Tek kişi ortaklığı, kişinin kendi malvarlığını bölümlere ayırarak farklı işletmelerde farklı sınırlamalar ile yönetme imkanı da sağlamaktadır. Bknz. Aydoğan, **a.g.e.**, s.63.

⁷⁵ Aydoğan, **a.g.e.**, s.62.

⁷⁶ Aydoğan, **a.g.e.**, s.62.

sebebi olarak sınırlı işletmenin şirket yapısının avantajlarından yararlanmaya imkan vermemesi gösterilmiştir⁷⁷.

Tek kişi ortaklığı kurumu, işletmecilere faaliyetlerini kurumsal bir kimlik altında şirket çatısı altında yürütme imkanı tanımaktadır⁷⁸. Söz konusu kurumsal çatı altında sermaye, pay sahipleri, işletme faaliyetleri, teşkilatlanma gibi değerler kendi özelliklerinden ayrılarak bir bütünün parçasını oluşturacaklardır. Şirket kendisini oluşturan bu her bir parçanın birleşimden daha fazlası olarak karşımıza çıkacaktır. İşte bu kurumsal yapı ve şirket unvanının kullanılması üçüncü kişiler nazarında itibar kazanılmasını da sağlayacaktır⁷⁹.

Bununla birlikte, şirket yapısının tercih edilme sebeplerinden biri de hızlı, etkin ve az masraf ile işletme faaliyetlerini yürütülmesidir⁸⁰. Nitekim dakikanın saniyeye dönüştüğü ekonomik hayatta bireyler daha az kişi ile görüşerek daha hızlı kararlar almak istemektedirler. Bu durum limited şirket sayısının anonim şirket sayısından fazla olmasının da bir sebebi olarak gösterilebilir. Bu kapsamda sınırlı sorumluluğu olan tek kişi ortağın diğer ortakların görüşüne muhtaç olmadan karar alıp uygulayabilmesi de tek kişi ortaklığına yönelten sebeplerden biridir⁸¹.

⁷⁷ Okutan Nilsson, **a.g.m.**, s.588.

⁷⁸ Tekinalp, **Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, s. 116; Ünal TEKİNALP, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı”, **Bankacılar Dergisi**, S.53, 2005, s. 116; Erdoğan Moroğlu, "Türk Ticaret Kanunu Tasarısına İlişkin Değerlendirmeler", **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, Konferans, Bildiriler - Tartışmalar**, 13-14 Mayıs 2005, s. 82; Ali İhsan YARAR, “Avrupa Birliği Ve Türk Hukukunda Tek Kişilik Şirket”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019, s.25; Özellikle aile şirketlerinin kurumsallaşması yönünden tek kişi ortaklığının gerekliliğine ilişkin bkz. Gündoğdu, **a.g.m.**, s.234; Aydoğan, şirket çatısı altındaki pay sahiplerinde meydana gelebilecek birtakım olayların işletme faaliyetlerinin devamlılığına etki etmeyeceğine, şirket değerinin korunmasına zarar vermeyeceğine ve ortakların geçiciliğine nazaran şirketin kalıcılığına dikkat çekmiştir. Aydoğan, **a.g.e.**, s.64.

⁷⁹ Aydoğan, **a.g.e.**, s.70; Özellikle bankalar nezdinde itibar kazanılmasının tek kişi ortaklığının seçilme sebeplerinde etken olduğu ifade edilmiştir. Atabek, **Tek Ortaklı Şirket**, s.35.

⁸⁰ Aydoğan, **a.g.e.**, s.68.

⁸¹ Atabek, **Tek Şahıslı Şirketler**, s.54; Tekinalp, **Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, s.54; Sayın, **a.g.e.**, s.22.

Şirket yapısının mali kaynak sağlamada da etkili olduğu muhakkaktır. Zira, şirketin temel mantığı sermaye temin ederek onu işletmektir. Bu kapsamda şirket paylarının kolayca devredilebilir⁸² oluşu malvarlığı değerlerinin nakde çevrilmesini kolaylaştırmakta, yatırımları desteklemekte ve sermayenin arttırılmasında esneklik sağlamaktadır. Anonim şirketlere tanınan tahvil ihraç etme imkanı da kaynak sağlama da bir diğer araçtır⁸³. Tek ortak bu imkan sayesinde işletmesini geniş halk kitlelerinin desteği ile finanse edebilecektir. Şirket kurumunun verdiği bir diğer imkan da birleşme, bölünme ve tür değiştirmedir⁸⁴. İşletme faaliyetlerinin gerek mali durumunu düzeltmek gerek rekabet edebilme potansiyelini arttırmak amacıyla yeniden yapılandırılmasını sağlayan bu kurumlar şirkete verilmiş bir diğer organizasyon araçlarıdır.

Bireysel işletmecinin ticari faaliyetlerini şirket çatısı altında yürütmek istemesinin bir diğer sebebi de vergi avantajlarından yararlanmasıdır. Şirketler sosyal refahı arttırdığı, ekonomiye nefes getirdiği ve aynı zamanda istihdam alanı sağladığı için devletler tarafından desteklenmiştir. Bu kapsamda ticari faaliyetlerini şirket çatısı

⁸² Anonim şirketlerde pay devri, üç şekilde karşımıza çıkmaktadır. Kıymetli evrak niteliğinde bir senede bağlanmamış payın devri yazılı temlik sözleşmesi ile (Abuzer KENDİGELEN, **Adi Şirket, Ticaret Şirketleri ve Kooperatife İlişkin Payların Devrinde Şekil**, Makalelerim Cilt 1, 1986-2001, İkinci Bası, Arıkan, İstanbul, 2006, s. 233(Makalelerim)), nama yazılı hisse senedine bağlanmış payın devri ciro ve teslim ile (TTK m. 416/II) hamile yazılı senede bağlı payın devri ise senedin teslimi ile (TTK m.415) mümkündür. Bunlara ek olarak hamile yazılı senet sahibi dışında pay defterinde kayıtlı kişiler pay sahibi olacağından payı devralanın deftere kaydedilmesi gerekir. Kural olarak anonim şirket, kayıttan kaçınmaz. Birkaç istisnai durum dışında anonim şirketler yönünden pay devri kolay ve pratiktir.

Limited şirketlerde ise payın devri ancak devralanın pay defterine kaydedilmesi ile hüküm doğuracaktır. Söz konusu kayıt için de imzaları noterde onaylı yazılı pay devir sözleşmesi yapılması ve kural olarak genel kurulun bu devre onay vermesi gerekmektedir. Ancak paydaşlar esas sözleşme ile aksini kararlaştırabileceklerdir.

⁸³ TTK m. 504 uyarınca anonim şirket genel kuruluna tahvil çıkartma imkanı tanınmıştır.; Aydoğan, **a.g.e.**, s.69.

⁸⁴ Aydoğan, **a.g.e.**, s.69; Kendigelen, **Makalelerim**, s.7.

altında yerine getiren tek kişi ortağa vergi avantajlarından yararlanma imkanı tanınmaktadır⁸⁵.

Tüm bunlara ek olarak şirket malvarlığı ile ortak malvarlığının ayrı olması şirket tüzel kişiliğinin önemli bir ayrıcalığı olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüzel kişiliği haiz sermaye şirketlerinde pay sahipleri getirdikleri yahut getirmeyi taahhüt ettikleri sermaye ile sorumlu oldukları gibi getirilen malvarlığı değerleri üzerinde şahsen tasarruf yetkileri yoktur⁸⁶. Zira, söz konusu değerler artık şirkete aittir. Bu nedenle de pay sahibinin şirketten ayrı malvarlığı vardır ve söz konusu malvarlığı değerleri üzerinde istediği şekilde tasarrufta bulunabilecektir. Malvarlığı ayrılığı ilkesi, tek kişi ortağı tüzel kişiliği haiz şirket kurumuna yönelten sebeplerinden biridir.

D. İhtilaflardan Kaçınma

Ticaret ortaklıklarının hedeflerinden biri yönetim birliğinin ve işlem kontrolünün sağlanmasıdır. Bu kapsamda şirket içerisinde yaşanacak birtakım uyuşmazlıklar şirket yönetimini olumsuz etkileyeceğinden pay sahipleri mümkün olduğu müddetçe ihtilaflardan kaçmak isteyeceklerdir. Tek kişi ortaklığına ilişkin kararların hızlı şekilde alınabilmesi ve ihtilaflara sebebiyet vermemesi seçilme sebeplerinden biridir⁸⁷. Çok ortaklı şirketlerde pay sahiplerinin kendi aralarında, pay sahipleri ile yöneticiler

⁸⁵ Atabek, **Tek Ortaklı Şirket**, s.25; Kendigelen, **Makalelerim**, s.8; Aydoğan, **a.g.e.**, s.69. Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 1. maddesi uyarınca sermaye şirketlerinin kazançları kurumlar vergisine tabi olup aynı Kanun'un 32. Maddesi uyarınca bu oran kurum kazancının %25'idir. Bununla birlikte tek kişi ortak, işletmesini sermaye şirketi yerine şahsen yürütürse Gelir Vergisi Kanunu'nun 1. Maddesi uyarınca gelir vergisi mükellefi olacaktır. Bu halde ise mezkur Kanun'un 103. Maddesi uyarınca kazancının miktarına göre %40 oranına kadar vergilendirilecektir. Söz konusu duruma örnek vermek gerekirse geliri 3.000.000-TL den fazla olan bir kurum için bu oran gelirin dörtte biri iken, şahıs için neredeyse yarısıdır.

⁸⁶ Aydoğan, **a.g.e.**, s.66; Ortakların şirket malvarlığı üzerinde tasarrufta bulunması mümkün değilse de ekonomik mülkiyete sahip oldukları kabul edilmektedir hatta tasfiye payının da söz konusu ekonomik mülkiyetin büründüğü biçim olduğu ifade edilebilir. Ömer TEOMAN, **Anonim Ortaklıkta İntifa Senetleri**, İstanbul Üniversite Kitabevi, İstanbul 1978, s.46; Reha POROY/Ünal TEKİNALP/Ersin ÇAMOĞLU, **Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku**, İstanbul, Beta Yayınevi, 1997, N.923.

⁸⁷ Çevik, **a.g.m.**, s.41; Eroğlu, **a.g.m.**, s. 1259; Aydoğan, **a.g.e.**, s.72; Edward MONSON, "One Man Companies" **11 L. Q. Rev.**, 1895, s. 186.

arasında ve pay sahipleri ile alacaklılar ve çalışanlar arasında ihtilaflar çıkmaktadır⁸⁸. Tek kişi ortaklığının seçilmesi halinde üç temel ihtilaftan ikisi zaten çözülmüş olacaktır. Ticaret ortaklıklarındaki azınlık ve çoğunluk arasındaki mücadeleler tek kişi ortaklığında söz konusu olmayacak ve şirketler yönetim bakımından da daha özgür hareket edebileceklerdir⁸⁹.

E. Ekonomik Gerçeklik

Tek kişi ortaklığı hukuk sisteminin ekonomik düzene karşı vermiş olduğu bir yanıt olarak tanımlanabilecektir⁹⁰. Zira, tek kişi ortaklığı kurumu ekonomik hayatın ihtiyaçlarından biridir. Nitekim, tek kişi ortaklığının hukuk sistemi tanınmadan önce dahi geniş anlamda kullanılması, saman adamlar yoluyla şirketin kurulmasına rağmen yönetimde tek kişinin olması, sınırlı sorumluluk ilkesinden yararlanmak için şirket kurumuna başvurulması ekonomik hayatta tek kişi ortaklığının zaten var olduğunu göstermekte idi⁹¹. Hukuki olarak tek kişi ortaklığının kabul edilmesi özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerin faydasına olan bir durumdur⁹².

⁸⁸ Aydoğan, **a.g.e.**, s.74

⁸⁹ Erdoğan MOROĞLU, **Anonim Ortaklıkta Çoğunluk Pay Sahiplerinin Azınlık ve İmtiyazlı Pay Sahiplerine Karşı Korunması: Makaleler I**, 2. Baskı, İstanbul, Beta, 2001, s. 21; Ali PASLI, **Anonim Ortaklık Kurumsal Yönetimi (Corporate Governance), Gözden Geçirilmiş 2. Bası**, Çağa Hukuk Vakfı Yay., İstanbul 2005, s.198; Alihan AYDIN, “Anonim Ortaklıkta Çoğunluk Pay Sahiplerinin Azınlığa Karşı Korunması”, **Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaş Günü Armağanı**, İstanbul 1999, s. 34 vd.; Ünal TEKİNALP, “Otuz yıllık Uygulamanın Işığında Azınlık Hakları Sisteminin ve Uygulamasının Değerlendirilmesi”, **Türk Ticaret Kanunu’nun 30. Yıl Semineri**, İstanbul, 1998, s.231; Gündoğdı, **a.g.m.**, s.234; Aydoğan, **a.g.e.**, s. 72 vd.

⁹⁰ Çelik, **a.g.m.**, s. 163; Aydoğan, **a.g.e.**, s.75.

⁹¹ Nitekim, kanunkoyucu tarafından tek kişi ortaklığının seçilme sebeplerinden biri olarak uygulamada saman adamlarla asgari sayının sağlandığı mevcut yapının yasal temele kavuşturulması gösterilmiştir. Gerekçe m.338: “Tüm bu işlevlerin yerine getirilebilmesi için uydurma paysahibi yaratmak şeklindeki hile-i şer’iye kapıları kapattığı için hukukî dürüstlüğe ve gerçekçiliğe de uygundur.”

⁹² Alman kanununda tek kişi ortaklığının kabul edilmesinin temel etkeninin küçük ve orta ölçekli işletmelerin önünün açılması ile Alman ekonomisinin güçlenmesi olduğu ifade edilmektedir. Çelik, **a.g.m.**, 180; Tekinalp, **Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, s.53; Sayın, **a.g.e.**, s.12.

F. Vakıfların Durumu

Tek kişi ortaklığının kabul sebeplerinden biri de işletmecilik yapan vakıflar olarak görülmektedir⁹³. Zira, eski Ticaret Kanunu döneminde amacına ulaşmak için bir ticari işletmeyi işleten dernekler tacir sayılır iken vakıflar için herhangi bir düzenleme bulunmamakta idi. Ancak 6102 sayılı TTK ile hem kamuya yararlı dernekler hem de gelirinin yarısından fazlasını kamu görevi niteliğindeki işlere harcayan vakıflar tek kişilik ortaklığın tek ortağı olarak ticari faaliyette bulunabilecektir⁹⁴.

II. Tek Kişi Ortaklığına İlişkin Eleştiriler

A. Genel Olarak

Tek kişi ortaklığı, kabul edilme sürecinde birtakım eleştiriler ile karşılaşmıştır. Zira, tek kişi ortaklığı her şeyden önce kavramsal olarak çelişkilidir. Bu yapı ekonomik hayatta birçok ihtiyacı giderse de muhtevasında birtakım olumsuzlukları içermektedir. Söz konusu olumsuzluklardan birkaçına değinilecektir.

B. Klasik Şirket Anlayışına Uygun Olmaması

Tek kişi ortaklığı, klasik şirket anlayışına uygun değildir. Zira, ortaklık TBK m. 620’de “Adi ortaklık sözleşmesi, iki ya da daha fazla kişinin emeklerini ve mallarını ortak bir amaca erişmek üzere birleştirmeyi üstlendikleri sözleşmedir.” şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanıma göre şirket, kişi unsuru, sözleşme unsuru, sermaye unsuru, amaç unsuru ve affectio societatis (müşterek gaye uğrunda birleşerek çalışma) unsuru olmak üzere beş unsurdan oluşmaktadır⁹⁵. Tek ortaklı şirket bakımından özellikle “kişi

⁹³ TTK m. 338 gerekçesi aynen: "Tek kişilik anonim şirket... vakıf işletmeciliğini kolaylaştırabilir."; Çevik, **a.g.e.**, s.54 vd.; Gündoğdu, **a.g.m.**, s.233.

⁹⁴ Ünal TEKİNALP, “**Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, Konferans, Bildiriler – Tartışmalar**”, 13-14 Mayıs, 2005, s. 113 ; Çevik, **a.g.m.**, s. 54

⁹⁵ Reha POROY/Ünal TEKİNALP/Ersin ÇAMOĞLU, **Ortaklıklar Hukuku I**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2021 s. 24 (Ortaklıklar I); Mehmet BAHTİYAR, **Ortaklıklar Hukuku**, Beta Yayınları, 14. Baskı, 2020, s.14; Gündoğdu, **a.g.m.**, 226; Aydoğan, **a.g.e.**, s.88.

unsuru” ve “sözleşme” unsurlarının sağlanmaması sorun arz etmektedir⁹⁶. Zira, tek kişiden bir akdin tarafı olması beklenemeyecektir. Bununla birlikte, sermaye unsuru, ortak amaç unsuru ve affectio societatis unsurları bakımından tek ortaklı şirket ile çok ortaklı şirketler açısından önem arz eden herhangi bir farklılık bulunmamaktadır⁹⁷.

1. Kişi Unsuru

Klasik şirket anlayışı değerlendirirken kişi unsurunun ayrıca gözetilmesi gerekmektedir. Şirketin bir kişi birliğine dayanması gerektiği ve tüzel kişiliğin de ancak kişi birliği ile oluştuğu anlayışı tek kişi ortaklığına karşı olumsuz eleştirileri getirmektedir⁹⁸. Ancak, tüzel kişilik için kişi birliğinin gerekmediği, tüzel kişiliğin birden fazla kişi ile kurulabileceğinin mümkün kılınmasının kanunkoyucunun bu durumu zorunlu tuttuğu anlamına gelmediği, söz konusu duruma da en iyi örnek olarak vakfın verilebileceği ifade edilmiştir⁹⁹. Bununla birlikte şirket için gerekli olan kişi birliğinin sağlanmadığı eleştirisine ekonomik ihtiyaçların uygulamayı evrimleştirdiği cevabı verilmiştir. Nitekim ekonomik ihtiyaçlar sebebiyle şirket kavramı gelişmiş ve

⁹⁶ Atabek, Tek Ortaklı Şirketler, s.26; Tekinalp, **Tek Ortaklı Şirket Sorunsalı**, s.590; Tekinalp, Tek kişilik ortaklıklar kişi birliği unsuru olmadığı için atipik oluşumlar olarak tanımlanabilmektedir. Bknz: **Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, s.27; Gündoğdu, **a.g.m.**, s.226; Çevik, **a.g.m.**, s.51; Çelik, **a.g.m.**, s.171 vd., Okutan Nilsson, **a.g.m.**, s.590.

⁹⁷ Bununla birlikte, ortaklık sözleşmesinin tanımı karşısında tek kişi ortaklığının içerdiği çelişkiler sebebiyle “ortak amaç” ve “affectio societatis” unsurlarından söz edilebilmesi için ortaklık kavramına yeni bir tanım getirilmesi gerektiği görüşü için bknz. Sayın, **a.g.e.**, s.22.

⁹⁸ Bir tüzel kişilik için birden çok kişinin müşterek iradesine ihtiyaç olduğu ve tek başında bir gerçek kişinin irade beyanıyla tüzel kişiliği oluşturabilmesinin modern hukuk anlayışıyla bağdaşmadığı dile getirilmiştir. Bkz. Atabek, **Tek Ortaklı Şirket**, s. 26.

⁹⁹ Aydoğan, Vakıf tüzel kişiliğini örnek göstererek kişisiz tüzel kişi olabilirken tek bir kişiden oluşan tüzel kişinin oluşmasının evleviyetle mümkün olduğunu ifade etmiştir. Aydoğan, **a.g.e.**, s.45.

kişi birliğinin yerini “ekonomik organizasyon”¹⁰⁰ anlayışı almış, kanunkoyucu ve uygulama da söz konusu atipik yapıyı kabul etmiştir¹⁰¹.

2. Sözleşme Unsuru

Şirket anlayışı yönünden sözleşme unsurunun da ayrıca değerlendirilmesi gerekmektedir. Her şeyden önce Türk hukukunda ticaret şirketleri için sözleşme ile kurulma zorunluluğu bulunmaktadır¹⁰². Nitekim, sözleşme unsuruna olan bağlılık sebebiyle şirketler saman adamlarla kurulmak durumunda kalmıştır¹⁰³.

Şirket sözleşmesi kendisi dahi klasik anlamdaki borçlar hukuku sözleşmesine göre birtakım önemli farklılıkları içermektedir¹⁰⁴. Nitekim, ortaklık sözleşmesi taraf sayısının iki kişiden fazla olması, tarafların çıkarlarının karşılıklı değil ortak bir amaç

¹⁰⁰ Ekonomik organizasyon, pay sahibi/sahiplerinin, çalışanların, tedarikçilerin ve müşterilerin kısacası menfaat sahiplerinin ahenk içinde çalıştığı ve aynı zamanda kara dönük sistematik faaliyetin gerçekleştiği birlik olarak tanımlanmaktadır: Bknz. Tekinalp, **Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, s.9. Ayrıca, Atabek de işletmenin müstakil bir ünite olarak değerlendirilmesini ve kişi yerine işletmenin ön plana çıkmasının gerektiğini dile getirmiştir. İlgili husus için bknz. Atabek, **Tek Şahıslı Şirketler**, s. 28; Çelik, **a.g.m.**, s. 173.

¹⁰¹ TTK m. 338 gerekçesinde “Bugünkü modern öğretide “şirket” kavramını birden ziyade ortak tanımlamamakta, belirleyici unsur ticarî işletmeyi merkez alan ticarî, sınaî veya hizmete dönük organizasyon olmaktadır.” ifadeleri ile modern dönemde şirket anlayışının kişi birliğinden ziyade ekonomik organizasyonu kast ettiği açıkça dile getirilmiştir.; Tekinalp, **Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, s.8.

¹⁰² Söz konusu zorunluluk kolektif şirketlerde TTK m. 213’de, adi komandit şirketlerde kolektif şirketlere atıf yoluyla m. 305’te, anonim şirketlerde m. 339’da, sermayesi paylara bölünmüş adi şirketlerde anonim şirketlere atıfla m. 567’de, limited şirketlerde m. 575 ve m.576’da düzenlenmiştir. Yine Kooperatif Kanunu m. 2’de kooperatifler için ana sözleşme düzenleme zorunluluğu vardır.

¹⁰³ Çelik, **a.g.m.**, s. 169.

¹⁰⁴ Bahtiyar, **Ortaklıklar Hukuku**, s.17. Borçlar Kanunu hükümlerinin ortaklık sözleşmelerine aynen uygulanamayacağı ancak uygun düştüğü ölçüde ve aksine özel bir hüküm olmadığı takdirde, genel hükümlerinin ortaklık sözleşmelerine de uygulanabileceği görüşü için bknz. Mehmet BAHTİYAR, **Anonim Ortaklık Anasözleşmesi**, İstanbul, 2001, s.70 vd.; Nitekim Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, ödemezlik definin uygun düşmemesi sebebiyle ortaklar için kullanılamayacağına ilişkin görüşünde ilgili hususu dile getirmiştir. Karar metni aynen: “Çünkü ortaklık, karşılıklı borçları kapsayana bir akit değildir, herkesin belli bir amaca ermek için birtakım borçlar altına girdiği bir akit ki, bundaki borçlar hukuk bakımından birbirinin karşılığı sayılmaz.” Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 11.12.1963 tarihli ve 4/26 E., 96 K. sayılı kararı (KazancıİBB).

uğrunda paralel olması, edim dengesizliği¹⁰⁵, tüzel kişilik yaratması, sürekli edimli olması ve sınırlı sayı ilkesinin geçerli olması sebepleri ile klasik anlamdaki borçlar hukuku sözleşmelerinden ayrılmaktadır¹⁰⁶.

Şirket sözleşmesinin tarafların iradesinin belli bir sonuca yöneldiği, iradelerin ve menfaatlerin aynı yönde olduğu bir sözleşme olduğu, şirketin esaslı unsurlarına ilişkin hüküm içermesi ve bu düzenlemenin ileride ortak olması muhtemel herkes için de geçerli olması ve oyçokluğu ile değiştirilebilmesi bakımından bir kurucu belge niteliği taşıdığı ifade edilebilecektir¹⁰⁷.

Nihayetinde söz konusu durum bir kenara bırakıldığında tek kişinin sözleşmenin tarafı olamayacağı kısacası kendisi ile sözleşme yapamayacağı hem klasik anlamdaki borçlar hukukundaki sözleşme unsurunun hem de ortaklıklar hukukundaki sözleşme unsurunun da oluşamayacağı gündeme gelmektedir. Ancak bununla birlikte her ne kadar klasik anlamda sözleşmeler oluşmayacaksa da kurucular tek kişi de olsa şirket kurarken esas sözleşme yapmak zorundadır¹⁰⁸. Söz konusu sözleşmenin ise klasik anlamda ortaklık sözleşmesinden farklı olarak tek taraflı hukuki işlem¹⁰⁹ ve şirket kurucu belgesi¹¹⁰ niteliği taşıdığı söylenebilecektir¹¹¹.

¹⁰⁵ Tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde edimler kısmen dengededir. Zira, taraflar edim dengesizliği durumunda TBK m. 28'de yer alan aşırı yararlanma durumunda yararlanabilecekken ortaklardan arasında böyle bir durum söz konusu değildir.

¹⁰⁶ Halil ARSLANLI, “Şirket Mukaveleleri ile Cemiyetleri ve İki Tarafa Borç Yükleyen Akitler Arasındaki Ayrılıklar ve Bunların Tefrika Yarayan Ölçüler”, **İÜHF**, 1945, C. XI, S.3-4, s.133; Erdoğan MOROĞLU, **Adi Şirkete Dair: Makaleler**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2010, s.757 vd.; Poroy/Tekinalp (Tekinalp/Çamoğlu), Ortaklıklar I, s. 26, N.50.

¹⁰⁷ Aydoğan, **a.g.e.**, s. 103.

¹⁰⁸ TTK m. 339 ve TTK m. 575.

¹⁰⁹ Çelik, **a.g.m.**, s.70; Tek ortaklı şirketlerde tek taraflı bir hukuki işlem olan esas taahhütnamenin esas sözleşmenin yerini aldığı dile getirilmiştir. Tekinalp, **Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, s.82.

¹¹⁰ Şirket ana sözleşmesinin de “Ortaklıklar Anayasası” olarak görüldüğü ve gelecekteki ortakları da bağlayan objektif hukuk normlarını içerdiği ifade edilmiştir. Bahtiyar, **Anasözleşme**, s.21.

¹¹¹ Aydoğan, **a.g.e.**, s. 104.

3. Diğer Unsurlar

Klasik anlamda şirketin kişi ve sözleşme unsuru dışındaki unsurları sermaye, ortak amaç¹¹² ve affectio societatis¹¹³ unsurlarıdır. Yukarıda izah edildiği üzere bu unsurlar bakımından tek ortaklı şirketlere özgü bir durum bulunmamaktadır.

4. Şirket Anlayışı Bakımından Değerlendirme

Tek kişi ortaklığına ilişkin temel ve teorik eleştirilerden biri olan klasik anlamda şirket anlayışını yansıtmadığı hususunun değerlendirilmesi ve tek kişi ortaklığının konumunun tespit edilmesi gerekmektedir. Çalışmamızın başında da tek kişi ortaklığının kabulüne ilişkin sancılı süreci anlatmaya çalışırken tek kişi ortaklığı kavramının içerisinde birtakım zıtlıklar ihtiva ettiği ve bu sebeple de “ortak/şirket” kavramı yerine başka bir kavram seçilmesinin uygulama açısından da tatmin edici olup olmayacağı yahut yeni bir kurum ihdas edilmesinin faydalı olup olmayacağı hususlarına kısaca değinilmişti.

Nitekim, yalnızca şirket tanımında birden fazla kişinin yer alması yani şirket sözleşmesinin taraflarının iki ve daha fazla olması sebebiyle tek kişi ortaklığı için yeni bir kurum ihdas edilmesinin pratik olarak faydalı olmayacağı açıktır¹¹⁴. Zira, klasik anlamda şirket unsurlarından sermaye, ortak amaç ve affectio societatis unsurları aynen sözleşme unsuru da temel olarak tek ortaklı şirketlerde de bulunmaktadır.

Bununla birlikte, kişi birliğinin bulunmadığı açıkça görülmektedir. Unsurların ekseriyeti tek kişi ortaklığı açısından sağlanmakta iken yalnızca kişi birliğinin

¹¹² Çok ortaklı şirketlerdeki ortak amaç unsurunun yerini tek kişilik şirketlerde birlik amacının aldığı söylenmiştir. Çelik, **a.g.m.**, s.176.

¹¹³ Çok ortaklı şirketlerdeki ortakların şirket amacını gerçekleştirmek için gayret ve çaba sarf etmesi yükümlülüğü tek kişi ortaklığında münferit bir çaba olarak yer almaktadır. Aydoğan, **a.g.e.**, s. 111; Fransız hukukunda tek kişilik şirketlerde affectio societatis unsurunun, tek ortağın şirket kuruluşuna yönelik tek taraflı irade beyanı ile klasik bir şirket ortağı olarak davranma ve özellikle şahsi malvarlığı ile şirket malvarlığı arasındaki ayrıma saygı duyma yükümlülüğü olarak anlaşılması gerektiği ifade edilmektedir. Çelik, **a.g.m.**, s.169.

¹¹⁴ Aksi görüş: Mevcut şirket tanımından vazgeçilip tek kişi ortaklığını da içeren yeni bir tüzel kişi tanımı yapılması gerektiği görüşü bkz. Eroğlu, **a.g.m.**, s.1266.; Sayın, **a.g.e.**, s.22.

sağlanamaması sebebiyle tek kişi ortaklığı kurumunun eleştirilmesine katılmamaktayız. Tek kişi ortaklığı klasik anlamdaki şirket anlayışı içerisinde atipik bir şirket¹¹⁵ olarak yer ediniyor varlığını korumaya devam etmelidir. Tek kişi ortaklığı tanımında “tek kişi” ve “ortak” kelimelerinin bir arada yer alması ne kurumu şirket anlayışından çıkaratacak ne de meşaketsiz şekilde yeni bir kurum ihdas edecek kadar önemlidir.

C. Alacaklılar Açısından Riskleri

Tek kişi ortaklığına ilişkin bir diğer eleştiri ise alacaklıların yanıltılması tehlikesidir¹¹⁶. Zira, üçüncü kişi olan alacaklılar tek pay sahibi ile mi yoksa şirket ile mi işlem yaptıklarını bilmedikleri için aldatılma tehlikesi altındadırlar¹¹⁷. Nitekim, kanunkoyucu tek başlarına ticaret yapan gerçek kişilerin ticaret unvanlarına bir şirketin var olduğu izlenimini yaratacak ibarelere yer vermesini yasaklayarak üçüncü kişileri korumuştur (TTK m. 46)¹¹⁸. Şirket kelimesinin üçüncü kişiler nazarında ticari itibar kazandığı muhakkaktır. İşbu sebeple de üçüncü kişilerin şirket kelimesine güvenerek işlem yapması ve yanıltılması ihtimali tek kişi ortaklığına yönelik haklı bir eleştiridir. Söz konusu eleştiriye çözüm olarak “unvanda tek kişiye vurgu yapılması” ve “kamuya

¹¹⁵ Tekinalp, **Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, s. 8; Aydoğan, **a.g.e.**, s. 113.

¹¹⁶ Aydoğan, **a.g.e.**, s.48.

¹¹⁷ Atabek, **Tek Şahıslı Şirketler**, s.50; Tekinalp, **Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, s. 45; Yılmaz ALTUÇ, “Tek Kişilik Şirket”, **Özel İktisadi ve Ticari İlimler Dergisi**, S. 47, 1971.

¹¹⁸ TTK m. 46: “(1) Tacirin kimliği, işletmesinin genişliği, önemi ve finansal durumu hakkında, üçüncü kişilerde yanlış bir görüşün oluşmasına sebep olacak nitelikte bulunmamak, gerçeğe ve kamu düzenine aykırı olmamak şartıyla; her ticaret unvanına, işletmenin özelliklerini belirten veya unvanda yer alan kişilerin kimliklerini gösteren ya da hayali adlardan ibaret olan ekler yapılabilir. (2) Tek başlarına ticaret yapan gerçek kişiler ticaret unvanlarına bir şirketin var olduğu izlenimini uyandıracak ekler yapamazlar.” Madde metninde açıkça yer aldığı üzere, üçüncü kişilerin şirkete ilişkin saiklerini yanlış şekilde etkileyecek eklemeler yapılması yasaklanmış, tek başına ticaret yapan gerçek kişinin de ticari faaliyetlerini şirket bünyesindeymiş gibi sunmasını engellemiştir.

açıklama yükümlülüğü” sunulmuştur¹¹⁹. Zira, gerek Yönerge’de¹²⁰ gerek TTK’da¹²¹ söz konusu soruna karşı kamuya açıklama yükümlülüğü ile cevap verilmiştir¹²².

D. Yetki ve Sorumluluk Dengesizliği

Ticaret hukukun temel ilkelerinden biri olan “yetki ile sorumluluk el ele yürür.” ilkesi¹²³ tek kişi ortaklığı açısından bir diğer eleştiri sebebidir¹²⁴. Söz konusu ilkeye göre bir kimse yapmış olduğu eylemlerinden dolayı kendisi tüm malvarlığı ile sınırsız olarak sorumlu olacaktır. Buna göre, kendisine yetki verilen bir kişi söz konusu yetki sebebiyle ortaya çıkan durumun sorumluluğunu da almalıdır.

¹¹⁹ Aydoğan, **a.g.e.**, s.49, s.196 vd.; Tekinalp, **Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, s.47; Tekinalp, **Tek Ortaklı Şirket Sorunsalı** Sorunsalı, s.594; Yanlı, **a.g.e.**, s.81; Ünal TEKİNALP, **Anonim Ortaklığın Bilançosu ve Yedek Akçeleri**, 2. Bası, İstanbul, 1979, s.52 (Bilanço).

¹²⁰ Yönerge’nin 3. maddesinde bütün payların tek kişi elinde toplanması nedeniyle tek ortaklı şirket haline gelmesi durumunda bu durumun tek ortağın kimliği ile birlikte sicile tescil edilmesi zorunluluğu düzenlenmiştir

¹²¹ TTK m. 338/2 uyarınca anonim şirketlerde pay sahibi sayısının bire düşmesi durumunda, yönetim kuruluna şirketin tek pay sahipli bir anonim şirket olduğunu tescil ve ilan ettirme yükümlülüğü getirilmiştir. Söz konusu durum limited şirketlerde TTK m. 574/2’de ortak sayısının bire düşmesi durumunda müdürlere, şirketin tek ortaklı olduğunu, bu ortağın adını, yerleşim yerini ve vatandaşlığını tescil ve ilan ettirme yükümlülüğü şeklinde düzenlenmiştir.

¹²² Aydoğan, **a.g.e.**, s.49;

¹²³ Yetki ile sorumluluk arasında paralellik bulunduğu ilişkin bir ilkenin olmadığı, söz konusu ilkeyi dayandırdıkları tezin şartlarının ve hukuki sonuçlarının yeteri kadar ortaya konulmadığı, “hakimiyet” ifadesinden kimin anlaşılması gerektiğinin yeterince açıklanmadığı gerekçesi ile somut ve uygulanabilir bir ilkenin varlığından söz edilemeyeceği görüşü için bkz. Yanlı, **a.g.e.**, s.185.

Yanlı, aynı zamanda kanunkoyucunun güç ile sorumluluk arasında bir bağlantı da kurmasına karşılık sermaye ortakları bakımından sadece yöneticilerin şahsi sorumluluğuna gidilmesini, diğer kişilerin sorumluluk kapsamı dışında kalmasını da kanunkoyucunun hakimiyet ile sorumluluk el ele yürür öğretisini kabul etmediği şeklinde yorumlamıştır. Yanlı, **a.g.e.**, s.186.

¹²⁴ Şahıs firmalarının sınırlı sorumluluğun arkasına sığınmak için tek kişilik anonim ortaklığa kaymalarına yol açabileceği görüşü: Erdoğan MOROĞLU, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ile Yürürlük ve Uygulama Kanunu Tasarısı Taslağı, Değerlendirme ve Öneriler**, 4. Bası, Ankara, 2006, s.142; Tekinalp, **Tek Kişi Ortaklığı**, s.28; Aydoğan, **a.g.e.**, s. 50; Çevik, **a.g.m.**, s.53, Çelik, **a.g.m.**, s.165.

Ticaret şirketlerinde yetki ve sorumluluk ilkesi bir nevi kısıtlanmış ve sınırlı sorumluluk¹²⁵ benimsenmiş olsa da söz konusu durumun sebepleri sermaye şirketlerinin ayrı bir tüzel kişiliği olması ile ortakların kural olarak karar alamamaları ve yönetime katılamamalıdır¹²⁶. Ancak tek kişi ortaklığında durum tam tersi olmasına rağmen ortak sınırlı sorumluluk imkanından faydalanabilecektir. Bu durum dahi tek kişi ortaklığı bakımından alacaklıların ve şirket çalışanlarını zararın sorumluluğunu taşımaya itmektedir.

Bu eleştiriye karşı, kişi sayısının sorumluluğu etkilemeyeceği, sınırlı sorumluluk ilkesinin sermaye şirketleri tarafından benimsendiği bu sebeple de saman adamların olduğu ortaklıklarda da sorumluluğun aynı şekilde olduğu, alacaklıların zarara uğratılması halinde diğer ortaklıklarda olduğu gibi yöneticilerin sorumluluğuna gidilebileceği, şirketler açısından mal ayrılığı ilkesinin benimsendiği ve tüzel kişilik perdesinin kaldırılması kuralının da mevcut olduğu bu sebeple de ortakların malvarlığına da gidilebileceği savunulmuştur¹²⁷.

E. Şirket Malvarlığı ve Şahsi Malvarlığı Arasındaki Ayrım

Tek kişi ortaklığına yöneltilen eleştirilerden bir diğeri ise şirket malvarlığı ile ortağın şahsi malvarlığının ayrılmasının güçlüğü durumudur¹²⁸. Söz konusu eleştirinin

¹²⁵ Çamoğlu, Sınırlı Sorumluluk, s.516;

¹²⁶ Aydoğan, **a.g.e.**, s. 51; Yanlı, **a.g.e.**, s.77, 111.

¹²⁷ Tekinalp, **Tek Ortaklı Şirket Sorunsalı**, s.590; Aydoğan, **a.g.e.**, s.52 vd.; Gündoğdu, **a.g.m.**, s.250; Tek kişi ortağın sınırlı sorumluluk imkanından yararlanması bahsinin İtalya hukuku bakımından değerlendirilmesinde İtalyan hukukçusu Mossa, şirketin tek ortaklı hale gelmesi durumunda sınırlı sorumluluk ilkesinin uygulanmaması gerektiğini, sermaye şirketlerine özgü sınırlı sorumluluk ilkesinin şirketin bir şahıs birliği olması şartına bağlı olduğu ve tek kişiye bu ayrıcalığın verilmesinin tek başına ticari faaliyette bulunan kişilerin yaptıkları işlemler nedeniyle sınırsız sorumlu olacakları kuralını ortadan kaldıracığını savunmuş; bu görüşe karşı çıkan Ascarelli ve Ferri ise, sermaye şirketinin alacaklıları açısından şirketin bir veya daha fazla ortağa sahip olmasının herhangi bir etkisi olmadığını, bu kişilerin haklarının teminat altına alınması için sermayenin korunması, bilançonun açıklanması ve kötüye kullanım durumunda şirket yöneticisinin sorumluluğuna hükmedilmesi gibi hususlara ağırlık verilmesinin yeterli olduğunu savunmuşlardır. İlgili tartışma için bkz: Çelik, **a.g.m.**, s.171.

¹²⁸ Çelik, **a.g.m.**, s.165; Sayın, **a.g.e.**, s.23; Şirket malvarlığının tacirin malvarlığından ayrılması sebebiyle tacirlerin sınırlı sorumlu ticari işletme istemeyecekleri tek kişi ortaklığının benimseneceği görüşü için bkz. Çevik, **a.g.m.**, s.50; Bununla birlikte, Ayiter, malikin kendi ihtiyacına tahsis ettiği mal

sebebi de bir kişinin faaliyetlerinden tüm malvarlığı ile sorumlu olması gerektiği düşüncesidir. Zira, bir kimsenin birbirinden farklı statülere sahip iki malvarlığı olması mümkün değildir¹²⁹. Bu eleştirilere karşı olarak tek ortaklı şirketin malvarlığı ile tek ortağın malvarlığının kesin ve istisnasız olarak birbirinden ayrılmasını ifade eden “ayrılık ilkesi”nin benimsenmesi görüşü ileri sürülmüştür¹³⁰.

F. Kötüye Kullanma Endişesi

Tek kişi ortaklığı, ortaklık tüzel kişiliğinin malvarlıkları ile ortağın malvarlıklarının birbirine karıştırılması, ortağın sınırlı sorumluluk imkanından yararlanması ile borçlarını ortaklığa kaydırması, rekabet yasağını dolanma, vergi bağışıklıklarından yararlanma gibi sebeplerle kötüye kullanmaya elverişlidir¹³¹. Aynı zamanda tek kişi ortaklığında pay sahibinin tek olması, yönetim kurulu ve diğer yöneticileri tek bir kişinin ataması, başka pay sahibi olmadığı için diğer ortakların yönetim üzerinde denetim ve gözetim yetkisinin bulunmaması da tek kişi ortaklığın kötüye kullanılmasını kolaylaştırmaktadır¹³².

Tek kişi ortaklığına yönelik eleştiriler bir kişinin tek başına daha kolay yanlış yönelebileceği fikrine dayanmaktadır¹³³. Söz konusu eleştiriler haklı görülse de çok ortaklı şirketler açısından da şirket tüzel kişiliğinin kötüye kullanılması mümkündür. Nitekim, bu durum TTK m. 338’in gerekçesinde “Herhangi bir şirket türü ne kadar

ile ticari işletmeye tahsis edilen mal arasında farklılık görmediği için ticari işletmeye tahsis edilen malın ayrı bir hukuk düzenine tabi olmayacağı görüşü: Nüşin AYİTER, **Mamelek Kavramı Üzerinde İnceleme**, Ankara, 1968, s.17-18;

¹²⁹ Söz konusu eleştiriler için bkz: Aydoğan, **a.g.e.**, s. 55.

¹³⁰ Tekinalp, **Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, s. 45; Yanlı, **a.g.e.**, s.137; Nitekim, Alman hukukunda limited şirketlerin tek ortak ile kurulmasının ardından mahkemeler tarafından ayrılık ilkesinin benimsenmesinin ve malvarlıklarının karışmasının önlenmesinin endişeleri hafiflettiği tespiti için bkz. Tekinalp, **Tek Ortaklı Şirket Sorunsalı** Sorunsalı, s. 593; Ayrıca bkz: Ayrılık İlkesi.

¹³¹ Tekinalp, **Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, s.45.

¹³² Tekinalp, **Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, s.45; Aslı E. GÜRBÜZ USLU, “Considerations On The Economic Effect Of The New Turkish Commercial Code Provisions Regarding Single Member Companies”, **Law and Economics Conference**, Bilkent-Ankara/Turkey, 25-26 April 2014, s.11.

¹³³ Aydoğan, **a.g.e.**, s. 56.

kötüye kullanılabilir ve muvazaa aracı olabilirse, tek kişilik şirket de o kadar kötüye kullanma ve muvazaa konusu olabilir.” şeklinde açıklanmıştır. Bu nedenle de tek kişi ortaklığını kötüye kullanılması endişesiyle hukuk hayatının dışına çıkarmak yerine kötüye kullanmayı engelleyici koruma yöntemlerini ihdas etmek gerekmektedir¹³⁴.

¹³⁴ Okutan Nilsson, **a.g.m.**, s. 590-591; Aydoğan, **a.g.e.**, s.57.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TEK KİŞİ ORTAKLIĞINA ŞİRKET TANIMI AÇISINDAN BAKIŞ VE TÜRK TİCARET KANUNU'NDA TEK KİŞİ ORTAKLIĞI

I. Şirket Tanımı Bakımından Tek Kişi Ortaklığına Genel Bakış

Tek kişi ortaklığının klasik anlamda şirket anlayışına uygun olmadığı ve bu sebeple de teorik olarak eleştirildiği yukarıda zikredilmişti¹³⁵. Ancak gelinen aşamada bir anonim yahut limited şirket olarak karşımıza çıkan tek kişi ortaklığının çok kişi ile kurulan şirketler ile karşılaştırılmasının yapılabilmesi için şirket tanımı bakımından yeniden değerlendirilmesinden yarar görmekteyiz. Bu kapsamda ortaklık Türk Borçlar Kanunu'nun 620'nci maddesinde tanımlandığı üzere, kişi, sözleşme, sermaye, müşterek amaç ve affectio societatis unsurlarından oluşmaktadır. Ancak söz konusu unsurların şirketi tanımlamada yeterli görülmemesi sebebiyle “sınırlı sorumluluk” ve “tüzel kişilik” unsurlarının da tanıma dahil edilmesi gerektiği ileri sürülmüştür¹³⁶. Çalışmamızda şirketin klasik unsurları ile tek kişi ortaklığı bağlantısına kısaca değinildikten sonra “tüzel kişilik” ve “sınırlı sorumluluk” unsurları bakımından ayrıca değerlendirme yapılacaktır.

II. Klasik Anlamda Ortaklık

Tek kişi ortaklığı, klasik anlamda şirket unsurlarından kişi unsuru ve sözleşme unsuru yönünden ayrılmaktadır. Çünkü klasik anlamda ortaklıkta birden fazla kişinin bulunması gerekmektedir. Ancak tek kişilik ortaklık açısından kişi birliği aranmamakta Kanun tarafından açıkça anonim ve limited şirketlerin tek kişi ile

¹³⁵ Bknz.: “A.Klasik Şirket Anlayışına Uygun Olmaması”

¹³⁶ Aydoğan, TTK m. 124 (TK m. 36)'de limited ve anonim şirketlerin ticaret şirketi olarak sayıldığı ve yine TTK m. 125 (TK m. 137) uyarınca ticaret şirketlerinin tüzel kişiliğe sahip olduğu açıkça zikredildiğinden “tüzel kişilik” unsurunun; TTK m. 329/2 (TK m. 269)'de anonim şirketin tanımı yapılırken sınırlı sorumluluğun vurgulandığı yine TTK m. 573 (TK m.503) 'de limited şirketin sınırlı sorumluluk esası ile kurulduğundan “sınırlı sorumluluk” unsurunun eklenmesinin şart olduğunu dile getirmiştir. Aydoğan, **a.g.e.**, s.90.

kurulabileceği yahut tüm payların tek kişi elinde toplanması sonucunda tek ortaklı halde devam edebileceği kabul edilmektedir¹³⁷.

Kişi birliği unsuru ve sözleşme unsuru yönündeki bu farklılıklar üzerine tek kişi ortaklığı sözleşmesinin şirketin temelini oluşturan bir örgütlenme işlemi olmasına vurgu yapılmıştır¹³⁸. Sermaye unsuru, şirketin temel unsurlarından biridir. Her ne kadar birden fazla kişinin bir araya gelerek sözleşme yapması ile ortaklık kurulabilse de iktisadi açıdan sermaye olmadan şirketin ayakta kalması mümkün değildir. Şirketin ticaret hayatından var olabilmesi için sermaye, elzemdir. Anonim şirketler, sermayesi belirli ve paylara bölünmüş ve ortakların sorumluluğu taahhüt etmiş oldukları sermaye payları ile sınırlı olan şirketlerdir¹³⁹. Limited şirketler de esas sermayesi belirli olan ve ortakların sadece taahhüt ettikleri sermaye payları ile şirket sözleşmesinde öngörülen ek ödeme ve yan edim yükümlülüklerini yerine getirmekle yükümlü oldukları şirketlerdir¹⁴⁰. Anonim ve limited şirketler bakımından sermaye getirilmesi zorunlu olup söz konusu husus tek kişilik anonim ve limited şirketler bakımından da aynı şekildedir.

Şirketin unsurlarından bir diğeri olan ortak amaç unsuru tek kişilik ortaklık bakımından önemli bir farklılık arz etmemektedir. TBK m. 620’de “ortak bir amaca erişmek üzere” denilerek ortak bir amaçtan bahsedilmiş, ancak bu amaç açıklanmamıştır. İlgili hükmün TBK m. 622¹⁴¹ ile birlikte yorumlanması durumunda,

¹³⁷ TTK m. 338 ve TTK m. 573.

¹³⁸ Çelik, **a.g.m.**, s.173; Ekonomik ihtiyaçlar sebebiyle şirket kavramında “ekonomik organizasyon” anlayışının esas alındığı görüşü için bkz. Tekinalp, **Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, s.9.

¹³⁹ TTK m. 329; TTK m. 332 uyarınca, anonim şirketler bakımından en az esas sermaye tutarı 250.000 (ikiyüzellibin) Türk Lirasından, kayıtlı sermaye sistemini kabul etmiş bulunan halka açık olmayan anonim şirketlerde ise en az başlangıç sermayesi tutarı 500.000 (beşyüzbin) Türk Lirasından aşağı olamaz.

¹⁴⁰ TTK m. 573; TTK m. 580 uyarınca, limited şirketler bakımından en az esas sermaye tutarı 50.000 (ellibin) Türk Lirasıdır.

¹⁴¹ TBK m. 622’de “Ortaklar, niteliği gereği ortaklığa ait olan bütün kazançları aralarında paylaşmakla yükümlüdürler.” Hükmü yer almakta ve ortaklara karı paylaşma yükümlülüğü yüklediği saptanmaktadır.

ortak amacın elde edilen kazancı paylaşmak olduğu söylenebilecektir¹⁴². Türk Ticaret Kanunu’nda ise anonim ve limited ortaklıkların her türlü ekonomik amaç ve konu için kurulabilecekleri düzenlenmiştir (TTK m. 331 ve TTK m. 573/3). Maddede yer alan ekonomik amaçla kast edilenin ortaklığın kazanç elde etmesi ve elde edilen kazancın paylaşılması olduğu açıktır. Nihayetinde tek kişi ortaklığında çok ortaklı şirketlere nazaran daha yoğun bir kazanç elde etme gayesi bulunmaktadır. Yalnız, tek kişi ortaklığı yönünden “ortak amaç” ifadesinin kullanılması pek mümkün görülmemektedir. Ortak kelimesi için birden fazla kişinin bir araya gelmesi gerektiğinden tek kişi ortaklığı açısından ortak amacın yerini “ortağın amacı”, “şirketin amacı” veya “organizasyonun amacı”nın aldığı söylenebilecektir¹⁴³.

Affectio societatis, ortaklığın amacına ulaşması için eşit ölçüde çaba ve özen gösterme niyetidir¹⁴⁴. Birden fazla kişinin bir araya gelerek ortak amaca ulaşmak için sermayelerini birleştirmesi yeterli olmayıp ortaklığın meydana gelebilmesi için çaba ve özen gösterilmesi de gerekmektedir. Ortakların müşterek amaç doğrultusunda birlikte harekete geçmemesi ve çaba gösterme niyeti olmaması halinde adi ortaklık da oluşmayacaktır¹⁴⁵. Ortaklığın temel unsurlarından biri olan affectio societatis sermaye ortaklıklarında, özellikle çok sayıda pay sahibi bulunan anonim ortaklıklarda zayıflar, ancak tamamen yok olmaz¹⁴⁶. İlgili unsur tek kişi ortaklığı açısından değerlendirildiğinde ise müşterek amaç unsurunda olduğu gibi büyük bir farklılık olmadığı yalnızca müşterek bir durumun değil münferit bir çabanın olduğu

¹⁴² Poroy/Tekinalp (Tekinalp/Çamoğlu), Ortaklıklar I, s. 28, N.55; Oruç Hami ŞENER, **Adi Ortaklık**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2008, s. 103

¹⁴³ Çelik, **a.g.m.**, s.176; Aydoğan, **a.g.e.**, s. 109; Sayın, **a.g.e.**, s. 14.

¹⁴⁴ Hayri DOMANIÇ, **Adi-Kollektif ve Komandit Şirketler**, Genişletilmiş 4. Bası, İstanbul, 1988, s.12; Poroy/Tekinalp (Tekinalp/Çamoğlu), **Ortaklıklar I**, s. 29, N.60; Bahtiyar, **a.g.e.**, s. 22 ; Aydoğan, **a.g.e.**, s. 111; Affectio societatis unsuru adi ortaklığı iki taraflı sözleşmelerden ayırmaktadır. Keza, adi ortaklığa ilişkin kabul edilen rekabet yasağı ve ortakların denetleme hakkı gibi ilkelerin temelini ortak amaç uğruna birlikte çaba gösterme unsuru oluşturur. Şener, **a.g.e.**, s. 118.

¹⁴⁵ Domaniç, **a.g.e.**, s. 12; Poroy/Tekinalp (Tekinalp/Çamoğlu), **Ortaklıklar I**, s. 29, N.60.

¹⁴⁶ Poroy/Tekinalp (Tekinalp/Çamoğlu), **Ortaklıklar I**, s. 30, N.60; Bahtiyar, **a.g.e.**, s.23.

görülmektedir¹⁴⁷. Neticede, tek kişi ortağın şirketin amacını gerçekleştirmek için gayret göstereceği yahut şirkete zarar gelmesini önleyeceği açıktır.

A. Tüzel Kişilik

Tek kişi ortaklığının tercih edilme sebeplerinden bahsederken üye ülkelerin neredeyse tamamı tarafından Yönerge’de yer alan sınırlı sorumlu işletme modelinin seçilmemesinin sebebinin işletmenin şirket yapısının avantajlarından yararlanmaya imkan vermemesi olduğunu ifade etmiştik. Şirket yapısının avantajlarından yararlanma, şirketin tüzel kişiliğe sahip olmasından kaynaklanmaktadır.

İnsanların ömürlerinin sınırlı olması ve mali imkanlarının yeterli olmaması sebebiyle amaçlarını gerçekleştirmek için toplu halde faaliyette bulunmaları gerekmiştir. İnsanların bir arada faaliyette bulunmalarına imkan sağlamak ve aynı zamanda bir malvarlığını belirli bir amacın gerçekleşmesine tahsis etmek ve bu amacı gerçekleştirmek için ona kişilik tanıma imkanı yaratmak tüzel kişilerin ortaya çıkması sonucunu doğurmuştur¹⁴⁸. Kısacası, ömürleri ve mali durumları sınırlı insanların amaçlarını gerçekleştirebilmeleri için örgütlenmeleri tüzel kişiliğin doğmasına sebep olmuştur.

¹⁴⁷ Fransız hukukunda tek kişilik şirketlerde affectio societatis unsurunun, tek ortağın şirket kuruluşuna yönelik tek taraflı irade beyanı ile klasik bir şirket ortağı olarak davranma ve özellikle şahsi malvarlığı ile şirket malvarlığı arasındaki ayırma saygı duyma yükümlülüğü olarak anlaşılması gerektiği ifade edilmektedir. Çelik, **a.g.m.**, s. 176; Aydoğan, **a.g.e.**, s. 111.

¹⁴⁸ Yanlı, **a.g.e.**, s. 9; M. Kemal OĞUZMAN, Özer SELİÇİ, Saibe OKTAY-ÖZDEMİR, **Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)**, 22. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2024, N 824 dpn. 1 (Kişiler Hukuku); Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ, **Türk Özel Hukuku : Cilt II Kişiler Hukuku**, 21. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2020, N 1069 vd.; Teoman AKÜNAL, **Türk Medenî Hukukunda Tüzel Kişiler**, İstanbul 1998, s. 4.

Tüzel kişilik, belirli bir amacı gerçekleştirmek üzere örgütlenmiş kişi veya mal topluluklarıdır¹⁴⁹. Tüzel kişilik, kişi veya mal topluluğunun örgütlenmesi¹⁵⁰, belirli ve sürekli amacının olması¹⁵¹ ve hukuk düzenince tanınması¹⁵² olmak üzere üç unsurdan oluşmaktadır¹⁵³. Ayrıca tüzel kişilik, kendini oluşturan kişilerden ve organlarının üyelerden bağımsız bir kişiliğe ve kendisine ait olan bir malvarlığına sahiptir¹⁵⁴.

Tüzel kişilik kavramının açıklanması için çeşitli teoriler ileri sürülmüştür¹⁵⁵. Varsayım (Faraziye) teorisi ve gerçek kişilik (gerçek birlik) teorisi tüzel kişiliği açıklamak için ortaya atılan en eski teorilerdir¹⁵⁶. Savigny tarafından ileri sürülen varsayım teorisine göre, sadece insanlar hak ehliyetine sahiptirler ancak kanunkoyucu,

¹⁴⁹ TMK m. 47: “Başlıbaşına bir varlığı olmak üzere örgütlenmiş kişi toplulukları ve belli bir amaca özgülenmiş olan bağımsız mal toplulukları, kendileri ile ilgili özel hükümler uyarınca tüzel kişilik kazanırlar.” Yanlı, **a.g.e.**, s.10; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Kişiler Hukuku**, N 826; Dural/Öğüz, **a.g.e.**, N 1046.

¹⁵⁰ Tüzel kişiliğin amacını gerçekleştirmek için hukuk düzeninin aradığı organlara sahip olması örgütlenme olarak ifade edilebilecektir. Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Kişiler Hukuku**, N 829; Dural/Öğüz, **a.g.e.**, N 1052; Akünal, **a.g.e.**, s. 15-16; Yanlı, **a.g.e.**, s. 11.

¹⁵¹ Tüzel kişiliğin varlığı için sürekli bir amaca hizmet etmesi gerektiği, geçici bir amaç için kurulan kişi ve mal topluluklarının tüzel kişi teşkil etmeyeceği görüşü için bkz. Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Kişiler Hukuku**, N 833; Dural/Öğüz, **a.g.e.**, N.1050.; Akünal, **a.g.e.**, s. 15.

¹⁵² Tüzel kişiliğin var olabilmesi için yalnızca örgütlenmesi ve belirli ve sürekli bir amaca yönelmesi yeterli görülmemiş hukuk düzeni tarafından da tanınması şart koşulmuştur. Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Kişiler Hukuku**, N 836; Tüzel kişilerde sınırlı sayı ve tipe bağlılık ilkeleri geçerli olduğundan tüzel kişilerin kanunkoyucunun çizdiği çerçevenin dışında varlık göstermeleri mümkün değildir. Dural/Öğüz, **a.g.e.**, N. 1055; Akünal, **a.g.e.**, s. 9-10.

¹⁵³ TMK m. 47/1 hükmünün gerekçesi “... Bu sebeple maddenin birinci fıkrasında, tüzel kişiliğin nasıl kazanılacağı açıklanırken verilen tanımda tüzel kişi türleri tek tek zikredilmemiş, tüzel kişilere has olan ortak unsurlar belirtilmiştir. Birinci fıkrada yer alan bu unsurlar ise, a. Bir kişi veya mal topluluğunun bulunması, b. Bu topluluğun belirli bir amaç için oluşturulması, c. Bu oluşumun hukuk düzeninde başlı başına bir varlığa sahip olmak üzere, bir örgütlenme ile sağlanmasıdır.” şeklindedir

¹⁵⁴ Bknz: “A. Ayrılık İlkesi”

¹⁵⁵ Tüzel kişiliğin açıklanması için varsayım teorisi, gerçeklik teorisi, soyutlama teorisi ve amaç kişiliği teorisi ortaya atılmıştır. Fahri Erdem KAŞAK, “Tüzel Kişilik Kavramı ve Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 26, S. 2, 2020, s. 1246; Dural/Öğüz, **a.g.e.**, N. 1082 vd.; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, **Kişiler Hukuku**, N 841 vd.

¹⁵⁶ Kaşak, **a.g.m.**, s. 1246.

pratik ihtiyaçlar sebebiyle tüzel kişileri de insan gibi farz ederek kişilik atfetmiřtir¹⁵⁷. Bu kapsamda varsayım teorisine göre kişi veya mal topluluklarının tüzel kişilik kazanması kanunkoyucunun iradesine baėlıdır¹⁵⁸. Alman hukukçu Otto v. Gierke tarafından ileri sürülen gerçeklik teorisine göre ise birden fazla kişinin belirli bir amaç için bir araya gelerek oluşturdukları “yapı” maddi varlığa sahip olmasa da tıpkı insanlar gibi sosyal hayatta var olan gerçek bir varlıktır¹⁵⁹. Halihazırda var olan yapının varsayıma dayanmasına gerek yoktur bu nedenle de hukuk düzeni ona hayat vermez, var olan yapıyı tanır¹⁶⁰.

Söz konusu teoriler incelendiğinde gerçek kişilik teorisine göre birden fazla kişinin oluşturduğu birlik gerçektir ve tüzel kişiliğe sahip olmalıdır. Bu görüşe göre tek kişilik birliğin olması mümkün olmayacağından tek kişi ortaklığının tüzel kişiliği de olmayacaktır¹⁶¹. Varsayım teorisi için ise doğal anlamda bir birlik olması aranmayacağından hukuk düzeninin yararlı gördüğü her durumda faraziye olarak tüzel kişilik tanınabilecektir. Son minvalde, tek kişi ortaklığının tüzel kişiliğe sahip olmasının varsayım teorisine göre mümkün olduğu sylenebilecektir¹⁶².

B. Sınırlı Sorumluluk

şirketler hukukunun temel prensibi olan sınırlı sorumluluk ilkesi sayesinde girişimciler risklerinin azaltılması ile yatırımlarını piyasaya yöneltme imkanına sahip olurken aynı zamanda ekonomik gelişme ve istihdama da katkı saėlanmışır¹⁶³. Tek

¹⁵⁷ Oğuzman/Seliçi/Oktay-zdemir, **Kişiler Hukuku**, N 841-842; Dural/ğz, **a.g.e.**, N 1082; Aydoğan, **a.g.e.**, s. 91; Akünal, **a.g.e.**, s.19.

¹⁵⁸ Aydoğan, **a.g.e.**, s. 92; Kaşak, **a.g.m.**, s. 1246.

¹⁵⁹ Dural/ğz, **a.g.e.**, N 1083; Oğuzman/Seliçi/Oktay-zdemir, **Kişiler Hukuku**, N 843-845; Akünal, **a.g.e.**, s.19.

¹⁶⁰ Aydoğan, **a.g.e.**, s.92; Kaşak, **a.g.m.**, s.1247.

¹⁶¹ Aydoğan, **a.g.e.**, s.93.

¹⁶² Aydoğan, **a.g.e.**, s.94.

¹⁶³ Bakınız: Sınırlı sorumluluk

kişilik ortaklık sınırlı sorumluluk bakımından değerlendirildiğinde bir farklılığın yer almadığı görülecektir.

Tek kişilik anonim ve limited şirketlerin pay sahipleri de tıpkı çok ortaklı şirketlerin pay sahipleri gibi şirket borçlarından dolayı sınırlı sorumluluk imkanından yararlanacak, şirketin borçlarından dolayı sorumlulukları doğmayacağı gibi şirkete karşı yalnızca taahhüt ettikleri sermaye ile sınırlı olarak sorumlu olacaklardır¹⁶⁴.

Şirketlerin tüzel kişiliğe sahip olması sınırlı sorumluluk anlayışını da gerekli kılar. Zira, sınırlı sorumluluk kuralı, tüzel kişilik kavramının temelinde yer alan mal ayrılığı prensibinin uygulanması ve tüzel kişiye belirli bir sermayenin tahsis edilmesi ile mümkündür¹⁶⁵. Tüzel kişilik ile sınırlı sorumluluğun oluşturduğu sistemde şirketin malvarlıkları şirketin borçları için pay sahiplerinin şahsi malvarlıkları onların şahsi borçları için teminat oluşturmaktadır¹⁶⁶. Nihayetinde tüzel kişilik unsurunda olduğu gibi sınırlı sorumluluk unsuru bakımından da tek kişi ortaklığı ile çok ortaklı şirketler açısından farklılığa gidilmeye ihtiyaç yoktur.

III. Anonim ve Limited Şirket Bakımından Tek Kişi Ortaklığı

A. Kuruluş

Tek ortaklı şirketin kabul ediliş amacının bireysel işletmecilerin şirket kurumunun imkanlarından yararlanması, küçük ve orta ölçekli işletmecilerin desteklenmesi, ekonomiyi canlandırma, istihdam artışı sağlama ve fiilen var olan ortaklık türünün

¹⁶⁴ Anonim şirketler bakımından TTK m. 329/2’de yer alan : “Pay sahipleri, sadece taahhüt etmiş oldukları sermaye payları ile ve şirkete karşı sorumludur.” hükmü ile TTK m. 573/2: “Ortaklar, şirket borçlarından sorumlu olmayıp, sadece taahhüt ettikleri esas sermaye paylarını ödemekle ve şirket sözleşmesinde öngörülen ek ödeme ve yan edim yükümlülüklerini yerine getirmekle yükümlüdürler.” hükmünün açık ifadesinden şirket pay sahiplerinin kural olarak yalnızca taahhüt etmiş oldukları sermaye tutarında şirkete karşı sorumlu oldukları açıktır.

¹⁶⁵ Yanlı, **a.g.e.**, s. 12.

¹⁶⁶ Aydoğan, **a.g.e.**, s.96.

hukuki zemine oturtulması gibi sebepler olduğunu daha önce ifade etmiştik. Bu kapsamda öncelikli amacı daha küçük işletmeler olan tek ortaklı şirketler için en uygun şirket türü de limited şirkettir¹⁶⁷. Nitekim, Yönerge’de tek ortaklı şirketin limited ve anonim şirket şeklinde kurulabileceği de düzenlenmiştir (Yönerge m.6). Kollektif ve komandit şirketlerin tek ortak tarafından kurulması ise kabul edilmemiştir¹⁶⁸.

İlgili durum Türk hukuku bakımından da geçerlidir. Kanunkoyucu, kollektif ve komandit şirket bakımından tek kişi ortaklığını kabul etmemişken limited ve anonim şirketin tek kişi ile kurulabilmesine izin vermiştir¹⁶⁹.

Limited şirketin tek kişi ile kurulabileceği ve tek kişi ortaklığı açısından en uygun şirket türü olduğu açıktır¹⁷⁰. Tek ortaklı anonim şirket ise yaygın bir örgüte, kalabalık bir yönetim kuruluna ve binlerce personele sahip olabilecektir. Hatta tek pay sahibi bir gerçek kişi olabileceği gibi binlerce pay sahibi bulunan, pay senetleri borsada işlem

¹⁶⁷ Yönerge’de tek kişi ortaklığının uygulanacağı şirket türleri düzenlenirken ilgili ülkelerdeki limited şirket türleri sayılmıştır. Aydoğan, **a.g.e.**, s. 114.

¹⁶⁸ Kollektif ve komandit şirketlerin tek kişi ile kurulabilmeleri veya sonradan tek ortakla devam etmeleri kabul edilmemiştir (TTK m. 211 vd.; TTK m. 314 vd.). Söz konusu durumun hukuk politikası olduğu açıktır. Bununla birlikte, tek kişi ortaklığının en önemli amacı tek kişi ortağa sınırlı sorumluluk imkanı tanımak olduğundan, ortakların şirket borçlarından sınırsız şekilde sorumlu olduğu kollektif şirketlerin tek ortaklı olması halinin fayda sağlamayacağı açıktır. Aydoğan, **a.g.e.**, s.115 vd.

¹⁶⁹ Tek pay sahipli anonim ve tek ortaklı limited şirketin kuruluş usulü, tescil ve ilan ile ilgili özel düzenlemeler dışında çok paysahipli anonim veya çok ortaklı limited şirketin kuruluşundan farklı değildir. Tekinalp, **Tek Ortaklı Şirket Sorunsalı**, s.601; Türk Ticaret Kanunu’na göre tek kişilik ortaklık, tek ortakla kurulma, halka açılmak üzere tek ortakla kurulma, payların tek kişinin elinde toplanmasını sağlayan işlem veya işlemlerle, miras kazanımıyla, ortağın veya ortakların ortaklıktan çıkarılmasıyla, birleşmeyle, bölünmeyle ve tek kişi işletmesinin tek kişilik anonim veya limited ortaklığa dönüşmesiyle meydana gelir. Tekinalp, **Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, s. 59; Birleşme yoluyla tek kişi ortaklığının kurulabilmesi için, öncelikle yeni ortaklığın tek ortakla kurulması gerekir. Bu yeni ortaklığa katılacak şirketlerin ortakları arasında, tek ortaklı şirket ortağı da bulunacaktır. TTK m. 141 gereğince, katılan diğer şirketlerin ortaklarına ayrılma akçesi ödenerek, bu ortaklar, ortaklıktan çıkarılacaktır. Aslında bu model, birleşmeden çok satın almayı çağrıştırmaktadır. Bu nedenle, mevcut tek ortaklı şirketin bünyesinde birleşmenin mümkün olup olmadığı tartışmalıdır. Yine TTK m. 159/2 uyarınca ister tam ister kısmi bölünme suretiyle bir veya birden çok tek ortaklı şirket veya yavru ortaklık sorunsuz şekilde kurulabilecektir. Tür değiştirme yoluyla tek ortaklı şirketin kurulması ise tek ortaklı anonim şirketin limited şirkete dönüşmesi ile tek ortaklı limited şirketin anonim şirkete dönüşmesi ile bir işletmenin tek ortaklı bir şirkete dönüşmesidir (TTK m. 181, 194). Tekinalp, **Tek Ortaklı Şirket Sorunsalı**, s. 601.

¹⁷⁰ Tekinalp, **Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, s.336.

gören anonim şirket veya başka bir sermaye şirketi de olabilir¹⁷¹. Küçük ve orta ölçekli işletmecilerin boyutunu aşabilen anonim şirket açısından tek kişi ortaklığının benimsenmesi tartışmalara yol açmıştır.

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, Tasarı'nın tümünü değerlendirdiği görüşünde, tek ortaklı anonim şirkete cevaz verilmesi hususunda daha çekimsiz kalınması gerektiğini, sistemde zaten tek ortaklı limited şirket (TTK m. 573) bulunduğundan 338. maddenin gerekçesinde belirtilen hususların tek kişilik limited şirket tarafından gerçekleştirilmesinin mümkün gözüktüğünü dile getirmiştir¹⁷².

Söz konusu eleştiriye cevap olarak, somut olay gerçeğin kimi zaman anonim şirketin kimi zaman da limited şirketin cevap verebileceği, bireysel işletmecinin ileride halka açılma, büyük bir işletmeyi veya işletmeleri yönetme, tahvil, nakit karşılığı intifa senedi ve benzer, borç senedi çıkarma, şarta bağlı sermaye arttırımı ile kayıtlı sermaye sistemlerinden yararlanma yönleri bakımından anonim şirketin daha uygun olduğu, eleştiri sahiplerinin 12. Yönerge'nin başındaki küçük ve orta işletmelere ilişkin görüş sebebiyle yanlış olabileceği nihayetinde ihtiyaç sahiplerine daha çok esneklik getiren ve daha çok seçenek sunabilen sistemin seçilmesinin unutulmaması gerektiği ifade edilmiştir¹⁷³. Tasarı'da tek ortaklı şirketler açısından iki ortaklık türüne de cevaz

¹⁷¹ TTK m. 338 gerekçesi.

¹⁷² Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Hakkında Ankara Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı'nca Hazırlanan Görüş, **BATİDER**, Aralık 2005, C. XXIII, S. 2, s. 224; Tek kişili anonim ortaklığa ilişkin düzenlemenin ülkemizde halen var olan tüzel kişileri dahi kendi şahsî firması olarak gören çarpık zihniyete prim verebilecektir. Bu düzenlemenin ortak sayısının bire düşmesi halinde ve belli bir süre içerisinde ortak sayısının tamamlanması amacına yönelik olarak yer verilmesinin daha uygun bir düzenleme olacağı düşünülmektedir. Işıl ULAŞ, "Uygulamacı Gözü ile Türk Ticaret Kanunu Tasarısı", **BATİDER**, C: XXIII, S. 2, 2005, s.195.

¹⁷³ Tekinalp, **Tek Ortaklı Şirket Sorunsalı**, s. 599; Yazar, Yönerge'de tek ortaklı şirketlerin küçük sermaye şirketleri için uygun bir model olduğuna vurgu yapılmış olsa da büyük cirolu ve tesisli işletmelerin tek ortaklı olmasına bir engel olmadığını, Dünya'da tek ortağı vakıf veya limited şirket olan birçok sektör devinin mevcut olduğunu savunmuştur. Bununla birlikte, tek ortaklı şirket açısından anonim şirket seçilmesinin getirdiği imkanların yanı sıra tek ortaklı anonim şirketlerle de yetinilmemesi gerektiğini, limited şirketlerin de sağladığı kolaylıkların olduğunu ifade etmiştir. Tekinalp, **Tek Ortaklı Şirket Sorunsalı**, s. 609-610; Tekinalp, "**Kanun Tasarısı**", s.116.

verilmesinin nedeni Almanya, Finlandiya, Hollanda, İspanya, İsveç örneklerinin izlenmesi olarak gösterilmiş; Türk hukuku açısından anonim şirkete olan ihtiyaç nedenlerinden bahsedilmemiştir¹⁷⁴. Bununla birlikte, TTK m. 338'in gerekçesinde, tek kişilik anonim şirketin bütün dünya uygulamasında gereksinimi olan bir zorunluluk olduğu, şirketler topluluğunda çatı şirket olarak kullanılabileceği, kurumsallaşmaya yardımcı olacağı, vakıf işletmeciliğini kolaylaştıracağı, başarılı ve yerleşik kimi aile şirketlerinin tek kişilik anonim ortaklığın sunacağı olanaklarla dağılmaktan ve kaybolmaktan kurtulacağı ve nihayetinde tek kişilik anonim şirket ile uydurma pay sahibi yaratmak şeklindeki hileyi şer'iyelere kapıları kapattığı için hukuki dürüstlüğe ve gerçekliğe uygun olduğu şeklinde tek kişilik anonim şirketin varlık nedenleri açıklanmıştır.

Netice itibarıyla tek kişilik ortaklık, limited ortaklık ve tek kişi ortaklığına yüklenen işlevle bağdaşmadığı yönünde eleştiriler olsa da anonim ortaklık şeklinde kurulabilecektir (TTK m. 338; TTK m. 573).

B. Tek Ortaklı Şirketlerin Tür Bakımından Değerlendirilmesi

Türk Ticaret Kanunu'nun ikinci kitabı ticaret şirketlerini düzenlemekte ve 124. maddesinde ticaret şirket türlerini saymaktadır. Buna göre ticaret şirketleri; kollektif, komandit, anonim, limited ve kooperatif şirketler olarak tanımlanmış olup şahıs ve sermaye şirketi olarak ikiye ayrılmaktadır. Kollektif ve komandit şirketler “şahıs

Başka bir bakış açısıyla, limited ortaklıkların yanında anonim ortaklıkların da kurulmasına izin verilmesi, Türk hukukunda tek kişilik anonim ortaklıkların devam ettiği fiili durumun yasal hale getirilmesini sağladığından tek kişilik anonim ortaklıklar ile ticaret yapan üçüncü kişilerin durumunu güçlendirecektir. Okutan Nilsson, **a.g.m.**, s. 589.

Aydoğan, tek kişilik ortaklığın oluşturulma gerekçeleri gözetildiğinde limited ortaklığın ihtiyaçlara cevap vereceğini ancak anonim ortaklığın sağlayabileceği pratik faydaların göz ardı edilmemesi gerektiğini ve uygulamayı beklemenin doğru olacağını ifade etmiştir. Aydoğan, **a.g.e.**, s. 118. Nitekim, uygulamaya 2023 yılında kurulan ve kapatılan şirket sayılarına bakıldığında anonim şirketlerin %58,89'unun, limited şirketlerin ise % 72,6'sının tek kişi olarak kuruldukları görülmektedir. <https://www.tobb.org.tr/BilgiErisimMudurlugu/Sayfalar/sanayi-kapasite-raporu-istatistikleri.php>

¹⁷⁴ Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/324); Tekinalp de tek kişi ortaklığının her iki şirket türü için de kabul edilmesinin sebeplerinin Tasarının gerekçesinde açıklanmadığını dile getirmiştir. Tekinalp, **Tek Ortaklı Şirket Sorunsalı**, s. 598.

şirketi”; anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler ise “sermaye şirketi” olarak belirlenmiştir.

TTK’da yer alan hükümler genel itibarıyla incelendiğinde her bir ticaret şirketinin ayrı bir tür oluşturduğu söylenebilecektir¹⁷⁵. Şirket türleri açısından sınırlı sayı ilkesi geçerli¹⁷⁶ olduğundan tek kişi ortaklığının ayrı bir şirket türü olup olmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir.

Dar anlamda şirket türünden, yapısı kanun tarafından belirlenmiş ticaret ortaklık biçimleri anlaşılmaktadır¹⁷⁷. Nitekim, gerek birleşmede gerek tür değiştirmede “tür” kavramı dar anlamı ile kullanılmaktadır¹⁷⁸. Şirketleri türleri ortak sayısına göre yahut başka ölçütler nazara alınmaksızın kanun tarafından sayma yoluyla oluştuğundan dar anlamda “tek kişi ortaklığı” şeklinde bir şirket türünden söz edilemez¹⁷⁹. Tek kişi ile kurulan limited ortaklığın limited şirket türünde, tek kişi ile kurulan anonim ortaklığın anonim şirket türünde olduğu kabul edilerek bu türler için kanunun öngördüğü esaslara

¹⁷⁵ Aydoğan, 6762 sayılı TK’nın ticaret şirketlerini sayan 136’ncı maddesi ile birleşmenin yalnız aynı nev’iden olan şirketler arasında mümkün olduğunu düzenleyen 147’nci maddesinin birlikte değerlendirilmesinde her bir ticaret şirketinin ayrı bir şirket türü oluşturacağını söylemektedir. Aydoğan, **a.g.e.**, s. 119; Ancak TTK düzenlenirken TK 147’de yer alan birleşmenin yalnız aynı nev’iden olan şirketler arasında caiz olduğunu düzenleyen şart terk edilmiştir. TTK’nın birleşmeyi düzenleyen 137. maddesinin gerekçesinde birleşmenin aynı türden olması zorunluluğunun terk edilme sebebinin türler arası birleşme serbestisi ilkesi bağlamında geniş bir birleşme yelpazesi oluşturulması olduğu ifade edilmiştir. Yine TTK’nın tür değiştirmeyi düzenleyen 180’nci maddesinin gerekçesinde “geniş bir tür değiştirme serbestisi ve türü seçme özgürlüğü sağlamakta olduğu ifade edildiğinden sayılan şirketlerin hepsinin ayrı tür olduğu sonucuna varılacaktır.

¹⁷⁶ Poroy/Tekinalp (Tekinalp/Çamoğlu), **Ortaklıklar I**, s. 15, N.18; Bahtiyar, **a.g.e.**, s. 50.

¹⁷⁷ Tekinalp, (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar I**, N.165.

¹⁷⁸ Aydoğan, **a.g.e.**, s. 119.

¹⁷⁹ Nitekim kanunkoyucu TTK m. 573’ün gerekçesinde tek kişilik limited şirketi "sınıf" olarak tanımlamış TTK m. 574’ün gerekçesinde de açıkça “Tek kişilik limited şirket bir tür değil limited şirketin bir "sınıfı"dır.” İfadelerine yer vermiştir.; Aydoğan, **a.g.e.**, s. 119; Çelik, **a.g.m.**, s. 202; Tekinalp, tek ortaklı şirketin anonim ve limited şirket gibi kanuni bir tür olmayıp sadece türdeki şirketler içinde özellikli bir şirket olarak tanımlamış ve tek ortaklı şirketi yapısal yönden bir farklılık olmadığı için “sınıf” olarak saptanmasının sorgulanması gerektiğini ifade etmiştir. Tekinalp, **Tek Ortaklı Şirket Sorunsalı**, s. 608; Ancak yazar, daha sonra tek kişilik ortaklığın tür olmadığı görüşünü devam ettirirken, tek kişi ortaklığı kurumunu anonim ortaklık veya limited ortaklık türü içinde bir sınıf olarak kabul etmiştir. Tekinalp, **Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, s.64; Sayın, **a.g.e.**, s. 93, dpn. 46.

uyulacaktır¹⁸⁰. Geniş anlamda tür tanımının benimsenmesinde ise tek kişi ortaklığının yeni bir tür olarak kabul edilmesi gündeme gelecektir¹⁸¹.

Şirketlerin türüne ilişkin ayrımlardan biri de şahıs şirketleri ve sermaye şirketleri ayrımıdır. Nitekim, TTK 124/2 uyarınca, kollektif ile komandit şirket şahıs şirketi; anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket sermaye şirketi olarak kabul edilecektir. Tek kişi ortaklığının bu ayrım bakımından incelenmesi gerekirse, tek kişi ortaklığı anonim ve limited şirket olarak kurulabileceğinden tek kişilik anonim ya da tek kişilik limited şirketin sermaye şirketleri arasında yer alacağı muhakkaktır¹⁸². Her ne kadar tek kişi ortaklığında şahıs unsuru öne çıkmış olsa da yukarıda açıkça izah etmiş olduğumuz üzere, tek kişi ortaklığının ayrı bir tür olmadığı ve kurulabildiği şirket türleri de sermaye şirketleri türünde olduğu için tek kişi ortaklığının da sermaye şirketleri arasında yer aldığı kabul edilmelidir.

IV. Türk Ticaret Kanunu’nda Tek Kişi Ortaklığına İlişkin Özel Düzenlemeler

Türk Ticaret Kanunu’nda tek kişi anonim ve limited şirket için özel düzenlemeler yapılmış; bu düzenlemelerin dışında çok pay sahipli anonim veya çok ortaklı limited şirketlere ilişkin kuralların uygun düştüğü ölçüde tek kişili şirketlere de uygulanacağı belirtilmiştir¹⁸³. Buna göre tek kişili anonim ve limited şirketlere özel TTK’da yer alan düzenlemeler, şirketin tek ortaklı olduğunun tescil ve ilanı (TTK m.338/3, 574/1), tek ortağın genel kurul yerine geçmesi ve genel kurul sıfatıyla alınacak kararların yazılı

¹⁸⁰ Tek kişi ortaklığının ayrı bir şirket türü olmaması sebebiyle çok ortaklı hale gelmesi tür değiştirme olmayacaktır. Aydoğan, **a.g.e.**, s.120.

¹⁸¹ Geniş anlamda tür, kanuni tipi model olarak alan ancak ondan kanunun izni çerçevesinde sapan, uygulamanın yarattığı sınıflar olarak adlandırılabilir. Aydoğan, **a.g.e.**, s.121.

¹⁸² Aydoğan, **a.g.e.**, s. 123.

¹⁸³ Tekinalp, **Tek Ortaklı Şirket Sorunsalı**, s. 597; Okutan Nillson, **a.g.m.**, s.592; Aydoğan, **a.g.e.**, s.170.

olması (TTK m. 408/2, 616/3), tek ortak ile şirket arasında yapılacak sözleşmelerin yazılı olmasından (TTK m.371/6, 629/2) ibaret bulunmaktadır.

A. Anonim Şirketler Bakımından

1. Tescil ve İlan Yükümlülüğü

TTK m. 338/1 ile anonim şirketin tek bir pay sahibi ile kurulabileceği, aynı maddenin ikinci fıkrası ile de pay sahibinin bire inmesi durumunda şirketin mevcut haliyle devam edebileceği düzenlenmiştir¹⁸⁴. TTK m. 337'ye göre kurucular gerçek ve tüzel kişilerden oluşabilir¹⁸⁵. Söz konusu maddede bir gerçek kişinin birden fazla tek kişilik şirketin tek ortağı olması ya da bir tek kişilik şirketin veya tüzel kişinin başka bir şirketin tek ortağı olması yasaklanmamıştır¹⁸⁶. Tek kişilik şirketlere ilişkin getirilen tek sınırlama şirketin tek pay sahibi olacak şekilde kendi payını iktisap edemeyeceği ve ettiremeyeceğine ilişkin TTK m.338/3 hükmüdür¹⁸⁷. Buna göre, şirketin tek pay sahibi olacak şekilde kendi payını iktisap edemeyeceği ve ettiremeyeceği düzenlenerek, ortaksız şirkete izin verilmemiştir¹⁸⁸.

Tek pay sahipli şirketin tesciline ilişkin olarak TTK m. 338/2'de yer alan düzenleme uyarınca, pay sahibi sayısı bire düşerse, durum, bu sonucu doğuran işlem tarihinden itibaren yedi gün içinde yönetim kuruluna yazılı olarak bildirilecek, Yönetim kurulu bildirimini aldığı tarihten itibaren yedi gün içinde, şirketin tek pay

¹⁸⁴ Özel kanunlara bağlı anonim şirketler hakkında öngörülmüş sayı varsa asgari sayı şartı işbu hükümden etkilenmeyecektir. TTK Gereke m. 338.

¹⁸⁵ Yönerge'nin 2. Maddesinin 2. Fıkrası ile gerçek kişinin birden fazla şirketin tek ortağı olması veya bir tek kişilik şirketin ya da tüzel kişinin bir şirketin tek ortağı olması durumlarına ilişkin olarak üye devletlerin özel düzenlemeler öngörebileceği düzenlenmiş ancak kanunkoyucu tarafından herhangi bir yasaklama öngörülmemiştir. Üye devletlere tanınan bu tercihe ilişkin bir düzenleme yapılmaması Yönerge hükümlerine aykırılık oluşturmamaktadır. Çelik, **a.g.m.**, s.204.

¹⁸⁶ Böyle bir yasaklama yapılması durumunda yasağın saman adamlar yoluyla aşılabileceği ancak özellikle katılım oranları ve grup bilançosu ile ilgili olarak kamuya açıklık gibi önemli konularda düzenlemeler yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Okutan Nilsson, **a.g.m.**, s. 610.

¹⁸⁷ Çelik, **a.g.m.**, s. 204.

¹⁸⁸ Aydoğan, **a.g.e.**, s. 142.

sahipli bir anonim şirket olduğunu tescil ve ilan ettirecektir¹⁸⁹. Ayrıca, ilgili madde ile hem şirketin tek pay sahipli olarak kurulması hem de payların tek kişide toplanması hâlinde tek pay sahibinin adı, yerleşim yeri ve vatandaşlığı da tescil ve ilan edilmesi hükme bağlanmıştır¹⁹⁰. Söz konusu hükmün ihlali durumunda doğacak zarardan, bildirimde bulunmayan pay sahibi ve tescil ve ilan yaptırmayan yönetim kurulu sorumlu tutulmuştur (TTK m. 338/2)¹⁹¹. Söz konusu tescilin amacı kamuya açıklama yükümlülüğü niteliğindedir. Şirket ortaklarının kamuya açıklanması açısından çok ortaklı anonim şirketlerle tek ortaklı anonim şirketler arasında bir farklılık bulunmamaktadır¹⁹². Özel olarak tek ortaklı şirketler bakımından düzenlenen bildirim yükümlülüğünün, tek ortaklı şirketlere yöneltilen itiraz ve eleştirilerin dindirilmesi amacıyla getirildiği düşünülmektedir¹⁹³.

Birden çok pay sahipli şirketin tek pay sahipli anonim şirket olması halinde tescil ve ilan edilmesi öngörüldüğü gibi TTK m. 32 uyarınca tek kişili şirketin çok ortaklı hale gelmesinde de tescil ve ilan edilmesi gerekmektedir.

¹⁸⁹ Yönetim kurulunun ancak pay sahibinin bildirimini üzerine tescil ve ilan yükümüne tabi kılınması eleştirilmiş, bunun eksik bir düzenleme olduğu; şirket paylarının pay senetlerine bağlanmadığı veya nama yazılı pay senetlerine bağlanmış olduğu durumlarda payın devir işlemine yönetim kurulu da katılacağından onun da, bildirim beklemekten durumu sicile tescil ettirmekle yükümlü olması gerektiği ifade edilmiştir. Erdoğan MOROĞLU, **Türk Ticaret Kanunu İle Yürürlük ve Uygulama Kanunu Tasarıları - Değerlendirme ve Öneriler**, Genişletilmiş 6. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009, s. 138 (Genişletilmiş 6. Baskı).

¹⁹⁰ İlgili madde iki ayrı ilanı zorunlu kılmaktadır. Bunlardan birincisi şirketin tek ortaklığı olduğunun diğeri ise bu tek ortağın kim olduğunun ilanıdır. Her bir tescil ve ilanın ise şeffaflık açısından işlevi farklıdır. İlk ilan şirketin tek ortaklı olmasının kamuya açıklanıp tek ortakla iş yapacaklara durumun bildirilmesi iken ikinci ilan tek ortağın kim olduğunun kamuya tanıtılmasıdır. Tekinalp, **Tek Ortaklı Şirket Sorunsalı**, s. 603.

¹⁹¹ Yönetim kurulunun sorumluluğu haksız fiil sorumluluğudur. Aydoğan, **a.g.e.**, s.177; Tekinalp, yönetim kurulunun sorumluluğunun haksız fiil sorumluluğu niteliğinde olduğunu belirtmiştir. Tekinalp, **Tek Ortaklı Şirket Sorunsalı**, s. 603; Daha sonra söz konusu sorumluluğun kanuni bir koruma gözetme yükümlülüğünün yerine getirilmemesinden kaynaklandığını ve sözleşmesel sorumluluk niteliğinde olduğunu ifade etmiştir. Tekinalp, **Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, s.94.

¹⁹² Tacirin işletmesiyle ilgili yayımlama yükümlülüğünü düzenleyen TTK m. 39/2 ve şirketçe yapılması gereken ilanların internet sitesinde yayımlanmasını zorunlu tutan TTK m. 1524 hükmü çok ortaklı ve tek ortaklı tüm şirketlere uygulanacaktır.

¹⁹³ Aydoğan, **a.g.e.**, s. 176.

2. Tek Pay Sahibinin Genel Kurul Yerine Geçmesi ve Genel Kurul Kararlarının Yazılı Olması

TTK m. 408 ile anonim şirket genel kurulunun devredilemez görev ve yetkileri sayılmış¹⁹⁴ aynı maddenin üçüncü fıkrası ile tek pay sahipli anonim şirketlerde bu pay sahibinin genel kurulun tüm yetkilerine sahip olacağı ve tek pay sahibinin genel kurul sıfatıyla alacağı kararların geçerlilik kazanabilmeleri için yazılı olmaları şartı öngörülmüştür. Nitekim, anonim şirket genel kurul kararlarının şeklini düzenleyen “Tutanak” başlıklı TTK m.422. maddesi uyarınca, pay sahiplerini veya temsilcilerini, bunların sahip oldukları payları, gruplarını, sayılarını, itibarî değerlerini, genel kurulda sorulan soruları, verilen cevapları, alınan kararları, her karar için kullanılan olumlu ve olumsuz oyların sayılarını içeren tutanağın toplantı başkanlığı ve Bakanlık temsilcisi tarafından imzalanması düzenlenmiş ve aksi hâlde geçersiz sayılacağı hüküm altına alınmıştır. Yine ilgili maddenin 2. fıkrası ile yönetim kurulu, tutanağın noterce onaylanmış bir suretini derhâl ticaret sicili müdürlüğüne vermek ve bu tutanakta yer alan tescil ve ilana tabi hususları tescil ve ilan ettirmekle yükümlü tutulmuş ve tutanağın ayrıca hemen şirketin internet sitesine konulacağı hükme bağlanmıştır. Söz konusu kuralın hem tek pay sahipli hem de çok pay sahipli anonim şirketlere uygulanacağı açık olup¹⁹⁵ Kanun sisteminde tek pay sahipli şirketler için özel bir yazılılık şartının bulunması eleştirilmiştir¹⁹⁶.

¹⁹⁴ Esas sözleşmenin değiştirilmesi; yönetim kurulu üyelerinin seçimi süreleri, ücretleri ile huzur hakkı, ikramiye ve prim gibi haklarının belirlenmesi, ibraları hakkında karar verilmesi ve görevden alınmaları; Kanunda öngörülen istisnalar dışında denetçinin seçimi ile görevden alınması; finansal tablolara, yönetim kurulunun yıllık raporuna, yıllık kâr üzerinde tasarrufa, kâr payları ile kazanç paylarının belirlenmesine, yedek akçenin sermayeye veya dağıtılacak kâra katılması dâhil, kullanılmasına dair kararların alınması; Kanunda öngörülen istisnalar dışında şirketin feshi; önemli miktarda şirket varlığının toptan satışı genel kurulun devredilemez yetkileri arasındadır. (TTK m. 408/2)

¹⁹⁵ Tekinalp, **Tek Ortaklı Şirket Sorunsalı**, s. 605.

¹⁹⁶ Aydoğan, **a.g.e.**, s.188, 191; Moroğlu, **Genişletilmiş 6. Baskı**, s.170; Okutan Nilsson, **a.g.m.**, s.600; Gündoğdu, **a.g.m.**, s.244; Aksi görüş, Tekinalp, **Tek Ortaklı Şirket Sorunsalı**, s. 606

3. Tek Ortak İle Şirket Arasında Yapılacak Sözleşmelerin Yazılı Olması

Tek kişilik anonim şirketlerde tek pay sahibinin şirket ile yapacağı sözleşmelerin geçerli olabilmesi için yazılı olması gerekmektedir (TTK m. 371/6)¹⁹⁷. Söz konusu koşul, şirketin tek pay sahibi tarafından temsil edilip edilmemesinden bağımsızdır¹⁹⁸. Yazılı şeklin tek istisnası ise, piyasa şartlarına göre günlük, önemsiz ve sıradan işlemlere ilişkin sözleşmelerdir (TTK m. 371/6/son). Nihayetinde yazılı şekil şartına uyulmadan yapılan sözleşmeler geçersizlik yaptırımı ile karışılacakken şekil şartına uyulmasına rağmen temsilcinin kendi kendisi ile sözleşme yapması şartlarına uyulmaması halinde askıda hükümsüz olacaktır¹⁹⁹. Bununla birlikte, madde metninde sözleşme ifadesi geçtiğinden şirketle yapılan bütün hukuki işlemlerin yazılı şekilde yapılması gerekmemektedir²⁰⁰.

¹⁹⁷ Yazılı şeklin ayrılık ilkesine uyulup uyulmadığını, şirketin tek ortağın menfaati uğruna feda edilip edilmediğini, temsilcinin kendi kendisiyle sözleşme yapmasına temsil olunanın onay verip vermediğini, bunda bir tehlike bulunup bulunmadığını açıkça ve görsel olarak ortaya koyacağını belirtilmiştir. Telinalp, **Tek Ortaklı Şirket Sorunsalı**, s.604; Tek pay sahibi istediği an, istediği tarih ile ve istediği yönde arka arkaya sözleşmeler yapabileceği için sözleşmenin geçerliliğinin belirli bir aleniyet koşuluna bağlanmaması eleştirilmiştir. Moroğlu, **Genişletilmiş 6. Baskı**, s. 170; Hükümün yetersizliğine karşın tek paysahibinin, şirketle sözleşme yapma yetkisine sahip olduğunun esas sözleşmede belirtilmesinin ve sözleşmelerin aynı zamanda noter tasdikli defterlere kaydedilmesinin isabetli olacağı belirtilmiştir. Okutan Nilsson, **a.g.m.**, s. 606; Yine yapılan sözleşmelerin yazılı olmasının yanında, sonradan içeriğine müdahale edilmemesini ve üçüncü kişilerin sözleşmeden haberdar olmasını sağlayacak önlemlerin alınması gerektiği, bu noktada sözleşmelerin sicile tescil ve ilan edilmesi ve ayrıca derhal internet sayfasına konulması zorunluluğu getirilebileceği önerilmiştir. Gündoğdu, **a.g.m.**, s. 249.

¹⁹⁸ Aydoğan, **a.g.e.**, s.181; Maddede yer alan “şirketi temsil etsin veya etmesin” ifadesi ile Yönerge’nin 5. Maddesinden daha kapsamlı bir yükümlülük öngörülmektedir. Çelik, **a.g.m.**, s. 208; Tekinalp, **Tek Ortaklı Şirket Sorunsalı**, s. 605; Gündoğdu, **a.g.m.**, 248.

¹⁹⁹ Tekinalp, **Tek Ortaklı Şirket Sorunsalı**, s. 605

²⁰⁰ Aydoğan, **a.g.e.**, s. 183; Aksi görüş, Tekinalp, hükümün öngörülme amacının anonim ortaklığın menfaatlerini korumak, malvarlıklarının karışmasına ve yolsuzluk yapılmasına engel olmak olduğundan sözleşme kavramının geniş yorumlanması gerektiğini ifade etmektedir. Bu sebeple de yönetim kurulu üyesi olan pay sahibiyle yapılan hizmet ve Murahhaslık sözleşmeleri ile Yönetim Kurulu üyelerinin ücret, huzur hakkı, yönetim kurulu pay sahibine ödenecek yolluk, temsil ödemeleri, emeklilik hakları gibi parasal haklarını genel kurul tarafından belirlenmesinin de yazılı şekil şartına tabi olduğunu savunmaktadır. Tekinalp, **Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, s.145.

B. Limited Şirketler Bakımından

1. Tescil ve İlan Yükümlülüğü

TTK m. 573/1 ile bir veya daha çok gerçek veya tüzel kişi ile limited şirket kurulacağı TTK m. 574/2 uyarınca da ortak sayısının bire düşmesi durumunda şirketin devam edeceği düzenlenmiştir²⁰¹.

Tek ortaklı limited şirketin tescil ve ilan edilmesine ilişkin olarak TTK m. 574/2 ile ortak sayısı bire düşmesi durumunda, bu sonucu doğuran işlem tarihinden itibaren yedi gün içinde müdürlere yazıyla bildirilmesi yükümlülüğü getirilmiş ve müdürlerin bildirimin alınması tarihinden başlayarak yedinci günün sonuna kadar, şirketin tek ortaklı olduğunu, bu ortağın adını, yerleşim yerini ve vatandaşlığını tescil ve ilan ettirmeleri, aksi hâlde doğacak zarardan sorumlu olacakları düzenlenmiştir²⁰². Aynı yükümlülük, şirketin bir ortakla kurulduğu hâllerde de geçerli kılınmıştır. Anonim şirketten farklı olarak söz konusu yükümlülüğün yerine getirilmemesi halinde yalnızca müdürler sorumlu tutulmuş ve ortakların sorumluluğu düzenlenmemiştir. Tek ortaklı limited şirket için de ortaksız şirket olmayacağı hususu şirketi kendi paylarını iktisap etmesinin yasaklanması ile düzenlenmiştir (TTK m.574/3).

2. Tek Pay Sahibinin Genel Kurul Yerine Geçmesi ve Genel Kurul Kararlarının Yazılı Olması

TTK m. 616 ile limited şirket genel kurulunun devredilemez görev ve yetkileri sayılmış²⁰³ aynı maddenin üçüncü fıkrası ile tek ortaklı limited şirketlerde bu ortağın

²⁰¹ Bknz: Yukarıda dpn 121.

²⁰² Aydoğan, **a.g.e.**, s. 178; Çelik, **a.g.m.**, s.204, 207.

²⁰³ TTK m. 616/1’de şirket sözleşmesinin değiştirilmesi; müdürlerin atanmaları ve görevden alınmaları; topluluk denetçisi ile denetçilerin atanmaları ve görevden alınmaları; topluluk yılsonu finansal tabloları ile yıllık faaliyet raporunun onaylanması; yılsonu finansal tablolarının ve yıllık faaliyet raporunun onaylanması, kâr payı hakkında karar verilmesi, kazanç paylarının belirlenmesi; müdürlerin ücretlerinin belirlenmesi ve ibraları; esas sermaye paylarının devirlerinin onaylanması; bir ortağın şirketten çıkarılması için mahkemeden istemde bulunulması; müdürün, şirketin kendi paylarını iktisabı konusunda yetkilendirilmesi veya böyle bir iktisabın onaylanması; şirketin feshi; genel kurulun kanun

genel kurulun tüm yetkilerine sahip olacağı ve tek ortağın genel kurul sıfatıyla alacağı kararların geçerlilik kazanabilmeleri için yazılı olmaları şartı öngörülmüştür. TTK m. 617/3'te yer alan tutanak atfı sebebiyle TTK m. 422 limited şirketlere de uygulanacaktır. Bu kapsamda tek pay sahipli anonim şirketlere ilişkin açıklamalarımız tek ortaklı limited şirketler açısından geçerlidir.

3. Tek Ortak İle Şirket Arasında Yapılacak Sözleşmelerin Yazılı Olması

Tek kişilik limited şirketlerde tek ortağın şirket ile yapacağı sözleşmelerin geçerli olabilmesi için yazılı olması gerekmektedir (TTK m. 629/2.). Söz konusu koşul, anonim şirketlerde olduğu gibi şirketin tek ortak tarafından temsil edilip edilmemesinden bağımsızdır. Nihayetinde, bu koşul piyasa şartlarına göre günlük, önemsiz ve sıradan işlemlere ilişkin sözleşmelere uygulanmayacaktır²⁰⁴. İlgili maddenin gerekçesinde, düzenlemenin şeffaflık ilkesi aracılığı ile temsilcinin kendisiyle sözleşme yapmasından doğabilecek sakıncaları olabildiğince alt düzeye indirmek amacına yönelik getirildiği ifade edilmiş düzenlemenin tek kişiden oluşan limited şirketlerde bu tek ortağın müdür olması halinde uygulanacak özel bir düzenleme olduğu vurgulanmıştır. İlgili hüküm tek pay sahipli anonim şirketler

veya şirket sözleşmesi ile yetkilendirildiği ya da müdürlerin genel kurula sunduğu konularda karar verilmesi genel kurulun devredilemez yetkileri arasındadır. Ayrıca TTK m. 616/2 uyarınca, şirket sözleşmesi uyarınca genel kurulun onayının arandığı hâller ile müdürlerin faaliyetlerinin onaylanması; önerilmeye muhatap olma, önalım, geri alım ve alım haklarının kullanılması hakkında karar verilmesi; esas sermaye payları üzerinde rehin hakkı kurulmasına ilişkin onayın verilmesi; yan edim yükümlülükleri hakkında iç yönerge çıkarılması; şirket sözleşmesinin 613 üncü maddenin dördüncü fıkrası uyarınca ortakların onayını yeterli görmemesi hâlinde, müdürlerin ve ortakların şirkete karşı bağlılık yükümü veya rekabet yasağı ile bağdaşmayan faaliyetlerde bulunabilmelerinin onayı için gereken izin verilmesi ve bir ortağın şirket sözleşmesinde öngörülen sebeplerden dolayı şirketten çıkarılması, şirket sözleşmesinde öngörüldükleri takdirde genel kurulun devredilemez yetkileri arasındadır.

²⁰⁴ Tasarı'da "günlük, önemsiz işler" ibaresi yerine "esas sermaye payının belli bir oranı" ölçüsünün kullanılması, "günlük ve önemsiz iş" kavramının muğlaklığı nedeniyle somutluğun sağlanmasına yardımcı olacaktır. Moroğlu, **Beşinci Baskı**, s. 330; Bununla birlikte, 629.'ncü maddenin gerekçesinde istisnayı düzenleyen hükmün genişletilmemesi, özenle ve gerektiği takdirde uygulanması; istisna ile, piyasa şartlarının haklı gösterdiği sözleşmeler değil, piyasa ve günlük hayat deneyimlerine göre her gün yapılan, hükümleri belli, sıradan nitelik taşıyan, özellik göstermeyen, kayırcılığa olanak bırakmayan, kimle yapılırsa yapılsın şartları farketmeyen, temsilcinin kendi kendisiyle yapması halinde şirketin ve üçüncü kişilerin zarara uğramayacağı sözleşmelerin kastedildiği belirtilmiştir.

bakımından öngörülen TTK m. 371/6 düzenlemesinin birebir aynısı olduğu için ilgili başlık altındaki değlendirmeler bu kısımda da geçerli olacaktır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TEK PAY SAHİBİNİN HUKUKİ SORUMLULUĞU

I. Genel Olarak

Bireysel işletmecilerin şirket kurumunun imkanlarından yararlanması, küçük ve orta ölçekli işletmecilerin desteklenmesi gibi ekonomik sebeplerle ortaya çıkan tek kişi ortaklığı kurumu, tüzel kişilik ve sınırlı sorumluluk unsurlarını içermektedir. Bireysel işletmeciye verilen söz konusu unsurlar sayesinde kişi, ticari faaliyetlerini yerine getirirken yalnızca şirkete getirdiği yahut getirmeyi taahhüt ettiği sermaye ile sorumlu olacaktır. Tüzel kişilik unsurunun verdiği mal ayrılığı ilkesinin bir sonucu olarak şirketin malvarlığı şahsın malvarlığından ayrı olacak sınırlı sorumluluk ilkesi uyarınca da kişi özel malvarlığı bakımından dahi taahhüt ettiği sermaye oranında sorumlu olacaktır. Kısacası, şirketin faaliyetleri sonucunda elde edilen menfaatlerin tamamına sahip olan tek pay sahibi şirketin işlemlerinden, girişimin başarısız olması riskinden sınırlı şekilde sorumlu olacak ve söz konusu zarar riski de alacaklılar ve çalışanlar üzerinde kalacaktır.

Şirket faaliyetlerinde tek ortağın sorumluluğunun sınırlı olması, yine tek kişi ortaklığında genel kurul ile yönetim kurulu arasında denge ve denetim mekanizmalarının bulunmaması sebebiyle tek ortaklı şirketlerde kötüye kullanılma ihtimalini arttırmaktadır. İnsan doğası gereği kötüye yönelmeye meyillidir. Nitekim, tek bir kişinin kötüye yönelme ihtimali, birden fazla kişinin kötüye yönelme ihtimalinden daha fazla olduğu için tek kişi ortaklıklarının varoluş aşamaların dahi birtakım çekinceler öne sürülmüştür²⁰⁵. Söz konusu çekinceler yersiz de değildir. Tek kişi ortaklığının kabul ediliş süreci incelenirken emsal olarak gösterilen kararlarda insanların kanun boşluklarından yararlanmak suretiyle üçüncü kişilerin haklarına zarar verdikleri görülmektedir.

²⁰⁵ Aydoğan, **a.g.e.**, s. 193.

Hukuk düzeni, kişilere sınırlı sorumluluk ve tüzel kişilik imkanlarını sunarken söz konusu imkanların yol açabileceği riskleri de engellemekle mükelleftir. Hukuk düzeninin getirmiş olduğu kurumlar ile kişileri mağdur etmesi beklenemez. Bu nedenledir ki gerek yargı gerek öğreti gerek kanunkoyucu tarafından birtakım önlemler düşünülmüştür. Nitekim küçük bir ölçekte Türk hukuku incelendiğinde dahi Kanun Tasarısına gelen yorumlarda tek kişi ortaklığının kötüye kullanılmasının önlenmesine yönelik çözümler sunulduğu görülecektir.

Sınırlı sorumluluk ilkesinin uygulamada yarattığı haksız durumların önlenmesi amacıyla oluşturulan teoriler arasında tüzel kişilik perdesinin aralanması, tek ortağın olgu organ sıfatıyla sorumluluğu, hakim şirketin sorumluluğu yer almaktadır. Aslına bakıldığında sınırlı sorumluluğun getirdiği haksız durumların önlenmesi yahut giderilmesi amacıyla önerilen teorilerin özellikle tek kişi ortaklıkları açısından önemli olduğu söylenebilecektir. Özellikle tek kişi ortaklığına yönelik getirilen bir kişinin birden fazla malvarlığının olmasının mümkün olmadığı eleştirisi tam anlamıyla söz konusu teorilerin çıkış amacıyla bağdaşmaktadır.

Meydana gelen gelişmeler sebebiyle kişilerin zarara uğraması halinde söz konusu zararın giderilmesi için kural ihdas edilmesi zaman almaktadır. Hukuk çoğu zaman toplumu takip ettiği için zarar riski önceden tahmin edilememekte ve meydana geldikten sonra çözüm bulunmaya çalışılmaktadır. Pozitif hukuk tarafından ortaya konulan çözümlerin geç kalması yahut hiç konulmaması mevcut zararın giderilmeyeceği anlamı taşımamaktadır. Hukuk düzeninin kişilerin mağduriyetini sessiz kalacağı beklenemeyeceğinden temel ilkeler gözetilerek somut duruma müdahale edilebilecektir. Türk Medeni Kanunu'nun başlangıç kısmında yer alan “hakimin hukuku uygulaması”, “dürüstlük kuralı” ve “iyiniyet” gibi ilkeler gözetilerek somut durumun değerlendirilmesi mümkün olacaktır. Ancak söz konusu ilkeler referans alınarak hareket edilmesi de yeterli olmayıp hukuki güvenliğin bir gereği olarak kanunkoyucu tarafından düzenleme yapılması gerekecektir.

Tek ortağın sınırlı sorumluluğu sebebiyle alacaklıların ve çalışanların korunması amacıyla ortaya atılan teoriler, dava hakkı yahut ön hukuki koruma tedbiri olarak da

karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu tedbirler ayrılık ilkesi, kamuya açıklama ilkesi ve şirkete borçlanma yasağıdır. Dava hakkı olarak karşımıza çıkanlar ise, tüzel kişilik perdesinin aralanması, tek ortağın olgu organ sıfatıyla sorumluluğu, hakim şirketin güven sorumluluğu, sadakat yükümlülüğüne dayalı sorumluluk olarak sayılabilmektedir. Tek ortağın yönetici olması halinde söz konusu konumu sebebiyle alacaklılara karşı olan sorumluluğu da unutulmamalıdır.

II. Sorumluluğa İlişkin Temel İlkeler

Tek kişi ortağın hukuki sorumluluğuna geçmeden önce sorumluluğun esinlendiği temel ilkelerden bahsedilmesi gerekmektedir. Tüzel kişiliğin getirmiş olduğu sınırlı sorumluluk imkanından yararlanan tek kişi ortağın sorumluluğuna başvurulabilmesi bakımından incelenmesi gereken ana ilkeler malvarlığının ayrılığı ilkesi, kamuya açıklama ilkesi ve şirketle borçlanma yasağıdır.

A. Ayrılık İlkesi

Ayrılık ilkesi şahıs ayrılığı ve mal ayrılığı olarak karşımıza çıkar²⁰⁶. Tek kişi ortağın sorumluluğu bakımından zikredilmesi gereken unsur malvarlığının ayrılığıdır. Malvarlığının ayrılması, tek ortaklı şirketin yani tüzel kişinin malvarlığı ile şirketin tek ortağının kişisel malvarlığının kesin ve istisnasız şekilde ayrılmasıdır²⁰⁷. Söz konusu ilke uyarınca tüzel kişinin faaliyetleri sonucunda doğan hak ve borçlar tüzel kişiye ait olacak, tek kişi ortağın fiileri sebebiyle doğan hak ve alacaklar da ortağın şahsi malvarlığında yer alacaktır. Bu sebeple de alacaklılar tüzel kişinin faaliyetlerinden doğan alacakları için ortağın sorumluluğuna, ortağın işlemlerinden doğan alacakları için de tüzel kişinin sorumluluğuna gidemeyecektir²⁰⁸.

²⁰⁶ Yanlı, **a.g.e.**, s.11.

²⁰⁷ Tekinalp, **Tek Ortaklı Şirket Sorunsalı**, s.593; Tekinalp, **Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, s.45; Çelik, **a.g.m.**, s. 199.

²⁰⁸ Tekinalp, **Tek Ortaklı Şirket Sorunsalı**, s.593; Tekinalp, **Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, s.45; Aydoğan, **a.g.e.**, s.196; Ayrı bir malvarlığına sahip olmanın bir sonucunun da kendisini sınırlı sorumluluk olarak göstereceği, bazı tüzel kişilerin ortaklık borçlarında dolayı sadece malvarlığı ile sınırlı olarak sorumlu olmasının tüzel kişilik yapısının doğal ve zorunlu sonucu olduğu, nihayetinde

Ayrılık ilkesi, tek kişili ortaklığın tescili ile hüküm ifade etmeye başlayacaktır. Zira, zaten tescil ile hayat bulan tüzel kişilik bu aşamadan sonra malvarlığına sahip olabilecektir. Tek kişilik ortaklığın tescil edilmesi ile başlayan ayrılık ilkesi, hem ortaklık faaliyetten hem de tasfiyeye girdiği aşamada uygulanacaktır²⁰⁹.

Ayrılık ilkesi, aynı zamanda ortağın işleri ile şirketin işlerinin belirgin biçimde farklı olması sonucunu doğurur. Bu doğrultuda ortak şahsi işleri için başka bir kişi olan yani tüzel kişi olan şirket çalışanlarını kullanamayacak, yine kişisel işlerini şirketin işi gibi gösteremeyecektir²¹⁰.

Söz konusu ilke uyarınca, tek ortağın kendi kişisel malvarlığını ilgilendiren işlemleri şirketten geçirmesi veya tersinin yapılmasının engellenmesi gerektiği, bunun için şekil hükümlerine özenle uyulmasının elzem olduğu, ayrıca şirketle ortak arasında yapılacak sebepsiz işlemlerin örneğin hatır bonolarına geçerlilik tanınmamasının şart olduğu; ortağın şirkete borçlanması yasaklanmasının ve tek ortağın bizzat veya şirketin temsilcileri aracılığıyla kendisiyle işlem yapmasının özel veya sıkı kurallara bağlanmasının gerektiği ifade edilmiştir²¹¹.

Ayrılık ilkesi, tüzel kişilik kavramının getirdiği bir ilke olduğundan uygulanması bakımından tek ortaklı şirketler yahut çok ortaklı şirketler bakımından herhangi bir farklılık olmamalıdır²¹².

sınırlı sorumluluk kuralının yalnızca ayrı bir malvarlığının oluşturulması ve belirli bir sermayenin tahsis edilmesi halinde uygulanabileceği ifade edilmiştir. Yanlı, **a.g.e.**, s. 12.

²⁰⁹ Tekinalp, **Tek Ortaklı Şirket Sorunsalı**, s.593; Tekinalp, **Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, s.46.

²¹⁰ Aydoğan, **a.g.e.**, s. 197; Özellikle Alman hukukunda limited şirketlerin tek ortakla kurulmasına izin verildikten sonra, mahkemelerde ayrılık ilkesinin gösterdiği gelişmenin malvarlıklarının karıştırılmasının ortaya çıkaracağı tehlikelere karşı endişeleri hafiflettiği ifade edilmiştir. Tekinalp, **Tek Ortaklı Şirket Sorunsalı**, s. 593.

²¹¹ Tekinalp, **Tek Ortaklı Şirket Sorunsalı**, s.593.

²¹² Aydoğan, **a.g.e.**, s. 198.

B. Kamuya Açıklama İlkesi

Açıklama ilkesi, şirketin tek ortaklı olduğunun, ortağın kimliğinin, işlemlerinde hangi kimlikle hareket ettiğinin yani organ sıfatıyla şirket adına mı yoksa kendisi için mi işlem yaptığının tespit edilmesini ve tarafların kimlik ve sıfatlarının her türlü karar ve eylemde ilgililere bildirilmesini ifade eder²¹³. Söz konusu ilke, ticaret siciliyle sağlanan şekli açıklık ve ortağın yalnızca kendi tek kişilik ortaklığıyla değil, üçüncü kişilerle de yaptığı işlemlerde hangi kimliği ile hareket ettiğini belirtmesi ile oluşan maddi açıklık unsurlarından oluşmaktadır²¹⁴.

Açıklık ilkesi sayesinde üçüncü kişinin tek ortakla mı yahut tüzel kişi olan ortaklıkla mı işlem yaptığının belirsizliği riski ortadan kalkmaktadır. Bu sebeple de Yönerge'nin 3. maddesi ile kamuya açıklama ilkesi öngörülmüş ve kanun koyucu tarafından da anonim şirketlere ilişkin TTK m. 338/3 ve limited şirketlere ilişkin TTK m. 574/1'de yer alan hükümler ile kamuya açıklama ilkesi düzenlenmiştir. Nihayetinde söz konusu düzenlemeler ile hem şirketin baştan itibaren tek kişi ile kurulması hem de şirket paylarının sonradan tek kişi hakimiyetine geçmesi halinde, ilgili durum tek ortağın kimliği ile ticaret siciline tescil ve ilan edilecektir.

C. Borçlanma Yasağı

Şirkete karşı borçlanma yasağı bir diğer ilke olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ilke sayesinde ortak, kural olarak ortaklığa karşı borçlanamayacak, şirketi kasası gibi kullanamayacak, şahsi malvarlığı ile şirket malvarlığı birbiriyle karıştırılmayacak ve şirket malvarlığı ile ortak malvarlığı arasında duvar oluşturularak iki ayrı malvarlığı bir bütün olarak işlemlere konu yapılamayacaktır²¹⁵. Şirkete borçlanma yasağı

²¹³ Tekinalp, **Tek Ortaklı Şirket Sorunsalı**, s. 594; Aynı zamanda Tekinalp, kamuyu aydınlatma ilkesini ortaklık pay sahiplerinin ve alacaklılarının menfaatlerini korumaya ve bilinçli bir şekilde kullanmaya yardım eden; ayrıca gelecekteki pay ve tahvil sahiplerinin ve sermaye piyasasındaki diğer ilgililerin aldatılmalarını önleyip, ortaklık lehine kazanılmalarını sağlayan; ortaklığın iktisadi gereklerine ve faydasına uygun çalışmasını gerçekleştiren gerek iç gerek dış denetimi içine alan ilkelerin bütünü olarak tanımlamaktadır. Tekinalp, **Bilanço**, s.53.

²¹⁴ Tekinalp, **Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, s. 47.

²¹⁵ Tekinalp, **Tek Ortaklı Şirket Sorunsalı**, s.48; Tekinalp, **Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, s. 594.

yalnızca tek kişi ortaklıkları açısından değil çok ortaklı şirketler açısından da uygulanacak bir kuraldır²¹⁶.

Nitekim, anonim şirketlere ilişkin olarak düzenlenen TTK m. 358 uyarınca pay sahipleri, sermaye taahhüdünden doğan vadesi gelmiş borçlarını ifa etmedikçe ve şirketin serbest yedek akçelerle birlikte kârı geçmiş yıl zararlarını karşılayacak düzeyde olmadıkça şirkete borçlanamaz²¹⁷. TTK m. 644/1-b uyarınca söz konusu kural limited şirketlere de uygulanacaktır.

Borçlanma yasağına ilişkin bir diğer düzenleme de TTK m. 395’de yer alan yönetim kurulu üyeleri ve yakınlarının şirkete borçlanma yasağıdır. İlgili hükme göre, pay sahibi olmayan yönetim kurulu üyesi ve yakınları²¹⁸ şirkete nakit borçlanamayacaktır. Bu kişiler için şirket kefalet, garanti ve teminat veremeyecek, sorumluluk yüklenemeyecek, bunların borçlarını devralamayacaktır. Aksi halde şirket alacaklılarına bu kişileri şirketin yükümlendirildiği tutarda şirket borçları için doğrudan takip etme hakkı tanınmıştır. TTK m. 395/2 ile yönetim kurulu üyelerine getirilen şirket tarafından bu kişiler için kefalet ve garanti verilemeyeceği düzenlemesi pay sahipleri açısından öngörülmemiştir. İstisnaların dar yorumlanması gerektiğinden kanun tarafından herhangi bir yasaklama öngörülmeyen pay sahipleri için şirketin kefil olabileceği ve garanti verebileceği kanaatindeyiz²¹⁹.

²¹⁶ Aydoğan, **a.g.e.**, s.200.

²¹⁷ TTK’da ortağın iştirak taahhüdünden doğan borç haricinde şirkete karşı borçlanamayacağı düzenlenmekteydi. Ancak 6335 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile yapılan değişiklik sonrasında ortağın şirkete karşı borçlanması yasaklanmamış şirketler arasında alacak ve borç ilişkisi doğuracak sözleşmelerin geçerliliği yazılı şekil şartına bağlanmıştır.; Fransa’da tek ortaklı limited şirketlerin ortak ve yöneticilerinin şirketten borç alması ve şirket ile ortak arasında akdedilen cari hesap sözleşmelerinin şirketçe kabulü yasaklanmıştır. Ancak, İngiliz ve İtalyan hukukunda tek ortağın şirketle yaptığı sözleşmelerin yazılı ve kayıtlı olması aranmaktadır. Okutan Nilsson, **a.g.m.**, s. 605.

²¹⁸ TTK m. 393’te sayılmıştır. Buna göre, yönetim kurulu üyesinin alt ve üst soyundan birinin ya da eşinin yahut üçüncü derece dâhil üçüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımlarından biri ilgili maddede yer alan yakınları tanımını oluşturmaktadır.

²¹⁹ Aksi görüş için bkz: Eroğlu, **a.g.m.**, s.1262.

Tüm bu düzenlemelere ek olarak TTK m. 613 ile limited şirket ortaklarının, şirket sırlarını korumakla yükümlü olduğu, şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunmalarının yasaklandığı, özellikle kendilerine özel bir menfaat sağlayan ve şirketin amacına zarar veren işlemleri yapamayacakları düzenlenmiştir²²⁰. TTK m. 613'ün 1. ve 2. fıkrasına aykırılığın sonuçları çok ortaklı limited şirketlerde ihraç ve tazminat iken tek kişilik limited şirketlerde sadece tazminattır²²¹. Söz konusu yükümlülükler TTK m. 626/3'te yer alan düzenleme ile müdürler için de geçerli kılınmıştır.

Nihayetinde söz konusu yasağa ve yükümlülüklerle aykırı davranılması halinde TTK m. 562 uyarınca sorumluların üçyüz günden az olmamak üzere adli para cezasıyla cezalandırılacağı öngörülmüştür. Bununla birlikte, yöneticilerin hukuki sorumluluğuna gidilebileceği gibi tüzel kişilik perdesinin aralanması yoluyla da ortakların sorumluluğu gündeme gelecektir.

III. Tek Ortağın Hukuki Sorumluluğu

A. Tüzel Kişiliğin Gözardı Edilmesi Yoluyla Sorumluluk (Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması/Kaldırılması)

1. Genel Olarak

Tüzel kişiler açısından mal ayrılığı ilkesi geçerlidir. Söz konusu ilke uyarınca da ortakların alacaklıları tüzel kişinin malvarlığına başvuramayacağı gibi tüzel kişinin alacaklıları da ortakların sorumluluğuna gidemeyecektir. Mal ayrılığı ilkesi ve sınırlı sorumluluğun verdiği bu imkan sayesinde ortaklar bir koruma kalkanı altındadır. Tüzel kişi ile ortaklarını ayıran bu kalkan öğretisi tarafından “perde” olarak kabul edilmiş ve

²²⁰ TTK m. 613/2 ile Şirket sözleşmesiyle, ortakların, şirketle rekabet eden işlem ve davranışlardan kaçınmak zorunda oldukları öngörülebileceği düzenlenmiş ve ortakların rekabet etmesi yasaklanmamıştır. Ancak Tekinalp, tek kişilik limited ortaklıklarda sır saklama borcunun rekabet yasağını zorunlu bir şekilde içerdiğini ifade etmektedir. Tekinalp, **Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, s.49.

²²¹ Tekinalp, **Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, s.50.

kimi zaman da hakkaniyetsiz durumların önlenmesi için söz konusu perdenin kaldırılması/aralanması gerektiği ifade edilmiştir²²².

Türk öğretisinde tüzel kişi ile üyeleri arasındaki ayrılığın kaldırılması ile ortakların sorumluluğuna gidilmesi “tüzel kişilik perdesinin kaldırılması”²²³, “tüzel

²²² Gülören TEKİNALP, Ünal TEKİNALP, “Perdeyi Kaldırma Teorisi”, **Prof. Dr. Reha Poroy’a Armağan**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul 1995, s. 387 vd.; Yunus Emre GÖGER, **Sermaye Şirketlerinde Sınırlı Sorumluluk İlkesi Ve Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması**, 2020, Yetkin Yayınları, Ankara, s.71; Yanlı, **a.g.e.**, s.13 vd.; Aydoğan, **a.g.e.**, s. 201; İpek SAĞLAM, **Tüzel Kişilik Örtüsünün Aralanması (Amerikan ve İngiliz Hukuku İle Karşılaştırmalı Olarak)**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1995, s.44; Gökhan ANTALYA, “Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması Teorisi”, **I. Uluslar Arası Ticaret Hukuku Sempozyumu, Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması, (2 Şubat 2008)**, İstanbul 2008 (Editör: Ulusoy, Erol) s.143; İpek SAĞLAM, “Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması Kavramına Genel Bir Bakış”, **I. Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu, Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması (2 Şubat 2008)**, İstanbul 2008 (Editör: Ulusoy, Erol), s. 153 (Genel Bir Bakış); Selçuk ÖZTEK, Memiş TEKİN, “Şirketler Hukuku ve İcra İflas Hukuku İlkeleri Karşısında Borçlu Şirketin Alacaklılarının Hakim Ortağa Karşı Korunması”, **I. Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu, Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması, (2 Şubat 2008)**, İstanbul 2008 (Editör: Ulusoy, Erol) s.196; Kemalettin YÜKSEL, “Şirketler Hukukunda Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması Örneğinin Aralanması Ligting the Corporate Veil”, **I. Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu, Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması, (2 Şubat 2008)**, İstanbul 2008 (Editör: Ulusoy, Erol) s.262; Erol ULUSOY, “Şirketler ve Bankacılık Hukukunda Kapsam Alma ve Sorumlu Kılma Amacıyla Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması”, **I. Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu, Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması, (2 Şubat 2008)**, İstanbul 2008 (Editör: Ulusoy, Erol) s.352; Ersin, ÇAMOĞLU, “Ticaret Ortaklıkları Bağlamında Perdenin Kaldırılması Kuramı ve Yargıtay Uygulaması”, **BATİDER**, C. 32, S. 2, 2016 (Perdenin Kaldırılması Kuramı), s.6; Emre ESEN, **Milletlerarası Hukukta Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması**, İstanbul, Beta Yayınları, 2012, s.1 vd.; Kervankıran, **a.g.m.**, s. 458; Ayşe ÖZKURT, **Bankacılık Hukukunda Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması**, İstanbul, On iki Levha Yayınları, 2018, s.31.

²²³ Yanlı, **a.g.e.**, s.13 vd.; Tekinalp/Tekinalp, **a.g.m.**, s.389; Esen, **a.g.e.**, s.1; Kervankıran, **a.g.m.**, s.458; Özkurt, **a.g.e.**, 27.

kişilik perdesinin aralanması”²²⁴, “tüzel kişiliğin gözardı edilmesi”²²⁵, “tüzel kişiliğin tabanına başvurulması”²²⁶ ve “ışıldak ilkesi”²²⁷ olarak adlandırılmaktadır²²⁸.

Nitekim, söz konusu teori Amerikan ve İngiliz hukukunda “lifting the veil of incorporation” veya “piercing the corporate” olarak perdenin/peçenin delinmesi/kaldırılması olarak yahut “disregard of the legal entity” olarak tüzel kişiliğin nazara alınmaması, Fransız hukukunda “non-reconnaissance de la personne morale” şeklinde tüzel kişiliğin nazara alınmaması ve Alman hukukunda “Durchgriff” yani ayrılık ilkesinin bir tarafa bırakılması şeklinde karşımıza çıkmaktadır²²⁹.

²²⁴ Sağlam, **a.g.e.**, s. 5 vd.; Ulusoy, **a.g.m.**, s.351; Antalya, **a.g.m.**, s. 143. Göğer, **a.g.e.**, s.77.

²²⁵ Aydoğan, tüzel kişilik perdesinin aralanması konusunu anlattığı eserinde başlık olarak “Tüzel Kişiliğin Gözardı Edilmesi Yoluyla Sorumluluk (Haftungsdurchgriff)” ibaresini kullanmış ancak konu içerisinde perdeyi aralam teorisi olarak nitelemiştir. Aydoğan, **a.g.e.**, s. 201.

²²⁶ Dural, Alman hukukunda “Durchgriff durch die juristische Person” ifadesine karşılık olarak “tüzel kişinin tabanına başvurulması” ibaresinin kullanılmasını savunmaktadır. Mustafa DURAL, “Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması ya da Tüzel Kişinin Tabanına Başvurulması”, **Sermaye Piyasası Kurulu 15. Yıl Sempozyumu**, Ankara, 1998, s. 97, dpn. 1.

²²⁷ Hatemi ise, hukuka aykırı şekilde tüzel kişiliğin kullanılması durumunda tüzel kişilik perdesi yönüne Hukuk ışıldağını yöneltmek anlamında “ışıldak teorisi” olarak kullanılması gerektiğini savunmaktadır. Hüseyin HATEMİ, **Kişiler Hukuku Dersleri**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1992, s.153 vd. (Aktaran, Yanlı, **a.g.e.**, s.14, dpn. 54)

²²⁸ Türk hukukunda söz konusu teori ilk olarak 1963 yılında yapılan bir toplantıda Reha Poroy’un “Holdingler” başlıklı bildirisinden sonraki gerçekleştirilen toplantıda Tuğrul Ansay tarafından “tülü kaldırma” ibaresi ile ortaya çıkmıştır. Akabinde Ansay, “tüzel kişiliğin bertaraf edilmesi” kavramını kullanmıştır. Antalya, **a.g.m.**, s.144; Göğer, **a.g.e.**, s. 78.

“Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması” ifadesinin isim babası ise Reha Poroy’dur. Kendisi, tüzel kişiliğin bazı amaçlar için bir perde olarak kullanılması durumunda bu perdenin kaldırılacağını “Türk mevzuatındaki bu istisnai hükümler, genel olarak bütün memleketler doktrini ve içtihadında son zamanlarda beliren bir hareketin gerekleri olarak kabul edilebilir. Bu hareket, perdeyi kaldırmak (İngilizce “to lift the veil”, Almanca “Durchgriff”), diğer bir ifade ile hakkaniyet ile hükümlerin gaye ve ruhunun gerektirdiği zaman, tüzel kişilik perdesi arkasına sığınmış kişilere kadar gidilerek onların bu perdeden haksız yere faydalanmalarını, takipten kurtulmalarını önlemektir.” şeklinde açıklamıştır. Tekinalp/Tekinalp, **a.g.m.**, s.389; Çamoğlu, **Perdenin Kaldırılması Kuramı**, s.8.

²²⁹ Tekinalp/Tekinalp, **a.g.m.**, s.389; Çamoğlu, **Perdenin Kaldırılması Kuramı**, s.8; Yanlı, **a.g.e.**, s.13; Sağlam, **a.g.e.**, s. 41 ; Esen, **a.g.e.**, s.14; Öztekin/Memiş, **a.g.m.**, s.197 vd.; İngiliz Yüksek Mahkemesi tüzel kişilik perdesinin aralanması ile ilgili vermiş olduğu bir kararında muvazaalı işlemleri gizleme ve kaçınma ilkeleri ile açıklamış ve gizleme ilkesi yönünden tüzel kişilik perdesinin aralanmasına gerek olmadığına kanaat getirmiştir. Ancak kararla ilgili önemli nokta, kaçınma ve gizleme ilkelerinin “lifting the corporate veil” ve “piercing the corporate veil” arasındaki ayrımı da açıklamasıdır. Buna göre, gizleme durumunda tüzel kişilik perdesinin kaldırılarak (lifting) arkasına bakılacak tüzel kişiliğin

Tüzel kişilik perdesinin aralanması, sınırlı sorumluluk imtiyazının ticari aktörler tarafından farklı amaçlarla kullanılması ile ortaya çıkan adaletsiz durumun çözülmesi amacıyla Amerikan Mahkemeleri tarafından keşfedilmiştir²³⁰. Mahkemeler hakkaniyete aykırı durumların önlenmesi ve zararların giderilmesi için tüzel kişilik perdesinin aralanması ile perdenin ardında bulunan kişilerin sorumluluğuna başvurmuştur.

Tüzel kişilik perdesinin aralanması teorisi temelini, tüzel kişiliğin bir varsayıma dayanmasından almaktadır²³¹. Nitekim tüzel kişiliğin niteliğine ilişkin gerçek kişilik görüşünün kabul edilmesi ve bu doğrultuda mal ayrılığının katı bir şekilde uygulanması hakkaniyetsiz sonuçlara yol açmış ve Anglosakson hukukçularını varsayım teorisine itmiştir²³². Varsayım teorisine göre, belirli amaçların gerçekleştirilmesi için oluşturulmuş ve sadece bu amaçların çerçevesinde varlığını sürdürebilen tüzel kişiliğin kötüye kullanılması haline mahkemeler hakkaniyete uygun karar vererek tüzel kişilik varsayımını dikkate almayacaktır²³³.

Söz konusu teori, akabinde Kıta Avrupası hukuk sistemi ve Türk hukukunda da benimsenmiştir²³⁴. Türk hukukunda tüzel kişilik perdesinin aralanması teorisi gerek

varlığının kabul edilip gerçek durum tespit edilecektir. Bununla birlikte tüzel kişilik perdesinin delinmesi (piercing) ise tüzel kişiliğin varlığının hiçe sayılması ile ilgili olup “kaçınma (evasion)” durumu ile sınırlı olarak kabul edilmektedir. Celile Çağla ÇATAKLI, “Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılabilirliği Hâllerin Tek Ortaklı Şirketlerdeki Görünümü”, **Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 10, S.2, s. 797-824, s.803.

²³⁰ Yanlı, **a.g.e.**, s.5; Sağlam, **a.g.e.**, s.44; Öztekin/Memiş, **a.g.m.**, s.195; Esen, **a.g.e.**, s.1.

²³¹ Daha önce ifade ettiğimiz üzere tüzel kişiliğin açıklanabilmesi için, varsayım teorisi, gerçeklik teorisi, soyutlama teorisi ve amaç kişiliği teorisi ortaya atılmıştır. Yanlı, **a.g.e.**, s.6; Sağlam, **a.g.e.**, s.50; Esen, **a.g.e.**, s.1; Göğer, **a.g.e.**, s. 80.

²³² Sağlam, **Genel Bir Bakış**, s.155.

²³³ Yanlı, **a.g.e.**, s.6.

²³⁴ Öztekin/Memiş, **a.g.m.**, s.197; Göğer, **a.g.e.**, s.80.

öğreti de gerek yargı kararlarında²³⁵ yerini almıştır²³⁶. Bununla birlikte doğrudan doğruya kanunla getirilen düzenlemeler dışında tüzel kişinin örtüsünün aralanması gereklerinin doğması durumunda TMK m.2'ye başvurulacaktır²³⁷.

Nihayetinde tüzel kişilik perdesinin aralanması teorisi sayesinde, mal ayrılığı ilkesinden ayrılarak sınırlı sorumluluk ilkesi uygulanmayacaktır. Bu bakımdan şirket varlığının tehlikeye düşürülmesi, sermayenin kaybedilmesi, şirket işleri ile şahsi işlerin birbirine karıştırılması, yine şahsi malvarlığı ile şirket malvarlığının karıştırılması, şirket üzerindeki hakimiyetin kişisel yarar için kullanılması, şirkete ait defterlerin hiç ya da gereği gibi tutulmaması, ortak tarafından kendi amaçları için şirketin kötü niyetli şekilde kullanılması veya başka bir şekilde ortak tarafından tüzel kişiliğin kötüye kullanılması halinde tüzel kişilik perdesi kaldırılarak pay sahibinin sorumluluğuna gidilecektir²³⁸. Şirket işleri ile şahsi işlerin birbirine karıştırılması ve

²³⁵ Yüksel, **a.g.m.**, s.267; Danıştay “Esasen vergi kanunları hadiseleri mücerret hukuki durum olarak değil, fiili durum olarak ifade eder... Hadisede davacının ortağı bulunduğu limited ortaklık, beşi aynı ve diğer ikisi bir soyadını taşıyan ortaklardan kurulmuş olup bu durumdan bilistifade ortakların şahsi menfaatlerini korumak hususunda her kararı istedikleri gibi almaları mümkün bulunmaktadır. Danıştay 4. Hukuk Dairesi, E.1961/4471, K.1962/644, İlgili karar için bkz. Tekinalp/Tekinalp, **a.g.m.**, s.389; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bir kararında tüzel kişilik perdesinin aralanmasını şu şekilde tanımlamıştır: “Ticaret şirketlerinde sınırlı sorumluluk ya da ayrı malvarlığı ilkesinin alacaklıların menfaatlerine zarar verecek şekilde kötüye kullanılması durumunda alacaklıların hak ve menfaatlerini korumak için Kıta Avrupası ve Anglo-Sakson hukuk sistemlerinde “Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması Teorisi” geliştirilmiş ve tüzel kişiliğin arkasına sığınarak durumu kötüye kullanan ortakları sorumlu tutma imkânı getirilmiştir. Teorinin amacı, hakkaniyet gerektirdiği zaman tüzel kişilik perdesinin arkasına sığınılmasının önlenmesidir. Uygulama ve doktrinde benimsenen genel görüş perdenin kaldırılması kuramının hukuki temelini Türk Medeni Kanunu (TMK)’nın 2. maddesinde düzenlenen dürüstlük kurallarına aykırılığa ve hakkın kötüye kullanılmasına dayandırmaktadır.” Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2017/914 K. 2020/197 T. 25.2.2020 kararı; Benzer kararlar: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2017/3109 K. 2021/1075 T. 22.9.2021; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2021/659 K. 2022/82 T. 8.2.2022(**Lexpera**).

²³⁶ Öztekin/Memiş, **a.g.m.**, s.201; Tüzel kişilik perdesinin aralanmasına uygulamada en çok kıymetli evrak ve bankacılık hukukunda ihtiyaç duyulduğu ifade edilmiştir. Göger, **a.g.e.**, s. 75.

²³⁷ Sağlam, **a.g.e.**, s.24-25; Aydoğan, **a.g.e.**, s.205.

²³⁸ Tekinalp, **Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, s. 47; Aydoğan, **a.g.e.**, s.208; Göger, **a.g.e.**, s.76.

şahsi malvarlığı ile şirket malvarlığının karıştırılması halleri iktisadi özdeşlik olarak nitelendirilebilecektir²³⁹.

Tüzel kişilik perdesinin aralanması ile, tüzel kişinin hukuki bağımsızlığının bertaraf edilmesinin anlaşıldığı ifade edilmektedir²⁴⁰. Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması ile tüzel kişiliğin ayrı bir kişi olduğu inkar edilerek yokmuş gibi hareket edilmekte ve ayrılık ilkesinin uygulanmasından vazgeçilmektedir²⁴¹. Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması ile sınırlı sorumluluk imkanı ortadan kalkmakta ve ortaklığın

²³⁹ Yargıtay 19. Hukuk Dairesi tarafından onanan ilk derece mahkemesi kararında yerel mahkeme, “Davacı şirket ile dava konusu satış ilişkisinin kurulduğu 2000 yılının 9 ve 10. ayları itibarıyla, her iki şirketin ortaklık yapısının birbirleriyle aynı olduğu sabittir. Davalı Ege A.Ş. hissedarlarının faturaların kesilmesinden kısa bir süre sonra paylarını devrederek Ege Ltd. Şti. ortaklığından çıkmış olmaları, her iki şirket arasındaki iktisadi özdeşliği ortadan kaldırmadığı gibi; hisse devir tarihlerinin davacı şirket ile akdedilen satış sözleşmelerinin hemen sonrasına tekabül etmesi, hisse devirlerinin davacı şirkete karşı olan yükümlülüklerden kurtulmak amacıyla yapılmış olduğu şüphesini güçlendirmektedir. Nitekim, dosya içerisindeki davacı delilleri arasında yer alan 22.06.2000 tarihli faks mesajında, davalı Ege A.Ş. tarafından davacı şirkete hitaben; Ege Ltd. Şti.’nin Ege A.Ş.’nin kardeş şirketi olduğu hususu açıkça beyan edildikten sonra, faturaların kardeş şirketi olan Ege Ltd. Şti.’ye kesilmesinin talep edildiği, diğer taraftan satışlar ile ilgili tüm işlemlerin ana şirket olarak davalı Ege A.Ş. tarafından yerine getirileceğinin bildirildiği görülmektedir. İfade edildiği gibi, davalı Şirketler Ege Ltd. Şti ile Ege A.Ş. arasındaki kardeş şirket ilişkisinden kaynaklanan iktisadi özdeşlik, bizatihi davalı Ege A.Ş.’nin davacı şirkete yönelik beyanıyla da sabittir.” İfadeleri ile iki şirket arasındaki ilişkinin iktisadi özdeşlik olduğunu değerlendirmiştir. Mahkeme nihayetinde “... her iki davalı farklı tüzel kişilik gibi görünse de bunun biçimsel olarak ele alınmayacağı, uyumsuzluğun iktisadi ve ticari boyutları ile değerlendirilmesi gerektiği, her iki şirket arasındaki iktisadi özdeşlikten hareketle, sadece anılan şirketlerin hukuki anlamda farklı tüzel kişilikler olmalarına dayanan davalı EGE A.Ş.’nin savunmalarının hukuken geçerli olmayabileceği, söz konusu şirketlerin aynı ve tek kişi olarak kabul edilmesinin gerekli olduğu zikredilmiştir. ... hukukî açıdan farklı tüzel kişilikler olsa da “perdeyi kaldırma teorisi” çerçevesinde her iki davalı şirket arasında kardeş şirket ilişkisinden kaynaklanan özdeşlik mevcuttur. Davalı Ege A.Ş.’nin tek savunması ayrı tüzel kişilik oldukları, borcun tamamından diğer davalının sorumlu olduğu yönündedir. Bu savunma MK’nın 2. maddesi kapsamında hakkın kötüye kullanılmasıdır. Zira ... davacı yurt dışı firması ile sözleşmeyi akdeden, malı teslim alan, bir konteynırlık akreditifi çıkaran her iki şirketin ortak temsilcisidir. Bu tarihte her iki şirket ortakları, aynı kişilerden müteşekkildir. Farklı tüzel kişilikler olgusu biçimsel olarak ele alınamaz. Taraflar arasındaki uyumsuzluk, boyutları ile dürüstlük kuralı çerçevesinde, hakkaniyet ölçüleri içinde dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Davalı Ege A.Ş.’nin ödeme kabiliyeti olmayan, biçimsel olarak farklı tüzel kişiliği bulunan diğer şirkete, borçları yüklemeye yönelik çabaları kabul görmemelidir. Dolayısı ile sonuç olarak tüm borçtan her iki şirketin müteselsilen sorumlu olduğu kanaatine varılmıştır...” şeklindeki tespitleri tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasına karar vermiştir. Yargıtay 19. HD.’nin 2005/8774 E., 2006/5232 K. sayılı ve 15.05.2006 tarihli kararı ve kararın değerlendirilmesi için bkz. Vural SEVEN, Can GÖKSOY, “Ticaret Şirketlerinde Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması (Bir Kararın Değerlendirilmesi)”, **İstanbul Barosu Dergisi**, C, 80, 2006, S. 6, s. 2455 vd.; Ulusoy, **a.g.m.**, s.377 vd.

²⁴⁰ Yanlı, **a.g.e.**, s.17.

²⁴¹ Yanlı, **a.g.e.**, s. 18; Tekinalp/Tekinalp, **a.g.m.**, s.387; Kaşak, **a.g.m.**, 1242; Sağlam, **a.g.e.**, s.44; Antalya, **a.g.m.**, s. 149;

borçları için ortakların kişisel malvarlığına başvurulmaktadır²⁴². Tüzel kişiliğin verdiği sınırlı sorumluluk ve mal ayrılığı imkanlarının kötüye kullanılması halinde tüzel kişilik perdesinin kaldırılacağından bahsedilse de söz konusu ilke istisnai bir ilke olup dar yorumlanması gerekmektedir²⁴³. Zira, tüzel kişilik açısından mal ayrılığı ve sınırlı sorumluluk ilkelerinin asıl olduğu unutulmamalıdır.

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması belirli bir hukuk alanına özgü olmayıp kamu ve özel hukukunun çeşitli dallarında karşımıza çıkabilecektir²⁴⁴. Çalışmamız kapsamında tek kişi ortaklığında tek ortağın sorumluluğu açıklandığından ticaret hukuku çerçevesinde, hangi durumlarda sermaye ortaklıklarında sınırlı sorumluluk ilkesi gözardı edilerek ortaklık borçlarından dolayı ortakların alacaklılara karşı doğrudan doğruya sorumlu tutulacağı durumu incelenecektir.

2. Hukuki Niteliği ve Dayandığı Hukuki Teoriler

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması ilkesi, kanunkoyucu tarafından öngörülmemiş ve içtihatlar ile gelişmiştir. Bu sebeple de söz konusu ilkenin nasıl

²⁴² Öztekin/Memiş, **a.g.m.**, s.196.

²⁴³ Tekinalp, ayrılık ilkesine uyulmadığı yahut ayrılık ilkesi herhangi bir şekilde ve oranda zedelendiği takdirde tek ortaklı şirketin perdesinin kaldırılması gerektiğini ve perdenin kaldırılmasının en ufak bir tereddüt halinde uygulanması gerektiğini ifade etmiştir. Tekinalp, **Tek Ortaklı Şirket Sorunsalı**, s. 594; Bununla birlikte Tekinalp'in söz konusu hassasiyetinin tek kişi ortaklıkları açısından olduğu, çok ortaklı şirketler bakımından istisnaların dar yorumlanması gerektiği ve en ufak tereddüt halinde uygulanmasında kural olan sınırlı sorumluluk imkanının zedeleneceği kanaatindeyiz.; Nitekim, tüzel kişiliği haiz tüm şirketlerde perdenin kaldırılması öğretisinin uygulanacağını, tek kişilik şirketlerde ise bu davalara dah sık rastlandığını belirtmiştir. Tekinalp, **Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, s.47; Yanlı, **a.g.e.**, s.18; Aydoğan, **a.g.e.**, s.209; Çamoğlu, **Perdenin Kaldırılması Kuramı**, s. 12; Sağlam, **a.g.e.**, s.57; Sağlam, **Genel Bir Bakış**, s.154; Nitekim, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu vermiş olduğu bir kararında ilkenin istisnai oluşundan "Tüzel kişilik perdesinin aralanması teorisi ancak istisnai ve sınırlı durumlarda titizlikle uygulanması gereken bir teoridir. Bu teoriye ihtiyatlı bir biçimde yaklaşılmalı; istisnai bir teori olduğundan mümkün olduğunca dar yorumlanmalı ve bu teorinin uygulanmasına ancak tüzel kişilik kavramının arkasına saklanılarak dürüstlük kuralına aykırı davranıldığı, kendisine tanınan hakkın kötüye kullanılarak üçüncü kişilerin zarara uğratıldığı, zarara yol açan tüzel kişinin sorumluluğuna hükmedebilmek için ise başka bir yasal nedene dayanılmasının mümkün olmadığı durumlarda başvurulmalıdır. Zira tüzel kişilik perdesinin aralanması, tüzel kişilerin borçlarından dolayı başkalarının sorumlu tutulamayacağı ilkesinin, özellikle şirketlerin sadece sermayeleri ile sorumlu olacakları ve tüzel kişilerin borçlarından dolayı ortakların sorumlu tutulamayacağı kuralının önemli bir istisnasını teşkil etmektedir." şeklinde bahsetmiştir. Yargıtay, Hukuk Genel Kurulu, E. 2017/3109 K. 2021/1075 T. 22.9.2021.

²⁴⁴ Tekinalp/Tekinalp, **a.g.m.**, s.390.

uygulanacağıın özellikle tespit edilmesi gerekmektedir. Tüzel kişiliğin en önemli imkanlarından biri olan sınırlı sorumluluk ilkesi ana kural olduğundan tüzel kişilik perdesinin aralanması istisna olarak kabul edilmelidir²⁴⁵. Zira girişimcilerin yatırım yapma saiklerinden belki de en önemlisi sınırlı sorumluluk ilkesinden yararlanmalarıdır. Bu sebeple de istisna olan bu ilkeye şüphe ve ihtiyatla yaklaşılması gerekmektedir²⁴⁶. Aksi halde, tüzel kişilik kurumunun önemi boşalacak ve hukuki güvenlik de tehlikeye düşecektir²⁴⁷. Bu nedenle söz konusu istisnai kurum şirket

²⁴⁵ Yanlı, **a.g.e.**, s.21, 84; Çamoğlu, **Perdenin Kaldırılması Kuramı**, s.13; Sağlam, **Genel Bir Bakış**, s.154; Göğer, **a.g.e.**, s.107; Kervankıran, **a.g.m.**, s.460; Kaşak, **a.g.m.**, s.1257; Ulusoy, **a.g.m.**, s.402; Mustafa TOPALOĞLU, “Sermaye Şirketlerinde Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ve Bu Konuda Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Getirilen Hükümler”, **Fırat Öztan’a Armağan**, Cilt 2, Ankara, 2010, s. 2086.

²⁴⁶ Çamoğlu, **Perdenin Kaldırılması Kuramı**, s.13; Kaşak, **a.g.m.**, s.1257; Topaloğlu, **a.g.m.**, s.2086; Nitekim, Yargıtay’da vermiş olduğu kararlarında tüzel kişilik perdesinin aralanmasına ihtiyatlı şekilde yaklaşılması gerektiğini ifade etmektedir. “Dava, davalı ve dava dışı şirket arasındaki organik bağ nedeniyle tüzel kişilik perdesinin kaldırılması suretiyle alacağın tahsili istemine ilişkindir. Öğreti ve uygulamada kabul edilen tüzel kişilik perdesinin aralanması teorisi, bazı şartların varlığı halinde, tüzel kişilik ve mal ayrılığı ilkesi dikkate alınmadan mevcut tüzel kişiliğin arkasına saklanan gerçek veya tüzel kişinin borçtan sorumlu tutulmasını ifade etmektedir. Mal varlığının bağımsızlığı ve sınırlı sorumluluk ilkelerinin istisnası olan tüzel kişilik perdesinin aralanması teorisi ancak istisnai ve sınırlı durumlarda titizlikle uygulanması gereken bir teoridir. Bu teoriye ihtiyatlı bir biçimde yaklaşılmalı, istisnai bir teori olduğundan mümkün olduğunca dar yorumlanmalı ve bu teorinin uygulanmasına ancak tüzel kişilik kavramının arkasına saklanılarak dürüstlük kuralına aykırı davranıldığı, kendisine tanınan hakkın kötüye kullanılarak üçüncü kişilerin zarara uğratıldığı, zarara yol açan tüzel kişinin sorumluluğuna hükmedebilmek için ise başka bir yasal nedene dayanılmasının mümkün olmadığı durumlarda başvurulmalıdır.” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin E.2020/2970 K.2021/1603 sayılı ve 23.2.2021 tarihli kararı (Lexpera).

²⁴⁷ Aydoğan, **a.g.e.**, s. 210; Çamoğlu, **Perdenin Kaldırılması Kuramı**, s.13; Kaşak, **a.g.m.**, s.1257; Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2021/4234 K. 2022/8380 sayılı ve 28.11.2022 tarihli olan “Hemen belirtilmesi gerekir ki, öğreti ve uygulamada özellikle vurgulandığı üzere; mal varlığının bağımsızlığı ve sınırlı sorumluluk ilkelerinin istisnası olan tüzel kişilik perdesinin aralanması teorisi ancak istisnai ve sınırlı durumlarda sakınılarak uygulanması gereken bir teoridir. Bu teoriye ihtiyatlı bir biçimde yaklaşılmalı; istisnai bir teori olduğundan mümkün olduğunca dar yorumlanmalı ve bu teorinin uygulanmasına ancak tüzel kişilik kavramının arkasına saklanılarak dürüstlük kuralına aykırı davranıldığı, kendisine tanınan hakkın kötüye kullanılarak üçüncü kişilerin zarara uğratıldığı, zarara yol açan tüzel kişinin sorumluluğuna hükmedebilmek için ise başka bir yasal nedene dayanılmasının mümkün olmadığı durumlarda başvurulmalıdır. Zira tüzel kişilik perdesinin aralanması, tüzel kişilerin borçlarından dolayı başkalarının sorumlu tutulamayacağı ilkesinin, özellikle şirketlerin sadece sermayeleri ile sorumlu olacakları ve tüzel kişilerin borçlarından dolayı ortakların sorumlu tutulamayacağı kuralının önemli bir istisnasını teşkil etmektedir. TMK’nın 2. maddesinde yer alan dürüstlük kuralı ve hakkın kötüye kullanılması yasağı oluşturmaktadır. Ancak organik bağ kavramı, tüzel kişilik perdesinin aralanmasına göre daha geniş bir anlama sahip olsa da organik bağın varlığı, tek başına tüzel kişilik perdesinin aralanmasını gerektirmemektedir. Başka bir deyişle şirketler arasında organik bağ tespit edilse dahi tüzel kişilik perdesinin aralanması ve alacağın perdenin arkasındakinden de istenebilmesi için sırf alacaklıdan mal kaçırmak ve onu zarara uğratmak amacıyla kötü niyetli işlemler yapıldığının da somut verilerle ispatlanması gerekmektedir.” şeklinde vermiş olduğu kararda

yapısının yani tüzel kişiliğin kötüye kullanıldığı anlarda devreye girmeli ve perde aralanmalıdır.

Tüzel kişilik perdesinin aralanması aynı zamanda ikincil niteliktedir²⁴⁸. Tüzel kişilik perdesinin aralanması ile ortakların sorumluluğuna gidilmesinin asıl sebebi üçüncü kişilerin alacaklarını tüzel kişi olan ortaklıktan alamamasıdır. Üçüncü kişilerin mağdur olmasının önlenmesi ve adalet duygusunun sağlanması tüzel kişiliğin içinin boşaltılması halinde karşımıza çıkar. Üçüncü kişilere karşı asıl borçlu olan kişi tüzel kişinin kendisi olduğundan perdenin aralanarak ortaklarının sorumluluğuna gidilebilmesi önce tüzel kişiye başvurulması halinde mümkündür²⁴⁹. Yine tüzel kişilik perdesinin aralanması hali istisnai ve ikincil nitelikte olduğundan önce şirkete başvurulacak, şirket tarafından alacaklılar tatmin edilemezse bu halde şirket ortaklarına başvurulabilecek kanuni bir düzenleme varsa bu düzenleme uygulanacak şayet böyle bir düzenleme de yoksa ortakların sorumluluğuna başvurulabilecek başka bir sorumluluk hali varsa bu uygulanacak bu halde yeterli değilse, tüzel kişilik perdesi aralanacaktır²⁵⁰. Ortakların sorumluluğuna başvurulabilecek birden fazla düzenleme olması halinde kanunda düzenlenmiş özel sorumluluk halleri diğerleri karşısında öncelikli konumdadır²⁵¹. Yine kanunda düzenlenmemiş olsa bile ortakların

tüzel kişilik perdesinin aralanmasının istisnai nitelikte olduğunu ve ihtiyatlı şekilde yaklaşılması gerektiğini ifade etmiştir.

²⁴⁸ Göğer, **a.g.e.**, s.107.

²⁴⁹ Yanlı, özkaynak yetersizliği dolayısıyla ortakların sorumluluğuna gidilebilmesi için, alacaklıların haklarını ortaklık malvarlığından temin edememiş olmaları gerektiğini, yine ortaklık malvarlıkları ile ortağın malvarlıklarının ayırt edilemeyecek şekilde birbirine karışmış olması durumunun alacakları ödendiği sürece üçüncü kişileri ilgilendirmeyeceğini ifade etmiştir. Yanlı, **a.g.e.**, s.85; Kaşak, **a.g.m.**, s.1253; Göğer, **a.g.e.**, s.108.

²⁵⁰ Yanlı, **a.g.e.**, s. 84; Göğer, **a.g.e.**, s. 109. Nitekim, Alman mahkemeleri de alacaklıların menfaatlerinin korunması için başka yollara başvurmuş mümkün olduğunca tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluna başvurmamıştır. Kervankıran, **a.g.m.**, s.461; Çamoğlu, **Perdenin Kaldırılması Kuramı**, s.14.

²⁵¹ Yanlı, **a.g.e.**, s.85; Özkurt, **a.g.e.**, s. 48.

sorumluluğuna başvurulabilecek diğer sorumluluk halleri de tüzel kişilik perdesinin aralanmasına göre öncelikle uygulanacaktır²⁵².

Tüzel kişilik perdesinin hukuki temelleri ve sonuçları üzerinde bir birlik sağlanamadığı için “perdeyi kaldırma” konusu dogmatik açıdan açıklığa kavuşturulamamıştır²⁵³. Ancak tüzel kişilik perdesinin kaldırılması için çeşitli teoriler ortaya atılmış “kötüye kullanma teorisi” ile “normların amaçları teorisi” en çok taraftar toplayan teoriler olmuştur²⁵⁴.

a. Kötüye Kullanma Teorisi

Kötüye kullanma teorisi bizzat tüzel kişinin kendisini hareket noktasına almakta ve tüzel kişilik yapısının kullanılmasının hukuk düzeni ile bağdaşmadığı, özellikle de kötüye kullanıldığı ya da ayrılık ilkesinin dayanılmasının dürüstlük ve güven kuralına aykırılık oluşturduğu hallerde tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasına olanak sağlamaktadır. Kötüye kullanma teorisine göre tüzel kişilik bakımından ayrılık ilkesinin uygulanması ana kural, somut olayda görmezden gelinmesi ise istisnadır²⁵⁵. Kötüye kullanma teorisi de kendi içerisinde subjektif kötüye kullanma ve objektif kötüye kullanma olarak ikiye ayrılmaktadır.

(1) Subjektif Kötüye Kullanma

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması konusunu ayrıntılı biçimde ilk inceleyen ve profesörlük tezini de bu konuda yazan Alman hukukçu Rolf Serick tarafından ortaya

²⁵² Yanlı, ortakların culpa in contrahendo dolayısı ile sorumlu kılınmasını örnek olarak vermiştir. Yanlı, **a.g.e.**, s.85.

²⁵³ Yanlı, **a.g.e.**, s. 47; Kaşak, **a.g.m.**, s.257; Tekinalp/Tekinalp, **a.g.m.**, s.390.

²⁵⁴ Yanlı, **a.g.e.**, s.47 vd., Esen, **a.g.e.**, s.19.

²⁵⁵ Yanlı, **a.g.e.**, s.48; Kaşak, **a.g.m.**, s.1254.

atılan subjektif kötüye kullanma teorisine göre tüzel kişilik perdesinin dürüstlük kuralına dayandırılan her durumda değil yalnızca istisnai hallerde mümkün olacaktır²⁵⁶.

Subjektif kötüye kullanma, kanunun dolanılması²⁵⁷, sözleşmeye aykırı davranılması²⁵⁸ ya da haksız bir şekilde üçüncü kişilerin zarara uğratılması²⁵⁹ gibi tüzel kişilik yapısının kötüye kullanılması ile bazı hukuk kurallarının uygulanmasının sağlanması²⁶⁰ şeklinde iki ana gruba ayrılmaktadır²⁶¹. Söz konusu teoriye göre yalnızca ilgili durumların oluşması yeterli olmayacak kişilerin hukuka aykırılık niyetiyle yani kasten hareket ediyor olması da aranacaktır²⁶². Nihayetinde Serick'e

²⁵⁶ Yanlı, **a.g.e.**, s. 49 vd.; Ulusoy, **a.g.m.**, s.260; Kervankıran, **a.g.m.**, s. 462.

²⁵⁷ Bir tüzel kişinin ortakları ile arasındaki hukuki bağımsızlık durumundan yararlanılarak, emredici hukuk kuralının uygulanabilirliğini imkansız hale getirmeye veya bir hukuk kuralının amacının gerçekleşmesini engellemeye çalışılması durumunda tüzel kişiliğin kanunu dolanmak amacıyla kötüye kullanılması söz konusu olur. Yanlı, **a.g.e.**, s.50, dpn.215; Wallersteiner/Moir olayında bir şahıs hakim olduğu ortaklıktan borç alması kanunen yasak olduğu için kukla bir şirket kurarak krediyi kukla şirket üzerinden çekip kendisi kullanmıştır. Bu halde de kanunun dolanılması sebebiyle Mahkeme tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasına karar vermiştir. Tekinalp/Tekinalp, **a.g.m.**, s.392.

²⁵⁸ Ayrılık ilkesinin ileri sürülmesi ile elde edilen çıkar, sadece veya ağırlıklı olarak üçüncü şahsın sözleşmeden doğan haklarını ihlal ediyorsa veya onların dolanılması yolunu sağlıyorsa üçüncü şahıs haksız olarak zarar uğramış demektir. Yanlı, **a.g.e.**, s.50, dpn. 216; Jones/Lipman kararında davalı evini davacıya satmayı taahhüt etmiş ancak davacı borcundan kurtulmanın yolunu evi bir şirkete devretmekte bulmuş. Söz konusu şirketin de davalı tarafından kontrol edilmesi sebebiyle Mahkeme şirketi “yaratık” olarak isimlendirip maske olarak nitelendirmiş ve taşınmanın kime ait olduğunu görebilmek için maskenin indirilmesinin gerekli olduğunu bildirmiştir. Tekinalp/Tekinalp, **a.g.m.**, s.392.

²⁵⁹ Ortakların sınırlı sorumlu olduğu bir ortaklığın şeklen taraf olarak devreye sokulmasıyla elde edilmek istenen kazanç, sadece veya büyük ölçüde karşı tarafın zararı sonucu oluşmuş ve ortağın sınırsız sorumluluğu söz konusu olsaydı bu zarar ya hiç ya da mevcut olduğu ölçüde meydana gelmeyecek idiyse ve de oluşan zarar ortağın korunmaya değer çıkarlarının eksikliği dolayısıyla haklı görülemiyorsa, o takdirde ortada bu anlamda bir hakkın kötüye kullanılmasının varlığından söz edilmektedir. Yanlı, **a.g.e.**, s.51, dpn. 217.

²⁶⁰ Söz konusu durum tüzel kişiliğin üyelerinin ya da ortaklarının tüzel kişi ile özdeş kılınması söz konusu olmayıp üyelerin veya ortakların sadece vasıf ve özelliklerinin tüzel kişiye nakledilmesi durumudur. Nitekim, Dainler Co v. Continental Tyre Co. Davası, Almanya ile savaş halinde iken İngiltere’de kurulan bir şirket olan ve bütün hisseleri de Almanların elinde olan Continantal Tyre Company şirketinin Lordlar Kamarası tarafından “düşman şirket” kabul edilerek tüzel kişilik perdesinin aralanması, bu duruma verilebilecek en güzel örnektir. Yanlı, **a.g.e.**, s. 53; Göğer, **a.g.e.**, s. 83.

²⁶¹ Yanlı, **a.g.e.**, s.50; Antalya, **a.g.m.**, s.150; Esen, **a.g.e.**, s.19.

²⁶² Yanlı, **a.g.e.**, s.53; Kervankıran, **a.g.m.**, s.462; Tekinalp/Tekinalp, **a.g.m.**, s.391. Ayrıca kasten hareket ettiğini ispat edilmesi de gerekmektedir. Yanlı, **a.g.e.**, s. 57; Antalya, **a.g.m.**, s.150.

göre, tüzel kişilik yapısının kötüye kullanılması durumunda mahkeme, hukuka aykırı sonucu ortadan kaldırmak için tüzel kişilik perdesinin aralanmasına karar verecek ve tüzel kişilik kurumunun da kendisine kanun tarafından tanınan faaliyet alanı dışına çıkması engellenecektir²⁶³.

(2) Objektif Kötüye Kullanma

Tüzel kişilik perdesinin aralanmasını kötüye kullanma şartına bağlayan subjektif kötüye kullanma teorisinin aksine objektif kötüye kullanma teorisinde tüzel kişilik perdesinin aralanmasını gerektiren objektif sebepler yeterli sayılmış ve kast aranmamıştır²⁶⁴. Söz konusu teori tüzel kişilik perdesinin aralanmasını her olayda derinlemesine bir gerekçelendirme yapmadan eşyanın tabiatı, yaşamın gerçekleri, ekonomik ihtiyaçlar ve dürüstlük kuralı gibi esnek formüllere dayandırmıştır²⁶⁵. Alman Federal Mahkemesi tarafından benimsenen bu görüşte de tüzel kişilik kolayca ve sınırsız şekilde gözardı edilemeyecek ancak hukuk devleti niteliği ile bağdaşmayacağından üyeleri karşısında bağımsızlığı istisnasız şekilde ileri sürülemeyecektir²⁶⁶.

b. Normların Amaçları Teorisi

Müller-Frienfels tarafından Serick'in eleştirilmesi ile ortaya atılan normların amaçları teorisine göre tüzel kişi olayların, ilişkilerin ve normların zihinsel bir ürünü olduğundan gerçek kişiler için geçerli olan tüm kuralların tüzel kişiye uygulanması mümkün değildir²⁶⁷. Zira, ortaklık, dernek, kooperatif gibi farklı türde tüzel kişi

²⁶³ Yanlı **a.g.e.**, s.51; Göğer, **a.g.e.**, s.84.

²⁶⁴ Antalya, **a.g.m.**, s.150; Esen, **a.g.e.**, s.21.

²⁶⁵ Alman İmparatorluk Mahkemesi, ortaklığa ait tüm payların satışını ortaklık tarafından işletilen işletmenin satışı olarak kabul ederken satım sözleşmesi taraflarının iradelerinin bu yönde olup olmadığını dikkate almamıştır. Kısacası mahkeme tarafından subjektif kötüye kullanma teorisinin şartlarından olan kast aranmamıştır. Yanlı, **a.g.e.**, s.56.

²⁶⁶ Yanlı, **a.g.e.**, s.56; Göğer, **a.g.e.**, s. 85.

²⁶⁷ Yanlı, **a.g.e.**, s.59; Esen, **a.g.e.**, s.21; Ulusoy, **a.g.m.**, s.369; Göğer, **a.g.e.**, s.85.

birlikleri bulunduğundan bütün tüzel kişiler için geçerli olacak genel bir kural yerine ilgili olayın özelliklerine ve kendine özgü yapısına uygulanacak uygun çözümler aranmalıdır²⁶⁸. Nihayetinde tüzel kişiliğin kötüye kullanılması ile perdenin aralanması arasında herhangi bir ilişki bulunmamaktadır²⁶⁹.

Söz konusu teori tüzel kişinin varlığına özel bir anlam verdiğinden her çözümde hukuk düzeni içerisinde yer alan normun objektif amacı dikkate alınarak hareket edilmeli ve tüzel kişilik perdesinin aralanması için özel bir neden aranmalıdır²⁷⁰.

Normların amaçları teorisi son yıllarda Alman hukukunda geniş bir taraftar kitlesi bulmuş ve Alman Federal Mahkemesi'nin yeni uygulamaları da söz konusu teori yönünde olmuştur²⁷¹.

3. Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanma Türleri

Tüzel kişilik perdesinin aralanması teorisi çeşitli şekillerde uygulanmaktadır. Çalışmamız kapsamında tüzel kişilik perdesinin aralanmasının doğrudan aralanma, ters aralanma, çapraz aralanma ve yatay aralanma türlerinden bahsedilecektir.

a. Tüzel Kişilik Perdesinin Doğrudan (Düz) Aralanması

Tüzel kişilik perdesinin düz aralanması ile alacaklılara karşı yalnızca kendi malvarlığı ile sorumlu olan tüzel kişinin sorumluluk alanı genişletilerek ortakların da sorumluluğuna başvurulacaktır²⁷². Sermaye şirketleri için geçerli olan sınırlı sorumluluk ilkesinin göz ardı edildiği tüzel kişilik perdesinin düz aralanmasında

²⁶⁸ Yanlı, **a.g.e.**, s.60; Esen, **a.g.e.**, s.21.

²⁶⁹ Göğer, **a.g.e.**, s.85; Esen, **a.g.e.**, s.21.

²⁷⁰ Yanlı, **a.g.e.**, s.60; Esen, **a.g.e.**, s.21; Öztekin/Memiş, **a.g.m.**, s.197.

²⁷¹ Yanlı, **a.g.e.**, s.61; Ulusoy, **a.g.e.**, s.369.

²⁷² Yanlı, **a.g.e.**, s.37; Esen, **a.g.e.**, s.16;

tamamen mal ayrılığı ilkesi ortadan kalkmamakta her somut olayda mal ayrılığının uygulanmasından vazgeçilmektedir²⁷³.

Söz konusu sorumluluk, tüzel kişi ile üçüncü şahıs arasındaki ilişkiden kaynaklandığı için, tüzel kişinin ortakları yahut yöneten kişi ile üçüncü şahıs arasında yapılan bir hukuki işleme değil, tüzel kişi ile onu oluşturan ve/veya yöneten kişiler arasındaki ilişkiye dayanmaktadır²⁷⁴. Bununla birlikte burada bahsedilen sorumluluk hali, tüzel kişinin sorumluluğunun tamamen ortaklara/üyelere geçmesi değil ortaya çıkan borçtan dolayı tüzel kişi ile ortakların/üyelerin müteselsilen sorumlu olması halidir²⁷⁵. Tüzel kişilik perdesinin arkasındaki kişi gerçek veya tüzel kişi olabilir. Ancak, uygulamada genellikle perdenin arkasındaki kişi hakim ortaklıktır²⁷⁶.

Tüzel kişilik perdesinin düze aralanması ile ilgili olarak öğretisi ve yargı kararlarında en çok görülen örnekler şunlardır;

- Tek ortağın veya hakim ortağın şirkete zarar verici tasarrufi işlemlerde bulunması veya bilerek şirketin faaliyetleri ile bağdaşmayacak derece yetersiz sermaye koyması²⁷⁷. Sermaye bir şirketin hayat damarlarından biri olduğu için bu durumda

²⁷³ Yanlı, **a.g.e.**, s.37; Esen, **a.g.e.**, s.16; Göğer, **a.g.e.**, s. 98;

²⁷⁴ Yanlı, **a.g.e.**, s. 37; Tekinalp/Tekinalp, **a.g.m.**, s.398; Esen, **a.g.e.**, s.16.

²⁷⁵ Göğer, **a.g.e.**, s.98;

²⁷⁶ Tekinalp/Tekinalp, **a.g.m.**, s.396; Cengiz, **a.g.m.**, s.387.

²⁷⁷ Kaplan, söz konusu duruma örnek olarak arabalarını iki filo ayıran ve her bir filo için ayrı şirket kuran bir taksi işletmecisi şirketin, mahkemede kaza yapan aracın ait olduğu şirketin sorumlu olacağı iddiasının kabul edilmeyerek bütün şirketin ve işletmenin sorumlu tutulması örneğini vermiştir. İbrahim KAPLAN, “Tüzel Kişiliğe Sahip Ticaret Ortaklıklarında Perdenin Kaldırılması Talepli Hukuki Sorumluluk Davaları”, **BATİDER**, Cilt 25, Sayı 4, s. 40, dñn.8.; Yine Yargıtay 23. Hukuk Dairesi tarafından verilen kararda “Dava, işçi alacağının davalı müflisin iflas masasına kayıt kabul istemine ilişkindir. Taraflar arasındaki uyuşmazlık dava dışı F1 A.Ş.'nin işçisi olan davacının işçi alacağından davalı şirketin sorumlu olup olmadığı noktasında toplanmaktadır. Davacının dava dışı F1 A.Ş.'nin işçisi olduğu, sigortasının bu şirket tarafından yatırıldığı konusunda bir ihtilaf yoktur. Davacı, sigortasını yatıran F1 A.Ş. ile davalı F2 A.Ş.'nin kardeş şirketler olduğu, sendikasının F2 A.Ş.'nin işkoluna göre belirlendiği dava konusu alacaklardan davalı F2 A.Ş.'nin de sorumlu olduğu iddiasında bulunduğu halde bu konuda mahkemece bir araştırma yapılmamıştır. ... Davacı olayda tüzel kişilik perdesinin kaldırılarak alacağının masaya kaydını istemesine rağmen mahkemenin yazılı gerekçe ile davanın reddine karar verilmesi doğru olmamıştır. Bu durumda, mahkemece davacının tüm delilleri toplanıp

şirket faaliyetlerini yürütemeyecektir. Ortağın da sermayesi yeterli olmayan şirketin sınırlı sorumluluk imkanından yararlanması mümkün değildir. Nihayetinde bu halde ortaklık kurumunun kötüye kullanma aracı olarak ve amaç dışı şekilde kullanıldığı kabul edilebilir²⁷⁸.

- Tek ortak veya hakim ortak ile şirket malvarlıklarının birbirine karışması. Söz konusu durum uygulamada en sık rastlanan hallerden biridir. Zira, şirket tüzel kişiliğin bağımsız bir kişilik olduğu dikkate alınmadan hareket edilmesi ve şirketler hukukunun gerektirdiği düzenlemelere uygun davranılmaması hallerinde tüzel kişilik perdesinin düz aralanması yoluna başvurulabilecektir²⁷⁹.

- Yabancı yönetim. Yabancı yönetim hali, bir şirket üzerinde bir başka şirket veya kişinin hakim olduğu ve özellikle hukuki yönden bağımsız işletmelerin ekonomik yönden hakim ortaklığa bağımlı olduğu durum olarak tanımlanabilir²⁸⁰. Bu halde hakim ortak, tüzel kişi ile arasında yer alan menfaatleri tüzel kişinin aleyhine ve kendi lehine yönetmektedir²⁸¹.

- Hakim ortağın yükümlülüklerini yavru şirket yahut tek ortağı olduğu şirket ile ihlal etmesi. Bir gerçek kişi veya hakim ortaklığın, kanundan doğan yahut bir sözleşme ile kabul ettikleri rekabet etmeme yasağı gibi yapmama borcundan kurtulmak

tanıklar dinlenerek, konusunda uzman bilirkişiden rapor alınıp, perdeyi aralama teorisinin olayımızda uygulanmasının mümkün olup olmadığı İİK'nun 203. maddesi de birlikte değerlendirilmek ve davalı şirket yetkilisinin iflas idaresindeki beyanı da gözetilerek uygun sonuç çerçevesinde karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ve yanılmalı gerekçe ile yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir.” Şeklindeki tespit ile işçinin müflis şirkette çalışmasına rağmen dava dışı başka bir şirkette çalışmış gösterilmesi durumunda işçinin müflis şirketin iflas masasına kaydının yapılıp yapılmayacağına tüzel kişilik perdesinin kaldırılması koşullarının incelenerek karar verilmesi gerektiğine hükmetmiştir. Yargıtay 23. Hukuk Dairesi'nin, E.2012/4160, K.2012/5928 ve 11.10.2012 tarihli İlâmı (**Lexpera**).

²⁷⁸ Tekinalp/Tekinalp, **a.g.m.**, s.396; Kaplan, **a.g.m.**, s. 40; Göğer, **a.g.e.**, s.99.

²⁷⁹ Alman Federal Mahkemesine göre, hangi malın hangi malvarlığına ait olduğu yani ortada yer alan malın ortağın şahsi malvarlığının mı yoksa şirket malvarlığının mı olduğu tespit edilemediği hallerde malvarlıklarının karışması söz konusudur. Öztekin/Memiş, **a.g.m.**, s. 206; Kaplan, **a.g.m.**, s.40.

²⁸⁰ Öztekin/Memiş, **a.g.m.**, s.207.

²⁸¹ Kaplan, **a.g.m.**, s.40.

amacıyla yavru şirket veya tek ortağı olduğu şirket ile faaliyetlerini gerçekleştirmesi halinde tüzel kişi perdesinin düz aralanması ile sorumluluklarına gidilecektir²⁸².

b. Tüzel Kişilik Perdesinin Ters Aralanması

Tüzel kişilik perdesinin ters aralanmasında ise, ortağın borçlarından dolayı doğrudan tüzel kişinin sorumluluğuna gidilmesi durumu söz konusudur²⁸³. Nitekim, hakim ortağın şahsi alacaklılarından mal kaçırmak için malvarlığının tamamını yahut bir kısmını tüzel kişiye devretmesi durumunda alacaklılar perdenin ters kaldırılması ile tüzel kişinin sorumluluğuna başvurabilecektir²⁸⁴. Ayrıca, ana ortaklık borçları için yavru ortaklığın veya tek hakim ortağın hukuken sorumlu tutulmasında da perdenin ters kaldırılması hali söz konusu olacaktır²⁸⁵.

Tüzel kişinin malvarlığı sadece kendi alacaklarına tahsis edilmiş olduğundan üyelerin borçlarından ötürü tüzel kişinin sorumluluğuna başvurulması malvarlığını azaltabileceğinden ve tüzel kişinin alacaklarının haklarına halel getirebileceğinden Alman hukuku tarafından kabul edilmemektedir²⁸⁶. İsviçre hukukunda ise tüzel kişinin ters kaldırılmasının kabul edilmesine ilişkin kesin bir tavır söz konusu değildir²⁸⁷. Türk

²⁸² Tekinalp/Tekinalp, **a.g.m.**, s. 398; Ulusoy, **a.g.m.**, s.371 vd..

²⁸³ Yanlı, **a.g.e.**, s.38; Esen, **a.g.e.**, s.17; Göğör, **a.g.e.**, s. 99; Kaşak, **a.g.m.**, s. 1258; Topaloğlu, **a.g.m.**, s.2087.

²⁸⁴ Göğör, **a.g.e.**, s. 99; Kaplan, **a.g.m.**, s. 40; Kaşak, tüzel kişilik perdesinin tersten kaldırılması halinin bir tüzel kişilik perdesi kaldırılması olarak görmemekte aksine söz konusu durumda ortak perdesinin kaldırıldığını savunmaktadır. Kaşak, **a.g.m.**, s.1258.

²⁸⁵ Tekinalp/Tekinalp, **a.g.m.**, s. 398-399. Söz konusu duruma örnek davalar için: "Kingston Dry Dock Co. v Lake Champlain Transportation Co.", "Stap v Chicago Aces Tennis Team Inc."

²⁸⁶ Yanlı, **a.g.e.**, s.38; Kaşak, **a.g.m.**, s.114.

²⁸⁷ İsviçre Federal Mahkemesi, kimi kararlarında ortağın borcu nedeniyle perdeyi kaldırarak tüzel kişinin sorumluluğuna başvurulmasını İMK m.2/2'ye aykırı olmadığı sebebiyle reddederken kimi kararlarında da kabul etmiştir. Örneğin, Federal Mahkeme, Bayan X'in alacaklılarından mal kaçırmak gayesi ile kurduğu ve işlettiği aynı zamanda kendi uhdesinde olan malvarlıklarını devrettiği tüzel kişiyi bağımsız ve ayrı kişi olarak kabul etmekle birlikte tüzel kişi ile üyesinin iktisaden özdeş olmasına rağmen bağımsızlık iddiasında bulunmasının dürüstlük kuralına aykırılık teşkil edeceğini belirtmiştir. Yanlı, **a.g.e.**, s.39.

hukukunda ise ortağın borçları sebebiyle tüzel kişinin de sorumlu tutulduğu yani tüzel kişinin perdesinin ters kaldırılmasının kabul edildiği Yargıtay kararları bulunmaktadır²⁸⁸.

c. Tüzel Kişilik Perdesinin Çapraz Aralanması

Tüzel kişilik perdesinin çapraz aralanması durumunda, bir şirket grubunun yavru ortaklıkları arasındaki tüzel kişilik perdesinin kaldırılması durumu söz konusudur. Bu halde önce yavru ortaklık ile ana ortaklık arasındaki perde kaldırılarak (ters kaldırma) ana ortaklık devreye sokulacak akabinde ana ortaklık ile diğer yavru ortaklık arasındaki perde kaldırılarak (düz aralanma) yavru ortaklığın sorumluluğuna gidilecektir²⁸⁹.

Kardeş şirketler arasındaki perdenin kaldırılmasında, kardeş şirketlerin ekonomik anlamda bağımsız işletmeler vasfında olup olmadıkları önemlidir. Zira, büyük çaplı işletme topluluklarında gıda, finans, otomotiv gibi birbirinden tamamen farklı ticari ve iktisadi faaliyetlerde bulunan birçok işletme mevcuttur. Bu gibi durumlarda kardeş

²⁸⁸ “Mahkemenin de kabulünde olduğu üzere TTK'daki sermaye şirketlerine ilişkin hükümler gözetildiğinde kural olarak sermaye şirketi ortaklarının şirket borçlarından dolayı şirket alacaklılarına karşı bir sorumluluğu bulunmamakta ise de, pay sahibinin şirket tüzel kişiliği ile özdeşmesi, şirket ortağının mal varlığı ile şirket tüzel kişiliğinin malvarlığının birbirlerine karışması, art niyetli ve hesaplı davranışlarla sırf sorumluluktan sıyrılmak amacıyla tüzel kişilik perdesinin arkasına sığınılması, ortağın şirketteki hakimiyetini kötüye kullanarak alacaklılara karşı tüzel kişilik perdesinin arkasına saklanması hakkın kötüye kullanılması mahiyeti taşıması, borçların ödenmesi sırasında şirket ortağı tarafından ayrılık prensibinin ileri sürülmesinin TMK'nın 2. ve 3. maddelerine aykırı olması gibi hallerin söz konusu olduğu durumlarda şirket ortağı aleyhine de tüzel kişilik perdesi aralanarak şirket borcundan dolayı sorumluluğuna gidilebilecektir. Başka bir anlatımla perdeyi aralama teorisiyle birlikte tüzel kişinin borcundan üyelerin, üyelerin borcundan tüzel kişinin özdeş kılınarak sorumlu tutulması mümkün olabilecektir. Bu durumda, mahkemece yukarıda yapılan açıklamalar ışığında davalı ...'nin durumu değerlendirilerek hasıl olacak sonuç çerçevesinde bir karar verilmesi gerekirken, davanın tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasına dayandırıldığı, davalı ...'nin ise bir gerçek kişi olduğu gerekçesiyle davalı ... hakkındaki davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir.” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin, E. 2016/5148, K. 2017/7084 ve 11.12.2017 Tarihli İlamı (**Lexpera**); Yargıtay 6. Hukuk Dairesi, E. 2022/3839 K. 2024/513 T. 6.2.2024 (**Lexpera**); Yargıtay 6. Hukuk Dairesi, E. 2023/3369 K. 2023/3347 T. 17.10.2023 (**Lexpera**).

²⁸⁹ Yanlı, **a.g.e.**, s. 40; Tekinalp/Tekinalp, **a.g.m.**, s.399; Esen, **a.g.e.**, s.18; Göger, **a.g.e.**, s.102; Kaşak, **a.g.m.**, s.1259; Kaplan, **a.g.m.**, s. 41; Topaloğlu, **a.g.m.**, s. 2087.

şirketler arasında bir “iktisadi bütünlük” söz konusu olmadığı için perdeyi kaldırılma teorisinin uygulanmasının mümkün olmadığı savunulmaktadır²⁹⁰.

Alman hukukunda tüzel kişilik perdesinin çapraz aralanması konusunda dikey konzern yapısı göz önünde tutularak sorumluluk hukuku belirlenmiş olup eşit düzey konzern içindeki kardeş ortaklıklar arasında yatay sorumluluğun ihmal edildiği ifade edilmektedir²⁹¹. Yargıtay ise çeşitli kararlarında tüzel kişilik perdesinin çapraz kaldırılmasını uygulamıştır²⁹².

²⁹⁰ Öztekin/Memiş, **a.g.m.**, s.208 vd.; Esen, **a.g.e.**, s.18; Seven/Göksoy, **a.g.m.**, s.2465; Göger, perdenin çapraz aralanması için iktisadi bütünlük şartı aranmasının teorisinin amacı ile bağdaşmayacağı, bağlı şirketlerden birisinin zarar etmesi durumunda hakim şirketin alacaklardan mal kaçırabilmek için aktifleri devredebileceğini bu sebeple de iktisadi bütünlük aranması halinde kötü niyetin korunacağını ileri sürerek söz konusu görüşü eleştirmiştir. Göger, **a.g.e.**, s. 104. Bununla birlikte Yargıtay Hukuk Genel Kurulu vermiş olduğu kararında tüzel kişilik perdesinin çapraz aralanması için ekonomik anlamda bağımsız işletmeler olup olmadığının araştırılmasının önem taşıdığını ifade etmiştir. “Tüzel kişilik perdesinin çapraz aralanması genellikle kardeş şirketler arasında söz konusu olduğundan, ana şirket ile kardeş şirket ve ortaklar arasındaki karmaşık ilişkiler zinciri net bir şekilde ortaya konulmalıdır. Bu noktada bu şirketlerin ekonomik anlamda bağımsız şirket vasfında olup olmadığının araştırılması büyük önem taşımaktadır. Çünkü kardeş şirketler arasında perdenin aralanması teorisine başvurabilmek için tek bir iktisadi işletmenin yürütüldüğü farklı faaliyetler için birbirinden bağımsız tüzel kişiliklerin kurulmuş olması gerekmektedir. Hukuken iki farklı tüzel kişilik gibi görünen bu şirketler aslında özdeştir, alacaklılardan mal kaçırmak ya da sorumluluktan kurtulmak amacıyla kötü niyetli olarak iki farklı tüzel kişilik gibi kurulmuştur. Ayrıca bunların üretim, pazarlama ve ihracat faaliyetleri birbirini tamamlayıcı nitelikte olup, şirketler aslında tek ve aynı iktisadi işletmeye vücut vermektedir.” Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2019/808 K. 2020/504 T. 1.7.2020 (**Lexpera**).

²⁹¹ Yanlı, **a.g.e.**, s.41; Kaşak, **a.g.m.**, s. 1259.

²⁹² “Öğreti ve uygulamada tüzel kişilik perdesinin aralanmasının genel olarak üç değişik durumda mümkün olabileceği ifade edilmektedir. Birinci durum perdenin düz aralanması olarak ifade edilen şirketin borcu için şirkete ilave olarak ortakların da borçtan sorumlu tutulmasıdır. İkinci durum perdenin ters çevrilerek aralanması olarak ifade edilen ortağın borcu için ortağın yanında şirketin de borçtan sorumlu tutulmasıdır. Nihayet üçüncü durum ise somut uyuşmazlık bakımından tartışılması gereken ve perdenin çapraz aralanması olarak ifade edilen, borçlu şirketin yanında aynı ana şirkete bağlı bir şirketin sorumluluğu cihetine gidilmesidir. Perdenin çapraz aralanması sadece ana ve kardeş şirket için değil, aynı zamanda grup veya holding sistemi içinde yer alan kardeş şirketler arasında da söz konusu olmaktadır. Tüzel kişilik perdesinin çapraz aralanması genellikle kardeş şirketler arasında söz konusu olduğundan, ana şirket ile kardeş şirket ve ortaklar arasındaki karmaşık ilişkiler zinciri net bir şekilde ortaya konulmalıdır. Bu noktada bu şirketlerin ekonomik anlamda bağımsız şirket vasfında olup olmadığının araştırılması büyük önem taşımaktadır. Çünkü kardeş şirketler arasında perdenin aralanması teorisine başvurulabilmek için tek bir iktisadi işletmenin yürütüldüğü farklı faaliyetler için birbirinden bağımsız tüzel kişiliklerin kurulmuş olması gerekmektedir. Hukuken iki farklı tüzel kişilik gibi görünen bu şirketler aslında özdeştir, alacaklılardan mal kaçırmak ya da sorumluluktan kurtulmak amacıyla kötü niyetli olarak iki farklı tüzel kişilik gibi kurulmuştur. Ayrıca bunların üretim, pazarlama ve ihracat faaliyetleri birbirini tamamlayıcı nitelikte olup, şirketler aslında tek ve aynı iktisadi işletmeye vücut vermektedir.” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2021/4234 K. 2022/8380 T. 28.11.2022 (**Lexpera**); Yargıtay Hukuk Genel Kurulu vermiş olduğu kararında tüzel kişilik perdesinin çapraz aralanmasına

d. Tüzel Kişilik Perdesinin Yatay Aralanması

Tüzel kişilik perdesinin yatay aralanması, hakim şirkete bağlı olmayan ancak ortak veya yöneticileri aynı olan iki farklı şirket arasındaki bağın kurulması yani yatay şekilde aralanması halidir²⁹³. Bu şekilde tek bir yönetim altındaki hukuken birbirinden bağımsız olan şirketler, şartların oluşması ile borçtan sorumlu olacaktır²⁹⁴. Yargıtay'ın vermiş olduğu birçok kararında da tüzel kişilik perdesinin yatay aralanması usulünü kabul ettiği görülmektedir²⁹⁵.

4. Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanarak 3. Kişilerin Sorumlu Kılınabileceği Haller

Şirketler hukukunda perdenin kaldırılarak ortakları sorumlu kılabilme halleri, özkaynak yetersizliği, malvarlıklarının birbirine karışması ve yabancı yönetim şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

a. Özkaynak Yetersizliği

Şirketin bilançosunun pasif tarafındaki mali kaynaklar öz kaynak ve yabancı kaynak olmak üzere ikiye ayrılır. Şirketin öz kaynaklarını ise esas sermayesi ile çeşitli adlar altında toplanmış yedek akçelerinin toplamı oluşturur²⁹⁶. Şirketin esas sermayesi,

başvurabilecek kişilerin üçüncü kişi olması gerektiğini bu sebeple de şirket yönetim kurulu üyesi ve ortağı olan kişilerin perdenin kaldırılması teorisine dayanamayacağını ifade etmiştir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2019/149 K. 2022/894 T. 14.6.2022 (**Lexpera**).

²⁹³ Göğer, **a.g.e.**, s.104.

²⁹⁴ Walkowsky v Carlton davası yatay aralanma için örnek gösterilebilir. Karar için bkz. Kaplan, **a.g.m.**, s. 40, dpn.8.

²⁹⁵ Yargıtay 19. H.D. E.2005/8774, K.2006/5232 ve 12.5.2006 tarihli kararı; Yargıtay 15. HD., E. 2019/2590 K. 2020/408 T. 12.2.2020; Yargıtay HGK., E. 2017/914 K. 2020/197 T. 25.2.2020 (**Lexpera**).

²⁹⁶ Yanlı, **a.g.e.**, s.87; Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), Ortaklıklar I, s. 111; Esen, **a.g.e.**, s.22.

kuruluşta pay sahiplerinin taahhüt ettikleri payların toplamı, yedek akçeler ise esas sermayeyi aşan net malvarlığı olarak tanımlanmaktadır²⁹⁷.

Özkaynağın garanti fonksiyonu²⁹⁸, tampon fonksiyonu²⁹⁹, işletmenin ticari faaliyetlerini gerçekleştirebilme ve devamlılığını sağlayabilme fonksiyonu ve iktisadi riski dağıtma fonksiyonu³⁰⁰ olmak üzere muhtelif fonksiyonları bulunmaktadır.

Kanunkoyucu, şirket sermayesinin alacaklıların teminatı olduğu varsayımı ile hareket etmiş ancak şirketin faaliyeti ile orantılı yeterli bir özkaynak ile donatılmasını zorunlu kılmamıştır. Nitekim, kanunkoyucu asgari bir sermaye miktarı belirlemekle yetinmiş ve faaliyet alanlarına göre kaynak oluşturma işini ortaklara bırakmıştır³⁰¹. Her ne kadar özkaynak miktarının belirlenmesi ortaklara bırakılmış olsa da şirketin öz kaynağı, faaliyet alanı ve karşılaşacağı risklere kıyasla yeterli miktarda olmalıdır. Zira, bir ortaklık iştiğal konusunu elde etmek için gerekli olan sermaye konulmadan faaliyet gösteriyorsa, ortağın sınırlı sorumluluk imkanından yararlanması mümkün değildir³⁰².

²⁹⁷ Tekinalp, **Bilanço**, s.245; Yanlı, **a.g.e.**, s.87; Esen, **a.g.e.**, s.22.

²⁹⁸ Sınırlı sorumlu ticari şirketin öz kaynağının özellikle esas sermayesinin şirket alacaklıları için sorumluluk fonu görevi görmesidir. Şirketin öz kaynağı, kar-zarar durumuna veya varlıkların değerlendirilip değer kaybetmesine göre değişkenlik gösterebilmektedir. Esas sermaye miktarının sürekli şekilde şirkette bulunmama ihtimali olduğundan alacaklıların korunması mutlak değildir. Dolayısıyla öz kaynağın garanti fonksiyonu, öz kaynak miktarının esas sermaye miktarının altına düşmediği durumlarda mümkündür. Göğer, **a.g.e.**, s.112; Yanlı, **a.g.e.**, s.87.

²⁹⁹ Özkaynağın iktisadi risklerin düşürülmesini ve olası iflasın engellenmesini sağlayan fonksiyonudur. Yanlı, **a.g.e.**, s.87; Göğer, **a.g.e.**, s.112.

³⁰⁰ Ortaklar tarafından ödenen sermaye payı ile onların iktisadi risklere katılımının sağlanmasıdır. Böylece iktisadi risk ortaklık ile alacaklılar arasında paylaşılmaktadır. Yanlı, **a.g.e.**, s.48.

³⁰¹ Söz konusu asgari sermaye sınırı, 01.01.2024 tarihinden sonra kurulacak esas sermaye sisteminde olan anonim şirketlerde 250.000-TL, kayıtlı sermaye sisteminde olan anonim şirketlerde başlangıç sermayesi en az 500.000-TL, limited şirketlerde ise 50.000-TL'dir. Bununla birlikte TTK'ye eklenen geçici 15'inci madde uyarınca 1 Ocak 2024 tarihinden önce kurulmuş mevcut anonim ve limited şirketlerin sermayelerini, TTK'nin 332'nci ve 580'inci maddelerinde belirtilen yeni asgari miktarlara 31.12.2026 tarihine kadar yükseltmeleri gerektiği aksi takdirde ifisah etmiş sayılacakları belirtilmiştir.

³⁰² Tekinalp/Tekinalp, **a.g.m.**, s.396; Öztekin/Memiş, **a.g.m.**, s.207; Sağlam, **Genel Bir Bakış**, s.159; İpek SAĞLAM, "İngiliz ve Amerikan Hukukunda Tüzel Kişilik Örtüsünün Aralanması Teorisi Ve Uygulama Alanlarından Dava Örnekleri", **Prof. Dr. Nuri Çelik'e Armağan**, Cilt 1, İstanbul, 2001, s.495.

Böyle bir durumda ortaklar, şirketin menfaatlerinden faydalanırken tüm risk alacaklıların üzerinde kalmaktadır. Bu halde riski üzerine alan alacaklıların elinde tüzel kişilik perdesinin aralanması ile ortağın sorumluluğuna gidebilme imkanı bulunmaktadır³⁰³. Bununla birlikte, başka bir görüşe göre, sadece öz kaynak yetersizliği tüzel kişilik perdesinin aralanması için yeterli olmayıp başka koşulların varlığı da aranmalıdır³⁰⁴.

(1) Öz Kaynak Yetersizliğinin Türleri

i. Başlangıçta Bulunan Öz kaynak Yetersizliği

Ortaklığın kuruluşundaki bulunması gereken sermaye, ortaklığın ticari amaçlarını gerçekleştirmek için yeterli değilse bu halde başlangıçta bulunan öz kaynak yetersizliğinden söz edilmektedir³⁰⁵. Yukarıda da ifade edildiği gibi, kanunkoyucu tarafından asgari sermaye miktarı belirtilmekle yetinilmiş ancak şirketlerin işletme faaliyetlerini gerçekleştirmek için gerekli olan sermayeye ilişkin herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Bu sebeple de ortaklar tarafından öngörülen asgari sermaye sağlanmakta ancak şirket faaliyetlerini gerçekleştirmek için bulunması gereken miktar karşılanmamaktadır. İşte bu durumda da başlangıçta bulunan öz kaynak yetersizliği söz konusu olmaktadır.

³⁰³ Yanlı, **a.g.e.**, s.96; Tekinalp/Tekinalp, **a.g.m.**, s.396; Özkaynak yetersizliği dolayısıyla ortakların şirkete karşı sorumluluk davası ile dolaylı zarar gören sıfatı ile alacaklıların yönetim kuruluna açacağı davanın iktisadi sonucu aynıdır. Nitekim, her iki davada da hükmedilen zarar, şirkete ödenecek olup doğrudan alacaklılara verilmeyecektir. TTK m. 533 ile yönetim kurulu üyelerinin sorumluluk davası düzenlenmiş olmakla birlikte ortakların sorumluluğuna gidebilmenin tek yolu tüzel kişilik perdesinin aralanmasıdır. Ulusoy, **a.g.m.**, s. 383.

³⁰⁴ Sağlam, **a.g.e.**, s.96; Sağlam, **Genel Bir Bakış**, s.160; Göğer, **a.g.e.**, s. 115.

³⁰⁵ Yetersiz sermayenin sebebi, ortaklık alacaklılarını zarara uğratmak ise artniyetli sermaye yetersizliği”, ortakların teşebbüsün başarılı olacağına inanarak sermayeyi yetersiz tutmalarında ise “kasten oluşturulan yetersiz sermaye”, ortakların gerekli olan miktar konusunda yanılmaları halinde ise “bilinçsizce oluşturulan yetersiz sermaye” söz konusu olacaktır. Yanlı, **a.g.e.**, s.88-89; Göğer, **a.g.e.**, s.116; Ulusoy, **a.g.m.**, s.384.

ii. Sonradan Oluşan Özkaynak Yetersizliği

Şirketin kuruluşundaki yeterli özkaynağın sermaye kaybı ya da artan sermaye ihtiyacı sebebiyle yetersiz hale gelmesi durumunda sonradan oluşan öz kaynak yetersizliği söz konusu olacaktır³⁰⁶. Sermaye kaybı, ortaklığın hatalı idare edilmesi veya dış ekonomik etkenler sebebiyle rıza dışı olabileceği gibi ortaklık malvarlığının planlı şekilde ortaklara aktarılması şeklinde kasten de olabilir³⁰⁷. Kasten oluşturulan yetersizlik, ortaklara birtakım hediyeler ve bağış gibi karşılıksız ödemelerin veya ortaklığın ortağın gayrimenkulünü kiralaması, ortaklık ile ortaklar arası fahiş ücretli sözleşmeler gibi örtülü işlemlerin bir sonucudur³⁰⁸.

Artan sermaye ihtiyacı ise, özellikle ortaklık faaliyetlerinin genişlemesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu halde özkaynak miktarı değil, özkaynağın genişleyen faaliyetlere olan oranı olumsuz yönde değişmektedir³⁰⁹.

Nihayetinde şirket ortaklarının sorumlu olabilmeleri için kusurlu olmaları gerekmektedir³¹⁰. Söz konusu kusur, ortakların şirket faaliyetlerini gerçekleştirmek için yeterli sermayeye sahip olmamalarına rağmen genel kurulda gerekli önlemlerin alınması yönünde karar almaktan imtina etmeleri ve bu şekilde üçüncü kişilerle hukuki işlem yapmaları ile gerçekleşecektir³¹¹. Zira, sermaye şirketlerinde özkaynak

³⁰⁶ Yanlı, **a.g.e.**, s.89; Göğer, **a.g.e.**, s.118.

³⁰⁷ Yanlı, **a.g.e.**, s.89; Göğer, **a.g.e.**, s. 118.

³⁰⁸ Yanlı, **a.g.e.**, s.89; Göğer, **a.g.e.**, s. 119; Özkurt, **a.g.e.**, s. 36; Ulusoy, **a.g.m.**, s. 386.

³⁰⁹ Yanlı, **a.g.e.**, s.89; Göğer, **a.g.e.**, s.119.

³¹⁰ Ulusoy, **a.g.m.**, s.387; Çamoğlu ise ortakların sorumluluğu ancak öz kaynak yetersizliğini bilinçli bir şekilde saklayarak çıkar sağlamaları ve alacaklıların bundan zarar görmelerine neden olmaları hâlinde söz konusu olacağını dile getirmiştir. Çamoğlu, **Perdenin Kaldırılması Kuramı**, s.15.

³¹¹ Yanlı, şirketin faaliyetleri ve idaresi üzerinde hiçbir gücü olmayan küçük ortakların kapsam dışı bırakılması gerektiğini, şirketin sonradan öz kaynak yetersizliğine düşmesinde, sadece etkin paya sahip ortakların, diğer bir ifadeyle görüşleri doğrultusunda sürdürülen faaliyetler nedeniyle ortaya çıkan yetersizliği giderecek tedbirleri almakta ihmali görülen ortakların sorumlu kılınmasının söz konusu olacağını ifade etmiştir. Yanlı, **a.g.e.**, s.117; Ulusoy, **a.g.m.**, s. 387; Göğer, **a.g.e.**, s.120.

yetersizliğine ilişkin herhangi bir bilgisi olmayan ortağın sorumlu tutulması mümkün değildir.

iii. Adi Öz kaynak Yetersizliği

Adi öz kaynak yetersizliği, şirketin sürekli finansman ihtiyacı içerisinde olmasına rağmen kredi itibarının olmaması sebebiyle üçüncü şahıslardan kaynak temin edememesi durumudur³¹². Bu halde ortaklar öz kaynak eksikliğini tamamlamak yerine ödünç almak suretiyle borçlanarak ortaklığa finansal destek sağlamaktadır³¹³.

iv. Fevkalade Öz kaynak Yetersizliği

Fevkalade öz kaynak yetersizliği, şirketin açık ve içeridekiler tarafından kolayca fark edilebilecek derecede eksik bir öz kaynak ile donatılmasıdır³¹⁴. Öğretide bir görüşe göre sadece fevkalade öz kaynak yetersizliğinin söz konusu olduğu hallerde tüzel kişilik perdesinin aralanarak ortakların sorumluluğuna gidilebilecektir³¹⁵.

v. Nominal Öz kaynak Yetersizliği

Nominal öz kaynak yetersizliğinde ise şirketin ihtiyacı olan öz kaynak, ortaklar tarafından ödünç verme yolu ile sağlanmaktadır³¹⁶. Söz konusu ödünç verme doğrudan ortakların ödünç olarak para vermesi ile oluşabileceği gibi üçüncü bir şahıs tarafından verilen ödünç için teminat gösterme şeklinde de karşımıza çıkabilir³¹⁷.

³¹² Yanlı, **a.g.e.**, s.90 vd.; Göğer, **a.g.e.**, s.120.

³¹³ Yanlı, **a.g.e.**, s. 90; Özkurt, **a.g.e.**, s. 37.

³¹⁴ Detaylı bilgi için bkz: Yanlı, **a.g.e.**, s. 90; Göğer, **a.g.e.**, s. 126.

³¹⁵ Yanlı, **a.g.e.**, s.116-117; Göğer, **a.g.e.**, s.126; Tüzel kişilik perdesinin aralanarak ortakların sorumluluğuna gidilebilmesi için şirketin faaliyetleri itibariyle öz kaynağının yetersiz olduğunun bizzat ortaklar tarafından açık ve kolay bir şekilde anlaşılır olması gerekmektedir. Topaloğlu, **a.g.m.**, 2091

³¹⁶ Kervankıran, **a.g.m.**, s. 466; Göğer, **a.g.e.**, s. 128.

³¹⁷ Yanlı, **a.g.e.**, s.91; Göğer, **a.g.e.**, s. 128.

Ortaklar, özellikle sınırlı sorumlu şirketlerde asgari sermaye tutarını sağladıktan sonra şirket faaliyetleri için gerekli öz kaynağı ödünç verme sureti ile sağlamaktadır. Nitekim, şirket bakımından olumsuz bir durum oluşması halinde vermiş oldukları ödünçleri sermayenin korunması ilkesine takılmadan üçüncü bir kişi olarak alacaklılar ile aynı konumda şirketten talep edebilecektir³¹⁸. Nitekim Almanya’da bu konuda düzenlemeye gidilmiş ve Alman Limited Şirketler Kanunu 32 a-b uyarınca, yetersiz öz kaynağın olduğu durumlarda şirkete ortaklar tarafından verilen ödünçlerin ödünç olarak kabul edilmeyip şirketin sermayesi gibi işlem göreceği düzenlenmiştir³¹⁹.

vi. Materyal Özkaynak Yetersizliği

Materyal öz kaynak yetersizliği, mevcutta olan ve hedeflenen şirket faaliyetleri için gerekli olan ve üçüncü şahıslardan alınan krediler ile dahi giderilemeyen finansman ihtiyacının şirketin özkaynağı ile karşılanamaması durumunda ortaya çıkmaktadır³²⁰. Bu halde söz konusu yetersizliğin hesaplanmasında, ortakların şirkete verdikleri ödünçler dahi öz kaynağa dahil edilmektedir³²¹.

(2) Çözüm Önerileri

Öz kaynak yetersizliği sebebiyle ortakların sorumluluğuna başvurulması için öğreti tarafından birçok çözüm önerisi sunulmuştur. Çalışmamız kapsamında çözüm önerilerinden yalnızca beyana dayalı sorumluluk, organizasyon hatasından kaynaklanan sorumluluk, normların amaçları görüşüne dayanan sorumluluk, ortakların sadakat borcuna dayanan görüş, haksız fiil görüşü irdelenecektir.

³¹⁸ Yanlı, **a.g.e.**, s.91; Göğer, **a.g.e.**, s. 128; Özkurt, **a.g.e.**, s. 40.

³¹⁹ Kervankıran, **a.g.m.**, s.466; Alman Federal Mahkemesi bir kararında söz konusu kuralın anonim şirketlere de uygulanabileceğini belirtmiştir. Karar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Yanlı, **a.g.e.**, s. 92-93.

³²⁰ Yanlı, **a.g.e.**, s.93 vd.; Göğer, **a.g.e.**, s. 129.

³²¹ Topaloğlu, **a.g.m.**, s. 2091; Göğer, **a.g.e.**, s.129.

- Öz kaynak yetersizliğinden kaynaklanan meselelere ilişkin çözüm önerilerinin başında “beyandan doğan sorumluluk” görüşü yer almaktadır. Bu görüş, başka bir kişinin güveneceği yahut güvenmesi gereken bir beyanda bulunan kişinin meydana gelen somut olumsuz durumda beyanından sorumlu olması fikrine dayanmaktadır³²². Ortaklığın sermaye miktarı ticaret sicilinden açıkça öğrenilebilse de, söz konusu sermayenin şirkette mevcut olup olmadığı, yahut sermaye ödenmesine rağmen şirketin faaliyetlerini gerçekleştirebilecek oranda öz kaynağın bulunup bulunmadığının tespiti mümkün değildir. Bu sebeple de sınırlı sorumlu şirket vasıtasıyla faaliyetlerini gerçekleştiren, şirketin kuruluşu ile birlikte yeterli öz kaynak sağlayacağını ve şirkette bulunduracağını zımni şekilde beyan eden kişilerin şirket alacaklılarının zararından dolayı sorumluluğuna gidilmesi mümkün hale gelecektir³²³.

- Öz kaynak yetersizliğinden kaynaklanan meselelere ilişkin çözüm önerilerinin bir diğeri ise “organizasyon hatasından kaynaklanan sorumluluk” olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu görüşe göre, iktisadi yaşamda faaliyette bulunmak söz konusu faaliyetlere bağlı risklerin de üstlenilmesini şart koşmaktadır³²⁴.

Ekonomik faaliyet sonucu elde edilen kazançlardan müteşebbüsün faydalanmasına rağmen üçüncü kişilerin risk altında olması iktisat kurallarına uygun değildir. Hukuk düzeni tarafından ortaklık faaliyeti ile öz kaynağın miktarı arasındaki oranın tespit edilmesi ortaklara bırakılmış olduğundan öz kaynak ile risk arasındaki her oransızlık ortakların sorumluluğunu doğurmayacaktır. Bununla birlikte, belirli bir tip ve büyükte bir teşebbüs aracılığıyla iktisadi faaliyette bulunan ve riskleri de üstlenme kuralına uyduğu inancını doğuran bir kimsenin somut olayda ortaya çıkardığı

³²² Beyandan doğan sorumluluğun culpa in contrahendo sorumluluğu ile sıkı bir bağlantısı vardır. Ancak, beyanda doğan sorumluluğun sözleşme görüşmeleri ile ilgisinin olmaması onu culpa in contrahendo sorumluluğundan ayırmaktadır. Yanlı, **a.g.e.**, s.100; Esen, **a.g.e.**, s. 23 vd. Göğer, **a.g.e.**, s. 123.

³²³ Yanlı, **a.g.e.**, s.100; Esen, **a.g.e.**, s.24; Göğer, **a.g.e.**, s. 123.

³²⁴ Yanlı, **a.g.e.**, s.101 vd.

görüntüye uygun davranması gerekmekte olup ortak, iktisadi faaliyetin amacıyla riski arasında bir denge kurulması için gereken miktar ile şahsen sorumlu olacaktır³²⁵.

- Öz kaynak yetersizliğinden kaynaklanan meselelere ilişkin bir diğer çözüm önerisi normların amaçları teorisine dayanan görüştür. Söz konusu görüş, somut uyuşmazlığa uygulanacak hukuk kuralının anlamının belirlenmesini ve dürüstlük kuralı kapsamında bu hukuk kuralının amacının gerçekleştirilmesini ortaya koymaktadır³²⁶. Bu görüşün taraftarları farklı gerekçelerle aynı sonucu savunmaktadır³²⁷. Bununla birlikte, öz kaynak yetersizliği sebebiyle ortağın sorumluluğuna gidilebileceğine dayanan temel neden olarak, ortaklığın mevcut öz kaynağı ile olması gereken arasındaki objektif tutarsızlık gösterilmektedir³²⁸.

- Öz kaynak yetersizliğinden kaynaklanan meselelere ilişkin çözüm önerilerinden bir diğeri ise ortakların sadakat borcuna dayanan görüştür. Bu görüşe göre, ortaklar sadece birbirlerine karşı değil, ortaklığa karşı da sadakat borcu altındadırlar ve söz konusu borç sebebiyle ortaklık malvarlığına özen göstermekle yükümlüdürler³²⁹. Özellikle riski faaliyetlerde bulunma veya tamamen yetersiz bir öz

³²⁵ Yanlı, **a.g.e.**, s.102; Esen, **a.g.e.**, s.25.

³²⁶ Yanlı, **a.g.e.**, s.102; Esen, **a.g.e.**, s. 25; Göğer, **a.g.e.**, s. 123.

³²⁷ Wiedemann'a göre, ortaklar sınırlı sorumluluk imkanından kanun tarafından öngörülen asgari sermayeyi koyduklarında değil, ortaklığı riski karşılayabilecek ölçüde yeterli sermaye ile donattıklarında yararlanabileceklerdir. İktisadi amaç ve faaliyet ile hacmi ile bağlantılı olmayacak şekilde az bir sermaye riskin alacaklılar üzerinde toplanması anlamına gelir. Hukuk düzeni de söz konusu durumu korumaz. Umer ise öz kaynak yetersizliği sebebiyle ortakların sorumluluğuna başvurulmasının ortakların esas sermaye miktarını belirlemedeki takdir hakkının aşılması şartına bağlı olduğu için ancak açıkça belli olan fevkalade öz kaynak yetersizliği halinde mümkün olduğunu savunmaktadır. Karşılaştırma için bkz. Yanlı, **a.g.e.**, s.103 vd.

³²⁸ Yanlı, **a.g.e.**, s.102.

³²⁹ Limited şirketler için düzenlenen bağlılık yükümlülüğü ve rekabet yasağı başlıklı TTK'nın 613 . maddesine göre, "Ortaklar, şirket sırlarını korumakla yükümlüdür. Bu yükümlülük şirket sözleşmesi veya genel kurul kararıyla kaldırılamaz. Ortaklar, şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlarda bulunamazlar. Özellikle, kendilerine özel bir menfaat sağlayan ve şirketin amacına zarar veren işlemler yapamazlar. Şirket sözleşmesiyle, ortakların, şirketle rekabet eden işlem ve davranışlardan kaçınmak zorunda oldukları öngörülebilir. Müdürler hakkında rekabet yasağı öngören 626 ncı madde hükümleri saklıdır. Geri kalan ortakların tümü yazılı olarak onay verdikleri takdirde, ortaklar, bağlılık yükümlüne veya rekabet yasağına aykırı düşen faaliyetlerde bulunabilirler. Esas sözleşme birinci cümledeki onay yerine ortaklar genel kurulunun onay kararını öngörebilir."; Anonim ortaklıklarda ortakların sadakat

kaynak ile ortaklığı finanse etme hali bu borca aykırılığı oluşturur ve ortaklığa karşı zararı tazmin etme yükümlülüğü doğurur³³⁰.

- Öz kaynak yetersizliğinden kaynaklanan meselelere ilişkin bahsedeceğimiz son çözüm önerisi ise haksız fiil sorumluluğu görüşüdür. Bir ortağın öz kaynağının fevkalade yetersiz olduğu bir ortaklığa faaliyet gördürmesinin TBK m. 49'da yer alan haksız fiil sorumluluğunun objektif unsuru olan ahlaka aykırı şekilde zarar vermeyi oluşturduğunu savunan bu görüşe göre, ortakların şirket alacaklılarına vermiş oldukları zarar haksız fiil hükümlerine göre tazmin edilecektir³³¹. Haksız fiil sorumluluğunda dayanan bir diğer bakış açısı ise, üçüncü şahıslar açısından tehlikeli bir durumun ortaya çıkmasına sebep olan kişiler, TMK m. 2 uyarınca bu durumda doğabilecek zararları önleyecek tedbirleri de almakla yükümlü oldukları görüşüdür. Buna göre, yetersiz öz kaynak ile ortaklığı hakimiyeti altında tutan kişinin üçüncü kişilere haberdar etmemesi hukuka aykırılık oluşturacak ve söz konusu hukuka aykırı davranış sebebiyle oluşan zarardan sorumlu olacaktır³³².

(3) Öz Kaynak Yetersizliğinden Doğan Sorumluluk

Sınırlı sorumluluk imkanı tüzel kişiliğin getirdiği bir zaruret değil sermaye şirketleri ortaklarına tanınmış bir haktır. Bilindiği üzere kişiler haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır. Ortaklar da sınırlı sorumluluk imkanından yararlanabilmek için ortaklığın atardamarlarından biri olan öz kaynağı bulundurmak zorundadır. Zira, öz kaynak şirket alacaklıların güvencesi olduğu gibi aynı zamanda ortaklığın finansman kaynağıdır. Nihayetinde ortakların teminat ve finansman kaynağı olan öz kaynağı sağlayamaması ve dürüstlük

yükümlülüğünü düzenleyen açık bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak anonim ortaklıklarda, pay sahiplerinin sadakat borcu olduğu TMK m.2 uyarınca kabul edilmektedir. Ece Deniz GÜNAY, Gözde Engin GÜNAY, "Limited Şirketlerde Ortaklara Getirilen Bağlılık Yükümü ve Rekabet Yasağına İlişkin TTK m. 613 Hükümünün Değerlendirilmesi" **Sermaye Şirketleri Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu 2019**, On İki Levha Yayıncılık, 2020, ss. 465-469, s. 467, dpn. 27.

³³⁰ Yanlı, **a.g.e.**, 109; Esen, **a.g.e.**, s.27 ; Göğer, **a.g.e.**, s. 124.

³³¹ Yanlı, **a.g.e.**, s. 109; Esen, **a.g.e.**, s.27 ; Göğer, **a.g.e.**, s. 125.

³³² Yanlı, **a.g.e.**, s. 110; Esen, **a.g.e.**, s.28 ; Göğer, **a.g.e.**, s. 125.

kuralını ihlal ederek alacaklıları zarara uğratması durumunda tüzel kişilik perdesinin aralanması talep edilerek sorumluluklarına gidilecektir.

Öz kaynak yetersizliğinin türlerinden yukarıda bahsetmiştik. Biz de öğretideki çoğunluk görüşü³³³ olan sadece fevkalade öz kaynak yetersizliği durumunda ortakların sorumluluğuna gidileceği görüşüne iştirak etmekteyiz. Nitekim, adi öz kaynak yetersizliğinin tespitinde güçlükler olması ve hukuk güvenliğinin korunması nedeniyle ancak açıkça belirli olan ve görülebilen bir yetersizlik olması durumunda tüzel kişilik perdesinin aralanarak ortakların sorumluluğuna gidilmesi söz konusu olabilir. Yine, işletmeci ve iktisatçılar tarafından dahi tespit edilmesi güç olan yeterli öz kaynak miktarının yalnızca ticaret yapmak isteyen herhangi bir müteşebbüs tarafından öngörülebilmesi beklenmemelidir. Bununla birlikte, açıkça ve bariz şekilde belli olmayan öz kaynak yetersizliği sebebiyle ortakların sorumluluğuna başvurulmasının mümkün kılınması halinde ortaklara sürekli şekilde mevcut kaynağı kontrol etme yükümlülüğü yüklenmektedir ki bu hal sınırlı sorumluluk imkanını zedelediği gibi ticari hayatta risk alması gereken ortaklığın işleyişini de olumsuz şekilde etkiler³³⁴.

Fevkalade öz kaynak yetersizliği sebebiyle tüzel kişilik perdesi aralanarak ortakların sorumluluğuna başvurulabilse de sorumluluğun kapsamına hangi ortakların girdiğinin de tespit edilmesi gerekmektedir. Nitekim, fevkalade öz kaynak yetersizliği sebebiyle tüzel kişilik perdesi aralanarak sadece şirketin faaliyetleri ve idaresi üzerinde güce sahip olan ortakların sorumluluğuna başvurulmalıdır. Kısacası, şirketin idaresi konusunda herhangi bir etkisi olmayan genelde küçük paylara sahip ortakların kapsam dışı olması gerekir. Bu durum yetki sorumluluk getirir kuralının bir tezahürüdür. Bununla birlikte, ortaklığın kuruluşundaki öz kaynak yetersizliği halinde bütün ortakların sorumluluğunun doğacağı muhakkaktır. Çünkü, kurucular esas sözleşmeye imza atarken esas sözleşmede yer alan sermaye bedelinin yerine getirilmesini açıkça

³³³ Söz konusu görüşü savunan yazarlar için bkz.: Yanlı, **a.g.e.**, s. 116, dpn. 517; Göğer, **a.g.e.**, s. 140

³³⁴ Yanlı, **a.g.e.**, s. 116-117.

taahhüt etmektedir³³⁵. Ortakların sorumluluğuna gidilebilmesi için TTK m. 549 vd. maddelerinde yer alan hukuki sorumluluk hükümlerine başvurulması halinde ikincil nitelikte olan tüzel kişilik perdesinin aralanması söz konusu olmayacaktır.

Öz kaynak yetersizliği ile ortakların sorumluluğunun çerçevesinin çizilmesi gerekmektedir. Burada kast edilen ortaklar, mevcut öz kaynak miktarı ile olması gereken öz kaynak miktarı arasındaki fark ile sınırlı olarak mı (farkı kapama sorumluluğu) yahut bütün alacaklıların alacaklarının tamamını ödemekle mi (açığı kapama) sorumlu olacaktır. Öğreti tarafından her iki görüş de savunulmaktadır. Farkı kapama sorumluluğuna göre, ortaklar dürüstlük kuralına aykırı şekilde ortaklığa koymadıkları sermayenin tamamlanması ile yükümlüdürler³³⁶. Açığı kapama sorumluluğuna göre ise öz kaynak yetersizliğinin mevcut olması halinde ortaklığın şirket alacaklarına karşı sorumluluğu sınırsızdır³³⁷. Bu sebeple de ortaklar herhangi bir üst miktar ile sınırlandırılmadan alacaklıların alacaklarının tamamını ödemekle mükelleftir³³⁸.

Ortakların sorumluluğunun belirlenmesi bakımından katıldığımız görüş, açığı kapama sorumluluğudur. Zira, farkı kapama sorumluluğunun belirlenmesi halinde hem olması gereken öz kaynak miktarının hesaplanmasının zor olması hem de alacaklıların zararının olması gereken öz kaynak miktarının çok üzerinde olması ihtimali mevcuttur. Bu halde ortaklar, bir nevi sınırlı sorumluluk imkanından yararlanacaklar ve bütün riski alacaklıların üzerinde bırakacaklardır. Hukuk düzeni kimsenin hukuka aykırı fiilinden yararlanmasını kabul etmez³³⁹. Bizim katıldığımız

³³⁵ Yanlı, **a.g.e.**, s. 117; Ulusoy, **a.g.m.**, s. 384-485; Yüksel, **a.g.m.**, s.272; Göğer, **a.g.e.**, s.126, 140.

³³⁶ Söz konusu görüşü savunan yazarlar için bkz: Yanlı, **a.g.e.**, s. 118, dpn. 523 ve 526.

³³⁷ Söz konusu görüşü savunan yazarlar için bkz: Çamoğlu, **Limited Ortaklığın Sınırlı Sorumluluğu**, s. 129, dpn. 45.

³³⁸ Göğer, **a.g.e.**, s. 127.

³³⁹ Yanlı, **a.g.e.**, s. 118; Çamoğlu, **Limited Ortaklığın Sınırlı Sorumluluğu**, s.129, dpn. 45.

açığı kapama görüşüne göre, alacaklılar alacaklarının tamamı için ortakların sorumluluğuna gidebilecektir.

b. Malvarlıkları ve Alanların Birbirine Karışması

(1) Malvarlıklarının Birbirine Karışması

Sermaye şirketleri için geçerli olan sınırlı sorumluluk ilkesi temelinde mal ayrılığı kuralını barındırmaktadır³⁴⁰. Şirketin, ortaklarının malvarlığından bağımsız ve ayrı bir malvarlığına sahip olması anlamına gelen mal ayrılığı ilkesi uyarınca ortaklar şirketin tasfiyesi halinde dahi, getirdiği sermayeyi değil kendi payına düşen tasfiye payını talep edebilecektir³⁴¹. Kanunkoyucu tarafından şirket malvarlığı ve ortağın kişisel malvarlığı arasında kesin bir şekilde belirlenen mal ayrılığının ihlal edilmesi ile “malvarlıklarının birbirine karışması” durumu tüzel kişilik perdesinin aralanması bakımından genel kabul görmüş sorumlu kılma halidir³⁴².

Uygulamada en çok rastlanan malvarlıklarının birbirine karışması hali, bazı malların ortaklığa mı yahut ortağa mı ait olduğunun kesin olarak belirlenememesi, tereddüt oluşması, ortaklığa ait taşınmazların ortaklardan birinin kullanımına verilmesi, ortaklık ve ortağın ticari defterlerinin aynı olması, buna benzer durumların yaşanmasında söz konusu olur³⁴³.

³⁴⁰ Yanlı, **a.g.e.**, s. 237; Kervankıran, **a.g.m.**, s.464.

³⁴¹ Öztekin/Memiş, **a.g.m.**, s. 205.

³⁴² Yanlı, **a.g.e.**, s.237; Öztekin/Memiş, **a.g.m.**, s.205-205; Yüksel, **a.g.m.**, s. 272; Cengiz, **a.g.m.**, s.382.

³⁴³ Yanlı, **a.g.e.**, s.240; Tekinalp/Tekinalp, **a.g.m.**, s.396; Sağlam, **a.g.e.**, s.73; Cengiz,**a.g.m.**, s.382; Kervankıran, **a.g.m.**, s. 464; Öztekin/Memiş, **a.g.m.**, s.206; Yüksel, **a.g.m.**, s.274; Ulusoy, **a.g.m.**, s.379; Ortaklar tarafından ortaklığın malvarlığından yapılan alıntıların, tutulan defterden anlaşılması halinde “malvarlıklarının birbirine karışması” hali söz konusu değildir. Aynı şekilde, ana ortaklığın yavru ortaklığa kredi vermesi, bir taşınmazı yavru ortaklığın kullanımına sunması ve yahut yavru ortaklığın üçüncü bir şahıstan aldığı kredi için teminat olarak göstermesi hallerinde de durum böyledir. Bu halde, malvarlıklarının karıştırılması gibi bir durum söz konusu olmayıp ana ortaklık tarafından alacaklılara karşı şahsen sorumlu olma görüntüsü oluşturulmaktadır. Esen, **a.g.e.**, s.35, dpn.96; Yanlı, **a.g.e.**, s. 238-239.

Ortaklık malvarlığı ile ortakların şahsi malvarlığının birbirine karışması halinde *malvarlıklarının dikey anlamda birbirine karışmasından* söz edilmektedir. Bu karışmaya ortaklığa ait araçların bedelsiz olarak ortaklara sunulması yahut onlara devredilmesi, ortaklık malvarlığından ortakların kişisel malvarlığına yapılan aktarımlar, kayıt dışı faydalandırmalar, ortaklığın şahsi ticari faaliyetlerinde ortaklığı kullanmaları, ortaklık malvarlığına ait işletmelerin düşük bedeller ile kiralanması örnek verilebilir³⁴⁴. Bununla birlikte, malvarlıklarının karışması durumunda tüzel kişilik perdesinin aralanması ile bütün ortakların sorumluluğuna değil, kendi kişisel malvarlığı ile ortaklık malvarlığını özdeşleştiren ortağın sorumluluğuna gidilebilecektir³⁴⁵.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, ortakların ortaklık adına aldıkları malları şahsi işlerinde kullanmaları sebebiyle tüzel kişilik kalkanını kullanarak sınırsız sorumluluk imkanından yararlanamayacaklarına karar vermiştir. “...Somut dosyaya bakıldığında, davalıların aldığı malların defter kayıtlarında olmadığı, davalıların şirket adına aldıkları ürünleri haricen sattıkları, satış bedellerini şahsi işlerinde kullandıkları bilirkşi raporlarından anlaşılmaktadır. Bu durumda tüzel kişi ile ortakların alanlarının organizasyon ve malvarlığı bakımından birbirine karıştığı sabit olmuştur. Davalılar aldığı ürün bedellerini defterlerine kaydetmemişler şahsi işlerinde kullanmışlar, şirketi şeffaf ve hesap verebilir bir şirket olarak idare etmemişler ve davacının zararına sebebiyet vermişlerdir. Bu zarar ayrıca doğrudan zarardır. Bu durumda şirket kalkanından istifade etmeleri mümkün değildir.” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E.2014/15725, K.2015/4381 sayılı ve 30.3.2015 tarihli kararı, Benzer kararlar için bkz: Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin E. 2022/947 K. 2023/4482 sayılı ve 13.7.2023 tarihli kararı, Yargıtay, 19. Hukuk Dairesinin E. 2007/9269, K. 2008/2932 sayılı ve 25.03.2008 tarihli kararı (**Lexpera**).

Almanya’da malvarlıklarının karışması ile tüzel kişilik perdesinin aralanmasına yönelik en ünlü örnek “Autokran” kararıdır. Federal Mahkeme, şirket ile ortaklarının malvarlığı arasındaki sınırın düzgün tutulmayan ticari muhasebe kayıtları sonucu veya başka bir şekilde bozulması durumlarında ortakların malvarlığı ile şirketin malvarlığı arasındaki sınırın ortadan kaldırılmasına gerektiğinde tüzel kişilik perdesinin aralanarak ortakların sorumluluklarına başvurulabileceğine karar vermiştir. Ulusoy, **a.g.e.**, s.379.

³⁴⁴ Yanlı, **a.g.e.**, s. 240; Esen, **a.g.e.**, s.35; Yüksel, **a.g.m.**, s. 274; Kaplan, **a.g.m.**, s.44; Göğer, **a.g.e.**, s.136; Tek kişi ortaklığı bakımından malvarlıklarının dikey anlamda birbirine karışması ile ilgili güzel bir örnek de Karlsruhe İstinaf Mahkemesi tarafından verilen karardır. Mahkeme, bir limited ortağın tek ortağı ve aynı zamanda müdürü olan K’nın ortaklık malvarlıklarını oğluna devretmesi ve akabinde K’nın ölümünden sonra ortaklık alacaklarının oğlunun sorumluluğuna başvurusu üzerine, oğlunun şahsi malvarlığı ile limited ortaklığın malvarlığının hukuken birbirinden bağımsız olmasına rağmen, söz konusu olayda alacaklıya karşı iktisaden tek bir malvarlığının bulunduğu kabul edileceğini ifade ederek malvarlıklarının iki ayrı şahsa aitmiş gibi (mal ayrılığı ilkesi) işlem yapılamayacağına karar vermiştir. Karar incelemesi için bkz. Yanlı, **a.g.e.**, s. 240.

³⁴⁵ Ulusoy, **a.g.m.**, s. 381.

Grup şirketlerindeki, kardeş ortaklıkların malvarlıklarının birbirine karışması halinde *malvarlıklarının yatay anlamda birbirine karışmasından* söz edilmektedir. Birden fazla ortaklığa hakim durumda olan ana ortaklık tarafından bir ortaklığın malvarlığına ait bir unsurun kayıt edilmeksizin diğer bir ortaklığın faaliyetlerinde kullanılması halinde karşımıza çıkmaktadır³⁴⁶. Bu durumda kardeş ortaklıkların değil, bu ortaklıkların malvarlıklarının birbirine karışmasına neden olan hakim ortaklığın sorumluluğuna gidilmesi gerektiği, zira tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasının ortaklık ile onun karşısında üçüncü kişi konumunda bulunan diğer kardeş ortaklık arasında değil, ortaklık ile ortağı arasında gerçekleşeceği ve bir ortaklığın borçlarından dolayı kardeş ortaklıkların sorumlu kılınmasının, bu ortaklıkların alacaklılarının çıkarları ile bağdaşmayacağı ifade edilmektedir³⁴⁷.

Malvarlıklarının yatay anlamda birleştirilmesinin tespiti, hakim ortağın bir gerçek kişi olması ve şirket içinin boşaltılmasının tek yönlü gerçekleştirilmesi halinde nispeten kolay iken çeşitli yönlerde transfer yapıldığı ve görünüşte açık olan muhasebe

³⁴⁶ Yanlı, **a.g.e.**, s.241; Esen, **a.g.e.**, s.35; Göğer, **a.g.e.**, s. 137.

³⁴⁷ Yanlı, **a.g.e.**, s.241; Esen, **a.g.e.**, s.35; Bizim de katıldığımız Göğer'in görüşüne göre şirket alacaklarının hakim şirkete başvurmasına rağmen alacaklarını alamaması durumunda somut olay adaletinin sağlanabilmesi adına diğer kardeş şirketin sorumluluğuna da gidilebilmelidir. Göğer, **a.g.e.**, s.137 ; Yargıtay da vermiş olduğu bir kararında hakim ortağı aynı olan kardeş şirketlerin malvarlıklarının karışması sebebiyle kardeş şirketin sorumluluğuna başvurulabileceğine hükmetmiştir. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2016/9387 E. 2018/2071 K. sayılı ve 19.03.2018 tarihli kararı; "Şirketler topluluğunun hakiminin bir şirket değil, bir teşebbüs olduğu hallerde de bu madde kapsamında bir topluluk hali vardır. Dolayısıyla bağlı şirketin kullandığı güven hakim teşebbüsün itibari ise 203. Madde hükümleri bu halde de geçerli olacaktır. Şirketler topluluğundan güven sorumluluğu, temelde MK.2. maddesi'nin uygulamalarının TTK 209 ile netleştirilmiş bir bakıma şirketler hukukunun tabiatına uygun olarak önemli ölçüde de daraltılmıştır. Şirketler topluluğunda sorumlu tutulması gereken hakim şirkettir. Ortaklar hukukunda temel prensip ortaklığın bağımsızlığıdır. Bağımsızlık ortaklığın kaderini kendi idaresiyle kendisini belirlemesini ve bağımsız bir şekilde hareket etmesini gerektirir. Şirketler topluluğunda bağımsız yönetim nisbidir. Şirketler topluluğunda bağlı /yavru şirket, ekonomik açıdan şirketler topluluğunun menfaatine odaklanmakla birlikte, hukuken bağımsızlığını korur, böylelikle üçüncü kişilerle çeşitli hukuki işlemlerin kendi adına ve hesabına gerçekleştirir. Ancak yine de bağlı şirket, idaresi hakim şirketin idaresine tabi kılınan, hukuken bağımsızlığını korumakla birlikte ekonomik bağımsızlığını önemli ölçüde yitiren şirkettir. Topluluk şirketleri içinde üçüncü kişinin zararına yol açan şirket ana veya yavru hangisi olursa olsun sorumluluğunun muhatabı hakim şirket yada teşebbüstür. Ancak ilgili kişilerin hakim şirketle birlikte veya ayrıca asıl sorumlu bağlı şirketi dava etmesine engel oluşturmaz." Ankara Bölge Adliye Mahkemesi, 22. Hukuk Dairesi, E. 2018/2489 K. 2021/1119 sayılı ve 24.6.2021 tarihli kararı (**Lexpera**).

kayıtlarının gerçekte maskelenmiş transferler içerebildiği şirketler bakımından oldukça güçtür³⁴⁸.

(2) Alanların Birbirine Karışması

Malvarlıklarının birbirine karışmasının yanı sıra, şirket ile ortağının organizasyon veya dışarıdan görünüş açısından yahut üçüncü kişiler ile ilişkilerinde hukuken birbirinden ayrı kişiler olduklarını hiç ya da yeterince ortaya koyamadıkları kısacası şirket ile ortağının özdeşleşmesi hali, alanların birbirine karışması olarak ifade edilebilecektir³⁴⁹.

Kanunkoyucu tarafından kişilere gerek ticaret ortaklığı kurarak gerek bireysel olarak iktisadi faaliyette bulunma imkanı tanımaktadır. Kişinin herhangi bir ticaret ortaklığı kurmadan da iktisadi faaliyette bulunması mümkün olduğu için hangi şekli seçtiğini, yanlış anlaşılmalara yer vermeyecek şekilde ortaya koyması elzemdir. Zira, bir limited ortağı olan kişinin bireysel işlerini yönetirken limited ortaklık vasfından çıkıp şahsi ticari faaliyetini yürüttüğünü alacaklıların anlaması gerekmektedir. Bir kimsenin ticaret yaptığı kişinin kim olduğunu, kimin ad ve hesabına işlem yaptığını bilmesi en doğal hakkıdır. Bir ortağın ortağı olduğu ortaklık ile aynı veya benzer ticaret unvanını kullanması, aynı yerde ticari faaliyet sürdürmesi, aynı telefon numaralarını kullanması üçüncü kişileri yanıltabileceğinden ortaklık ve ortak arasında sınır yeterince ortaya konmamış demektir³⁵⁰. Bu halde bir nevi sujeler birbirine karışmakta

³⁴⁸ Öztekin/Memiş, **a.g.m.**, s.206; Göger, **a.g.e.**, s. 138.

³⁴⁹ Yanlı, **a.g.e.**, s. 246; Sağlam, **Genel Bir Bakış**, s.158; Ulusoy, **a.g.m.**, s.377; Esen, **a.g.e.**, s.38; Göger, **a.g.e.**, s. 138 vd ; Kervankıran, **a.g.m.**, s.465.

³⁵⁰ Yanlı, **a.g.e.**, s.246; Esen, **a.g.e.**, s.39; Yüksel, **a.g.m.**, s.275; Yargıtay'ın organik bağ ile ilgili vermiş olduğu kararlarında da söz konusu durum zikredilmektedir. “Şirketler arasında organik bağ olup olmadığı; şirketlerin adreslerinin aynı olması, ortaklık yapılarının ve yönetim kurullarının benzer olması veya temsilcilerinin aynı olması, faaliyet alanları, hisse devirleri, muvazaalı işlemler gibi hususlar ve somut olayın özellikleri de gözetilerek tespit edilebilir. Ancak tüzel kişilik perdesinin çapraz aralanmasında her iki şirketin faaliyet alanı, ortaklık yapısı, ortakları gibi konularda öyle büyük ve derin bir kesişme vardır ki; bu şirketlerle iş yapan kişiler nezdinde iktisadi bir bütünlük içerisinde tek bir şirketle iş yapılıyor algısı oluşmaktadır. Ayrıca üçüncü kişiler nezdinde uyandırılan bu algı neticesinde, ticaret yaparken güçlü bir yapıya sahip görüntüsü oluşturularak, şirketlerden birinin borca batırılması ya da içinin boşaltılıp iş alanının diğerine kaydırılması işlemleri tipik bir hakkın kötüye kullanılması

ve hukuki güven ilkesi zedelenmektedir³⁵¹. Bu sebeple de ortak, ortaklık adına işlem yaptığını ileri sürerek şahsen sorumlu olmaktan kurtulamayacaktır³⁵².

Ortaklık ile ortağın alanlarının sırf organizasyon bakımından birbirine karışmasının tüzel kişilik perdesinin aralanmasına yol açıp açmayacağı tartışmalıdır. Bu kapsamda alanların birbirine karışmasında doğrudan tüzel kişilik perdesinin aralanması ile ortağın sorumluluğuna gidileceği savunan yazarlar³⁵³ olduğu gibi hakim görüş³⁵⁴, sorumluluğun hukuki görünüşten kaynaklandığını ileri sürmektedir. Nihayetinde, birbirinden bağımsız hukuk subjeleri arasındaki ayrılığın delinmesi ile birlikte özel bir sorumluluk nedeninin varlığı dolayısıyla tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasından söz edilemeyeceğini savunan hakim görüş, alanların birbirine karışmasında hukuki görünüşü dayanak aldığı için burada gerçek olmayan tüzel kişilik perdesinin aralanması halinin söz konusu olduğu kabul etmektedir³⁵⁵. Nitekim bu hal TTK'nın "Güvenden doğan sorumluluk" başlıklı 209. Maddesinde düzenlenmiş olduğundan alacaklılarının bu maddeye dayalı olarak hakim şirketin sorumluluğuna

olarak değerlendirilmelidir." Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, E. 2024/2074 K. 2024/7036 sayılı ve 17.4.2024 tarihli kararı; Benzer yönde ayrıca; Yargıtay, 9. HD, T. 13.04.2015, E. 2015/0375, K. 2015/13938; Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, E. 2024/5123 K. 2024/7060 T. 17.4.2024; Yargıtay, 22. Hukuk Dairesi, T. 05.12.2015, E. 2015/2043, K. 2015/3837(Lexpera)

³⁵¹ Ulusoy, **a.g.m.**, s. 377; Esen, **a.g.e.**, s.38

³⁵² Esen, **a.g.e.**, s.40.

³⁵³ Ulusoy, **a.g.e.**, s.377; Alman Federal Mahkemesi vermiş olduğu bir kararında bir limited ortaklığın tek ortağının ortaklık tarafından bir alacağın kendisine temlik edilmesi halinde mevcut temlik yasağına karşı bir taraftan ortaklık ile kendisinin özdeş olduğunu ileri sürüp diğer taraftan aynı ilişkiden dolayı ortaklık borçlarından kendisinin sorumlu olamayacağı iddiasında bulunmasını, dürüstlük ve güven ilkesine aykırı görmüş, sonuçta alanların karışması dolayısıyla tüzel kişilik perdesini kaldırarak sorumlu kılınacağı ifade etmiştir. İlgili kararın değerlendirmesi için bkz. Esen, **a.g.e.**, s.39.

³⁵⁴ Yanlı, **a.g.e.**, s. 248- 249; Kervankıran, **a.g.m.**, s.465; İsviçre'de yavru şirketin alacaklısının bu şirketin dahil olduğu grubun bir bütün teşkil ettiğine olan güvenin temelinde grup görünüşü yarattığını, "A şirketi sizi gideceğiniz yere B şirketi garantisinde götürür" şeklinde reklam yapılmasının yahut finans kuruluşunun reklamlarında hissedarlarını ismen zikretmesinin grup görünüşü yaratılmasına imkan verdiği ifade edilmektedir. Öztekin/Memiş, **a.g.m.**, s.206.

³⁵⁵ Yanlı, **a.g.e.**, s.249; Esen, **a.g.e.**, s.40.

başvurması mümkündür. Mezkur maddenin kapsamı dışındaki hallerde ise , tüzel kişilik perdesinin aralanmasına başvurulabileceği ifade edilmektedir³⁵⁶.

Son olarak alanların birbirine karışmasında önem arz eden hususun alacaklıların ortağın yarattığı hukuki görünüşe inanması olduğunun belirtilmesi gerekmektedir. Zira özdeşlik konusunda yaratılan hukuki görüş, sorumlulukta da özdeşlik sonucunu doğuracaktır³⁵⁷.

c. Yabancı Yönetim

Ortaklık borçlarından dolayı tüzel kişilik perdesinin aralanması ile ortakların sorumluluğuna gidilen bir diğer hal ise yabancı yönetim halidir. Yabancı yönetim, ortaklığın faaliyetlerinin kendi çıkarları yerine ona yabancı çıkarlar lehine yönlendirilmesi ve bunun sonucunda ortaklığın hakim ortak dışındaki ortakların ve ortaklık alacaklılarının zarar görmesidir³⁵⁸. Yabancı yönetim halinde ortaklık üzerinde bir başka gerçek veya tüzel kişi hakimiyet kurmakta, bu hakimiyet sonucunda bağımlı işletmeler, hakim işletmenin ekonomik yönetimi altında toplanmakta ve hukuki yönden bağımsız olmalarına rağmen ekonomik yönden bağımsızlıklarını kaybetmiş olmaktadır³⁵⁹.

Bağımlılık ilişkisi kısacası ortaklık üzerinde hakimiyet sermaye katılımı, ortaklık sözleşmesinde belirli bazı hakların üçüncü kişilere tanınması yoluyla oluşan bağımlılık veya iki taraflı sözleşmelerden kaynaklanan bağımlılık gibi kaynaklar ile kurulabilir³⁶⁰. Bununla birlikte öğreti tarafından sermaye üstünlüğü, oy üstünlüğü,

³⁵⁶ Göğer, **a.g.e.**, s.141.

³⁵⁷ Yanlı, **a.g.e.**, s.248-249; Esen, **a.g.e.**, s.40; Yüksel, **a.g.m.**, s.275.

³⁵⁸ Tekinalp/Tekinalp, **a.g.m.**, s.396; Yanlı, **a.g.e.**, s. 119 vd.; Öztekin/Memiş, **a.g.m.**, s.208; Sağlam, **Genel Bir Bakış**, s.160; Kervankıran, **a.g.m.**, s.467; Esen, **a.g.e.**, s.29; Cengiz, **a.g.m.**, s.383.

³⁵⁹ Öztekin/Memiş, **a.g.m.**, s.208; Esen, **a.g.e.**, s.30.

³⁶⁰ Geniş bilgi için bkz: Yanlı, **a.g.e.**, s.151-184.

yönetim veya denetim organlarında çoğunluğa sahip olma gibi durumların hakim konumunda bulunmanın tespitinde karine teşkil ettiği ifade edilmektedir³⁶¹.

Hukuki açıdan değer arz eden bir bağımlılığının mevcut olup olmadığının tespitinde bir görüş, hukuki temeli olmayan herhangi bir iktisadi bağımlılığı yeterli görmekte iken diğer bir görüş ise yalnızca iktisadi bağımlılığı yeterli görmeyip ortaklık idaresini etkileyecek düzeyde³⁶² hukuki bir şekle bürünen iktisadi bağımlılığı esas almaktadır³⁶³. Bağımlılığın doğrudan olabileceği gibi dolaylı olarak da karşımıza çıkabileceği, örneğin gerçek kişi A'nın hakim olduğu B şirketinin de C şirketine hakim olması halinde A gerçek kişinin C şirketinde dolaylı olarak hakim olduğunu, aralarında bağımlılık bulunduğunu, C şirketinin borçları sebebiyle hakim ortak B'ye başvurulması gerektiği, şayet B şirketinden de alacak tahsil edilemezse dolaylı hakim ortak A'nın sorumluluğuna başvurulabileceği ifade edilmektedir³⁶⁴.

Nihayetinde farklı görüş açıları bulunmakla birlikte, bir işletmenin diğeri üzerinde doğrudan veya dolaylı olarak ona hakim olacak şekilde bir etkiye sahip olması halinde bağımlılık ilişkisinin varlığından söz edilebilecektir³⁶⁵.

Yabancı yönetimin varlığı halinde, hakim ortak dışında kalan ortaklar ve alacaklılar gördüğü yahut görmesi muhtemel olan zararlar bakımından tüzel kişilik perdesinin aralanması suretiyle ortağın sorumluluğuna gidebilecektir³⁶⁶.

³⁶¹ Esen, **a.g.e.**, s.30.

³⁶² “Ortaklık için önem taşıyan konular” olarak da ifade edilen bu konular, ortaklık organlarının tayini, organizasyon konuları, ortaklığın kazancı, malvarlığı ve idaresine ilişkin kararlar olarak nitelendirilebilir. Esen, **a.g.e.**, s.31.

³⁶³ Yanlı, **a.g.e.**, s.129-130; Esen, **a.g.e.**, s.31.

³⁶⁴ Ulusoy, **a.g.m.**, s.389-390.

³⁶⁵ Yanlı, **a.g.e.**, s.132; Esen, **a.g.e.**, s.33.

³⁶⁶ Yanlı, **a.g.e.**, s.119 vd.; Öztekin/Memiş, **a.g.e.**, s. 208.; Sağlam, **Genel Bir Bakış**, s. 159; İlk derece mahkemesi, vermiş olduğu bir kararında hakim şirketin sorumluluğuna tüzel kişilik perdesinin aralanması yolu ile gitmiştir. “Dava konusu olayımızda, davalı asıl borçlu ... AŞ 'nin diğer davalı bağlı şirketlerle aralarında para akışı olması dahi ticaret unvanlarının benzer olup, şirket merkezlerinin aynı

d. Tek Kişi Ortaklığında Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması

Tek kişi ortaklığı açısından tüzel kişilik perdesinin kaldırılması ayrı bir önem ifade etmektedir. Nitekim tek kişi ortağın kötüye yönelme ihtimali daha fazladır³⁶⁷. Ancak, tek kişi ortaklıkta yönelme ihtimali daha fazla diye tüzel kişilik perdesinin aralanması kuramının istisnai nitelikte olduğu da unutulmamalıdır. Zira, tek ortağın şirket hakimiyetini elinde tutması şirket borçlarından tek başına sorumlu tutulması için yeterli değildir³⁶⁸. Bu sebeple de tüzel kişilik perdesinin aralanması ilkesinin istisnai oluşu bakımından çok ortaklı şirketler ile tek kişi ortaklığı arasında bir fark bulunmamaktadır. Yalnızca tek kişi ortaklığı açısından şirketi kötüye kullanma ihtimali daha pratik olduğu için ilkenin daha kolay uygulanacağı ifade edilebilecektir³⁶⁹.

Uygulama ve öğretide tek kişi ortak tüzel kişilik ile özdeş olduğundan tüzel kişilik perdesinin aralanmasını talep edemeyeceği bu sebeple söz konusu talep hakkının başta alacaklılar olmak üzere üçüncü kişilere ait olduğu görüşü hakimdir³⁷⁰.

olduğu, ticari defter ve kayıtların ana merkezde saklanması celp edilen Ticaret Sicil kayıtlarına göre; şirket ortakları arasında benzerlikler bulunmakta olup, ... veya işbu şahsın akrabalarının şirkette ortak ve yönetici oldukları bu nedenle TTK'nun 195.maddesi gereğince hakim şirketin aynı grup bağlı şirketlere borcundan TMK 2.maddesi gereğince; şirketlerin mal varlıklarına, bağlı şirketlerin alacakları başvurusunun yolunun açılması gerekir.” İstanbul 16. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2017/102 K. 2023/60 sayılı ve 16.2.2023 tarihli kararı.

³⁶⁷ Yazar, katı şekilde uygulanan tüzel kişi ile onun üyeleri olan kişiler arasındaki ayrılık ilkesinin delinmesinin, özellikle tek kişilik şirket uygulamalarının yol açabileceği olumsuzluklara bir tepki olarak ortaya çıktığını ifade etmiştir. Nitekim 1920li yıllarda şirketin tek ortağının bilançoları gösterme borcundan, bunun kendisi tarafından değil, şirket tarafından yerine getirilmesi gereken bir borç olduğu gerekçesiyle kurtulup kurtulamayacağı hususunun tartışıldığı ve tek ortağın bu itirazının yerinde olmadığı, dolayısıyla bu borcun bizzat tek ortak tarafından yerine getirilmesine karar veren Alman Federal Mahkemesi kararında “hakimin hukuki değerlendirmelerinde hayatın gerçeklerini ve gerçeklerin gücünü dikkate alarak karar vermek zorunda olduğu” ilkesinin benimsenmesinin tek kişi ortaklığının açabileceği sorunlara tüzel kişilik perdesinin aralanması ile cevap verildiğini savunmaktadır. Çelik, **a.g.m.**, s.199.

³⁶⁸ Yanlı, **a.g.e.**, s.186; Aydoğan, **a.g.e.**, s.207; Göğer, **a.g.e.**, s. 194; Çamoğlu, **Perdenin Kaldırılması Kuramı**, s.13.

³⁶⁹ Aydoğan, **a.g.e.**, s.210; İbrahim Kaplan, **a.g.m.**, s. 39; Sağlam, **Genel Bir Bakış**, s.159; Ulusoy, **a.g.m.**, s.390.

³⁷⁰ Yanlı, **a.g.e.**, s.43-44; Sağlam, **a.g.e.**, s.27-28; Çataklı, **a.g.m.**, s.802-803.

Tek ortaklı şirketler bakımından tüzel kişilik perdesinin aralanması hallerinden malvarlıklarının ve alanların birbirine karışması ön plana çıkmaktadır³⁷¹. Nitekim, tek ortaklı şirketin ortağı yani malvarlığının yöneticisi konumundaki kişi aynı zamanda kendi kişisel malvarlığının da yöneticisi olduğu için malvarlığının karışması daha kolaydır³⁷². Özellikle ortağın kendi ticari işletmesi olması durumunda kendi ticari defteri ile şirket ticari defterinin ayrı ve anlaşılabilir şekilde tutulmamış olması, ortaklık malvarlığı üzerinden işlemler gerçekleştirmesi hallerinde malvarlıklarının karışması gündeme gelmektedir³⁷³. Yine, tek ortağın kendi işletmesi adına faaliyette bulunduğu durumlarda üçüncü kişiler tarafından ortağın kimi temsilen işlem yaptığı anlaşılamıyorsa alanların karışması gündeme gelecektir. Ortağın şirket çalışanlarını kendi işlerinde kullanması, faaliyet alanlarının aynı konuda olması, üçüncü kişilere temsil konusunda yeterli açıklığı sağlayamaması da alanların karışmasını örneklemektedir³⁷⁴.

Tek ortaklı şirketler açısından bir diğer önemli husus da yabancı yönetim halidir. Tek ortaklı şirketlerde hakimiyet tek pay sahibi olan ortaklardır. Ancak tüzel kişilik perdesinin aralanması için ortağın hakimiyeti kötüye kullanması şarttır³⁷⁵. Şirketin başarısız şekilde yönetilmesi yahut yanlış kararlar alınması her durumda tüzel kişilik

³⁷¹ Malvarlıkları ve alanların birbirine karışması tek kişi ortaklığı açısından ayrılık ilkesinin keskin sınırlarını ortadan kaldırdığı için bu halde tüzel kişiliğin kötüye kullanıldığını ispat yükü davalı üzerinde olacağı ve davacının malvarlığı veya alanların karışmasını ispatlamasının yeterli olacağı görüşü için bkz. Çataklı, **a.g.m.**, s.815. Söz konusu görüşe tarafımızca iştirak edilmektedir. Zira, tek kişi ortaklığına hayat veren ilkelerden biri “ayrılık ilkesi” olup tek ortak söz konusu ilkenin getirdiği avantajlardan yararlanmaktadır. Tüzel kişilik kalkanından yararlanmak isteyen ortakların tüzel kişinin külfeti olan ayrılık ilkesine de riayet etmesi gerekir. Nitekim nimet külfete göredir. Nihayetinde tek ortaklı şirketlerde sorumluluk açısından malvarlıkları ve alanların karışması yeterli olup tüzel kişiliğin kötüye kullanılmadığının ispat yükü davalı tek ortak üzerindedir.

³⁷² Çelik, **a.g.m.**, s.198; Göğer, **a.g.e.**, s.193-194; Çataklı, **a.g.m.**, s.812.

³⁷³ Yanlı, **a.g.e.**, s.238; Çelik, **a.g.m.**, s.199,201; Çataklı, **a.g.m.**, s.812.

³⁷⁴ Göğer, **a.g.e.**, s.195.

³⁷⁵ Yanlı, **a.g.e.**, s.186-187; Topaloğlu, **a.g.m.**, a.2089.

perdesinin aralanarak tek ortağın sorumluluğuna başvurulacağı sonucunu doğurmaz³⁷⁶.

Nihayetinde tüzel kişilik perdesinin aralanması hallerinden öz kaynak yetersizliği bakımından çok ortaklı şirketler ile tek ortaklı şirketler bakımından bir farklılık bulunmamaktadır. Ancak mavarlıkların ve alanların karışması halinde tek kişi ortaklığı bakımından ayrıca şirket tüzel kişiliğinin kötüye kullanıldığının ispatı gerekmemektedir. Yabancı yönetim durumunda ise, tek ortak doğal olarak şirkete hakim olduğundan tüzel kişilik perdesinin aralanarak ortağın sorumluluğuna gidilmesi için hakimiyetin kötüye kullanılması esastır.

B. Hâkim Şirket/Hâkim Teşebbüs Sorumluluğu

1. Genel Olarak

Şirketler kendi malvarlıklarına sahip ve bağımsız tüzel kişiler olarak faaliyet göstermektedirler. Her ne kadar bağımsız tüzel kişilikleri olsa da ekonomik hayatın gerektirdiği kimi durumlarda diğer şirketlerle işbirliği yapmaları yahut birlikte hareket etmeleri gerekmektedir. Hukuken birbirinden bağımsız tüzel kişilikleri olan ancak ekonomik hayatta bir araya gelerek hareket eden ticaret şirketleri, “şirketler topluluğu” kavramını ortaya çıkarmıştır³⁷⁷. Şirketler, ekonomik gerçeklik sebebiyle bulundukları şirketler topluluğunda, hakimiyet kuranların menfaatlerinin üstün tutulmasından kendi

³⁷⁶ Göğer, a.g.e., s.195.

³⁷⁷ Hasan PULAŞLI, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Şirketler Topluluğunun Temel Nitelikleri Ve Hakim Şirketin Güven Sorumluluğu”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XI, Sa.1-2, Y.2007, s.259 (Hakim Şirket); Kağan SUSUZ, “Şirketler Topluluğuna İlişkin Hükümlerin Uygulama Alanı Bakımından Hâkim Teşebbüs Kavramı”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 18, S. 2, 2013, s. 269, 278, s. 269; Tamer PENKDİNÇER, Gökmen GÜNDOĞDU, “Amerikan Hukuku’nda Şirketler Topluluğu Hukuku Algısı ve Şirketler Topluluğunda Sorumluluğa İlişkin Uygulamaya Genel Bir Bakış”, **REGESTA Ticaret Hukuku Dergisi**, C. 3, Sayı: 2, 2013, s.32; Fatma Betül ÇAKIR ÇELEBİ, “Şirketler Topluluğunda Hâkim Teşebbüs”, **Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi**, c. 4, sy. 1, ss. 19–32, 2018, s.19; Nevzer Sebla DEMİRTAŞ, “Bağlı Şirketin Borçlarından Dolayı Hakim Şirketin Sorumluluğu”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, 2019, s.16.

menfaatlerinin göz ardı edilmesi riski ile karşı karşıyadır³⁷⁸. Bu halde de topluluk içerisindeki hakim şirket menfaat elde etmekte iken hakim durumda olmayan (bağlı) şirket zarar görmekte, bağlı şirket yöneticilerinin sorumluluğu doğmakta ve pay sahipleri de zarara uğramaktadır³⁷⁹. Söz konusu durum sebebiyle ortaya çıkan adaletsizliğin önlenmesi amacıyla da Türk Ticaret Kanunu ile “şirketler topluluğu” hukukuna ilişkin düzenlemeler ihdas edilmiş, bağlı şirketin hakları korunmuş ve hakim şirket/hakim teşebbüsün sorumluluğu düzenlenmiştir.

Şirketler topluluğu sisteminde topluluğa hakim durumda olan bir hakim şirket, faaliyet, finans ve istihdam politikalarını belirleme yetkinliğini hakim şirkete bırakan bir bağlı şirket vardır³⁸⁰. Hakim durumun etkisi ile hakim şirket ile bağlı şirketin menfaatlerinin çatışması muhtemeldir. Hakim şirket bulunduğu konumu kötüye kullanarak bağlı şirketin, bağlı şirket yöneticilerinin ve bağlı şirket alacaklıların haklarını zarara uğratabilir. Bu halde de hakim şirketin sorumluluğu gündeme gelecektir. Çalışmamız kapsamında tek ortağın hakim şirket/hakim teşebbüs konumunda olması durumunda sorumluluğu tanımlanacak, söz konusu sorumluluğun esasları ve sonuçları incelenecek akabinde tek ortaklı şirketlere ilişkin düzenlemelere değinilecektir.

2. Şirketler Topluluğu Kavramı

a. Hakim Şirket/Teşebbüs – Bağlı Şirket

Hakim şirket/hakim teşebbüs sorumluluğunun ortaya konulabilmesi için öncelikle hakim şirket - bağlı şirket kavramlarının tanımlanması gerekmektedir. TTK m. 195/4’de yer alan “hâkim şirkete doğrudan veya dolaylı olarak bağlı bulunan şirketler, onunla birlikte şirketler topluluğunu oluşturur.” hükmü uyarınca bağlı şirket hakim

³⁷⁸ Gül OKUTAN NİLSSON, *Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’na Göre Şirketler Topluluğu Hukuku*, On İki Levha Yayıncılık, 2009, s. 13 (, Şirketler Topluluğu); Sevda BORA ÇINAR, “Şirketler Topluluğunda Hakim Teşebbüs”, *İzmir Barosu Dergisi*, Yıl 88, Sa. 2, Ağustos 2023, s.95-139, s.96.

³⁷⁹ TTK “Şirketler Topluluğu” Gerekçesi.

³⁸⁰ Okutan Nilsson, *Şirketler Topluluğu*, s.17; Aydoğan, *a.g.e.*, s. 211.

şirkete doğrudan ve dolaylı olarak bağlı bulunan şirkettir. O halde şirketler topluluğu bakımından bir hakim şirket bir de hakim şirkete doğrudan veya dolaylı olarak bağlı bulunan şirketler olmak üzere en az iki tür şirket vardır³⁸¹.

Şirketler topluluğuna ilişkin hükümlerin uygulanabilmesi için şirketler arasında “hakimiyet” ilişkisinin bulunması gerekmektedir³⁸². Şirketler topluluğu tanımında “hakimiyet veya tek elden yönetim” ve “kontrol” kavramları ilişkiyi belirleyici unsurdur³⁸³. Gerekçede kontrol matematiksel bir durum ve buna bağlı olarak kesin bir ölçüt olarak tanımlanmış ve “kim hakimse hakimiyeti de uyguluyordur” anlayışı benimsenmiştir. Kontrol sisteminde bir şirketin diğerinin oy çokluğu, yönetimde çoğunluk gibi karar alma mekanizması üzerinde etki edebilme imkanı veren hukuki araçlara sahip olması, o şirket üzerinde de kontrol edebilme gücüne sahip olduğunu göstermektedir³⁸⁴. Hakimiyet ve tek elden yönetimde ise hakim şirketin kontrol araçlarına sahip olması yahut hakimiyet kurması yeterli görülmemekte aynı zamanda bağlı şirketin işletme politikaları, temel finansman kararları gibi önemli kararlarını yönlendirerek fiilen de tek elden yönetilmesi aranmaktadır³⁸⁵. Bu sebeple de kontrol sisteminden farklı olarak hakimiyet ve tek elden yönetim sisteminde hakimiyetin gerçekten uygulanıyor olması gerekli görülerek gerektiğinde ispatı istenmektedir³⁸⁶.

³⁸¹ Şirketler topluluğunun varlığı için gerekli asgari şirket sayısı tartışması için bkz.:“b.Hakim Şirket - Hakim Teşebbüs Ayrımı”

³⁸² Okutan Nilsson, **Şirketler Topluluğu**, s.81.

³⁸³ TTK Gerekçe: “Şirketler Topluluğu”

³⁸⁴ Okutan Nilsson, **Şirketler Topluluğu**, s.81.

³⁸⁵ Gerekçe, Şirketler Topluluğu; Okutan Nilsson, **Şirketler Topluluğu**, s.82.

³⁸⁶ Gerekçe, Şirketler Topluluğu; Pulaşlı, Hakim Şirket, s.266; Cumhuriyet KAYNAK, “Şirketler Topluluğunda Hâkimiyet Ve Hâkimiyetin Hukuka Aykırı Kullanılması Durumunda Hâkim Şirketin Sorumluluğunun Esasları Ve Sonuçları”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul, 2021, s.15;

Nihayetinde kanunkoyucu tarafından şirketler topluluğu bakımından “kontrol” sistemi esas alınmış ve sadece TTK m.195/2’de karineye yer verilmiştir³⁸⁷. Bu kapsamda sermaye şirketlerine ilişkin kontrol araçları “sermaye çoğunluğu, oy çoğunluğu ve yönetim organlarındaki üyelerin çoğunluğu” olarak yer almaktadır. (TTK m.195/1-a). Bununla birlikte şahıs şirketlerine ilişkin hakimiyet aracı da “bir ticaret şirketi, diğer bir ticaret şirketini, bir sözleşme gereğince veya başka bir yolla hakimiyet altında tutulabiliyorsa” şeklinde öngörülmüştür (TTK m.195/1-b)³⁸⁸.

Hakim şirket ve bağlı şirket arasındaki diğer bir mesele de Kanun’da yer alan “doğrudan veya dolaylı olarak bağlı bulunan” ifadesidir. Söz konusu ifade ile hakim şirketin bağlı şirket üzerinde kurmuş olduğu hakimiyetin şekli belirlenmiştir. O halde doğrudan hakimiyet bir şirketin diğeri üzerindeki hakimiyetini başka herhangi bir araç olmaksızın doğrudan uygulaması iken dolaylı hakimiyet, hakim şirketin hakimiyetini araya giren üçüncü kişiler vasıtası ile yani TTK m. 195/3’te yer alan “bir veya birkaç bağlı şirket aracılığıyla” uygulamasıdır³⁸⁹.

TTK’da yer alan 195 - 209 maddeleri ile şirketler topluluğunun esasları ve hakim şirketin sorumluluğu düzenlenmiştir.

b. Hakim Şirket - Hakim Teşebbüs Ayrımı

Kanunkoyucu, şirketler topluluğu kurallarının uygulanmasına ilişkin TTK m. 195/1’de “bir ticaret şirketi, diğer bir ticaret şirketinin” ifadesini kullanmış, gerekçede de “ticaret şirketi” esasını benimsediğini dile getirmiştir³⁹⁰. Bu kapsamda şirketler

³⁸⁷ Gerekçe, Şirketler Topluluğu.

³⁸⁸ Pulaşlı, Hakim Şirket, s.265.

³⁸⁹ Okutan Nilsson, **Şirketler Topluluğu**, s.67, 143; Kaynak, **a.g.e.**, s.16; Fatma Beril ÖZCANLI, **Şirketler Topluluğunda Hakimiyetin Hukuka Aykırı Kullanılması**, On İki Levha Yayınları, Ağustos, 2021, s.55.

³⁹⁰ Gerekçe, Şirketler Topluluğu; Bununla birlikte, Tasarının ilk halinde şirketler topluluğuna ilişkin düzenlemeler sermaye şirketleri topluluğu olarak düzenlenmiş, sadece 195/5’inci maddesindeki topluluğun tepesinde bulunacak gerçek veya tüzel kişiye ilişkin istisnaya yer verilmiştir. Ancak alt komisyondaki görüşmeler sırasında bu dar sistemin bazı sakıncalar doğurabileceği düşünüldükten hükümün

topluluğu bakımından uygulanacak hukuk sujesinin “şirketler” olduğu açıktır. Ancak, mezkur maddenin 5. fıkrası ile düzenlemeye istisna getirilmiş ve şirketler topluluğunun hakiminin bir teşebbüs olması hâlinde de şirketler topluluğuna ilişkin hükümlerin uygulanacağı düzenlenmiştir. Bununla birlikte hakim durumda olan ticaret şirketi yahut teşebbüs olabilecekken, bağlı şirket her zaman bir ticaret şirketi olmak zorundadır³⁹¹.

Söz konusu düzenlemeye göre, hakim durumda olan tek kişi ortağın yalnızca ticaret şirketi olduğu durumlarda değil teşebbüs olması halinde de şirketler topluluğuna ilişkin hükümler uygulanacaktır³⁹².

Şirketler topluluğunun mevcudiyeti için en az kaç şirketin bulunması gerektiği hususu tartışmalıdır. TTK m. 195 ile şirketler topluluğu oluşumu için en az kaç şirketin olması gerektiği düzenlenmemiş; maddenin 1. fıkrasında “Bir ticaret şirketi, diğer bir ticaret şirketini” ifadesi ile iki şirketten bahsedilmiş aynı maddenin 4. fıkrasında ise “Hâkim şirkete doğrudan veya dolaylı olarak bağlı bulunan şirketler” denilmek suretiyle birden fazla bağlı şirket bulunabileceği dile getirilmiştir. Bununla birlikte 27 Ocak 2013 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Ticaret Sicil Yönetmeliği’nin. 105. maddesinde yer alan “Kanunun 195 inci maddesinin dördüncü fıkrası anlamında, bir şirketler topluluğu, bir ticaret şirketi ile buna doğrudan veya dolaylı olarak bağlı bulunan en az iki ticaret şirketinden meydana gelir.” düzenlemesi ile şirketler topluluğu kurallarının uygulanabilmesi için en az kaç şirketin var olması gerektiği hususunda çelişkiler doğmuştur. Bu kapsamda öğretide bir görüş, şirketler topluluğunun varlığı için hakim bir ticaret şirketi olması halinde en az iki bağlı şirketin, teşebbüs olması halinde en az üç bağlı ticaret şirketinin olması gerektiği

amacı ticaret şirketlerini de kapsayacak şekilde genişletilmiştir. bkz. Alt Komisyon Raporu, TTK m. 195; Çakır Çelebi, **a.g.m.**, s.22.

³⁹¹ Çakır Çelebi, **a.g.m.**, s.22.

³⁹² Aydoğan, **a.g.e.**, s. 210; Bununla birlikte, tek kişilik şirket ortağının şirkete hakim olması durumunda şirketler topluluğuna ilişkin hükümlerin uygulanıp uygulanmayacağının tartışmalı olduğu, TTK m. 195/5 hükmünün en az iki şirketin olması şeklinde yorumlanması halinde tek kişi ortaklığına şirketler topluluğu hükümlerinin uygulanamayacağı şayet en az iki şirketin olmasının gerekli olmadığı şeklinde yorumlanması halinde tek kişi ortağa şirketler topluluğu hükümlerinin uygulama alanı bulacağını ifade eden görüş için bkz. Susuz, **a.g.m.**, s. 276.

görüştüğüdür³⁹³. Diğer bir görüşe göre ise, şirketler topluluğu hükümlerinin uygulanabilmesi için hakim bir şirket olması halinde, bir bağlı şirket sayısı yeterli iken teşebbüs olması halinde en az iki bağlı şirketin bulunması gereklidir³⁹⁴. Nihayetinde öğretideki hakim görüşe göre, TTK kapsamında şirketler topluluğunun var olabilmesi için hakim şirket yahut teşebbüse doğrudan veya dolaylı olarak bağlı bir şirketin bulunması kısacası ister şirket olsun ister teşebbüs olsun bir hakim bir de bağlı şirketin yer alması yeterli görülmektedir³⁹⁵.

Kanaatimizce, TSY m. 105’de yer alan düzenleme kanunkoyucunun şirketler topluluğuna yönelik ihdas ettiği hükümler ile bağdaşmamaktadır. Nitekim, şirketler topluluğunun var olabilmesi için bağlı şirket sayısının arttırılması şirketler topluluğu kurallarının uygulanmasını daraltacaktır. Bununla birlikte, TTK m. 195/1’de açıkça “Bir ticaret şirketi, diğer bir ticaret şirketinin” ifadesine yer verilmiş olup 4. Fıkra da yer alan “bağlı şirketler” kelimesi asgari sayıyı ifade etmek için kullanılmadığından geniş şekilde yorumlanamayacaktır. Nitekim, kanunkoyucunun hakim teşebbüs konusunda “işletme” yerine “teşebbüs” kavramını seçmesindeki neden dahi şirketler

³⁹³ Yazarlar, TTK m. 195/4’te yer alan “bağlı şirketler” ifadesi uyarınca hakim şirketin ticaret şirketi olması halinde bağlı şirketlerin en az iki şirket olması gerektiğini savunmaktadır. Bununla birlikte, Karaman Coşgun hakim teşebbüs olması halinde bağlı şirket sayısının iki olmasını yeterli görmektedir. Ünal Tekinalp, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, 3. Baskı, 2013, İstanbul, s.542; Özlem KARAMAN COŞGUN, “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nda Teşebbüs Kavramı ve Tacir Sayılmasının Sonuçları”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, 2015, S.1, C.21, s.130-132.

³⁹⁴ Yazar, şirketler topluluğunun mevcudiyeti için en az iki ticaret şirketinin bulunması gerektiğini savunmaktadır. Bununla birlikte, yazarın eseri kaleme aldığı tarihte henüz TSY düzenlemesi yapılmadığı için görüşlerinin TTK m. 195’de yer alan düzenleme kapsamında olduğunu eklenmesi de gerekmektedir. Okutan Nilsson, **Şirketler Topluluğu**, s. 67.

³⁹⁵ Aydoğan, **a.g.e.**, s.215; Hasan PULAŞLI, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Tek Ortaklı Sermaye Şirketleri ve Buna İlişkin Bazı Özel Durumlar, **REGESTA**, 2011, S.1, s.13 vd. (Tek Ortaklı Sermaye Şirketleri); Abuzer KENDİGELEN, **Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, Güncellenmiş 2. Basıdan 3. (Tıpkı) Bası**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2016, s.174-175; Bora Çınar, **a.g.m.**, s.96, dpn.10; Kaynak, **a.g.e.**, s.57.

Tüm bunlara ek olarak bazı yazarlar şirketler topluluğu için en az iki şirketin bulunması gerektiğini yeterli görmekle birlikte, TSY m.105 ile getirilen hükmün TTK’ya aykırı olduğunu, yönetmeliğin uygulanmaması gerektiğini de savunmaktadırlar. Gökmen GÜNDOĞDU, “Bir Şirketler Topluluğu En Az Kaç Bağlı Şirketten Oluşur? -Ticaret Sicil Yönetmeliği m. 105 Hükmünün Türk Ticaret Kanunu m. 195 Hükmü ile Uyumsuzluğu Sorunu, **Legal Hukuk Dergisi**, 2014, S.133, C.12, s.114-123; Çakır Çelebi, **a.g.m.**, s.23; Özcanlı, **a.g.e.**, s. 106 vd.

topluluğu hükümlerinin uygulama alanını genişletmek iken yönetmelikle gelen bir düzenleme ile kapsamın daraltılması beklenmemelidir. Bu sebeple de şirketler topluluğunun oluşması için hakim şirket/teşebbüse bağlı bulunan bir şirketin varlığının yeterli olduğu kanaatindeyiz.

- **Hakim Şirket**

TTK m. 195 uyarınca bir ticaret şirketi, diğer bir ticaret şirketinin doğrudan veya dolaylı olarak oy haklarının çoğunluğuna sahipse veya şirket sözleşmesi uyarınca, yönetim organında karar alabilecek çoğunluğu oluşturan sayıda üyenin seçimini sağlayabilmek hakkını haizse veya kendi oy hakları yanında, bir sözleşmeye dayanarak, tek başına veya diğer pay sahipleri ya da ortaklarla birlikte, oy haklarının çoğunluğunu oluşturuyorsa, bir ticaret şirketi diğer bir ticaret şirketini bir sözleşme gereğince veya başka bir yolla hâkimiyeti altında tutabiliyorsa birinci şirket hâkim diğeri bağlı şirkettir. O halde hakimiyet, bağlı şirketin oy haklarının çoğunluğuna hükmetme veya yönetim organlarındaki temsilcilerin çoğunluğunu atayabilme yahut sözleşmeye dayalı olarak oluşmaktadır³⁹⁶.

Tek kişi ortağın hakim şirket durumunda olabilmesi için söz konusu hakimiyetin hem “tam hakimiyet” hem de “doğrudan hakimiyet” şeklinde olması gerekir³⁹⁷. Zira, dolaylı hakimiyet durumunda yavru şirkette birden fazla ortak bulunacağından gerçek anlamda tek kişi ortaklığı kapsamında değerlendirilemeyecektir³⁹⁸.

- **Hakim Teşebbüs**

Şirketler topluluğu hakiminin bir teşebbüs olması halinde de şirketler topluluğuna ilişkin hükümlerin uygulanacağı düzenlemesi uyarınca teşebbüs tanımının yapılması

³⁹⁶ Okutan Nilsson, **Şirketler Topluluğu**, s.17; Pulaşlı, **Hakim Şirket**, s.265; Özcanlı, **a.g.e.**, s.96; Demirtaş, **a.g.e.**, s.15; Çakır Çelebi, **a.g.m.**, s.21;

³⁹⁷ Okutan Nilsson, **Şirketler Topluluğu**, s.156; Aydoğan, **a.g.e.**, s. 213.

³⁹⁸ Aydoğan, **a.g.e.**, s.214 vd..

ve teşebbüsün tek kişi ortak olması halinde sorumluluğun nasıl olacağının belirlenmesi gerekmektedir.

Teşebbüs, TTK’da yeni bir tacir türü olarak sayılmış ve RKHK m. 3’te “Piyasada mal veya hizmet üreten, pazarlayan, satan gerçek ve tüzel kişilerle, bağımsız karar verebilen ve ekonomik bakımdan bir bütün teşkil eden birimler” olarak tanımlanmıştır³⁹⁹. Gerekçede ticaret hukukunda yeni bir kavram olan teşebbüs kavramı yerine “işletme” kavramı önerilmiş, işletmenin teşebbüs ve diğer kavramları da kapsadığı ve daha geniş olduğu ifade edilmiştir⁴⁰⁰. Ancak, Adalet Alt Komisyonu tarafından işletme kavramından daha geniş olması ve şirketler topluluğu düzenlemelerinde yaygın bir uygulamaya sahip olduğu sebebiyle “teşebbüs” kelimesi tercih edilmiştir⁴⁰¹.

Teşebbüs kavramının yorumlanmasında RKHK m. 3’ten yararlanılmakta ve teşebbüsün temel unsurları ekonomik faaliyet ve ekonomik bağımsızlık olarak karşımıza çıkmaktadır⁴⁰². Bu unsurlara sahip ister tacir olsun ister olmasın her türlü gerçek kişi ve kamu hukukuna yahut özel hukuka göre kurulmuş her türlü tüzel kişi hatta tüzel kişiliğe sahip olmayan oluşumlar da rekabet hukuku anlamında teşebbüs sayılmaktadır⁴⁰³. Bununla birlikte öğretide ekonomik faaliyet ve ekonomik bağımsızlığın yanı sıra süreklilik unsurunun da bulunması gerektiği ifade edilmektedir⁴⁰⁴. Nitekim, devamlılık göstermeyen ve bir defaya mahsus olarak yürütülen faaliyetlerin rekabete etkisi de olmayacağından söz konusu sujelerin teşebbüs olarak değerlendirilmesi de mümkün olmamalıdır. Rekabet hukukunda

³⁹⁹ Kaynak, **a.g.e.**, s.46; Özcanlı, **a.g.e.**, s.100; Çakır Çelebi, **a.g.m.**, s.24; Çınar, **a.g.m.**, s.99.

⁴⁰⁰ TTK m. 195/5 gerekçesi.

⁴⁰¹ Adalet Alt Komisyon Raporu, m. 198’in gerekçesi; Okutan Nilsson, **Şirketler Topluluğu**, s. 73; Kaynak, **a.g.e.**, s. 47; Çakır Çelebi, **a.g.m.**, s.24.

⁴⁰² Okutan Nilsson, **Şirketler Topluluğu**, s. 74; Çakır Çelebi, **a.g.m.**, s.25; Kaynak, **a.g.e.**, s.49

⁴⁰³ Okutan Nilsson, **Şirketler Topluluğu**, s.76; Kaynak, **a.g.e.**, s.49.

⁴⁰⁴ Karaman Coşgun, **a.g.m.**, s.116; Çakır Çelebi, **a.g.m.**, s.26.

benimsenen söz konusu unsurların TTK m. 195/5’de yer alan hakim teşebbüs için de aranıp aranmayacağını incelenmesi gerekmektedir. Ekonomik faaliyet ve ekonomik bağımsızlık ne kanunda ne de gerekçede yer almaktadır. Herhangi bir piyasada bir mal veya hizmet üretmek, pazarlamak, satmak gibi ekonomik faaliyet yürütüyor olmanın gerekliliğinden bahsedilmemiştir⁴⁰⁵. Ayrıca, “ekonomik bağımsızlık” şirketler topluluğu açısından da teşebbüs kavramının bir unsurudur⁴⁰⁶. Zira, hakim durumda olan ve karar verme yetisine sahip olan teşebbüsün bağımsız olması da gerekmektedir. En nihayetinde bir diğer unsur olan süreklilik unsurunun da TTK m. 195/5 anlamındaki teşebbüs için de bulunması gerekecektir⁴⁰⁷.

Nihayetinde bir anonim ya da limited şirketin tek ortağı hakim teşebbüs sıfatıyla şirketler topluluğu hükümlerine tabii olabilecektir⁴⁰⁸. Ancak, TTK m. 195/5’te özellikle “teşebbüs” kavramının tercih edilmesi sebebiyle şirkete hakim durumda olan her tek kişi ortağa değil, ekonomik bağımsızlığı olan ve sürekli bir şekilde ekonomik faaliyette bulunan anonim ya da limited şirketin tek ortağına şirketler topluluğu hükümleri uygulanabilecektir⁴⁰⁹. Ayrıca, TTK m. 195/5’de hâkim teşebbüsün tacir sayılacağı düzenlendiğinden hakim teşebbüs sıfatını taşıyan tek kişi ortak tacir sayılmanın sonuçlarına da katlanacaktır⁴¹⁰. Bununla birlikte, tek ortağın kendisi ayrıca

⁴⁰⁵Okutan Nilsson, **Şirketler Topluluğu**, s.75; Kaynak, **a.g.e.**, s.49; Şirketler topluluğu bakımından ekonomik bir faaliyet yürütmenin teşebbüs kavramının bir unsuru olarak aranması yönündeki görüşler: Susuz, **a.g.m.**, s. 274; Karaman Coşgun, **a.g.m.**, s.122.

⁴⁰⁶ Okutan Nilsson, **Şirketler Topluluğu**, s. 75; Karaman Coşgun, **a.g.m.**, s.127; Çakır Çelebi, **a.g.m.**, s.27; Kaynak, **a.g.e.**, s. 49.

⁴⁰⁷ Karaman Coşgun, **a.g.m.**, s.117; Çakır Çelebi, **a.g.m.**, s.27;

⁴⁰⁸ Aydoğan, **a.g.e.**, s. 219 ; Özcanlı, **a.g.e.**, s.107; Susuz, **a.g.m.**, s.276; Pulaşlı, Tek Ortaklı Sermaye Şirketleri, s. 20 vd.; Bununla birlikte, hakim teşebbüs için ortada en az iki tane ticaret şirketinin olması gerektiği görüşünü savunan yazarlar bakımından tek kişi ortağın hâkim teşebbüs olarak değerlendirme imkânı yoktur.

⁴⁰⁹ Aydoğan, **a.g.e.**, s. 219; Özcanlı, **a.g.e.**, s.410.

⁴¹⁰ Yargıtay 6. Hukuk Dairesi vermiş olduğu kararında şirketler topluluğu hükümleri açısından şirketler topluluğunun sadece şirketlerden oluşmasına ilişkin dar yorumun bazı sakıncalar doğurabileceğini, bu açıdan TTK m. 195’de geniş bir yorumun tercih edildiğini, şirketler topluluğunun tepesinde sermaye şirketi olmayan herhangi bir özel veya kamu tüzel kişisi, gerçek kişi bulunması halinde de bu topluluğun şirketler topluluğu olarak kabul edilmesinin benimsendiğini ve nihayetinde şirketler

ekonomik faaliyette bulunmasa dahi, birden fazla şirketin tek ortağı olması halinde hakim teşebbüs sayılarak ilgili hükümlere tabi tutulabileceği, birden fazla şirketin tek ortağının şirketlerdeki farklı menfaatleri sonucu hakimiyetini aleyhe kullanma ihtimalinin bulunabileceği de ifade edilmektedir⁴¹¹.

3. Hakimiyetin Hukuka Aykırı Kullanılması Sebebiyle Sorumluluk

a. Sorumluluğun Esasları ve Sonuçları

Hakim bir şirket veya teşebbüsün başka bir şirket üzerinde hakimiyet kurması hukuka aykırı değildir. Hakim durumda olan, bağlı şirket üzerinde kurmuş olduğu gücü hukuka uygun şekilde kullanmak zorundadır. Hakimiyetin hukuka aykırı olarak kullanılması gerekçede, alınan kararın veya uygulanan ya da uygulanmasından kaçınılan önlemin bağlı şirketin kaybına sebep olması ve şirkete, pay sahiplerine ve

topluluklarına ilişkin hükümlerin uygulanmasında gerçek kişilerin "kendisinin" esas alınacağını ve bu gerçek kişinin hakim teşebbüs olması halinde anılan maddenin 5. bendine göre "tacir" sayılacağını ifade etmiş ve şirket tek ortağını tacir sayarak iflasına karar vermiştir.

“Bu açıklamalardan sonra somut olay göz önünde bulundurulduğunda; bazı şirket ve teşebbüsler dosyada mevcut 23.10.2021 tarihli bilirkişi heyeti ek raporunda davalı ...’ün ... Dış Tic. A.Ş.’nin yönetim kurulu başkanı olduğu ve %100 hisse sahibi olduğu, T.H. ... Turizm ve Yat. İşl. Tic. A.Ş.’nin yönetim kurulu başkanı ve %96 hisse sahibi olduğu, ...İnş. Gıda ve Tarım Ürünleri San. Tic. Ltd. Şti.’nin genel müdürü ve şirket müdürü olduğu ve %70 hisse sahibi olduğu, T.H. ... Int. İnş. Dış Tic. ve San. Ltd. Şti.’nin genel müdürü ve şirket müdürü olduğu ve %100 hisse sahibi olduğu, ... Alm. San A.Ş. ve ...Holding A.Ş.’nin yönetim kurulu üyesi iken daha sonra ayrıldığı, ... Madencilik A.Ş.’nin yönetim kurulu başkanı ve %100 hisse sahibi olduğu tespitlerine yer verilmiştir. Yukarıdaki bentte bahsedilen hisse durumları gözönünde bulundurulduğunda bazı şirket ve teşebbüsle merkezi veya yerleşim yeri yurt dışında olsa dahi davalı ...’ün tek başına karar alabilecek oy hakkı veya oy çokluğuna sahip olduğu ve yönetim yetkisi nedeniyle topluluk içindeki diğer şirketleri doğrudan ve dolaylı olarak kontrol edebildiği, bazı şirketlerin tek ortağı ve %100 payına sahip olduğu, diğer bir kısım şirketlerde ise rahatlıkla istediği kararı alabilecek oy çoğunluğuna sahip olduğu, dolayısıyla davalının tek başına veya çoğunluk pay sahibi olduğu şirketler hakkında TTK’nın 195/2. maddesi gereğince hakimiyetin varlığına ilişkin yasal karinenin mevcut olduğu aynı maddenin 5. fıkrasına göre şirketler topluluğuna ilişkin kurallar uygulanacağı, hakim teşebbüs konumunda olan davalı ...’ün aynı maddenin 6. maddesi kapsamında hem yönetim kurulu, hem şirket müdürü, hem de gerçek kişi sıfatıyla şirketler topluluğunun hakim teşebbüsü olması nedeniyle TTK’nın 195/5. bendindeki ‘‘Hakim teşebbüs tacir sayılır’’ hükmü gereğince tacir sayılacağı aynı maddenin 6. fıkrasına göre gerçek kişi olmasının tacir sayılmasına engel teşkil etmediği anlaşılmaktadır.” Yargıtay 6. Hukuk Dairesi’nin E. 2023/733 K. 2023/1560 sayılı ve 2.5.2023 tarihli kararı (Lexpera).

⁴¹¹ Aydoğan, a.g.e., s.219; Okutan Nilsson, **Şirketler Topluluğu**, s. 30; Pulaşlı, “Tasarıya göre, şirketler topluluğundaki hâkimiyetin sağlanması, sadece sermaye şirketleri ile değil, şahıs şirketi veya bir gerçek kişi ile de mümkündür” ifadeleri ile tüm gerçek tek kişi ortakların şirketler topluluğu hükümleri kapsamında sorumlu tutulabileceğini ifade etmiştir. Pulaşlı, **Tek Ortaklı Sermaye Şirketleri**, s. 33, 34.

şirket alacaklılarına zarar vermesi ve şirket yönünden haklı bir sebebi bulunmaması şeklinde belirtilmiştir⁴¹². Kanunkoyucu hakimiyetin hukuka aykırı olarak kullanılmasını iki kategoride sınıflandırmıştır:

- Bağlı şirkete yaptırılan bazı hukukî işlemler ve maddî fiiller ile ekonomik kayba uğratılması⁴¹³
- Bağlı şirkete aldırılan önemli kararlar⁴¹⁴.

Hakimiyetin hukuka aykırı olarak kullanılması hallerinden bağlı şirketin ekonomik kayba uğratılması halinde hakim şirketin bağlı şirketin yönetimine yaptığı ve bağlı şirket açısından olumsuz sonuç doğuran müdahalelerden kaynaklanan sorumluluk söz konusudur⁴¹⁵. Hakim şirketin bağlı şirketi iş, varlık, fon, personel, alacak ve borç devri gibi hukuki işlemler yapmaya; kârını azaltmaya ya da aktarmaya; malvarlığını ayni veya kişisel nitelikte haklarla sınırlandırmaya; kefalet, garanti ve aval vermek gibi sorumluluklar yüklenmeye; ödemelerde bulunmaya; haklı bir sebep olmaksızın tesislerini yenilememek, yatırımlarını kısıtlamak, durdurmak gibi verimliliğini ya da faaliyetini olumsuz etkileyen kararlar veya önlemler almaya yahut gelişmesini sağlayacak önlemleri almaktan kaçınmaya yöneltmesi; bu sebeplerle bağlı şirketi kayba uğratması ve kaybı denkleştirmemiş olması hukuka aykırılığın esaslı unsurlarını oluşturacaktır (TTK m. 202/1)⁴¹⁶.

⁴¹² TTK Gerekçe m. 202.

⁴¹³ Şirketin kârının, borcunun veya alacağının devri gibi hukuki işlemler ve şirket tesisini yenilememe, kapatma veya üretimi kısıtlama gibi maddî fiiller. TTK m. 202 gerekçesinde yer alan ve sınırlı sayıda olmayan örnekler.

⁴¹⁴ Birleşme, bölünme, tür değiştirme, menkul değer ihracı gibi ve bunlarla sınırlı kalmayan önemli kararlar. TTK m. 202 gerekçesi.

⁴¹⁵ Okutan Nilsson, **Şirketler Topluluğu**, s. 18; Aydoğan, **a.g.e.**, s.226; Özcanlı, **a.g.e.**, s.123; Kaynak, **a.g.e.**, s.60;

⁴¹⁶ Okutan Nilsson, **Şirketler Topluluğu**, s.223-224; Aydoğan, **a.g.e.**, s. 227; Özcanlı, **a.g.e.**, s.121 vd.; Kaynak, **a.g.e.**, s.61.

Hakimiyetin hukuka aykırı olarak kullanılmasının diğer bir yolu bağlı şirkete aldırılan yapısal nitelikte ve önemli kararlar halidir. Bu halde şirketin birleşme, bölünme, fesih, menkul kıymet çıkarılması gibi yapısal değişikliklere uğraması sonucunu doğuran veya önemli esas sözleşme değişikliklerini ilgilendiren kararların, hâkimiyetin uygulanmasının bir sonucu olarak ve bağlı şirket bakımından açıkça anlaşılabilir haklı bir sebebi olmadan alınması hakim durumun kötüye kullanılması sonucunu doğuracaktır (TTK m. 202/2)⁴¹⁷.

Yukarıda yer alan maddelerden de görüleceği üzere, kanunkoyucu hakim şirkete bağlı şirketi geliştirme, daha iyi duruma getirme gibi bir yapma borcu yüklememekte yalnızca kayba uğratmama yükümlülüğü yüklemektedir. TTK'da ve gerekçede sayılan kötüye kullanma halleri numerus clausus olmayıp örnek kabilindedir⁴¹⁸.

Hakimiyetin bağlı şirketin ekonomik kayba uğratılması amacıyla kullanıldığı hallerde, söz konusu kayıp o faaliyet yılı içinde fiilen yerine getirilmez veya süresi içinde denk bir istem hakkı tanınmazsa, bağlı şirketin her pay sahibi, hâkim şirketten ve onun kayba sebep olan, yönetim kurulu üyelerinden, şirketin zararını tazmin etmelerini isteyebilecek aynı zamanda alacaklılar da şirket zararının şirkete ödenmesini talep edebilecektir (TTK m. 202/1-b⁴¹⁹, 202/1-c). Burada hakim şirkete yükletilen denkleştirme borcu, bağlı şirket bağımsız bir şirket olsaydı yani hakimiyet hiç olmasa idi nasıl bir durumda olacak idiyse, o duruma getirme amacını gütmektedir⁴²⁰.

⁴¹⁷ Okutan Nilsson, **Şirketler Topluluğu**, s. 18, 19, 225; Aydoğan, **a.g.e.**, s.226;

⁴¹⁸ TTK Gerekçe m. 202.

⁴¹⁹ Maddenin devamında hâkimin istem üzerine veya resen somut olayda hakkaniyete uygun düşecekse, tazminat yerine bu maddenin ikinci fıkrası hükümlerine göre, davacı pay sahiplerinin paylarının hâkim şirket tarafından satın alınmasına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir başka bir çözüme karar verebileceği düzenlenmiştir. Ancak tek kişi ortaklığı bakımından ilgili düzenleme uygulama alanı bulmayacaktır. Aydoğan, **a.g.e.**, s.227, dpn. 696.

⁴²⁰ Okutan Nilsson, **Şirketler Topluluğu**, s.226; Bununla birlikte Okutan, denkleştirme yapılarak kaybın giderilmesi ile söz konusu işlemlerin hukuka aykırı olmaktan çıkarıldığını ifade etmiştir. Okutan Nilsson, **Şirketler Topluluğu**, s. 281; Özcanlı ise söz konusu görüşü eleştirmekte ve denkleştirmenin hukuka uygunluk sebebi olmayıp sorumluluk neticesinde söz konusu olacak taleplerin denkleştirme

Bununla birlikte her ne kadar söz konusu fiil ve işlemlerin yapılması ile hakim şirket sorumluluğunun doğacağı düzenlenmiş ise de TTK m. 202/1-d uyarınca kayba sebebiyet veren işlemlerin aynı veya benzer koşullar altında, şirket menfaatlerini dürüstlük kuralına uygun olarak gözeten ve tedbirli bir yöneticinin özeniyle hareket eden, bağımsız bir şirketin yönetim kurulu üyeleri tarafından da yapılabileceği veya yapılmasından kaçınılabileceğinin ispatı edilirse tazminata hükmedilmeyecektir⁴²¹.

Hakim şirket sorumluluğu, tam hakimiyet durumunda yani hakim şirketin bağlı şirketin tek ortağı/pay sahibi olması durumunda farklılık arz edecektir⁴²². TTK m. 203 uyarınca tam hakimiyet halinde, hâkim şirketin yönetim kurulu, topluluğun belirlenmiş ve somut politikalarının gereği olmak şartıyla, kaybına sebep verebilecek sonuçlar doğurabilecek nitelik taşıyıcılar bile, bağlı şirketin yönlendirilmesine ve yönetimine ilişkin talimat verebilecektir. Bu halde bağlı şirketin organları talimata uymak zorundadır. Ancak, TTK m. 204 ile tam hakimiyete istisna getirilmiş ve bağlı şirketin ödeme gücünü açıkça aşan, varlığını tehlikeye düşürebilecek olan veya önemli varlıklarını kaybetmesine yol açabilecek nitelik taşıyan talimatlarını verilemeyeceği düzenlenmiştir.

Nihayetinde hakim şirket sorumluluğunun sonuçları düzenlenmiş ve hâkim şirket ve yöneticilerinin, verdikleri talimatlar dolayısıyla bağlı şirkette oluşan kayıp, o hesap yılı içinde, denkleştirilmediği veya zamanı ve şekli de belirtilerek şirkete denk bir istem hakkı tanınmadığı takdirde, zarara uğrayan alacaklılara hâkim şirkete ve onun kayıptan sorumlu yönetim kurulu üyelerine karşı tazminat davası açma hakkı verilmiştir (TTK m. 206). Bu kapsamda konumuz bakımından önem arz eden husus

süresi boyunca ertelenmesi imkanı sunduğunu ve nitelikli kayıplar bakımından denkleştirme yapılmamasının dava şartı olduğunu ifade etmektedir. Özcanlı, **a.g.e.**, s. 293.

⁴²¹ Mezkur hükmüm mehz Alman POK §317 ikinci fıkrasında da yer almaktadır. Burada kaybı doğuran iş veya işlemin, benzer koşullarda bulunan bağımsız bir şirketin dürüst bir yöneticisi tarafından da yapılması durumunda bir sorumluluk doğurmayacağı düzenlenmiştir. Söz konusu işlem, ilgili yöneticinin özen borcuna herhangi bir aykırılık oluşturmuyorsa bir tazminata hükmedilmeyecektir. Sorumluluğun sınırlandırılmasının sebebi, başarısız olan her bir işte konzern yönetimine gidilmeyerek yönetime hareket serbestisi kazandırılmasının sağlanmasıdır. Okutan Nilsson, **Şirketler Topluluğu**, s. 260.

⁴²² Okutan Nilsson, **Şirketler Topluluğu**, s.20; Aydoğan, **a.g.e.**, s.227.

şudur ki, hakim durumda olan tek kişi ortağın sorumluluğuna gidilebilecek ve ortak ile yönetim kurulu üyelerine karşı tazminat davası açılacaktır⁴²³.

b. Bildirim/Tescil ve İlan Yükümlülüğü

Kanunkoyucu hakimiyetin belirlenmesi için sermaye şirketlerinde sahip olunan pay oranlarının belirli eşikleri aşması veya altına düşmesi halinde ilgili durumun açıklanmasını öngörmüş ve gerek pay sahiplerini gerek alacaklıları gerek üçüncü kişileri bilgilendirmek amacıyla bildirim yükümlülüğünü düzenlemiştir⁴²⁴. TTK m. 198/1'e göre bir teşebbüs⁴²⁵, bağlı şirkette sahip olduğu paylar belirli bir pay oranına (%5 %10, %20, %25, %33, %50, %67, %100) ulaştığı veya bu oranların altına düştüğü takdirde; ilgili durumu on gün içerisinde⁴²⁶ yetkili makamlara⁴²⁷ bildirmeli, yıllık faaliyet ve denetleme raporlarında ayrı bir başlık altında açıklamalı ve sermaye şirketinin internet sitesinde ilan etmelidir. Aksi halde, ilgili paylara ait oy hakkı dâhil, diğer hakların donacağı öngörülmüştür (TTK m. 198/2). Söz konusu düzenleme uyarınca bir şirket veya teşebbüs bir ticaret şirketinin tek ortağı haline geldiğinde yahut tek ortaklık sıfatını kaybettiğinde bildirim ve ilan yükümlülüğüne uymak zorundadır⁴²⁸.

⁴²³ TTK m. 206/2 uyarınca davalı şirket ve yönetim kurulu üyeleri, krediden ve benzeri sebeplerden kaynaklanan alacaklarda, davacının, denkleştirmenin yapılmadığını veya istem hakkının tanınmadığını bilerek söz konusu alacağı doğuran ilişkiye girdiğini veya işin niteliği gereği bu durumu bilmesi gerektiğini ispatlayarak sorumluluktan kurtulabilecektir.

⁴²⁴ Okutan Nilsson, **Şirketler Topluluğu**, s.21.

⁴²⁵ Bildirim yükümlülüğü teşebbüse yüklenmiş olup bu halde hem teşebbüsün hem de anonim şirkette yönetim kurulunun, limited şirkette müdürlerin bildirim yükümlülüğü bulunmaktadır. Okutan Nilsson, **Şirketler Topluluğu**, s.519.

⁴²⁶ Bildirim, TTK m. 198/1 uyarınca söz konusu işlemlerin tamamlanmasını izleyen on gün içinde yapılacak olup bildirim anının belirlenmesinde de payların hukuken edinildiği an esas alınmaktadır. Bora Çınar, **a.g.m.**, s.107.

⁴²⁷ TTK Gereke m. 198/1'e göre, bildirim adresleri ilgili şirket, SPK, BDDK, RK ve Hazine gibi özel kurumlar ve hükümet kuruluşlarıdır. Bildirimi alan kurum ve kuruluş, kendi kanununa göre işlem yapacaktır.

⁴²⁸ TTK m. 338 ile tek pay sahibinin bildirim yükümlülüğü düzenlenmiştir. Ancak, söz konusu hüküm şirketin tek pay sahibi durumunda olan tüm gerçek kişiler için düzenlenmişken TTK m. 198'deki

c. Güvenden Doğan Sorumluluk

Bağlı şirketler bağımsız bir tüzel kişi oldukları için esas sözleşmede öngörülen faaliyet konuları çerçevesinde serbestçe hareket edebilmektedir. Hakim şirket ile bağlı şirket arasındaki bağımlılık ilişkisi iç ilişkide olan bir sorun olup üçüncü kişileri ilgilendirmemektedir⁴²⁹. Bu sebeple de yavru şirketin borçlarından dolayı hakim şirketin sorumlu olması söz konusu olmayacaktır. Ancak, kimi hallerde hakim şirket davranışları sebebiyle üçüncü kişilerde belirli beklentilerin doğmasına sebep olmakta, beklentilerin dürüstlük kuralına aykırı şekilde karşılanmaması sebebiyle de oluşan güvenden sorumlu tutulmaktadır⁴³⁰.

TTK m. 209’da yer alan “Hâkim şirket, topluluk itibarının, topluma veya tüketiciye güven veren bir düzeye ulaştığı hâllerde, bu itibarın kullanılmasının uyandırdığı güvenden sorumludur.⁴³¹” şeklindeki düzenleme uyarınca hakim şirket, toplum içerisindeki itibarını yahut üçüncü kişilerin kendisine duyduğu güveni kullanması sebebiyle üçüncü kişileri zarara uğratırsa sorumluluğu doğacaktır⁴³².

düzenleme sadece “teşebbüs” niteliği taşıyan kişiler için geçerli olacaktır. Aydoğan, **a.g.e.**, s.176; Pulaşlı, **Hakim Şirket**, s.267.

⁴²⁹ Pulaşlı, **Hakim Şirket**, s. 268.

⁴³⁰ Okutan Nilsson, **Şirketler Topluluğu**, s.454; Pulaşlı, **Hakim Şirket**, s. 268; Asuman YILMAZ, **Türk, İsviçre ve Alman Hukuklarında Şirketler Topluluğuna Güvenden Doğan Sorumluluk**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2010, s. 154, 155; Ömer KORKUT, **Anonim Şirketlerde İnançlı Yönetim Kurulu Üyeliği**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2007, s. 214, 215; Aydoğan, **a.g.e.**, s. 227; Ahmet BATTAL, “Şirketler Topluluğunda Güvenden Doğan Sorumluluk”, C. 18, S. 2, 2012, **MÜHF-HAD**, 245 - 254, s. 248.

⁴³¹ “Türkiye bu hüküm ile, Avrupa öğretisinde çoğunluk tarafından savunulan güven kavramının önemli bir uygulamasını oluşturan ve İsviçre Federal Mahkemesinin Wibru/Swissair kararı (BGE 120 II 331) ile kabul edilen şirketler topluluğunun (konzern'in) toplumda veya tüketicide yarattığı güvenden doğan sorumluluğu kanunen düzenleyen ilk ülkedir.” TTK Gerekçe m. 209; Güvenden doğan sorumluluğun tarihsel gelişimi için bkz: Yılmaz, **a.g.e.**, s. 38 ve 155 vd.; Wibru/Swissair kararı değerlendirmesi için bkz: Asuman YILMAZ, “Karar İncelemesi: İsviçre Federal Mahkemesi'nin "Swissair Kararı", **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, 2009, S. 25, s. 431-432.

⁴³² “Tüketiciye güven veren düzeyin belirlenmesinde bazı kriterler incelendiğinde TTK 209.maddesine göre, itibarın kullanılması somut olaya göre belirlenir. Kullanma için adının zikredilmesi logonun kullanılması şart değildir. Tablo, bilgi, kalite vesair güvene uymuyor ise adının kullanılmasının sesini çıkarmayan hakim şirket sonuçtan sorumlu olmalıdır. Sorumluluğun merkez şartı itibarın kullanılmasıdır. Kullanma yoksa, sadece topluluğa mensubiyet sorumluluğu doğurmaz.” İstinaf mahkemesi vermiş olduğu kararında yalnızca topluluğa mensup olmanın sorumluluk doğurmayacağı,

Söz konusu sorumluluk culpa in contrahendo sorumluluğuna benzer bir sorumluluk olup dayanağını MK m.2’den almaktadır⁴³³. Güven sorumluluğunun genel şartları şu şekilde sıralanabilir⁴³⁴:

- Güven olgusunun varlığı
- Duyulan güvenin korunmaya değer olması
- Güven duyulan olgunun taraflar arasında bir işlem teması ile olması
- Güvenenin iyiniyetli ve duyulan güvenin haklı güven olması
- Duyulan güvenin sorumluluk açısından yaratacağı sonuçların öngörülebilir olması
- Hâkim şirketin, karşı taraf nezdinde yarattığı güveni, taraflar arasındaki özel hukukî ilişkiden kaynaklanan koruma yükümlülüklerini kusurlu olarak ihlal etmek suretiyle boşa çıkarması
- Zarar
- Güvene aykırı davranış ile zarar arasında nedensellik bağı.

Söz konusu şartların varlığı halinde hakim şirket veya teşebbüs durumunda olan tek kişi ortağın sorumluluğuna gidilebilecek ve tek kişi ortak meydana gelen güvenden dolayı sorumlu olacaktır⁴³⁵.

“itibarın kullanılmasının” sorumluluğa sebebiyet vereceğini belirtmiştir. Ankara BAM, 22. HD., E. 2018/2489 K. 2021/1119 T. 24.6.2021.

⁴³³ Güven sorumluluğunun temelini culpa in contrahendo sorumluluğu olduğu ifade edilmektedir. Yılmaz, **a.g.e.**, s.185; Güven sorumluluğu ile Culpa in contrahendo sorumluluğunun karşılaştırılması için bkz: Okutan Nilsson, **Şirketler Topluluğu**, s.449; Gül OKUTAN NİLSSON, Şirketler Topluluğunda Güvenden Doğan Sorumluluk, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2013/2, Prof. Dr. Oğuz İmregün’e Saygı Sempozyumu (26 Ekim 2013), s. 36-37.

⁴³⁴ Okutan Nilsson, **Şirketler Topluluğu**, s.463; Okutan Nilsson, Güven Sorumluluğu, s.37; Yılmaz, **a.g.e.**, s.249 vd; Pulaşlı, **Hakim Şirket**, s.270; Aydoğan, **a.g.e.**, s. 227; Halit AKER, “Türk Şirketler Hukukunda Yeni Bir Kurum: “Hakim Şirketin Güvenden Doğan Sorumluluğu” (TTK Tasarısı m. 209): İsviçre Federal Mahkemesi Kararları Işığında Bir Değerlendirme”, **AÜHFD**, 2018, s.61.

⁴³⁵ Aydoğan, **a.g.e.**, s. 228; Sadece hâkim şirketin değil hâkim teşebbüsün de sorumlu tutulabileceği yönünde bkz. Battal, **a.g.m.**, s. 243.

C. Fiili Organ Sıfatıyla Sorumluluk

1. Genel Olarak

Sermaye şirketleri, kanuna ve kuruluş belgelerine göre gerekli organlara sahip olarak fiil ehliyetini kazanmakta ve iradesini açıklamaktadır. Sermaye şirketlerinin daimi, kanuni ve zorunlu organları ise genel kurul ve yönetim organıdır⁴³⁶. Ancak kimi hallerde, şirketin resmen ve şeklen organı olmasa da işgal ettikleri mevki ve yetkileri ile şirkette etkili bir konuma sahip olan kişilerin sorumluluğu gündeme gelebilecektir. Tek kişi ortağı, şirket yöneticisi olmasa dahi yönetim organına hasredilmiş görevlerin icra edilmesinde etkili olacağından şirket faaliyetleri sebebiyle meydana gelen zararlardan doğan sorumluluğunun kapsamı değerlendirilmelidir.

2. Fiili Organ Kavramı

Şirketin resmi organı olmamakla birlikte, bulunduğu konum ve kullanmış olduğu yetkilerle şirket iradesinin oluşmasına fiilen katılan kişiler fiili organ olarak adlandırılmıştır⁴³⁷. Kendileri seçilmiş zorunlu organ olmadıkları halde bu tür organlara hasredilmiş görevleri doğrudan icra eden veya dolaylı olarak yasal organları etkileyen

⁴³⁶ Yönetim organı anonim şirketler için yönetim kurulu, limited şirketler için müdür, birden fazla müdür olması halinde de müdürler kuruludur.

⁴³⁷ Helvacı ve Aydoğan, olgu organ terimini benimsemiştir. Mehmet HELVACI, **Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukukî Sorumluluğu**, 2. Bası, Beta, İstanbul 2001 s. 9 (Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğu); Aydoğan, **a.g.e.**, s. 228; Fonksiyonel organ kavramı için bkz. Reha POROY, Ünal TEKİNALP, Gülören TEKİNALP, “Ortaklık Hukukunda Organların Sorumluluğu” **İÜHF**, C. 45-47, S. 1-4, 1981, s.349; İsmail KIRCA, Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyeliği Seçimine İlişkin Kararın Hükümsüzlüğü, **Bilgi Toplumunda Hukuk-Ünal Tekinalp’e Armağan**, C. I, İstanbul, Beta Yayınları, 2003, s. 505; Korkut, **a.g.e.**, s.202; Hasan PULAŞLI, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Anonim Şirketlerde Yöneticilerin Hukuki Sorumluluğu”, **Prof.Dr. Ali Naim İNAN’a Armağan**, Ankara, Seçkin Kitapevi, 2009, s. 586; Ersin ÇAMOĞLU, **Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, 3. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2010 (Hukuki Sorumluluk), s.34; Pınar ALTINOK ORMANCI, “Tüzel Kişilerde Fiili Organ Kavramı ve Fiili Organın Hukuka Aykırı Filleri İle Hukuki İşlemlerinin Doğurduğu Sonuçlar”, **İÜHF**, Cilt 79, S.4, s.1268; Halit AKER, “Hakim İşletme ile Bağımlı Şirket Arasındaki Hukuki İlişki ve Hakim İşletmenin Sadakat Borcu” **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, 22. Cilt, 2003, ss. 165-169, s.167; Aydın Alper YÜCE, “Anonim Şirketlerde Pay Sahiplerinin Fiili Yönetim Organı Anlamındaki Hukuki Sorumluluğu”, **İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.9, S. 1, s. 243-266, 2022, s.249.

kimselerin fiili organ sıfatı ile sorumlu tutulmaları mümkündür⁴³⁸. Zira, söz konusu kişiler herhangi bir yetkili organın seçim kararı olmaksızın, geçici veya sürekli olarak şirketin kaderinde etkili olmaktadır⁴³⁹.

O halde, şirket yöneticisi olmayan tek ortağın şirket üzerinde fiili ve güçlü bir etkisinin olduğu, şirket yöneticilerini istediği gibi seçip görevine son vereceği, hukuki yollardan olmasa da şirket yöneticilerine dilediği gibi talimat verebileceği nihayetinde tek ortağın şirket yöneticilerinin sahne arkasından iplerini çeken kimse olduğu ve şirketi bizzat yönetebileceği açıktır⁴⁴⁰. Bununla birlikte, tek ortağın hakim teşebbüs vasfını taşıması halinde özel hükümlerin genel hükümlerden önce uygulanacağı kuralı gereği hakim şirketin sorumluluğuna ilişkin düzenlemelerin uygulanması gerekmektedir.

3. Sorumluluğun Esasları ve Sonuçları

Fiili organ sıfatıyla sorumluluğun değerlendirilmesi hususunda “Kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin ve tasfiye memurlarının sorumluluğu” başlıklı TTK m. 553’ün incelenmesi gerekmektedir. Söz konusu madde “Kurucular, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurları, kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlal ettikleri takdirde, hem şirkete hem pay sahiplerine hem de şirket alacaklılarına karşı verdikleri zarardan sorumludurlar.” hükmünü ihtiva etmekte olup sorumluluk kapsamı eTK m. 309’a göre genişletilmiş ve “yöneticilerin” sorumluluğu düzenlenmiştir. Bu kapsamda şirketi hakimiyeti altında tutan ve şeklen yönetici olmayan tek kişi ortağın fiili organ sıfatıyla sorumlu tutulup tutulmayacağı

⁴³⁸ Helvacı, Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğu, s. 10; Poroy/Tekinalp/Tekinalp, **a.g.m.**, s.349; Korkut, **a.g.e.**, s.202; Tekinalp, **Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, s. 109.

⁴³⁹ Çamoğlu, **Hukuki Sorumluluk**, s. 34; Yüce, **a.g.m.**, s.249.

⁴⁴⁰ Korkut, **a.g.e.**, s. 83, 84; Aydoğan, **a.g.e.**, s.229; İsviçre Federal Mahkemesi, 2010 tarihli bir kararında tek pay sahipli şirketlerde sıklıkla karşılaşıldığı üzere yönetim kurulu üyesi sıfatını taşımaksızın bu fonksiyonu icra eden kimseleri, sahne arkasından ipleri çeken kimseler olarak ifade etmiş ve fiili organ olarak tanımlamıştır. Karar özeti için bkz: Nihan PALTA, Türk ve İsviçre Anonim Şirketler Hukukunda Organ Kavramı, **Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, ss. 357-391, s.374.

kanunkoyucu tarafından öğreti ve yargı kararlarına bırakılmıştır⁴⁴¹. Bu kapsamda bir görüş, kanun koyucunun amacının, bankalar kanunundaki gibi bir uygulamayı yaygınlaştırmaktan kaçınmak olduğu için hükmün dar yorumlanması gerektiği, buna göre inançlı üyeye talimat verilen her kararın fiili organ olarak nitelendirilmesinin mümkün olmadığı; bununla birlikte tek ortağın yönetim kurulu üyesi gibi bizzat toplantılara iştirak etmesi ve sicile kaydı olmamasına rağmen yönetim kurulu üyesi gibi şirket yönetimine açıkça müdahale etmesi halinde yönetici olarak sorumluluğuna başvurulabileceği yönündedir⁴⁴². Bununla birlikte, bir diğer görüş ise kanunkoyucunun fiili organ sıfatıyla sorumluluk anlayışına karşı olumsuz bir tavır sergilemediği, fiili organ sorumluluğunu açıkça kabul edilmesinin amacını aşan bir uygulamaya sebep olacağı, fiili organ sorumluluğuna kapıyı tamamen kapatmadığını ve somut olay nezdinde dikkatli olunması gerektiğini nihayetinde tek ortağın fiili organ olarak hareket etmesi halinde TTK m. 553 uyarınca sorumlu tutulabileceği yönündedir⁴⁴³.

Nihayetinde bizim de katıldığımız görüş, tek ortağın fiili organ sıfatıyla sorumlu tutulabileceği yönündedir. Zira, kanunkoyucu yöneticilerin sorumluluğunu düzenlediği TTK m. 553 gerekçesinde “yöneticiler” kavramının kapsamını öğreti ve yargıya bırakmış ve herhangi bir kısıtlamaya yer vermemiştir. Ayrıca, tek ortağın inançlı yönetim kurulu üyelerini kullanarak şirketi yönetmesi, şirketin kendi menfaatleri uğruna yönlendirmesi ve bu sebeple meydana gelen zarardan sorumlu olmaması adalet duygusunu zedeleyecektir. Bu kapsamda tek ortak fiili organ sıfatıyla sorumlu tutulduğunda sorumluluk davasını açabilecek kişiler, şirket ve şirket

⁴⁴¹ TTK Gerekçesi m. 553.

⁴⁴² Korkut, **a.g.e.**, s.204-205; Altınok Ormancı, **a.g.m.**, s.1275.

⁴⁴³ Aydoğan, **a.g.e.**, s.235; Tekinalp, **Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, s.271; Palta, **a.g.m.**, s.385; “Davalılar arasında gösterilen şirket ortağı olarak resmi kayıtlarda görünmemelerine rağmen şirketi fiilen yönettiği iddia edilen kişiler yönünden de davacının bu husustaki iddialarının incelenerek bu kişilerin ortak olmamalarına rağmen şirketi fiilen yönettiklerinin tespiti halinde bunların da somut olayla ilgili olarak haksız eylem hükümleri uyarınca sorumlu olup olmadıklarının tartışılması gerekmektedir.” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2019/5244 K. 2021/4142, T. 28.4.2021; Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2019/4233 K. 2021/4197 T. 28.4.2021 (**Lexpera**).

alacaklılarıdır (TTK m. 553/1, 554/1 ve 556/1). Şirketin tek pay sahibine karşı dava açması hayatın olağan akışına uygun değildir.

D. Sadakat ve Bağlılık Yükümlülüğü Açısından Tek Ortağın Sorumluluğu

Çalışmamız kapsamında incelenmesi gereken bir diğer konu sadakat yükümlülüğü ve bağlılık yükümlülüğü sebebiyle tek ortağın sorumluluğuna gidilip gidilmeyeceği hususudur. Zira, şirketin tek ortağının şirkete karşı sadakat yükümlülüğünün olduğunun kabulü halinde tek ortağın sorumluluğu doğacak ve tek ortak meydana gelen zararları tazmin etmek zorunda kalacaktır.

Genel olarak sadakat yükümlülüğü, tarafların birbirlerinin menfaatlerini gözetmesi, birbirlerini desteklemeleri, birbirleri hilafına hareket etmemeleri, bir araya gelme amacının gerçekleşmesi için çaba sarf etmeleri; ortaklık açısından da kendi menfaati ile ortaklık menfaati çatışması halinde ortaklık menfaatini tercih etmeleri olarak tanımlanabilir⁴⁴⁴. Söz konusu yükümlülük, ortak amaç unsuru ve dürüstlük kuralı gereği sır saklama yükümlülüğü, şirket zararına olan işlerden kaçınma yükümlülüğü ve rekabet etmeme yükümlülüğü gibi ortakların şirket çıkarlarını zedeleyecek davranışlardan kaçınması ve hak ve yetkilerini şirket işlerini engelleyecek şekilde kullanmaması olarak tezahüt etmektedir⁴⁴⁵. Görüldüğü üzere sadakat veya bağlılık yükümlülüğü genel olarak soyut bir yükümlülük olup kimi zaman belirli şekilde davranma veya “yapmama borcu” şeklinde somut olarak karşımıza çıkmaktadır. Netice itibari ile de ortağın sadakat yükümlülüğü sebebi ile sorumluluğa

⁴⁴⁴ Füsün NOMER ERTAN, **Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Sadakat Yükümlülüğü**, Beta, İstanbul 1999, s. 4; Ersin ÇAMOĞLU, **Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu (Kamu Borçlarından Sorumluluk İle)**, Güncelleştirilmiş ve Genişletilmiş İkinci Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2007, s. 72.

⁴⁴⁵ Aydoğan, **a.g.e.**, s.236; Mustafa Erdem CAN, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Limited Şirket Ortağının Borçları ve Yükümlülükleri”, **GÜHFD** 2011, C. 25, S. 4, s. 12; Ezgi Başak DEMİRAYAK, “Limited Şirketlerde Ortakların Şirkete Karşı Bağlılık Yükümlülüğü”, **Ankara Barosu Dergisi** 2018, S. 3, s. 23 vd.

tabi olduğu ifadesi yeterli olmayıp davranışın somut görünümü belirlendikten sonra yaptırım da buna göre belirlenmelidir⁴⁴⁶.

Türk hukukunda sadakat yükümlülüğü anonim ve limited ortaklıklar açısından farklı şekilde değerlendirilmektedir. Anonim ortaklıkta paysahiplerinin birbirlerine ve ortaklığa karşı sadakat yükümlülüklerinin bulunup bulunmadığı tartışmalıdır. Öğretide baskın görüş anonim ortaklık pay sahiplerinin ortaklığa ve diğer paysahiplerine karşı sadakat yükümlülüklerinin bulunmadığı şeklindedir⁴⁴⁷. Azınlık görüşü⁴⁴⁸ ise, pay sahiplerinin hem şirkete hem de diğer pay sahiplerine karşı sadakat yükümlülüğü altında olduğu ve söz konusu yükümlülüğe aykırı davranışları halinde sözleşmeden doğan borca aykırılık hükümleri uyarınca sorumlu olacakları yönündedir⁴⁴⁹. Buna ek

⁴⁴⁶ Ortak, sadakat yükümlülüğüne aykırı şekilde şirket ile rekabet ederse, o halde rekabet yasağına ilişkin kurallar uygulanacak; özel olarak düzenlemeyen hallerde ise ortağın sorumluluğu sözleşmeye aykırılık hükümlerine göre belirlenecektir. Aydoğan, **a.g.e.**, s.236.

⁴⁴⁷ Reha POROY/Ünal TEKİNALP/Ersin ÇAMOĞLU, **Ortaklıklar Hukuku II**, 13. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2017, N. 960f; Teoman, kural olarak pay sahibinin oy hakkını kullanırken şirket menfaatlerini gözetmek zorunda olmadığını, ancak hakların en az zarar verecek şekilde kullanılması ilkesi uyarınca pay sahiplerinin oy haklarını kullanırken diğer ortakların menfaatlerini gözönünde tutması gerektiğini savunmaktadır. Ömer TEOMAN, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkından Yoksunluğu, **Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü**, Ankara, 1983, s. 12; Moroğlu ise paysahiplerinin ortaklığa ve diğer paysahiplerine karşı kural olarak sadakat yükümlülüklerinin bulunmadığını ancak istisnaen ortaklıkta egemen konumda bulunan paysahiplerinin ortaklığa karşı sadakat yükümlülüklerinin bulunduğu kabulünün gerektiğini dile getirmiştir. Erdoğan MOROĞLU, **Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü (Güncellenmiş Dokuzuncu Baskı)**, On İki Levha Yayıncılık, 2020, İstanbul, s.239; Murat Yusuf AKIN, **Şirketler Hukukunda ve Özellikle Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Sadakat Borcu**, İstanbul, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası, 2002, s. 92; Nomer Ertan, **a.g.e.**, s. 28'deki yazarlar.

⁴⁴⁸ Nomer, tüzel kişi olan şirket ve pay sahipleri arasında şirket ana sözleşmesine dayalı bir hukuki ilişkinin olduğunu, pay sahibinin sadakat borcunun ancak şirketin ya da diğer pay sahiplerinin menfaatlerini etkileme olanağı ortaya çıktığında kendisini göstereceğini ve bunun ortaklık ve diğer pay sahiplerinin menfaati bakımından da belirleyici nitelikte olması halinde sadakat yükümlülüğü altında olacaklarını ifade etmektedir. Nomer Ertan, **a.g.e.**, s.150; Akın ise, pay sahiplerinin sadakat yükümlülüğünü şirket tipi yahut büyüklüğü gözetmeksizin kabul etmektedir. Akın, **a.g.e.**, s. 148; Aker, ortağın sadakat borcunun ana sözleşmenin hukukî geçerlilik kazanması ile ortaya çıkan, ortaklık statüsünden kaynaklanan, şirket sözleşmesinin taraflarının birbirleri olan ilişkilerini kapsayan, şirketin türüne bağlı olmaksızın ana sözleşmenin hüküm kazanmasıyla doğan ve bir kökü TMK m. 2'ye uzanan akdi davranış yükümlülüğü olduğunu savunmaktadır. Aker, **Sadakat Borcu**, s. 177 vd; Özcanlı, **a.g.e.**, s. 26.

⁴⁴⁹ Nomer Ertan, **a.g.e.**, s. 150, 153.

olarak tüm ortakların değil ancak bazı ortakların şirkette bulundukları konum nedeni ile sadakat yükümlülüğü altında olduğu görüşü de vardır⁴⁵⁰.

Nihayetinde, anonim ortaklıkta pay sahiplerinin birbirlerine ve ortaklığa karşı sadakat yükümlülüklerinin bulunmadığı şeklindeki kabul gören kanaat, kural olarak tek kişi anonim ortaklık bakımından geçerlidir⁴⁵¹. Nitekim, sadakat yükümlülüğünün tezahür ettiği kurumlar olan rekabet yasağı, şirketle işlem yapma yasağı gibi konularda tek başına kendisine yetki verebilecek olan tek ortağın sadakat yükümlülüğü altında olduğunu söylemek mümkün gözükmemektedir. Bununla birlikte TBK m. 626 uyarınca, somut olaya göre sorumlu tutulabileceği de söylenebilir⁴⁵².

Limited ortaklık bakımından sadakat yükümlülüğü TTK m. 613 ile düzenlenmiştir. Mezkur maddenin birinci fıkrası ile ortaklara sır saklama yükümlülüğü yüklenmiş, ikinci fıkrası ile ortakların limited ortaklığa bağlılık borcu ve rekabet yasağı düzenlenmiştir. Bu kapsamda limited şirket ortakları işletmenin ve şirketin durumu ile faaliyetlerine ilişkin sırları korumak, başkalarına yaymamak, kendi şahsi menfaatleri için kullanmamak ve başkalarına da kullandırmamak yükümlülüğü altındadır⁴⁵³. Tek kişi ortağın sorumluluğu açısından anonim şirketlere ilişkin yaptığımız açıklamalar burada da geçerli olacaktır. Nitekim tek kişi ortak, şirket ve üçüncü kişiler nezdindeki zararlardan hakim şirket sorumluluğu, organ sorumluluğu gibi kurumlar uyarınca sorumlu olacak iken, davranışlarının hakkın kötüye kullanılması niteliği taşıması halinde veya haksız fiil niteliğinde olması durumunda genel hükümler uyarınca sorumluluğuna başvurulabilecektir⁴⁵⁴.

⁴⁵⁰ Yönetim kurulu üyesi olmadıkları halde fiili ve örtülü olarak şirketin geleceğini etkileme imkanına sahip olan ortaklar sadakat göstermekle yükümlüdür. Nomer Ertan, **a.g.e.**, s. 73, 184; Aydoğan, **a.g.e.**, s.238.

⁴⁵¹ Tekinalp, **Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, s. 48.

⁴⁵² Aydoğan, **a.g.e.**, s.239.

⁴⁵³ Tekinalp, **Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, s. 49; Aydoğan, **a.g.e.**, s.237; Demirayak, **a.g.m.**, s. 28 vd.; Can, **a.g.m.**, s. 12.

⁴⁵⁴ Aydoğan, **a.g.e.**, s. 240.

Nihayetinde tek kişi ortak ile ekonomik birliktelik içerisinde olan şirket arasında sadakat ymlne aykırı davranış gösterilmesi mümkün değildir. Tek ortağın şirketteki konumunu alacakların hilafına kullanması halinde ise hakim şirket/teşebbüs sorumluluğu doğacağından sadakat ymlne aykırılık sebebiyle sorumluluğuna gidilemeyecektir.

E. Yönetici Sıfatıyla Tek Ortağın Sorumluluğu

Tek ortağın sorumluluğu bakımından incelenmesi gereken bir diğer mesele de tek ortağın yönetici olması halinde ortaya çıkan sorumluluktur. TTK m. 553 uyarınca kurucular, yönetim kurulu yeleri ve yöneticiler kanundan ve esas sözleşmeden doğan ymllerini kusurlarıyla ihlal ettikleri takdirde, hem şirkete hem pay sahiplerine hem de şirket alacaklılarına karşı verdikleri zarardan sorumlu olacaklardır. İlgili madde hükmü tek ortaklı şirketler açısından değerlendirildiğinde tek ortak, kurucu yahut şirket yöneticisi sıfatı ile şirkete ve şirket alacaklarına karşı sorumludur. Tek ortağın sorumluluğu açısından şirketin dava açma ihtimali mümkün görünmemekle birlikte, şirket alacaklılarının dava açma hakkı TTK m. 556 uyarınca ancak zarara uğrayan şirketin iflası halinde mümkün olacaktır.

Bununla birlikte, tek ortak TTK m. 553’de yer alan genel sorumluluk hükümlerinin yanı sıra TTK m. 549 vd. yer alan özel sorumluluk hükümleri uyarınca da sorumlu tutulabilecektir. Bu kapsamda tek ortak belgelerin ve beyanların kanuna aykırı olması, sermaye hakkında yanlış beyanda bulunulması, sermayeye değer biçilmesinde yolsuzluk yapılması hallerinden sorumludur. Söz konusu sorumluluk hallerinin limited şirketlere de uygulanacağı düzenlendiğinden işbu hallerde limited şirket tek ortağının sorumluluğuna da başvurulabilecektir (TTK m. 644/1-a). Ayrıca, anonim şirket tek ortağı açısından şirket kurmak veya şirketin sermayesini arttırmak amacıyla halktan para toplanması hali ile anonim şirket web sitesinin açılmaması hallerinde de sorumluluk doğacaktır (TTK m. 552, TTK m. 1524).

SONUÇ

Tek kişi ortaklığı kurumu, tarihsel olarak farklı hukuk sistemlerinde farklı zamanlarda kabul görmüştür. Türkiye’de kabulü ise 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile olmuştur. Tek kişi ortaklığı yapılan düzenlemeler ve yargı içtihatları ile hukuk sisteminde yerini almış olsa da söz konusu durum bir hayli sancılı şekilde gerçekleşmiştir.

Tek kişi ortaklığı sınırlı sorumluluk imkanı, şirket yapısına olan ihtiyaç, ihtilaflardan kaçınma ve ekonomik ve idari avantajları olması sebebiyle girişimciler tarafından tercih edilmektedir. Zira tek kişi ortaklığı sunduğu sınırlı sorumluluk imkanı ile bireysel girişimcilerin riskleri minimize edilmektedir. Bu yapı, tüzel kişilik imkanı sayesinde işletmecilere faaliyetlerini kurumsal bir kimlik altında şirket çatısı altında yürütme imkanı sunmakta, yine şirket paylarının kolayca devredilebilir oluşu malvarlığı değerlerinin nakde çevrilmesini kolaylaştırmakta, yatırımları desteklemekte ve sermayenin arttırılmasında esneklik sağlamaktadır. Aynı zamanda tek kişi ortak vergi avantajlarından yararlanmaktadır. Ticari hayatta hız ve etkinlik önemli olduğundan tek kişi ortaklığında tek kişinin karar verici olması, ihtilafların önlenmesini ve daha hızlı karar alınmasını mümkün kılmaktadır.

Her mekanizma gibi tek kişi ortaklığının da olumsuz yönleri bulunmakta ve bu sebeple de eleştirilmektedir. Nitekim, tek kişi ortaklığı, alacaklılar açısından bazı riskler taşımaktadır. şirket malvarlığı ile şahsi malvarlığın ayrımı konusundaki zorluklar ve tek kişinin kötü niyetli davranışları, alacaklıların haklarının korunmasını zorlaştırabilmektedir. Yine, tek kişi ortaklığı, sınırlı sorumluluk imkanının kötüye kullanılması gibi sebeplerle kötüye kullanıma elverişlidir. Bununla birlikte hukuki açıdan tek kişi ortaklığı klasik şirket anlayışına tam olarak uymamakta ve bazı teorik eleştirilerle karşılaşmaktadır. Klasik anlamda şirket, birden fazla kişinin ortak amaç doğrultusunda birleşmesini öngörmektedir. Tek kişi ortaklığı ise bu unsuru sağlayamamaktadır.

Nihayetinde eleştiriye açık olsa da tek kişi ortaklığı ticari hayat için elzem bir durum haline gelmiş ve ekonominin hukuk dünyasına bir cevabı olarak sistem

içerisinde yerini almıştır. Hal böyle olunca da hukuk sistemi açısından kabul edilen söz konusu kurumun şartlarının ve sonuçlarının belirlenmesi gerekmektedir.

Türk hukukunda tek kişi ortaklığı, anonim yahut limited şirket olarak karşımıza çıkmakta olup yeni bir şirket türü değildir. Her ne kadar yeni bir şirket türü olmasa da klasik anlamda şirket unsurlarını tamamı ile ihtiva etmemektedir. Özellikle kişi ve sözleşme unsuru bakımından birtakım farklılıklar bulunmaktadır. Bununla birlikte söz konusu farklılıklar yeni bir şirket tanımı yapılmasını gerektirecek önemde değildir. Bu kapsamda tek kişi limited ve anonim şirket tanımına ek olarak söz konusu şirketlerin tek ortaklı da olabileceğinin ifade edilmesi yeterli görülmektedir. Türk hukuku açısından tek kişi ortaklığı, komandit ve kollektif şirketler bakımından kabul edilmemiş, çıkış noktası bireysel girişimcilerin sınırlı sorumluluk imkanından yararlanması olduğu için en uygun olan şirket türü limited şirket ve pratik fayda sağlayacağı için anonim şirket türüne tanınmıştır.

Tek kişi ortaklığına ilişkin tescil ve ilan yükümlülüğü düzenlenmiş, tek pay sahibinin genel kurul yerine geçmesi durumunda genel kurul kararlarının yazılı olması öngörülmüş ve tek ortak ile şirket arasında yapılacak sözleşmelerin yazılı olması ayrıca düzenlenmiştir.

Nihayetinde küçük ve orta ölçekli işletmelerin desteklenmesi amacıyla ortaya çıkan tek kişi ortaklığı, tüzel kişilik ve sınırlı sorumluluk gibi unsurları içermektedir. Bu yapı sayesinde, tek kişi yalnızca şirkete koyduğu sermaye ile sorumlu olur, kişisel malvarlığına dokunulmaz. Ancak, sınırlı sorumluluk ilkesinin yer aldığı tek kişi ortaklığı karşısında bulunan şirket alacaklıları ve çalışanları gibi üçüncü kişilerin korunması elzemdir. Bu kapsamda tüzel kişilik perdesinin aralanması, hakim şirket veya hakim teşebbüsün sorumluluğu, fiili organ sıfatıyla sorumluluk, tek ortağın sadakat yükümlülüğünden kaynaklanan sorumluluğu gibi koruyucu tedbirler bulunmaktadır. Tek ortağın yönetici olması halinde yönetici sıfatıyla sorumluluğu da gündeme gelecektir.

Tek kişi ortağın sorumluluğu açısından gidilebilecek ilk yol tüzel kişilik perdesinin aralanmasıdır. Bu kavram, şirketin tüzel kişiliğinin ardına saklanarak

hukuki sorumluluktan kaçınmaya çalışan tek pay sahibinin, belirli durumlarda şahsi malvarlığı ile sorumlu tutulmasını ifade eder. Tüzel kişilik perdesinin aralanması, genellikle “Hileli İşlemler”, “Şahsi ve Şirket Malvarlığının Karıştırılması” ve “Yetersiz Sermaye” durumlarında başvurulabilecek bir yoldur. Ancak söz konusu teori yalnızca tek kişi ortaklıklardan geçerli olmayıp çok ortaklı şirketlerde de uygulama alanı bulmaktadır.

Tek ortağın sorumluluğu açısından bir diğer durum ise hakim şirket sorumluluğudur. Hakim şirket sorumluluğu, birden fazla şirketin oluşturduğu grup şirketleri yapısında, grup içinde yer alan ana şirketin (hakim şirket) bağlı şirketlerin (bağımlı şirketler) eylemlerinden sorumlu tutulmasını ifade eder. Hakim şirket veya teşebbüs şartlarını taşıması halinde tek pay sahibi tacir sayılacak ve hakimiyetin hukuka aykırı kullanılması ve yavru şirketin kaybına yol açması halinde TTK m. 202 uyarınca sorumlu olacaktır.

Tek ortağın sorumluluğu açısından gündeme gelecek bir diğer hal de fiili organ sıfatıyla sorumluluk olmasıdır. Buna göre tek ortak, şirketin resmi ve şekli organlarında yer almasa dahi şirket yönetiminde fiilen rol aldığı müddetçe hukuki sorumluluk altına girecektir.

Tek ortak, şirket yönetiminde görev alan kişilerin (yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler vb.) şirketin menfaatlerini gözetme ve görevlerini özenle yerine getirme yükümlülüğü uyarınca özen ve sadakat yükümlülüğüne aykırı davranması halinde meydana gelen zarardan da sorumlu olacaktır.

Nihayetinde tek ortak, aynı zamanda şirketin yönetiminde de bulunuyorsa meydana gelen zarar sebebiyle hukuki sorumluluğuna başvurulabilecektir.

KAYNAKÇA

- Aker, Halit: “Hakim İşletme ile Bağımlı Şirket Arasındaki Hukuki İlişki ve Hakim İşletmenin Sadakat Borcu” **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, 22. Cilt, 2003, ss. 165-169.
- Aker, Halit: “Türk Şirketler Hukukunda Yeni Bir Kurum: “Hakim Şirketin Güvenden Doğan Sorumluluğu” (TTK Tasarısım. 209): İsviçre Federal Mahkemesi Kararları Işığında Bir Değerlendirme”, **AÜHFD**, 2018.
- Akın, Murat Yusuf: **Şirketler Hukukunda ve Özellikle Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Sadakat Borcu**, İstanbul, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası, 2002.
- Akünel, Teoman: **Türk Medenî Hukukunda Tüzel Kişiler**, İstanbul 1998.
- Altınok Ormancı, Pınar: “Tüzel Kişilerde Fiili Organ Kavramı ve Fiili Organın Hukuka Aykırı Filleri İle Hukuki İşlemlerinin Doğurduğu Sonuçlar”, **İÜHFM**, Cilt 79, S.4.
- Altuğ, Yılmaz: “Tek Kişilik Şirket”, **Özel İktisadi ve Ticari İlimler Dergisi**, S. 47, 1971.
- Antalya, Gökhan: “Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması Teorisi”, I. Uluslar Arası Ticaret Hukuku Sempozyumu, **Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması**, (2 Şubat 2008), İstanbul 2008 (Editör: Ulusoy, Erol).
- Atabek, Reşat: **Tek Şahıslı Şirketler**, İstanbul Barosu Mecmuası, 1937. (Tek Şahıslı Şirketler)
- Atabek, Reşat: Tek Ortaklı Şirket, **BATİDER**, C. XIV S. 1, 1987. (Tek Ortaklı Şirket)
- Atabek, Reşat: Şirket Paylarının Bir Kişinin Elinde Toplanması” **BATİDER**, C:X, S.3, 1980.
- AÜHF Ticaret Huk. ABD: Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Hakkında Ankara Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı’na Hazırlanan Görüş, **BATİDER**, Aralık 2005, C. XXIII, S. 2.

- Aydoğan, Fatih: **“Tek Kişi Ortaklığı”, Türk Hukukunun Avrupa Birliği Hukukuna Uyum-Acquis Communautaire’in Alınması: Açıklamalar, Değerlendirmeler, Öneriler**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü yay, 2001.
- Aydoğan, Fatih: **Tek Kişi Ortaklığı**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012.
- Aydın, Alihan: **Anonim Ortaklıkta Çoğunluk Pay Sahiplerinin Azınlığa Karşı Korunması”, Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaş Günü Armağanı**, İstanbul 1999.
- Ayiter, Kudret: **Roma Hukuku Dersleri Aile Hukuku**, Ankara, AÜHF Yayınları, 1963.
- Ayiter, Nüşin: **Mamelek Kavramı Üzerinde İnceleme**, Ankara, 1968.
- Arslanlı Halil: **“Şirket Mukaveleleri ile Cemiyetleri ve İki Tarafa Borç Yükleyen Akitler Arasındaki Ayrılıklar ve Bunların Tefrika Yarayan Ölçüler”, İÜHFM, 1945, C. XI, S.3-4.**
- Arslanlı, Halil: **Ticaret Kanunu Şerhi, İkinci Kitap- Yedinci Fasal, Limited Şirketler (Madde 503-556)**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1962.
- Bahtiyar, Mehmet: **Anonim Ortaklık Anasözleşmesi**, İstanbul, Beta Yayınları, 2001.
- Bahtiyar, Mehmet: **Ortaklıklar Hukuku**, Beta Yayınları, 14. Baskı, 2020.
- Baştuğ, İrfan: **“Şirketler Hukukunun Temel İlkeleri”, İzmir İktisadi ve Ticari Bilimler Fakültesi**, 1974.
- Battal, Ahmet: **“Şirketler Topluluğunda Güvenden Doğan Sorumluluk”, C. 18, S. 2, 2012, MÜHF-HAD, 245 - 254.**
- Bora Çınar, Sevdâ: **“Şirketler Topluluğunda Hakim Teşebbüs”, İzmir Barosu Dergisi, Yıl 88, Sa. 2, Ağustos 2023, s.95-139.**
- Can, Mustafa Erdem: **“Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Limited Şirket Ortağının Borçları ve Yükümlülükleri”, GÜHFD, 2011, C. 25, S. 4.**
- Collin, P.H.: **Dictionary of Law**, Bloomsbury Pub Ltd, 2004.

- Çakır Çelebi, Fatma Betül: "Şirketler Topluluğunda Hâkim Teşebbüs", **Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi**, c. 4, sy. 1, ss. 2018, 19–32.
- Çamoğlu, Ersin: Limited Ortaklığın Sınırlı Sorumluluğu Karşısında Şirket Alacaklılarının Aktif Korunması” **Yayınlanmamış Doçentlik Tezi**, İstanbul 1969. (Limited Ortaklığın Sınırlı Sorumluluğu)
- Çamoğlu, Ersin: "İsviçre, Alman ve Türk Hukuklarında Limited Ortağın Sınırlı Sorumluluğu İlkesinin Anlamı ve Nitelikleri”, **İÜHFİM**, C. XXXVIII, S.1-4, 1973. (Sınırlı Sorumluluk)
- Çamoğlu, Ersin: **Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu (Kamu Borçlarından Sorumluluk İle)**, Güncelleştirilmiş ve Genişletilmiş İkinci Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2007.
- Çamoğlu, Ersin: **Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, 3. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2010. (Hukuki Sorumluluk)
- Çamoğlu, Ersin: Ticaret Ortaklıkları Bağlamında Perdenin Kaldırılması Kuramı ve Yargıtay Uygulaması”, **BATİDER**, C. 32, S. 2, 2016. (Perdenin Kaldırılması Kuramı)
- Çataklı, Celile Çağla: Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılabilceği Hâllerin Tek Ortaklı Şirketlerdeki Görünümü”, **Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 10, S.2, s. 797-824.
- Çevik, Kemal: “Fransız ve Türk Hukukunda Tek Ortaklı Şirket / Sınırlı Sorumlu Ticari İşletme”, **Prof. Dr. Ali Bozer’e Armağan**, Ankara, 1998.
- Çolgar, Ernek Toraman: **Şirkete Borçlanma Yasağı**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019.
- Çelebican, Özcan Karadeniz: “Roma Hukukunda Peculium Müessesesi”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Ankara, 1968, C. XXV, S. 3-4.
- Çelebican, Özcan Karadeniz: **Roma Hukuku**, Ankara, Yetkin Yayınları, Ankara, 2003.
- Demirayak, Ezgi Başak: “**Limited Şirketlerde Ortakların Şirkete Karşı Bağlılık Yükümlülüğü**”, ABD 2018, S. 3.

- Demirtaş, Nevzer Sebla: “Bağlı Şirketin Borçlarından Dolayı Hakim Şirketin Sorumluluğu”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı**, 2019.
- Domaniç, Hayri: **Anonim Şirketler**, Eğitim Yayınları, İstanbul, 1978.
- Domaniç, Hayri: **Adi-Kollektif ve Komandit Şirketler**, Genişletilmiş 4. Bası, İstanbul, 1988.
- Dural, Mustafa: “Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması ya da Tüzel Kişinin Tabanına Başvurulması”, **Sermaye Piyasası Kurulu 15. Yıl Sempozyumu**, Ankara, 1998.
- Dural, Mustafa/ Öğüz, Tufan: **Türk Özel Hukuku: Cilt II Kişiler Hukuku**, 21. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2020.
- Edwards, Vanessa: **The EU Twelfth Company Law Directive**, Comp. Law. 1998, 19(7) Company Lawyer.
- Esen, Emre: **Milletlerarası Hukukta Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması**, İstanbul, Beta Yayınları, 2012.
- Eroğlu, Muzaffer: “**Türk Hukukunda Tek Ortaklı Şirketler**”, Legal Hukuk Dergisi, Nisan 2008.
- Gover and Davies: **Principles Of Modern Company**, 8. Edition, Sweet & Maxwell, London, 2008, N.2.2.
- Göğer, Yunus Emre: **Sermaye Şirketlerinde Sınırlı Sorumluluk İlkesi Ve Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması**, 2020, Yetkin Yayınları, Ankara.
- Günay, Ece Deniz/
- Günay, Gözde Engin: “Limited Şirketlerde Ortaklara Getirilen Bağlılık Yükümü ve Rekabet Yasağına İlişkin TTK m. 613 Hükmünün Değerlendirilmesi.” **Sermaye Şirketleri Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu 2019, 2020**, ss. 474-478
- Gündoğdu, Gökmen: “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’nda Tek Kişilik Anonim Ortaklık ve Tek Kisilik Limited Ortaklık” **İÜHFİM**, C:LXV, S. 1, 2007.
- Gündoğdu, Gökmen: “Bir Şirketler Topluluğu En Az Kaç Bağlı Şirketten Oluşur? -Ticaret Sicil Yönetmeliği m. 105 Hükmünün

Türk Ticaret Kanunu m. 195 Hükmü ile Uyumsuzluğu Sorunu, **Legal Hukuk Dergisi**, 2014, S.133, C.12.

Gürbüz Usluel, Aslı E.: “Considerations On The Economic Effect Of The New Turkish Commercial Code Provisions Regarding Single Member Companies”, **Law and Economics Conference**, Bilkent-Ankara/Turkey, 25-26 April 2014.

Harari, Yuval Noah: **Hayvanlardan Tanrılara Sapiens, İnsan türünün kısa bir tarihi**, çeviren: Ertuğrul Genç, İstanbul, Kolektif Kitap, 2016,

Hatemi, Hüseyin: **Kişiler Hukuku Dersleri**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1992.

Helvacı, Mehmet: “İki Kişilik Limited Ortaklıkta Haklı Sebeple Ortaklıktan Çıkma ve Yargıtay’ın Görüşü Hakkında Bazı Düşünceler”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları**, C. 9, S. 1-3, 1995. (İki Kişilik Limited Ortaklıkta Çıkma)

Helvacı, Mehmet: **Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukukî Sorumluluğu**, 2. Bası, Beta, İstanbul 2001. (Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğu)

İmregün, Oğuz: **Anonim Ortaklıklar**, Yenilenmiş 4. Bası, İstanbul, Yasa Yayıncılık A.Ş., 1989.

Kanar, Mehmet: **Osmanlı Türkçesi Sözlüğü**, 2. Baskı, Say Yayınları, 2011.

Kaplan, İbrahim: “Tüzel Kişiliğe Sahip Ticaret Ortaklıklarında Perdenin Kaldırılması Talepli Hukuki Sorumluluk Davaları”, **BATİDER**, Cilt 25, Sayı 4.

Karaman Coşgun, Özlem: "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda Teşebbüs Kavramı ve Tacir Sayılmasının Sonuçları", **Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, 2015, S.1, C.21.

Karayağçın, Yaşar: **Ticaret Hukuku I. Giriş – Ticari İşletme**, 3. Baskı, Ankara, 1968.

Kaşak, Fahri Erdem: “Tüzel Kişilik Kavramı ve Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 26, S. 2, 2020.

- Kaynak, Cumhuri: “Şirketler Topluluğunda Hâkimiyet Ve Hâkimiyetin Hukuka Aykırı Kullanılması Durumunda Hâkim Şirketin Sorumluluğunun Esasları Ve Sonuçları”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul, 2021.**
- Kendigelen, Abuzer: **Adi Şirket, Ticaret Şirketleri ve Kooperatife İlişkin Payların Devrinde Şekil, Makalelerim Cilt 1, 1986-2001, İkinci Bası, Arıkan, İstanbul, 2006.**
- Kendigelen, Abuzer: **Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, Güncellenmiş 2. Basıdan 3. (Tıpkı) Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2016.**
- Kervankıran, Emrullah: “Sermaye Ortaklıklarında Sınırlı Sorumluluk İlkesine Karşı Önemli Bir İstisna: Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması”, **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 11, Sayı 3-4.**
- Kırca, İsmail: Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyeliği Seçimine İlişkin Kararın Hükümsüzlüğü, **Bilgi Toplumunda Hukuk-Ünal Tekinalp’e Armağan, C. I, İstanbul, Beta Yayınları, 2003.**
- Korkut, Ömer: **Anonim Şirketlerde İnançlı Yönetim Kurulu Üyeliği, Adalet Yayınevi, Ankara, 2007.**
- Kumaş, Salih Mehmet: Bir Finansman Yöntemi Olarak İş Ortaklığı Uygulaması Mudârabe Commenda Karşılaştırması”, **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C:15, say.1, 2006.**
- Monson, Edward: **"One Man Companies" 11 L. Q. Rev., 1895.**
- Moroğlu, Erdoğan: **Anonim Ortaklıkta Çoğunluk Pay Sahiplerinin Azınlık ve İmtiyazlı Pay Sahiplerine Karşı Korunması: Makaleler I, 2. Baskı, İstanbul, Beta, 2001.**
- Moroğlu, Erdoğan: **"Türk Ticaret Kanunu Tasarısına İlişkin Değerlendirmeler", Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, Konferans, Bildiriler – Tartışmalar", 13-14 Mayıs 2005.**
- Moroğlu, Erdoğan: **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ile Yürürlük ve Uygulama Kanunu Tasarısı Taslağı, Değerlendirme ve Öneriler, 4. Bası, Ankara, 2006.**

- Moroğlu, Erdoğan: **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı**, Beşinci Baskı, Ankara, Vedat Kitapçılık, 2007.
- Moroğlu, Erdoğan: **Türk Ticaret Kanunu İle Yürürlük ve Uygulama Kanunu Tasarıları - Değerlendirme ve Öneriler, Genişletilmiş 6. Baskı**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009. (Genişletilmiş 6. Baskı)
- Moroğlu, Erdoğan: **Adi Şirkete Dair: Makaleler**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2010.
- Moroğlu, Erdoğan: **Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü** (Güncellenmiş Dokuzuncu Baskı), İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2020.
- Nomer Ertan, Füsun: **Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Sadakat Yükümlülüğü**, Beta, İstanbul 1999.
- Oğuzman M. Kemal/
Seliçi Özer/
- Oktay-Özdemir Saibe: **Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)**, 22. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2024 (Kişiler Hukuku).
- Okan, Neval: "Avrupa Birliğinde Birleşik Krallık, İrlanda, Belçika ve İspanya Hukuklarında Tek Üyeli Özel Limited Ortaklıklar (Single-Member Private Limited Companies)" Kemal Oğuzman'a Armağan, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, İstanbul, S. 1, 2002.
- Okutan Nilsson, Gül: **"Tek Kişi Ortaklığı, Türk Hukukunun Avrupa Birliği Hukukuna Uyumu - Acquis Communautaire'nin Alınması: Açıklamalar, Değerlendirmeler ve Öneriler (Proje Yöneticisi: Prof. Dr. Ünal Tekinalp)"**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü yayınları, 2001.
- Okutan Nilsson, Gül: **Şirketler Topluluğunda Güvenden Doğan Sorumluluk, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2013/2, Prof. Dr. Oğuz İmregün'e Saygı Sempozyumu (26 Ekim 2013).
- Okutan Nilsson, Gül: **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Şirketler Topluluğu Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, 2009. (Şirketler Topluluğu)

- Özcanlı, Fatma Beril: **Şirketler Topluluğunda Hakimiyetin Hukuka Aykırı Kullanılması**, On İki Levha Yayınları, Ağustos, 2021.
- Özkurt, Ayşe: **Bankacılık Hukukunda Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması**, İstanbul, On iki Levha Yayınları, 2018.
- Öztekin, Selçuk/Tekin, Memiş: “Şirketler Hukuku ve İcra İflas Hukuku İlkeleri Karşısında Borçlu Şirketin Alacaklılarının Hakim Ortağa Karşı Korunması”, **I. Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu, Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması**, (2 Şubat 2008), İstanbul 2008 (Editör: Ulusoy, Erol).
- Palta, Nihan: : Türk ve İsviçre Anonim Şirketler Hukukunda Organ Kavramı, **Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, ss. 357-391.
- Paslı, Ali: **Anonim Ortaklık Kurumsal Yönetimi** (Corporate Governance), Gözden Geçirilmiş 2. Bası, Çağa Hukuk Vakfı Yay., İstanbul 2005.
- Penkdiğer, Tamer/
- Gündoğdu Gökmen: “Amerikan Hukuku’nda Şirketler Topluluğu Hukuku Algısı ve Şirketler Topluluğunda Sorumluluğa İlişkin Uygulamaya Genel Bir Bakış”, **REGESTA Ticaret Hukuku Dergisi**, C. 3, Sayı: 2, 2013.
- Poroy, Reha/Tekinalp, Ünal/
- Çamoğlu, Ersin: **Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku**, Vedat Kitapçılık İstanbul, 1997.
- Poroy, Reha/Tekinalp, Ünal/
- Çamoğlu, Ersin: **Ortaklıklar Hukuku I**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2021. (Ortaklıklar I)
- Poroy, Reha/Tekinalp, Ünal/
- Çamoğlu, Ersin: **Ortaklıklar Hukuku II**, 13. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2017.
- Poroy, Reha/Tekinalp, Ünal/
- Tekinalp, Gülören: “Ortaklık Hukukunda Organların Sorumluluğu” **İÜHFİM**, C. 45-47, S. 1-4, 1981.

- Pulaşlı, Hasan: “Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Anonim Şirketlerde Yöneticilerin Hukuki Sorumluluğu”, **Prof. Dr. Ali Naim İNAN’a Armağan**, Ankara, Seçkin Kitapevi, 2009.
- Pulaşlı, Hasan: “Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Tek Ortaklı Sermaye Şirketleri ve Buna İlişkin Bazı Özel Durumlar, **REGESTA**, 2011, S.1. (Tek Ortaklı Sermaye Şirketleri)
- Pulaşlı, Hasan: “Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Şirketler Topluluğunun Temel Nitelikleri Ve Hakim Şirketin Güven Sorumluluğu”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XI, Sa.1-2, Y.2007, s.259 – 278. (Hakim Şirket)
- Pulaşlı, Hasan: “Tek Ortaklı Anonim Şirkette Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğu ve İsviçre Federal Mahkemesi’nin Buna İlişkin Üç Kararı”, **BATİDER**, Aralık 2009, C. XXV, S. 4.
- Sağlam, İpek: Tüzel Kişilik Örtüsünün Aralanması (Amerikan ve İngiliz Hukuku İle Karşılaştırmalı Olarak), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1995.
- Sağlam, İpek: “Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması Kavramına Genel Bir Bakış”, **I. Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu, Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması (2 Şubat 2008)**, İstanbul 2008 (Editör: Ulusoy, Erol). (Genel Bir Bakış)
- Sağlam, İpek: “İngiliz ve Amerikan Hukukunda Tüzel Kişilik Örtüsünün Aralanması Teorisi Ve Uygulama Alanlarından Dava Örnekleri”, **Prof. Dr. Nuri Çelik’e Armağan**, Cilt 1, İstanbul, 2001.
- Sayın, Hediye: “Tek Kişili Ortaklık”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, 2008.
- Seven Vural/ Göksoy Can: “Ticaret Şirketlerinde Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması (Bir Kararın Değerlendirilmesi)”, **İstBD**, C, 80, 2006, S. 6.
- Susuz, Kağan: Şirketler Topluluğuna İlişkin Hükümlerin Uygulama Alanı Bakımından Hâkim Teşebbüs Kavramı”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 18, S. 2, 2013.

- Şehriali Çelik, Feyzan H.: “Hukukun Ekonomik Gerçekliğe Yanıtı: Tek Kişilik Şirketler”, C. XXIV, S.1, **BATİDER**, Haziran 2007.
- Şener, Oruç Hami: **Adi Ortaklık**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2008.
- Rado, Türkan: **Roma Hukuku Dersleri Borçlar Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2018.
- Tekil, Müge “Fransız Ortaklıklar Hukukunda Bir Yenilik Basitleştirilmiş Paylı Ortaklık (Societe Par Actions Simplifıee)”, **Oğuz İmregün’e Armağan**, İstanbul, Beta Yayınları, 1998.
- Tekinalp, Ünal **Anonim Ortaklığın Bilançosu ve Yedek Akçeleri**, 2. Bası, İstanbul, 1979. (Bilanço)
- Tekinalp, Ünal: “Otuz yıllık Uygulamanın Işığında Azınlık Hakları Sisteminin ve Uygulamasının Değerlendirilmesi”, **Türk Ticaret Kanunu’nun 30. Yıl Semineri**, İstanbul, 1998.
- Tekinalp, Ünal: “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı”, **Bankacılar Dergisi**, S.53, 2005. (Kanun Tasarısı)
- Tekinalp, Ünal: “**Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, Konferans, Bildiriler – Tartışmalar**”, 13-14 Mayıs 2005.
- Tekinap, Ünal: Tarihi Gelişim İçerisinde Tek Ortaklı Şirketler Sorunsalı ve Türk Hukukunun Bu Konudaki Açılımı, **Prof. Dr. Hüseyin Ülgen’e Armağan**, Birinci Cilt, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2007. (Tek Ortaklı Şirket Sorunsalı)
- Tekinalp, Ünal: **Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku İle Tek Kişi Ortaklığının Esasları**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2011. (Tek Kişi Ortaklığının Esasları)
- Tekinalp, Gülören/
- Tekinalp Ünal: “Perdeyi Kaldırma Teorisi”, **Prof. Dr. Reha Poroy’a Armağan**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul 1995.
- Teoman, Ömer: **Anonim Ortaklıkta İntifa Senetleri**, İstanbul Üniversite Kitabevi, İstanbul 1978.

- Teoman, Ömer: **Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkından Yoksunluğu**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1983.
- Topaloğlu, Mustafa: “Sermaye Şirketlerinde Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ve Bu Konuda Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Getirilen Hükümler”, **Fırat Öztan’a Armağan**, Cilt 2, Ankara, 2010.
- Turanlı, Hüsnü: **“Türk Ve İngiliz Anonim Şirketler Hukukunda Ortak Olarak Benimsenen İlkeler”**, Tüzel Kişilik Penceresinden Anonim Ortaklık Sempozyumu, Editör: Havva Karagöz, F. Beril Özcanlı, Seda Palanduz, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2021.
- Ulaş, Işıl: “Uygulamacı Gözü ile Türk Ticaret Kanunu Tasarısı”, **BATİDER**, C: XXIII, S. 2, 2005.
- Ulusoy, Erol: “Şirketler ve Bankacılık Hukukunda Kapsam Alma ve Sorumlu Kılma Amacıyla Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması”, **I. Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu, Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması, (2 Şubat 2008)**, İstanbul 2008 (Editör: Ulusoy, Erol) .
- W Hillman, Robaert: **Limited Liability In Historical Perspective**, Washington and Lee Law Review, 2007, Vol 54, Issue 2, Article 10 .
- Yanlı, Veliye: **Anonim Ortaklıklarda Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ve Pay Sahiplerinin Ortaklık Alacaklılarına Karşı Sorumlu Kılınması**, İstanbul, Beta, 2000.
- Yarar, Ali İhsan: “Avrupa Birliği Ve Türk Hukukunda Tek Kişilik Şirket”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, 2019.
- Yaşar, Tuğçe Nimet: “Tek Ortaklı Limited Şirket”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara, 2012.
- Yılmaz, Asuman: “Karar İncelemesi: İsviçre Federal Mahkemesi'nin "Swissair Kararı", **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, 2009, S. 25.
- Yılmaz, Asuman: **Türk, İsviçre ve Alman Hukuklarında Şirketler Topluluğuna Güvenen Doğan Sorumluluk**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2010.

- Yüce, Aydın Alper: “Anonim Şirketlerde Pay Sahiplerinin Fiili Yönetim Organı Anlamındaki Hukuki Sorumluluğu”, **İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.9, S. 1, 2022, s. 243-266.
- Yüksel, Kemalettin: "Şirketler Hukukunda Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması Örütnün Aralanması Ligting the Corporate Veil", **I. Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu, Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması, (2 Şubat 2008)**, İstanbul 2008 (Editör: Ulusoy, Erol) .

Elektronik Kaynaklar

LexperaİBB

KazancıİBB

Türk Dil Kurumu (<https://sozluk.gov.tr/> - Erişim Tarihi 12.04.2024)

<https://www.tobb.org.tr/BilgiErisimMudurlugu/Sayfalar/sanayi-kapasite-raporu-istatistikleri.php>